

શ્રીમંત સરકાર મહારાજા સાહેબ સયાજીરાવ
ગાયકવાડ સેનાખાસબેલ સમશેર
ખાહાદુર એમના ઉદાર
આશ્રયથી

પ્રાચીનકાવ્યમાળા

ગ્રંથ ૭.

વાપુસાહેવ ગાયકવાડકૃત

કવિતા.

સંશોધન કરી ટીકા સહિત પ્રસિદ્ધ કરનાર
હરગોવિંદ દારકાદાસ કાંઠાવાળા

અને

નાથાશંકર પૂજારીશંકર શાસ્ત્રી.

વડોદરા.

સંવત ૧૯૪૬

સન ૧૮૯૦.

કીમત ૧-૦-૦

(સર્વ હક્ક સ્વાધીન રાખ્યા છે).

૮૫૭૦

અમદાવાદ “આર્યોદય”

તથા

વડોદરા “વીરક્ષેત્રમુદ્રાલય” માં છાપ્યું.

8570

Under the liberal patronage of
His Highness Maharaja
SAYAJI RAO GAEKWAR
Sena Khaskhel Samsher Bahadur,
Baroda.

PRACHIN KAVYA MALA.

or

Old Gujrati Poetical Series,

PART VII.

BAPUSAHEB GAEKWAR'S

KAVITA

Published with annotations

By

Hargovind Dwarkadas Kántávalá

and

Nathashankar Pujashankar Shastri.

A. D. 1889-90.

Price Re 1-0-0

પ્રસ્તાવના.

યથાર્થ રાજ્યધર્મ જાણનાર વિવેકી રાજ્યકર્તા પોતાની પ્રજાનું અનેક પ્રકારે કલ્યાણ કરવું એજ ઇશ્વરકૃપાથી પોતાને પ્રાપ્ત થયેલા સર્વોપરિ પદનું સાર્થક થવું માને છે. તે કલ્યાણ કરવાના વિવિધ પ્રકાર છે. વસુંધરા (પૃથિવી) નો જે પ્રદેશ પોતાનો છે તેમાં અન્નદ્રુણાદિ ઉત્પન્ન કરવાની શક્તિ છે તેનો, તથા તેમાં ધારણ થયેલ વસુ (ખનિજ ધન રત્નાદિ) ને બહિર્ કઢાવી તેનો, પોતાની પ્રજાની સુખવૃદ્ધિને અર્થે, ઉપયોગ કરે છે, પ્રજાની સુખશાન્તિમાં ભંગ ન થતાં તેનો વધારો થવા અનેક પ્રકારની યોજના કરે છે; નિર્મળ જળાશય, સુગમ માર્ગ, આપધાલય આદિથી શરીરની સુખાકારીનાં સાધન નિર્માણ કરેછે; તથા વિદ્યાલય, પુસ્તકાલય, ગ્રંથવૃદ્ધિ, આદિ મનની સુખ શાન્તિનાં સાધન આપે છે. ન્યાયથી, નીતિથી, પ્રીતિથી, સમભાવથી, ઉદારતાથી, પ્રજાને સ્વપ્રજા તુલ્ય ગણી પિતાવત્ સર્વનું પાલન તથા હિત કરવું એજ ધર્મ તથા સ્વાર્થ માની અન્વય જે રાજા પ્રજાનું રંજન કરવા પ્રવર્તે છે, તેની પ્રજા સુખી થાય છે, તથા તેના મનોરથ સફળ થઈ, તે અક્ષય કીર્તિને પામે છે. એ આદિ અનુભવસિદ્ધ થયેલા પ્રમાણિક સિદ્ધાન્તો છે.

શ્રીવડોદરા રાજ્યના વિદ્વાન્, શક્તિમાન્ અને પરમ પવિત્ર મહારાજા-ધિરાજ શ્રીમન્ત સયાજીરાવ ગાયકવાડ સેનાપ્તાસખેલ સમશેર બાહાદુર એમના પૂર્વોક્ત ઉદાર વિચારો અને સિદ્ધાન્તો પર બહુ ભાવ, તથા તેવા ઉત્તમ વિચારોને આચારમાં આણી પ્રજાનું કલ્યાણ કરવાનો તેમનો મહાન્ પ્રયત્ન, એ સાંપ્રતકાળમાં સર્વ સ્થળે પ્રશંસનીય ગણતાં દૃષ્ટાંતરૂપ થઈ પડ્યાં છે.

શ્રીમન્ત મહારાજાધિરાજના એ ઉદાર ભાવથી ઉત્તેજાઈ તા. ૮ મે સન ૧૮૮૯ ની એક સ્મરણી તેઓ નામદારની સેવામાં રજુ કરવામાં આવી હતી. તેનો આશય એ હતો કે વડોદરા રાજ્યમાં થઈ ગયેલા ગુર્જર કવિઓના અપ્રસિદ્ધ ગ્રંથો પ્રસિદ્ધિમાં આવે તેવી યોજના રાજ્ય આશ્રયથી થાય તો સારું.

પ્રાચીનકાવ્યસંગ્રહ એ નામનાં ગુજરાતી કવિતાનાં પુસ્તક વડોદરા રાજ્યના ડાઇરેક્ટર, ઑફ વર્નાક્યુલર ઇન્સ્ટ્રક્શન રાવસાહેબ હરગોવિંદદાસ દારકદાસ તથા વડોદરાનિવાસી શાસ્ત્રી નાથાશંકર પૂજશંકર એમની તરફથી પ્રસિદ્ધ થવાનો આરંભ થઇ ચૂકેલો હતો, અને તે સારૂ ધણું સ્તુતિપાત્ર પ્રયત્નથી હસ્તલિખિત ગ્રંથનો સારો સંગ્રહ તેમણે કર્યો હતો. વડોદરા રાજ્યનું દેશી કેળવણીખાતું મારી દેખરેખ નીચે સુપરત થયા પછી આ સંગ્રહ બાબતમાં મેં તપાસ કરી. તે ઉપરથી જોવામાં આવ્યું કે રત્નાદિ ધનના ભંડાર દટાઇ રહ્યા હોય છે તેમ અનેક વિષયો પર રચેલી કવિતાના ભંડાર દટાઈ પડી રહ્યા હતા, અને તે ભંડારને પ્રજાના ઉપયોગસાર બાબ લાવી તે દ્વારા સદ્વિચારને પ્રોત્તિ આપવી એ લાભકારક થશે એમ લાગ્યું. આ કવિઓમાં પ્રેમાનંદ, રત્નેશ્વર, વલ્લભ, ભાલણ, દયારામ, હરિભટ્ટ, ભોળેભક્ત, ધીરેભક્ત, ગિરિધર આદિ બહુ પ્રસિદ્ધ અને લોકપ્રિય કવિઓ આવી જાય છે. રાધાબાઇ તથા દીવાળીબાઇ નામની એ સ્ત્રી કવિઓની કવિતા પણ મેળી આવી છે. અને આપુસાહેબ ગાયકવાડ એ નામના પ્રસિદ્ધ થયેલા ઇશ્વરભક્તની કવિતાનો પણ સારો સંગ્રહ છે. આ સર્વ કવિતા શોધી અને ટીકા સાથે છપાવતાં ત્રણ વર્ષ લાગશે એમ અજમાયશ થઈ છે. એ કામ પૂર્ણ કરવા શ્રીમંત સરકાર મહારાજ સયાજીરાવ ગાયકવાડ એમણે રૂ. ૧૨,૦૦૦ બાર હજારની રકમ મંજૂર કરી કીમતી આશ્રય આપ્યો છે અને તેથીજ આ પુસ્તકો પ્રસિદ્ધિમાં આવી શકશે. આ ઉદાર અનુગ્રાહી ગુર્જર પ્રજા અને સર્વ ગુર્જરવાસી ઉપર ઉપકાર થયો છે. એમ સર્વ સમજી જનોને લાગ્યા વિના રહેશે નહિ.

કવિતા વિષે એક ઇંગ્રેજ કવિ લખે છે કે:—

Poetry is itself a thing of God;
He made his prophets poets, and the more
We feel of poesy do we become
Like God in love and power.

કવિતા સ્વતંત્ર: ઇશ્વરની એક વસ્તુ છે. ઇશ્વરે કવિઓનેજ પોતાના ભવિષ્યદાદી કર્યા છે. અને કવિતાને જેમ આપણે અધિક અનુભવીએ છીએ તેમ આપણે સ્નેહમાં અને શક્તિમાં ઇશ્વર પેઠે થઈએ છીએ.

કવિ વિષે વર્ણવર્થ કહે છે કે:—

Blessings be with them, and eternal praise,
who gave us nobler loves, and nobler cares,
The Poets, who on earth have made us heirs,
Of truth and pure delight by heavenly lays.

WORDSWORTH.

જેઓએ આપણને શ્રેષ્ઠતર પ્રેમ તથા શ્રેષ્ઠતર ઉત્કંઠા આપ્યાં છે તે કવિઓ ઉપર આશિર્વાદ તથા અનંત પ્રશંસા હો; જેમણે દિવ્ય કાવ્યવડે આ જગત્ ઉપર આપણને સત્યના અને સ્વચ્છ આનંદના ઉત્તરાધિકારી કર્યા છે.

આપણા દેશમાં તો કવિને રવિ સમ ગણી તેની બહુ પ્રકારે પ્રશંસા કરવામાં આવે છે.

સ્વદેશમાંના કોટ, રાજમહાલય, ધર્મશાળાઓ, દેવાલય, જળાશય, વિશ્રામસ્થાન, આદિ ક્ષીતસ્તંભ પૂર્વના રાજા કે ધર્માત્મા ગૃહસ્થો કરાવી ગયા હોય છે, તેનો જીર્ણોદ્ધાર કરવો એ મહાપુણ્યનું કાર્ય છે, એમ ધર્મશાસ્ત્રમાં કહ્યું છે, અને સારા રાજાઓ તેમ કરાવે છે પણ ખરા. અને તેથી સર્વ પ્રજાના સુખલોગમાં વૃદ્ધિ થઈ તેમનો આશિર્વાદ મેળવે છે.

કવિતા દ્રવતા અન્તઃકરણમાં ઉત્પન્ન થઈ સહૃદયજનોનાં અન્તઃકરણમાં પ્રવેશી ત્યાં વસી સુખાનંદ દેનાર કવિતા તેનો જીર્ણોદ્ધાર પણ પ્રશંસનીય અને પુણ્યપ્રદ છે. બાળકથી વૃદ્ધ-રંકથી શ્રીમાન્ સુધી સર્વને દુઃખમાં વિશ્રામસ્થાન અને સુખને અધિક કરનાર કવિતા એ પણ સાધન છે. એવા એક સુખપ્રદ

સાધનનો જીર્ણોદ્ધાર પ્રજના કલ્યાણસાર શ્રીમંત મહારાજધિરાજ કરાવે છે એ તેમના પ્રજરંજન કરવાના ઉચ્ચ ભાવમાંનું એક સુચિન્હ છે.

વડોદરા રાજ્યમાં થઇ ગયેલા કવિઓની અપ્રસિદ્ધ પ્રાચીન કવિતા સંભાળથી પ્રસિદ્ધિમાં લાવવાના હેતુથી નીચે પ્રમાણે ક્રમિટિ નીમવામાં આવી છે.

પ્રમુખ.

દિવાન બાહાદુર મણિભાઈ જશભાઈ.

મેમ્બરો.

રાવબાહાદુર અંબાલાલ સાકરલાલ. એમ. એ. એલ. એલ. બી.

ખાનબાહાદુર જમશેદજી અરદેશર દલાલ. એમ. એ. એલ. એલ. બી.

રાવસાહેબ પીતાંબરભાઈ જેઠાભાઈ.

રાવસાહેબ હરગોવિંદદાસ દારકાદાસ.

દરેક ગ્રંથની ખનતા સુધી અનેક પ્રતો મેળવી તેને શોધી અને ટીકા શબ્દાર્થ આપી વિશેષ ઉપયોગી કરવી વગેરે સર્વ કામ રાવસાહેબ હરગોવિંદદાસની સંભાળ નીચે શાસ્ત્રી નાથાશંકર પૂજશંકર તથા કવિ છોટાલાલ નરભેરામ આદિ લાયક માણસનાથી ચલાવવામાં આવ્યું છે. પુસ્તકો સંબંધી સર્વ વ્યવસ્થા અને જવાબદારી આ ક્રમિટિ તરફ છે. ક્રમિટિમાંથી કોઈનું ખાનગી હિત કે સ્વાર્થ આ સંબંધમાં ન છતાં માત્ર લોકહિતાર્થ કામ જાણી ક્રમિટિએ આ કામ માથે લીધું છે.

વડોદરા રાજ્ય નિવાસી કવિઓની કવિતા ઉપરાંત ગૂજરાતના બીજા પ્રસિદ્ધ કવિઓની અપ્રસિદ્ધ કવિતાનો ઘણો જથ્થો રાવસાહેબ હરગોવિંદદાસ તથા શાસ્ત્રી નાથાશંકરની પ્રશંસનીય શોધથી એકઠો થયેલો છે, અને વધારે જથ્થો એકઠો કરવા પ્રયત્ન ક્રમિટિ તરફથી જનરી રાખવો એમ ધારણા છે. આ સર્વ કવિતા પાંચ પ્રસિદ્ધિમાં લાવવા યોજના તૈયાર થાય છે, અને તે ઉદ્યમ સફળ થવા ઈશ્વર પાસે પ્રાર્થના છે.

આશા છે કે આ પ્રાચીન ગુર્જર કવિઓની સુંદર તથા બોધક કવિતા-
થી વાંચનારતું જ્ઞાન તથા સદ્ગુણ, રસરસતા, રસિ, રસિકતા, સહૃદયતાદિ
ઉચ્ચ પ્રકારનાં થઈ વૃદ્ધિ પામશે, અને ગુર્જરવાસી અન્ય સમર્થ કવિઓની
કવિતાની પણ તીવ્ર યાચના થઈ પ્રકટ થશે.

આ પ્રાચીન કાવ્યમાળાને, કચ્છ, કાઠિયાવાડ અને ગૂજરાતના રાજ્ય-
કર્તાઓ તરફથી તથા બીજા ધણા સદ્ગૃહસ્થો તરફથી ઉદાર આશ્રય મળ્યો
છે, તેમાટે તેમનો અંતઃકરણપૂર્વક આભાર માનવામાં આવે છે.

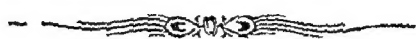
વડોદરા.

સંવત ૧૯૪૬ ના વૈશાખ
સુદી ૧, તા. ૨૦ એપ્રિલ સન
૧૯૯૦, રવિવાર.

મણિભાઈ જશભાઈ.

વાપુસાહેબ ગાયકવાડનું

જન્મચરિત્ર.

વડોદરામાં યશવંતરાવ ગાયકવાડ નામે મરાઠા સરદાર શ્રીમંત ગાયક-
વાડ સરકારની અસામી હતા. તેમને બે સ્ત્રીઓ હતી. એક સ્ત્રી મરાઠા જાતની
અને બીજી રજપૂતાણી હતી. આ રજપૂતાણીને પેટે સંવત્ ૧૮૩૩માં (કદાચ
સંવત્ ૧૮૩૫ પણ હોય) વાપુસાહેબનો જન્મ થયો હતો. વાપુસાહેબના
બાળચરિત્ર વિષે ઝાઝું જાણવામાં આવ્યું નથી ; માત્ર તે સરદારોના છોકરા-
ઓને લાયકની ઘોડે બેસવા વગેરેની કસરતોમાં ચાલાક હતા તથા તેમણે
ગૂજરાતી અને મરાઠી લિપિમાં લખવાનું જ્ઞાન મેળવ્યું હતું. તે નાનપણમાંજ
દેવ દેવસ્થાનમાં ફરતા હતા તથા કોઈ ભગત સાધુ વગેરે જુએ તેમને ધર્મ-
સંબંધી પ્રશ્ન પૂછતા હતા. પણ કહેછે કે જ્યારે તેમની પાસેથી તેમને મનપ-
સંદ જુઝાસા મળતા નહિ ત્યારે તે તેમનો ઘણો તિરસ્કાર કરતા. વીશેક વરસની
ઉમ્મરમાં તે ઘણા સ્વતંત્ર મિત્તજના અને દરકાર વગરના હોય એમ તેમના
પરિચયમાં આવનારને માલમ પડતું. હરેક વાતનો તત્વ નિર્ણય કરવા માટે
તે ઘણી બારીકીથી તકરારો કરતા, પણ સત્યની બાજુમાં પૂર્ણ ખાત્રી થયા
વગર કંઈ દેઈને મત બાંધી દેતા નહિ.

યશવંતરાવગાયકવાડને ગોહડા ગામમાં જન્મીન મળેલી હતી. વાપુ-
સાહેબની ઉમ્મર આશરે વરસ ૨૫ ની થઈ ત્યારે તેમના બાપે તેમને તે ગા-
મની જમીનનો વહિવટ કરવાને મોકલ્યા. ધીરો કરીને જે પ્રસિદ્ધ અલ્હભાટ ક-
વિ થઈ ગયો છે તે, એ ગોહડાનો હતો. વાપુસાહેબગાયકવાડ. ગોહડે ગયા
ત્યારે ધીરાભક્ત હયાત હતા. ધીરાભક્તના અલ્હજ્ઞાન વિષે વાપુસાહેબને
કોઈએ વાત કરી તે ઉપરથી વાપુસાહેબ તેને મળવા ગયા અને તેની સાથે
ધર્મ સંબંધી વાતચિત કરી. જે જે પ્રશ્નો વાપુસાહેબે ધીરાભક્તને કર્યા તે તે
સર્વના ધીરાએ એવી સારી જવાબી જુઝાસા કર્યા કે તે વખતથી ધીરાના શિ-

બ્ય થવું એમ આપુસાહેબના મનમાં આવ્યું. અને તે પ્રમાણે કેટલેક દહાડે તે ધીરાના શિષ્ય થયા. શિષ્ય થયા પછી કેટલાક રોજ આપુસાહેબ ગોઠડામાં રહ્યા અને 'બ્રહ્મજ્ઞાનનું' રહસ્ય ધીરા પાસેથી સમજી લીધું. તે વડોદરે આવ્યા ત્યારે ધીરાભક્તના પદોનો કેટલોક સંગ્રહ પોતાની સાથે લાવ્યા હતા અને તે વારંવાર વાંચતા તથા વખાણતા હતા. જો કોઈ હરિભક્ત તેમને મળતો તો તેમની સાથે પછી બ્રહ્મજ્ઞાનનો વાદ કરતા તથા બીજા ધર્મમાં શી શી ખામીઓ છે તે બતાવતા. આપુસાહેબ હવે ગૃહસ્થ મટીને ભક્ત થયા. ભક્તોનો મેળાપ કરવો, અને તેમની સાથે ભજન કીર્તન કરવું, એ આપુસાહેબને બહુ પ્રિય લાગવા માંડ્યું. તેમની બુદ્ધિ બહુ સૂક્ષ્મ હતી તથા મનશક્તિ સારી હતી તેથી પોતાના ગુરુનું જોઈ પોતાને જે જે અનુભવ થતા ગયા તે તે બાબતનાં પદ કીર્તન પોતે જોડવા લાગ્યા અને શ્રોતાઓને સંભળાવવા લાગ્યા.

વડોદરે આવ્યા પછી આપુસાહેબને એક પાગાના જમાદારની નોકરી મળી તે તેમણે સ્વીકારી, પણ તેમની મનોવૃત્તિ ભજનમાં લાગેલી અને જગતના વ્યવહાર તેમણે સૃગતૃષ્ણાવત્ મિથ્યા જાણેલા તેથી નોકરીમાં તેમનું મન બરાબર લાગતું નહિ; તેમનાથી વારંવાર કસુરો થઈ જતી અને તેમણે તેમનો ઉપરી તેમનો દંડ કરતો, પણ આપુસાહેબ ખુદ મહારાજસાહેબની હજુરમાં જઈ દંડ માફ કરાવી આવતા. તેમના વખતમાં શ્રીમંત મહારાજ સીયાજીરાવ ગાદી પર હતા તે આપુસાહેબની પાસે તેમનાં રચેલાં પદ બોલાવતા અને તે સાંભળીને ઘણા ખુશ થતા. અને તેથી આવા ભક્ત કવિની કસુર પોતે માફ કરે એ સ્વભાવિક હતું. પણ, મૂળ તો સ્વતંત્ર મિજ્જનના અને તેમાં બ્રહ્મજ્ઞાન થયું એટલે જીવન્મુક્ત થયેલા મહાત્મા આપુસાહેબને આવી નોકરી કરવી ઘણા દહાડા પાલવી નહિ તેથી તે તેમણે છોડી દીધી અને ભજન કીર્તનમાં તથા ધર્મની તકરારોમાં કાળ કાઢવા માંડ્યો.

વાડીમાં રહેનારા દાળિયા કણબીઓના ગુરુ દેથાણના નીરાંતભક્ત કરીને હતા તે વારંવાર પોતાના સેવકોને ઘેર આવતા અને દશ પંદર દહાડા રહીને ભજનકીર્તન કરતા. આપુસાહેબના પિતાનું મકાન પણ મહામદવાડી-માંની મોટી વોહરવાડમાં હતું તેથી એક પ્રસંગે આપુસાહેબને બરાબર થઈ કે નીરાંતભક્ત આવ્યા છે તે ઘણા જ્ઞાની મહાત્મા છે. આપુસાહેબને તો એવા

ભક્તોને મળવાનો શોખ જ હતો તેથી તે તરત તેમને મળવાને ગયા અને નીરાંતભક્ત પોતાનાં રચેલાં પદ ગાતા હતા તે તેમણે સાંભળ્યાં. સાંભળીને તેમાંથી એક એ સંશય કાઢી તેના ખુલાસા નીરાંતભક્ત પાસે માગ્યા જે તેમણે ધીરાની પેઠેજ સારી રીતે કહી બતાવ્યા. આપુસાહેબને જણાયું કે ધીરાનો તથા નીરાંતનો મત એકજ છે ત્યારે તેમણે તે ભક્તને ધણું માન આપ્યું અને કહ્યું કે મહારાજ આજથી મને પણ આપનો શિષ્ય ગણજો. આપુસાહેબે પોતાનાં પદોમાં હામ હામ નીરાંત તથા ધીરાને ગુરૂ તરિકે ગાયા છે તેનું કારણ આજ છે. તેમ નીરાંતે પણ પોતાનાં પદોમાં આપુસાહેબને શિષ્ય તરિકે ઘણી જગોએ સંબોધન કર્યું છે.

આપુસાહેબને ધીરાભક્તે એક વખત હુકો ભરી લાવવાનું કહ્યું. ગુરૂ પોતાના શિષ્યને ગમે તેવી હલકી સેવા ફરમાવે તથાપિ શિષ્ય તે આનંદથી બળવે છે તે સહુ જાણે છે. આપુએ તરતજ એક કાગલ પર હુકા વિષે પદ જે આ કાવ્યમાં દાખલ કર્યું છે તે લખીને આપ્યું. ધીરાભક્ત એ પદ જોઈને બહુ આનંદ પામ્યા તથા તેમણે આપુસાહેબના જ્ઞાનનાં બહુ વખાણ કર્યા.

આપુ સાહેબ એક વખત નીરાંતભક્તને મળવા જતા હતા તેવામાં રસ્તામાં બાઈડીઓ કોઈના મરણ પછવાડે રાજીઓ ગાતી હતી. આપુએ લગાર ઊભા રહી તે સાંભળ્યું, પણ તે ગાનારાંના અજ્ઞાન તથા મોહ ઉપર તેમને બહુ તિરસ્કાર ઉપજ્યો. તેમણે ઘેર જઈને તરતજ એક રામરાજીઓ બનાવ્યો તથા નીરાંતને તથા તેના સેવકોને બતાવ્યો. એ રાજીઓ સહુને એવો પસંદ પડી ગયો કે નીરાંતના ભક્તોએ સામાન્ય રાજીઆને હામે મરનારની પાછળ આ રાજીઓ ગાવાનો પ્રચાર પાડ્યો. તેને રામરાજીઓ કહે છે અને હજી તે ઘણી જગોએ ગવાય છે. એ રાજીઓ બનાવ્યા પછી આપુએ ખીજ પણ ઘણા રાજીઆ લખ્યા છે પણ તે સર્વમાં પૂરિપુના રાજીઆ ઉત્તમ છે.

આપુસાહેબને ભજનકીર્તનનો બહુ શોખ હતો તેથી જે કોઈ તેમનો પોતાને ત્યાં ભજન કરવા બોલાવે ત્યાં જતા હતા. એક વખત વાંદરાચુરજના દરવાજા આગળ જે ઢેઝ ભંગીઆ વગેરે લોક રહે છે તેમાંના કોઈએ આપુસાહેબને આવીને વિનંતિ કરી કે મહારાજ! અમારે ત્યાં ભજન કરવા આવો તો અમે જાવને થઈએ! આપુસાહેબે હા કહી અને કહ્યા પ્રમાણે તેમને ત્યાં ભજન કરવા

ગયા. એ વાત-તેમના પિતા યશવંતરાવ ગાયકવાડે જાણી તેથી તે પોતાના પુત્રની આવી રીતભાત જોઈને ઘણા નાખુશ થયા. આપુસાહેબ જનન કરીને ઘેર આવ્યા ત્યારે તેમને યશવંતરાવે ઘણો ઠપકો દીધો અને કહ્યું કે, અલ્યા ! તેં મારું નામ બોળ્યું; જા, આજથી તારું મોં મને ખતાવીશ નહિ, તથા મારા ઘરમાં તારે પેસવું પણ નહિ. આપુસાહેબ તેજ વખતે પાછા ફર્યા અને કૃતેપુરામાં તેમનું એક ઘર હતું તેમાં જઈને મુકામ કર્યો. આ વાત તેમની સાસુએ જાણી ત્યારે તે પણ ઘણી દલગીર થઈ અને બોલી કે, આપુસાહેબ તો છેકજ બગડી ગયા. આપુસાહેબને કાને પોતાની સાસુના આ બોલ આવતાંજ તેમણે એક પદ લખ્યું, જેમાં તેમણે લખ્યું કે “અમે બગડ્યા, અમે બગડ્યા, લેજો જાણી.” છં. એ ઘરમાં આપુસાહેબ એ ત્રણ વરસ રહ્યા પણ પોતાનો ભક્તિનો ટેક છોડ્યો નહિ. ત્રણ વરસ પછી તેમના ઓરમાઈ મોટા ભાઈએ તેમને મનાવી મોટે ઘેર બોલાવી આણ્યા.

આપુસાહેબના ઓરમાઈ ભાઈના દીકરા માધવરાવ ગાયકવાડ હાલ હયાત છે અને તે સરકારી પાગામાં પાગેદારની નોકરી પર છે. આપુસાહેબને દોલતરાય, પ્રતાપરાય, અને શિવરાય એવા ત્રણ દીકરા હતા જે સધળા હાલ હયાત છે અને તેમનો ગિરાસવાસ ગોઠડામાં હોવાથી તેઓ ત્યાંજ રહે છે. પાગેદાર માધવરાવગાયકવાડને હજી પણ સરકારથી અસામી તરિકેના રૂપિયા મળે છે તેમાંથી દરવરસે અસામી પેટે પ્રતાપરાયને તે કાંઈ રકમ મોકલાવ્યે જાય છે. આપુસાહેબ કદમાં બહુ ઊંચા નહિ તેમ નીચા પણ નહિ હતા. તેમનો બાંધે મજબુત અને તે શરીરે બળવાન હતા. રંગે ઘઉંવર્ણી હતા અને તે બ્યારે બોલતા ત્યારે તેમનું જુસ્સાદાર બાષણ સામાને દબાવી દેતું હતું. આપુસાહેબ ભક્ત હતા છતાં તેમનું વ્યવહારી જ્ઞાન સારું હશે એમ તેમની કવિતા પરથી જણાય છે. સારી માઠી સ્થિતિના અને લોકરિવાજના તે માહિતગાર હતા તે તેમનાં પદો ઉપરથીજ જાણવામાં આવે છે. તેમનાં પદો વાંચતાં તે જાણે ક્ષત્રિય ગુણના એટલે ટેકી, હઠીલા અને લઢવાડીઆ હશે એમ જણાય છે તથા પિ તેમને જેણે જોએલા તે લોકો કહે છે કે તે સ્વભાવે શાંત, મગરૂરી વિનાના, ડોળડમાક રહિત અને જે પોતાની પાસે આવે તેની સાથે નરમાશથી વાત કરનારા હતા. અદ્વૈતશ્રીસિદ્ધાંતમાં તેમની એક પાકી નિષ્ઠા હતી તથા

બીજાને તે એવી સરસ રીતે બ્રહ્મવાર્તા દઢાવતા કે જે એક વાર તેમનો શિષ્ય થયો તે ફરી ચલાયમાન થતો નહિ. તેમના શિષ્યો હજી ઘણા છે અને તેઓ માં તે બાપુ મહારાજના નામથી ઓળખાય છે. કવિ તરિકે બાપુસાહેબ અમને બીજા સામાન્ય ભક્ત કવિઓ કરતાં અઢિયાતા લાગે છે, પણ તે વિષે તેના ગ્રંથ વિવેચનમાંજ બોલીશું. બાપુસાહેબે કોઈ આખ્યાન કે વાર્તારૂપ ગ્રંથ રચેલો હોય એમ જાણવામાં આવ્યું નથી. તેમનાં છૂટક પદ, ચાબખા રૂપ પદ, ગરબીઓ, વગેરે “અંગ” ભાગમાં વેહેલીને લખ્યાં છે. એ સિવાય જૂદા ગ્રંથો અમારે હાથ લાગ્યા નથી.

બાપુસાહેબની કવિતાનું વિવેચન.

જે કવિ હોય છે તે સ્વાભાવિક રીતેજ કવિતા કરવાને પ્રેરાય છે. તેના વિચારોમાં અને સામાન્ય મનુષ્યના વિચારોમાં મુખ્ય તફાવત એ જોવામાં આવે છે કે જ્યારે સામાન્ય મનુષ્યના વિચારો કેવળ સાદા હોય છે ત્યારે કવિના વિચારો કાંઈ રસભાવથી રંજિત અને વિલક્ષણ હોય છે. એકજ વિષય ઉપર જ્યારે સામાન્ય મનુષ્ય કાર્ય પૂરતુંજ કહી શકે છે ત્યારે કવિ જોઈએ તેટલું બોલોળું વિવેચન કરી શકે છે. સામાન્ય મનુષ્યના વિચારો તેના હાગતા વળગતાનેજ તે જાણવામાટે આકર્ષે છે ત્યારે કવિના વિચારો હર કોઈ સહૃદય મનુષ્યને આકર્ષે છે. કોઈ રસજ્ઞ પુરુષ જ્યારે સામાન્ય મનુષ્યના બોલવા તરફ આદર પણ સામાન્ય કરે છે ત્યારે કવિના વચનનો ચમત્કાર જોઈ તેમાં તે લીન થઈ ડોકું હલાવે છે ! વચન માત્ર બોલીને વાહ વાહ તો કવિજ મેળવી શકે છે ! બાપુસાહેબનો ગ્રંથ ઉકેલી જોનાર હર કોઈ રસજ્ઞ તેને ધન્યવાદ આપ્યા વિના રહેશે નહિ એમ અમે માનીએ છીએ. બાપુસાહેબની કવિ તરિક્કે વિશેષ પ્રશંસા કરવાનું સાધન આ તેનાં પદો સિવાય બીજું કાંઈ અમારે હાથ લાગ્યું નથી તથાપિ પદો તે પદોજ છે ! એ પદો જૂદાં જૂદાં પુસ્તકોમાં છટાં છૂટાં મળી આવ્યાં હતાં તેનો અમે સંગ્રહ કર્યો છે, અને જ્ઞાનોપદેશનાં પદ, ધર્મવેશ અંગનાં પદ, બ્રહ્મજ્ઞાનનાં પદ, પરિપુના રાજ્યા, ગરબીઓ, અને કાશીઓ, એવા વિભાગ પાડીને તેને ક્રમવાર ગોઠવ્યાં છે.

બાપુની કવિતામાં રસ તો માત્ર શાંતરસ સિવાય બીજો વર્ણાયો નથી. પણ તેનાં વખાણ તેના રસવર્ણનની છટા માટે નહિ પણ તેના પદમાં જે અસાધારણ માધુર્ય રહેલું છે તેમાટે કરવાં ઘટે છે. જ્ઞાનોપદેશનાં પદના આરંભમાં તે વિષયનો તિરસ્કાર કરીને ગુરૂની જરૂર બતાવે છે, પછી બ્રહ્મજ્ઞાનની મહત્તા વર્ણવે છે તથા ગુરૂ ઉપદેશમાં એકાગ્રતા રાખવાની જરૂર બતાવે છે, તે પછી મૂર્ખ તથા ઢોંગી ગુરૂઓ પાસેથી કાંઈ તત્વ મળવાનું નથી એમ ક-

હેછે, કર્મકાંડ મિથ્યા છે એમ કહેછે અને ધન, જીવાની આદિના અહંકારનું મિથ્યાત્વ બતાવે છે. એવા એવા ઉપદેશનાં પરચુરણ ત્રીશ પદોમાં જ્ઞાનોપદેશ પૂરો થાય છે. ધર્મવેશનાં પદોમાં ધર્મને નામે દંભ કરીને લોકોને ઠગનારા ગુરુઓ અને સાધુઓ વગેરેથી દૂર રહેવાનો ઉપદેશ કર્યો છે. આહ્મણુશૂદ્રભેદ-વર્ણનમાં ભિક્ષુક આહ્મણોને મિથ્યાભિમાન તજવાનો ઉપદેશ કર્યો છે. અને અ-હ્મજ્ઞાનનાં પદોમાં નિર્ગુણ ઉપાસનાનો માર્ગ બતાવ્યો છે.

કામાદિક પડ્ડરિપુના છ રાજીઆનો એ પછી આરંભ થાય છે. રાજીઆ તે ખરેખરા રાજીઆજ છે! કામદેવનો રાજીઓ જાણે પુરૂષના મરણથી શોકાકુળ થયેલી સ્ત્રી બોલતી હોય તેવા રૂપનો છે. એની દરેક કડીનું પૂર્વાર્દ્ધ મરનારની સ્ત્રી બોલે છે જેમાં કામ સંબંધી વિલાસોનું વર્ણન છે અને દરેક કડીનું ઉત્તરાર્દ્ધ ખીજી ફૂટનારી સ્ત્રીઓ બોલે છે જેમાં સંસારના વિષયોની ક્ષણિકતા અને જ્ઞાનભક્તિ વગેરેની આવશ્યકતા બતાવી આપનારું વૈરાગ્યોદ્બોધક વર્ણન છે. ખીજી રાજીઆઓમાં પણ ફૂટનારી સ્ત્રીઓનાં એવાંજ બોધરૂપ વચન ઉત્તરાર્દ્ધમાં રાખ્યાં છે. ખીજો રાજીઓ ક્રોધનો છે તે મરનારની મા બોલે છે. એમાં પણ પૂર્વાર્દ્ધમાં ક્રોધનું સ્વરૂપ બતાવ્યું છે તથા ઉત્તરાર્દ્ધમાં વૈરાગ્યોદ્બોધક ઉપદેશ છે. ત્રીજો રાજીઓ લોભનો છે તે મરનારની દીકરી બોલે છે; કડીના પૂર્વાર્દ્ધમાં લોભનું સ્વરૂપ અને ઉત્તરાર્દ્ધમાં ઉપદેશ છે. ચોથો રાજીઓ મોહનો છે તે મરનારની બેન બોલે છે; એમાં કડીના પૂર્વાર્દ્ધમાં મોહનું સ્વરૂપ અને ઉત્તરાર્દ્ધમાં બોધ છે. પાંચમો રાજીઓ મદનો છે તે મરનારની રાખેલી સ્ત્રી બોલતી હોય તેવા રૂપે વર્ણવે છે અને છઠ્ઠો મત્સરનો છે તે મરનારની સાસુ બોલતી હોય તેવે રૂપે લખ્યો છે. દરેક રાજીઆમાં ત્રીસ ત્રીસ કડીઓ છે.

એની પછી મન, સ્ત્રી, વિશ્વાસ, વગેરે નૂદાં નૂદાં દશ અંગની ગરખીઓ છે. દરેક અંગમાં ચાર ચાર ગરખીઓ છે. છેલ્લા વચનઅંગમાં ઉપસંહારની પાંચમી ગરખી મૂકી છે. ગરખીઓ થઈ રહ્યા પછી જ્ઞાનોપદેશની કાશીઓ દાખલ કરી છે. અને તે પછી અરાઠ સિદ્ધિઓના ખંડનની અરાઠ કાશીઓ છે. અણિમા વગેરે આઠ સિદ્ધિઓ પ્રખ્યાત છે, પણ યોગશાસ્ત્રના કેટલાક ગ્રંથોમાં અણિમા, મહિમા, લધિમા, પ્રાપ્તિ, પ્રાકાશ્ય, ઈશિત્વ, વશિત્વ, પ્રાકામ્ય, અનૂર્મિમત્વ, દૂરશ્રવણ, દૂરદર્શન, મનોજ્યવ, પરકાયાપ્રવેશન, સ્વેચ્છામરણ, દેવકીગદર્શન, સંકલ્પસિદ્ધિ, અપ્રતિહ-

તાણા, અને કામરૂપા, એવી અરાઠ સિદ્ધિઓ કહેલી છે તે સર્વ સિદ્ધિઓ પ્રાપ્ત થયા છતાં પણ મોક્ષ મળતો નથી એટલુંજ નહિ પણ તે સિદ્ધિઓ એજ યોગીને બંધનનું કારણ થઇ પડે છે માટે તે હેય છે એમ ઉપદેશ કર્યો છે.

છેવટ બ્રહ્મબોધ અને જ્ઞાનીનાં લક્ષણની કાશીઓ કહીને ગ્રંથ પૂરો કર્યો છે. બ્રહ્મબોધમાં સાંખ્યજ્ઞાન ક્રમવાર બતાવ્યું છે. બ્રહ્મબોધની ત્રીજી કાશીમાં સાંખ્યને મતે જગત્તી ઉત્પત્તિ આદિક ટૂંકામાં પણ સ્ફુટ રીતે વર્ણવી બતાવ્યું છે. તેનો સિદ્ધાંત એવો જણાય છે કે અનાદિ અનંત સતરૂપ બ્રહ્મ સર્વત્ર ભરેલું છે અને પ્રકૃતિ તેના એક દેશમાં છે. એ પ્રકૃતિ કે માયા અનિર્વચનીય છે એટલે તેને સત્ય કે અસત્ય કહી શકાતી નથી. એ પ્રકૃતિ સઘળા દૃશ્યપદાર્થોનું મૂળ છે. પાંચમી કાશીમાં તે લખે છે કે,

“ચૈતન્યમાં દૃશ્ય કલ્પવું જાણો, બંધતાણું એ મૂળ ;
ચૈતન્યમાંથી કલ્પના છૂટવી, મુક્તિ જાણો સમૂળ ;
દૃશ્ય વગરનું ચૈતન્ય રે, આત્મારામ રૂપ મેવો ;
જ્ઞાનીઓ બતાવું રે, બંધ, મુક્તિ, આત્મા કેવો. ૩

ત્રણ લીટીમાં ત્રિભુવન સમાયું, બ્રહ્મવિધાનો ભોર ;
આહા ઓહો કરી અકાળો, એવો નથી એ સોર ;
ખરી છે એ વિદ્યા રે, ચિત્તમાં રૂઢી એવો ;
જ્ઞાનીઓ બતાવું રે, બંધ, મુક્તિ, આત્મા કેવો.” ૪

એવી રીતે બ્રહ્મવિધાનો સ્પષ્ટતર સાર બાપુએ બતાવ્યો છે. એટલાથી પણ જેને સમાધાન ન થાય તેને માટે તેણે બીજી કેટલીક કાશીઓ વધારે લખી છે અને સંશયોનું સમાધાન કર્યું છે. છેવટની કાશીઓમાં જ્ઞાનીનાં લક્ષણદ્વારા તે, ઢોંગી અને વિષય સુખના લોભી મનુષ્યો બીજાઓને શિષ્યો કરીને તેમને કલ્યાણનો માર્ગ ન આપતાં મિથ્યા શ્રમિત અને ભ્રમિત કરે છે તેમનાથી સાવધ રહેવાનો ઉપદેશ કરે છે. જેમ આઠમી કાશીમાં જ્ઞાની ગુરના આશ્રમ અને ઉપરકર વિષે બોલતાં તે લખે છે કે,—

“મઢી જુઓ તેની રે, જોશો નહિ માંહી ખીજું;
(એક) આપ ને પુસ્તક પડિયું રે, ટોણું સંતનું ત્રીજું. ૧

વસ્તીમાં વાસ કરે નવ વિકલ, જે જેના નવ શબ્દ;
પૂજા કરાવે નહિ પરમેશ્વર, કશામાં મન નહિ લુપ્ધ;
ગુરુ એવા કોઈ રે, જોઈ દૃઢ્યે ભીજું. મઢી૦ ૨

તમે પાત્ર ન ભાળો ગુરુજી પાસે, એક પાત્ર ધરે ગુરુદેવ;
પેટ પાત્ર તો રચ્યું પેહેલેથી, તેની જેવી તેવી કરે સેવ;
ધન્ય ગુરુ દેવા રે, તન મનથી રીજું. મઢી૦ ૩

પુસ્તક સંત વસે ગુરુ નિકટ, તેમાં નહિ સંતાપ;
આવી મળ્યું તો પુસ્તક વાંચે, શિષ્ય પૂછે તો ફેડે તાપ;
જપું જાપ તેનો રે, ખીજા પર હું ખીજું. મઢી૦ ૪

ધન જોઈએ નહિ સેવાકાજે, મન જોઈએ નિશ્ચિંત;
પ્રશ્ન પૂછે તેની કથા ચલાવે, નિર્મળ થાય જેમ ચંત;
ખાપુ સંત એવા રે, ઢોંગીને જોઈ સીજું. મઢી૦ ૫

આ ઉપરથી જણાય છે કે ખાપુસાહેબને ગુરુ તારિકેનો ઢોંગ કે મિથ્ય!
આડંબર પસંદ નહોતો, તે છતાં તેણે ઉત્તમ અલ્પજ્ઞાન ખતાવ્યું છે.

ખાપુસાહેબની કવિતાનું અવલોકન કરતાં ખીજાઓથી તેનામાં જે કંઈ
વિશેષ દેખાય છે તે તેના વર્ણનની સફાર્થ છે. આરંભેલો વિષય તે સાદી અને
સ્ફુટ ભાષામાં પાર ઉતારી ગયો છે. પ્રસાદ અને માધુર્ય એ તેની કવિતાનાં
વિશેષ લક્ષણો છે. પોતે જ્ઞાની હોવાથી સાહિત્યાદિકનો તેને અનાદર હશે એમ
અનુમાન થાય છે; પણ જે કદાચ તેણે એકાદ ગ્રંથ સાહિત્યનો લખ્યો હોત
તો આજ આપણે જે સારા કવિઓને માટે મગર થઈએ છીએ તેના વર્ગમાં
ખાપુસાહેબને પણ ગિન તકરારે મૂકી શકત. એનાં બધાં પદમાંથી એક પણ
એવું નથી દેખતા કે જે વાંચનારને વારંવાર વાંચ્યા છતાં પણ અભાવો ઉ-
ત્પન્ન કરે!

આપુસાહેબની કવિતામાં બીજું આપણને સંસાર વ્યવહારનું અવલોકન કરવાનું મળી આવે છે. સાંસારિક સ્થિતિમાંથી જીવને મોક્ષને માર્ગે વાળવાને તેમને જૂદી જૂદી સ્થિતિના ઘરસંસાર વર્ણવવાની અગત્ય પડી છે; પણ તે અગત્ય તેમણે એવી રીતે પૂરી પાડી છે કે તેથી આપણે તેમને ધન્યવાદ આપીએ છીએ. પંડિતો કહે છે કે જે સાંસારિક વ્યવહારમાં અતિ પ્રવીણ હોય તે પરમાર્થમાં પણ અતિપ્રવીણ હોઈ શકે, તથા જે સંસારમાં દૃઢ હોય તે પરમાર્થમાં પણ દૃઢ હોઈ શકે, એ વાત આપણને આપુસાહેબ તેના ગ્રંથદ્વારા બતાવી આપે છે. સંસારનાં જે ચિત્ર તેણે ચિત્ર્યાં છે તે તેની સંસારની માહિતી બતાવી આપે છે અને પરમાર્થનો જે બોધ કર્યો છે તે તેનું તે સંબંધી વિશદ જ્ઞાન બતાવી આપે છે. કેટલાક લેભાગુ જ્ઞાનીઓએ બીજાનું હિત કરવાનો ડોળ કરી બ્રહ્મજ્ઞાનનાં પુસ્તકો ધણાંય લખેલાં આપણે જોઈએ છીએ, પણ “જ્યાં મેરેકું સંશય પરતા હે વહાં શ્રીધર સ્વામીકો ભી સંશય પરતા હે” એ વાળી વાત તેમાં જોઈ તેમના જ્ઞાનની તુલના વાંચનાર તરત કરી શકે છે! આપુનો આ ગ્રંથ તેને એવા દોષમાંથી નિર્મુક્ત કરી તે જે સમજ્યો છે તે ચોખ્ખું અને દૃઢ સમજ્યો છે એમ કહેવરાવે છે.

રાધાબાઈ દક્ષિણી બ્રાહ્મણી હતી તેનું પુસ્તક આપણે જોયું છે. અને તેની ભાષા પણ જોઈ છે. તે ઉપરથી “આપુસાહેબ ગાયકવાડ” નામ સાંભળીને તથા મરાઠાના કુળમાં તેમનો જન્મ જાણીને અમને તેમની ભાષા વિષે બહુ સંશય હતો; પણ બ્યારે આ પુસ્તકમાં આપણે જોઈએ છીએ તેમ ખાસ ગૂજરાતના મર્મસ્થાનની તેમની ભાષા અમારા જોવામાં આવી ત્યારે અમને આનંદાશ્ચર્ય ઉત્પન્ન થયું! ખુદ ગૂજરાતના રહેવાશી ગૂજરાતી કવિઓ કદાચ ભાષાની બાબતમાં સ્ખલિત થઈ ગયા હશે પણ આપુસાહેબ ગાયકવાડનો આ ગ્રંથ તો એમજ કહેવરાવે છે કે તેનો લખનાર જાણે કોઈ શુદ્ધ ગૂજરાતીનો અભિમાની હોય! તેમના લખાણમાં જે ગૂજરાતી ભાષાના રૂઢ અને લાક્ષણિક શબ્દો વપરાયા છે તે વાંચનારને વિસ્મિત કરે એવા છે! જુઓ,—

“અદ્યા જે નાતરાનો ચાલ તારી નાતે રે,

તો તો બાબા ધડજો પછી બેઠા હાથે રે.”

“એગાળ લીધે તમે હરિ ઝટ પામો.”

“અદ્યા ગોર તમે ગામોટાને જાણો સજો રે,
તો તો ગોરપદું જાણો તમે ધૃતમાં તજો રે.”

ઇત્યાદિ જ્યાં જોઈએ ત્યાં દેખાય છે—બાપુસાહેબની કવિતામાં ખીજું એક વખાણવા લાયક એ છે કે જે એકજ પ્રાસ અને અનુપ્રાસ તેમણે ધણાક પદમાં દશ દશ અને બારબાર કડીઓ સુધી મૂક્યા છે તેમાં ઊલટતા કે ખેંચતાણ માલમ પડતી નથી! સ્વાભાવિક રીતે પ્રાપ્ત થયેલા એવા સેહેલા પણ ધણા ન મળી આવે એવા શબ્દોનો તેમણે અનુપ્રાસમાં ઉપયોગ કર્યો છે કે તે જોઈને પ્રાસને માટે શ્રમિત થનારા કોઈ આધુનિક કવિને આશ્ચર્ય લાગ્યા વિના રહેશે નહિ! બાપુસાહેબનાં પદમાં કોઈ જગોએ તાળ તૂટતો નથી કે વિરામનો ભંગ થતો નથી, તેમ તેમાં માત્રાઓનો વધારો ઘટાડો પણ કરવો પડતો નથી; એટલુંજ નહિ પણ કેટલીક જગોએ તો એટલું નિયમિતપણું માલમ પડે છે કે પદની એક લીટીના જેટલા અક્ષર હોય તેટલાજ ખીજી બધી લીટીઓના અક્ષર થાય અને તેમ થવાથી તે કોઈ અક્ષરમેળ છંદની પેઠે વાંચી પણ શકાય. જુઓ બ્રાહ્મણશ્લોકેદતું પદ પ મું તથા ૬ ટું. એ અને એવાંજ ખીજાં કેટલાંક પદ એકત્રીશ અક્ષરના મનહર છંદની પેઠે વાંચી શકાય છે. એમણે જે જે રાગનાં ગદ અને ગરખી-ઓ પસંદ કર્યાં છે તે પણ એવાં છે કે જે વાંચનાર વગર શીખવે પણ વાંચી શકે. સારાંશ કે બાપુસાહેબ ગાયકવાડની કવિતા સરળ, સ્ફુટ, મધુર, નિયમિત, અને રસમય છે. કાવ્યરૂપે અવલોકન કરવા જેવો સાહિત્ય શાસ્ત્રને અનુસરતો આ ગ્રંથ નથી તથાપિ જેનું મગજ કવિનું છે તેમાંથી પદ ગરખી પણ રસમયજ નીકળેછે; બાપુસાહેબના આ પદરૂપ ગ્રંથમાં શાંતરસ સંપૂર્ણપણે શોભે છે. શ્રોતાની શમવૃત્તિ એ સ્થાયી છે, પરમબ્રહ્મ એમાં આલંબન છે, સંસારની ક્ષણિકતા વગેરે ઉદ્દીપન છે, રાજ્યા વગેરેમાં વર્ણુલા જૂદા જૂદા ભાવો એ વ્યભિચારી છે, અને એ સર્વથી શ્રોતાઓની શમવૃત્તિ શાંતરસ રૂપે પરિણામ પામી જાય છે!!

॥ श्रीजगदीश्वरायनमः ॥

बापुसाहेबकृत कविता.

ज्ञानोपदेशनां पद.

पद १ लुं.

गुरु भणिया ते तो हरिगुण गातो रे,
लाघरे गुरु भणिया ते तो हरिगुण गातो;
भूरभ समजणु विना झरे छे धातो रे,
लाघरे गुरु भणिया ते तो हरिगुण गातो. टंक. १

दूध मोटा पैसानुं शेर भजे छे,
तेने भूरभ नथी ખાતો;
દાર પીધાથકી બદ્દો લાગે छे,
પડે મોરીઓમાં નિત્ય ઊઠી ધાતો રે. લાઘ રે૦ ૨

સાકર રૂપિયાની ચાર શેર ભજે छे,
તે ખાધે મરદ થાય માતો;
અઝીણ રૂપિયાનું ચાર ભાર વેચાય छે,
એ કંસુખો પીએ ખીજને પાતો રે. લાઘ રે૦ ૩

ભાંડ ભવાઈઆ નાચે ત્યાં બહુ કરીને જાગે,
એને જૂઠી ભાવે छે ઘણી વાતો;
હરિનામ લેતાં ભાઈઓ ઉંઘ આવે छે,

પછે જમની ખાશે ઘણી લાતો રે. ' ભાઈ રે૦ ૪

સદ્ગુર મળશે ત્યારે મેલ તારો જશે,

નિત્ય ઊડીને શું ના'તો;

ખાપુ કહે હરિનામને ભજી દ્યો,

સાંધે સાંધો મળી જશે તાતે તાતો રે. ભાઈ રે૦ ૫

પદ ૨ જી.

ભૂલું પડ્યું છતે દહાડે;

જગત જુઓ ભૂલું પડ્યું છતે દહાડે. ટેક. ૧

આંધળાની પૂઠે દશ વીસ દોડ્યા,

જોને પડ્યા તે તો મોટા ખાડે;

અહંકાર આંધળો સાનમાં ના સમજે,

જેમ પાણી ખગાડ્યું પેલે ખાડે. જગત૦ ૨

હરિ સચરાચરમાં કહે છે,

જૂઠું કહે છે લખાડે;

સ્વામી સંજો રે દ્વૈતભાવ ભારે,

હા કહીને ના કે' તે ગુર પાડે. જગત૦ ૩

તાન ટપ્પા તાલખંધ ગાય છે,

ચડીને ખેઠો મોઠે તાડે;

આપ તો છપ્પન દોઢામાં મા'લે,

સામાને! સંશય શું કાઢે? જગત૦ ૪

વાણશે નામી ના વણશે એ તો સ્વામી,

એમ સાનમાં સદ્ગુરુ દેખાડે;

પ તાતે તાતો—ગરમે ગરમ—તાજે તાજે. ૨ આંધળો—અણાની (લોભી) ગુર. દ્વૈતભાવ—બ્રહ્મપણું. હા કહીને ના કહે—અદ્વૈત કળૂલ કરીને પાછો દ્વૈતભાવ રાખે. ૪ છપ્પન દોઢામાં—ચોરાશીમાં.

સતનામ બાપુ એમ કરી કહે છે,

કોણ વઢે જૂઠી રાડે.

જગત૦

૫

પદ ૩ જી.

નિમાજ પઢતાં તો બોલે બિસમિલ્લા રે;

ભાઈ રે નિમાજ પઢતાં તો બોલે બિસમિલ્લા. ટેક. ૧

તીસ રોજ રખતા ચોર મચ્છીઓકું ચખતા,

ચોર બકરેકા કાટતા હે ગલ્લા;

સાહેબકા જીવ બંદે માર ક્યૌં તેં ડારા,

એ બદી ખાવે દોજખમેં ટલ્લા રે. ભાઈ રે૦ ૨

ખડેકું ન આવે ને પડેકું ન દષે,

નેકીકી રાહસે ચલ્લા;

ભીસ્તકે ઝરખેમે ઓહી મદ્દ બેઠા,

જીને નામસે પિછાના અલ્લા રે. ભાઈ રે૦ ૩

દગા કરકે તુને બહોત જીવ મારે,

ઈમાન ચોરકે બનાયા તુને ડલ્લા;

બેઠે ચોર બકરેકું બરાબર જાને,

તો સાંઈ કરેગા તેરા ભલ્લા રે. ભાઈ રે૦ ૪

આખરી જવાનીકા બહોત ડર હેગા,

૫ બણુશે ઇ૦—જે નાશ પામે તે નામી—નામવાળો—(નામ રૂપ મિથ્યા છે માટે). ૨ તીસ ઇ૦—ત્રીસ દિવસ તો તું રોજને રાખે છે અને પછી માછલાં ચાખે છે ! ગલ્લા—ગણું. એ ઈ૦—એ બદી (દુષ્કર્મ) થી તું દોજખ (નરક) માં ટલ્લા ખાઈશ. ૩ ખડેકું ઇ૦—હિંદુઓની મૂર્તિઓ ખડી છે અને મૂસલમાનની કબરો પડો છે, એ બેમાંથી એકેની તરફ ધ્યાન આપતાં જે નેકીને રસ્તે ચાલે છે. ૪ ડલ્લા—દોલત.

ઐર સાહેબંકી સંગ કરો સદલા;
 બાપુ કહે નામ એક અલ્લાકા સચ્ચ હે,
 ઐર રફદફ હોયગી તેરી બક્ષા રે. ભાઇ રે૦ ૫

પદ ૪ થું.

કથા સાંભળે ને મન રહ્યું ઘરમેં રે;
 ભાઇ રે કથા સાંભળે ને મન રહ્યું ઘરમેં. ટેક. ૧
 તે મનસુબા કરેછે ને મણકા ગણે છે,
 જુઓ માળા ફરવે છે એના કરમેં;
 એ મન રહ્યું મેલું ને તનને ધૂએ છે,
 રાફડો ફૂટી નાખ્યો ને સાપ દરમેં રે. ભાઇ રે કથા૦ ૨
 આત્મતત્વ એત્યા વિના કામ થયું ખોટું,
 એ ચૂક પડીછે નારી નરમેં;
 મણિ નામ મેલીને કુશકાને બાજે,
 મૂરખ સમજ્યા વિના નીશો તરમેં રે. ભાઇ રે કથા૦ ૩
 ઝાડ ઉપર પક્ષી ખેડો એવો તારો આતમા,
 તારું મન પેશી ગયુંછે જરમેં;
 એ કુટુંબ કબીલો તારે કામ નહિ આવે,
 તેં તો માર બાધો છે ઉંધા કરમેં રે. ભાઇ રે કથા૦ ૪

પદ ૫ મું.

જુઓ સમજ્યા વિના સાહેબને ખોશો રે;
 ભાઇ રે જુઓ સમજ્યા વિના સાહેબને ખોશો. ટેક. ૧
 કરવાનાં કર્મ તમે મન નથી ધારતા,

- ન કરવાનાં બીજ તમે બોલો;
 ગુમાનરૂપી ગધેડે ચઢીને,
 ભેંસ મૂકી પાડાને દા'શો રે. ભાઈ રે જીઓં. ૨
- બળ કરીને બાપજી બાંધીને આણુશે,
 ત્યાં નિરભે જવાબ શો દેશો;
 ખાતાંની ખોટ જીઓ ખપ કરીને ખોળશે,
 ત્યારે નયણાં ભરી ભરીને રોશો રે. ભાઈ રે જીઓં. ૩
- રે'ણી કે'ણી સત્ સાહેબને સાધશે,
 જૂઠો જનમ ના જોશે;
 સદ્ગુરના સંગથકી બાપુ એમ કહેછે,
 ત્યારે ભવના ભવને ઘોશે રે. ભાઈ રે જીઓં. ૪

પદ ૬ કું.

- કાળે કાજ ને મુલ્લા ખાધા કરડી,
 ભાઈ રે કાળે કાજ ને મુલ્લા ખાધા કરડી. ટેક. ૧
- જતિ સંન્યાસી સેવડા ને પ્રહારચારી,
 મોટા પરમહંસ નાખ્યા ભચરડી;
 પીર પેગંબર દેવતા ને દરવેશ,
 સાધુ મલંગ મોટા નાખ્યા મરડી રે. ભાઈ રે કાળે. ૨
- કાનફટા નાથને તો જોતામાં ઝાલ્યા,
 જોષી પુરાણી રહ્યાછે ઘણા અરડી;
 દાદુ દાનસ્તા કાળે કોઈને ન છોડ્યા,
 નાનકે ઉદાસીને નાખ્યા છે ખરડી રે. ભાઈ રે કાળે. ૩

૨ બોલો—વાવશે. ૨ મલંગ—ફકીરની એક જાત. ૩ અરડી—
 આરડીને—ખુમો પાડીને.

કબીર કમાલને કોણુ ગણેછે,
 મોટા ગોસાંઈજી નાખ્યા ઘસરડી રે;
 રાણા ને રંક કાળે કોઈને ના છોડ્યા,
 ઘેલા મેલાને નાખ્યા ઉતરડી રે. ભાઈ રે કાળે ૦ ૪

*
 જ્ઞાની અજ્ઞાની બાપુ ખોલતા બથાવ્યા,
 વૈધ વિવેકીને નાખ્યા છે કચરડી રે. ભાઈ રે કાળે ૦ ૫

પદ ૭ મું.

ન જાણશેા તે અમો મોટા;
 વિચારી જુઓ ન જાણશેા તે અમો મોટા. ટેક. ૧
 કાચી કાયા તારી ધૂળ મળી જશે,
 જેમ ઊંડે દારૂતાણા ટોટા;
 એક માટીનાં સર્વે બનાવ્યાં,
 એમ ઘડા ગાગેર ને લોટા. વિચારી જુઓ ૦ ૨
 ગજઆણી મુમની ને દાટિયા પેહેરે,
 ઝીણા આઢો ને શાલજોટા;
 ટકા તે ગજની ખાધી તે પેહેરે,
 અંતે ધૂમાડાના ગોટા. વિચારી જુઓ ૦ ૩
 તે હરિની ભક્તિ વિના કાળની છે ફાંસી,
 જમ મારશે ઘણા સોટા;
 ઉંચ ને નીચ એ તો માયાના ખેલ છે,
 એ તો પાણીતણા પરપોટા. વિચારી જુઓ ૦ ૪
 રાજ ને રંક સહુ ભૂમિમાં જશે,
 પછી ઉપર ચાણશે આટા;
 સતનામ બાપુ તે તો સહુથી મોટા,
 હરિની ભક્તિ વિના સહુ ખોટા. વિચારી જુઓ ૦ ૫

૫ બથાવ્યા—લપ્પ પડ્યા—લેપ્પ નાખ્યા.

* આ પહેલાંની બે લીટીઓ ખૂટતી હોય એમ લાગે છે.

પદ ૮ મું.

સમજણની વાત છે ન્યારી રે;
 વીરા મારા સમજણની વાત છે ન્યારી. ટેક. ૧
 સાકર ને મીઠાની પૂતળી બનાવી,
 એ તો બન્ને રૂપાળી છે નારી;
 સમજી અણસમજીમાં ફેર ઘણો છે,
 એક ગળી લાગે ને એક ખારી રે. વીરા મારાં ૨
 રોગી માણસને પથ્ય ઘણી પાળવી,
 વાણ રોગી તો વસ્તુ ખાય સારી;
 કર્મકાંડવાળા એ તો રોગી સર્વે જાણવા,
 અનુભવી વૈદ્યથી તો રોગ રહ્યો હારી રે. વીરા મારાં ૩
 જ્ઞાની સંઘાતે વિવાદ ઘણો કરીએ,
 અજ્ઞાનીથી બેસીએ હારી;
 ચૈતન્ય મૂકીને જડને શું પૂજે,
 ભેદ ભૂલ્યો તે તો શાના ભેખધારી રે. વીરા મારાં ૪
 સત્નામ એક છે ને બીજું અવિવેક છે,
 સદ્ગુરુ પર જાઉં હું વારી;
 નામ નીરાંત બાપુ દહ કરીને ધારજે,
 દે પળમાં તો પાર ઉતારી રે. વીરા મારાં ૫

પદ ૯ મું.

વે'પાર નામનો કરે તે સાચું બાનું રે,
 ભાધ રે વે'પાર નામનો કરે તે સાચું બાનું;

ટીલું કરો ન કરો રહે ન છાનું રે,
 ભાઈ રે વે'પાર નામનો કરે તે સાચું બાનું. ટેક. ૧
 અલ્લખખમાં જોણે સ્નાન ઘણું કીધું,
 ધર્મ જોણી ના શકે તેનું પાનું;
 અલખખની માંહ્ય લખ રાખે સત નામની,
 એવા સાધુને અમો માનું રે. ભાઈ રે વે'પાર ૦ ૨
 (માટે) કંઠ માંહે કંઠી હરિનામ નવ વિસરે,
 એ નામ છે ગુરૂજના ત્યાંનું;
 ભખ મેં લીધો તે બીક કાઢી નાખી છે,
 રાત મટી ગઇ ને રંગમાં ઉગ્યો ભાનુ રે. ભાઈ રે વે'પાર ૦ ૩
 ચોકશી હોય તે કીમત જાણે,
 જેમ કસોટીમાં કશી લેછે સોનું;
 સૂતર ચાર શેર એક પાંચ રૂપીએ શેર છે,
 એ તો મૂલ કાંતનાં રીનું કે રૂનું રે. ભાઈ રે વે'પાર ૦ ૪
 મોટો ધર્મ એજ જીવની દયા પાળવી,
 હરિ વિના આજીમાત્ર નથી સૂનું;
 પણ નાના ને મોટાનું કામ નથી બાપુ,
 ભેદ હરિનો બતાવે એજ જૂનું રે. ભાઈ રે વે'પાર ૦ ૫

પદ ૧૦ મું.

સાંઘકા મીલનેકા તો સખકુ લગે ખ્યારા રે,
 ભાઈ રે સાંઘકા મીલનેકા તો સખકુ લગે ખ્યારા;

એ તો ભેદ રખ્યા હેગા ખ્યારે ન્યારા રે,
 ભાધ રે સાંધકા મીલનેકા તો સખકુ લગે ખ્યારા. ટેક. ૧
 માલ જો હુતા સો ઘરકા ધણી સખ લે ગયા,
 મૂરખ ખેત હુંઠ મુઆ સારા;
 એમ હિંદુ મુસલમાન મઝે આર દારકા,
 દાર દારકે પીછે હારા રે. ભાધ રે સાંધકા ૦ ૨
 વજ્જુ તવજ્જુ કરકે જો નિવાજ પહતા,
 હિંદુ નાહા ઘોકે મન મારા,
 પાણુ મન નહિં મુઆ સૈતાન સંસે હેગા,
 સચ્ચી બૂટી મિલે જખહી મરે પારા રે. ભાધ રે સાંધકા ૦ ૩
 માયા નદીકું કોઇકે પાર જવે,
 એસી જખરી જો હેગી ધારા;
 બાપુ નામ નાવ ખેઠા સોઇ પાર જવે,
 આખર હૂખ મુઆ હેગા જો તારા રે. ભાધ રે સાંધકા ૦ ૪

પદ ૧૧ મું.

નામ સમજને ખેશી રહિયે રે,
 ભાઈ રે નામ સમજને ખેશી રહિયે;
 આત્મા ચીનીને મનમાં મગન થઈએ રે,
 ભાઈ રે નામ સમજને ખેશી રહિયે. ટેક. ૧
 રામ ને રહેમાન તમે એક ભાઈઓ જાણજો,

૧ રખ્યા હેગા-રાખ્યો છે. ૨ સારા-બધું. દોર દોર-દોડી દોડીને. ૩ વજ્જુ-
 તવજ્જુ-હાથ મોં વગેરે ધોવાની એક મુસલમાનની ધર્મક્રિયા. ૪ સૈતાન-
 સેતાન-દુષ્ટ વિકાર. સંસે-સંશયનો. હેગા-છે. ૫ ધારા-પ્રવાહ.

કૃષ્ણ ને કરીમ એક કહિયે;

વિષ્ણુ બિસમિલ્લામાં ભેદ નથી ભાળ્યો,

અને અલ્લા અલ્લાય એક લહિયે રે. ભાઈ રે નામ૦ ૨

ગકુર ગોવિંદ રહીમ એક તમે જાણુને,

મૌલા માધવ ગુણ ગાઈએ;

હરિ હક્કતાલાનો ભેદ મેં તો જાણ્યો,

હવે ચોરાશી માર નવ સહિયે રે. ભાઈ રે નામ૦ ૩

પરવરદીગાર પરમેશ્વર એક તમે જાણુને,

નબી નારાયણ ચોંટ્યો હૈયે;

ચોખા ને ચાવલ પાણુ ડાંગર એક છે,

એવું સમજે તેના ચેલા થઈએ રે. ભાઈ રે નામ૦ ૪

બાપુ સાહેબ નામ પાક છે, ને બીજું નાપાક છે,

એવું સમજ્યા કહોને ક્યાં જઈએ;

જે સાધન કરે તેમાં પડે સાંસો,

અમો ખલ્લજળમાં તો નિત્ય નહિયે રે. ભાઈ રે નામ૦ ૫

૫૬ ૧૨ સું.

આતંમારામની સંઘાતે મન મોહોને;

વીરા મારા મૂળ તપાસીને જોને રે. ટેક. ૧

બેગમપણું ભાઈઓ મેલ સર્વ જાણુને,

એમ સમજીને સંશયને ખોને રે. આતમા૦ ૨

હિંદુઓ તો તીરથ વ્રત કરે છે;

મુસલમાન તો ધરે છે રોજે રે. આતમા૦ ૩

- વાંઝણી તે ગાય અલ્યા દૂધ ક્યાંથી દશે;
અનુભવી પુરૂષ દૂઝણી ગાય દાન્તે રે. આતમા૦ ૪
- માઠીના ઘાટને શું મોહી રહ્યા છું;
ઘાટ મોઠો કે છોટો હોન્તે રે. આતમા૦ ૫
- અલ્યા તીરથ વ્રત સહુ તારાં કરેલાં;
સમજ્યા વિના દાડ્યો તે ચઢ્યો સોન્તે રે. આતમા૦ ૬
- હું પ્રગટ દેવ ભાઈ તમને બતલાવું;
સદગુરુ દેવને જઈ જઈ પૂન્તે રે. આતમા૦ ૭
- સતનામ સાચું બાપુ સંશય સહુ ભાગ્યા;
હવે તો મનકું માણું છે મોન્તે રે. આતમા૦ ૮

૫૬ ૧૩ મું.

- જેની સુરતા તેમાં જઈને જન્મ ધરતો;
એ તો અજ્ઞાને હીંડે આથડતો રે. ભાઈ રે જેની૦ ૧
- દારૂ પીએ તે તો અવગતિ પામે;
ભૂત પ્રેતમાં જઈને ભળતો રે. ભાઈ રે જેની૦ ૨
- માંસ માટી ખાય એ તો વાઘ શે ન સરજે;
પછી જીવને મારાને ઉદર ભરતો રે. ભાઈ રે જેની૦ ૩
- અફીણ ખાય તે તો નિશ્ચય સર્પ અવતરે;
તે તો દડકાની પૂઠે હીંડે ફરતો રે. ભાઈ રે જેની૦ ૪
- ભાંગ માઝમ ખાય તે તો બોકડો શે ન સરજે;
પછે આકડા ધતૂરા હીંડે ચરતો રે. ભાઈ રે જેની૦ ૫
- પરનારી ભોગવે તે નિશ્ચે નારી અવતરે;
તે રાંડોનાં દલાલાં હીંડે કરતો રે. ભાઈ રે જેની૦ ૬

૪ વાંઝણી ઈ—મતલબ કે, જડ પદાર્થો સેવવાથી ચેતન આત્માનું જ્ઞાન ક્યાંથી થશે ? ૬ તારાં કરેલાં—તેકલ્પી કાઢેલાં—અવકૃત.

ચોરી ચાડી એને કંઠે બાંધી છે;
 પછે લખચોરાશીમાં ફરતો રે. ભાધરે જેનીં ૭
 બાપુ કહે સત નામને ભજી લે;
 સીધું સમજ્યો તે તો ભજન કરતો રે. ભાધરે જેનીં ૮
 કદી ભજનમાં ભૂલ પડે તો;
 જેમ તારો ગગનમાંથી ખરતો રે. ભાધરે જેનીં ૯

પદ ૧૪ મું.

કાણાને કાણું કહિયે તો લાગે કડવું;
 એને સાચું કહિયે તો સૂઝે વઢવું રે. કાણાનેં ટેક ૧
 મૂળ મર્મ માટીના એક કરી જાણો;
 મુસલમાન બદનું કહે હિંદુ ચડવું રે. કાણાનેં ૨
 માટોડીના ગણપતિ ને કામડાનું તાબૂત;
 બારે મહિને એને ફરી ઘડવું રે. કાણાનેં ૩
 નાહિ ધોઈ એની સેવા કરે;
 એને કાગળથકી જેને મઢવું રે. કાણાનેં ૪
 હીંગલાંની રમત પેલાં છોકરાંને વા'લી;
 ભાગી નાખે તો તરત આવે રડવું રે. કાણાનેં ૫
 નાદ બુંદ એક છે જમનો હાથ એક છે;
 એક છે મરવું ને અવતરવું રે. કાણાનેં ૬
 મુસલમાનને દોજકની ખાણ છે;

૯ જેમ ઇ-જેમ આકાશમાંથી તારો ખરે છે તેમ પાછો અધોગતિ પામે છે.

૨ ચડવું-નાનો ચૈડવો. ૬ નાદ-પ્રાણ અપાનના સંયોગથી જે મેઘ
 ધ્વનિ જેવો શબ્દ થાય છે તે. બુંદ-અમૃતચિંદુ (તાલુના છિદ્રમાંથી પડે છે
 તે). એ બન્ને પરમાત્મા સ્વરૂપમાં એકજ છે. અથવા નાદ-શબ્દ અને બુંદ
 (ચિંદુ-વીર્ય) ધાટ. -જમનો હાથ એક છે-એકજવાર તે મારે છે.

હિંદુને ચોરાશીમાં ફરવું રે.	કાણાને૦ ૭
સતનામ સમજે બાપુ ધન્ય એની મૂછને;	
મૂછ વિના મોઢું લાગે અડવું રે.	કાણાને૦ ૮
બાપુ કહે સતનામને ભજવ્યો;	
જેને છૂટે દુષ્ટપટેથી ફરવું રે.	કાણાને૦ ૯

પદ ૧૫ મું.

રાંડે કર્યો છે જીવ ગાંડો;	
જીજ્ઞાની ભાઈઓ રાંડે કર્યો છે જીવ ગાંડો.	ટેક. ૧
કૌરવ પાંડવની ફોજે ચાલી;	
રામ રાવણ વઢ્યા તે બે રાંડો.	જીજ્ઞાની૦ ૨
હાજી હુસનનાં માથાં કપાયાં;	
ચંદ્રમા થયો અંગ ખાંડો.	જીજ્ઞાની૦ ૩
નારીને કાજ કૃષ્ણ નારી થયા છે;	
રૂકમિણ થયો મૂછે ખાંડો.	જીજ્ઞાની૦ ૪
નારીને કાજ શિવ નગ્ન થઈને નાચ્યા;	
એવી વાતો તે સર્વે છાંડો.	જીજ્ઞાની૦ ૫
નારદ નામ મૂકીને નારી માગો છે;	
પેહેલે હતો એ તો વાંઢો.	જીજ્ઞાની૦ ૬
નારદ નારી એ તો ખાશી બની છે;	
પછે છોકરાં જણ્યાં એક ટાંડો.	જીજ્ઞાની૦ ૭
નારીને કાજે ઈંદ્ર બિલાડો થયોછે;	
ગૌતમ ઋષિને ઘેર પગલાં માંડો.	જીજ્ઞાની૦ ૮

અલખ નામ ભજે બાપુ નાર તેની લૂંડી;

પછે નારનો થયો છે નર લોડો.

જીવ્યોનીં ૯

પદ ૧૬ મું.

શાન્તિ પમાડે તેને તો સંત કહિયે;

એના દાસના તે દાસ થઈને રહિયે રે. ભાઈ રે શાન્તિં ૧

કલ્પવૃક્ષ સેવ્યે દાગિદ્ર રહ્યું ઊભું;

ત્યારે તેના તો ગુણ શીદ ગાઈએ રે. ભાઈ રે શાન્તિં ૨

રાજની ત્યાકરી નિત્ય રહી ઉભી;

ત્યારે પારકી તો વેડ શીદ વહિયે રે. ભાઈ રે શાન્તિં ૩

પિધાનું મૂળ જ્યારે પૂરું ના ભણાવ્યું;

ત્યારે પંડ્યાનો માર શીદ ખાઈએ રે. ભાઈ રે શાન્તિં ૪

લીધો વળાવો ને લૂંટવા રે લાગ્યો;

ત્યારે તેની સંઘાતે શીદ જઈએ રે. ભાઈ રે શાન્તિં ૫

વૈધના સંગ કરે રોગ રહ્યો ઊભો;

ત્યારે વૈધની તે ગોળી શીદ ખાઈએ રે. ભાઈ રે શાન્તિં ૬

કીધી ખાંધણી ને માથું વઢાવે;

ત્યારે તેને તે ઘેર શીદ જઈએ રે. ભાઈ રે શાન્તિં ૭

નામ અનામ સદ્ગુર ખતાવ્યું;

તે નામ ચોંટ્યું છે મારે હૃદયે રે. ભાઈ રે શાન્તિં ૮

બાપુ તેની કાયા તો નરવો સ્નેહ છે;

અમે એવા સ્વામીને લેઈને રહિયે રે. ભાઈ રે શાન્તિં ૯

પદ ૧૭ મું.

પંડિતે ખેલ બગાડ્યો;
 આ જીવનો તો પંડિતે ખેલ બગાડ્યો. ટેક ૧
 તેં કરમા ધરમી તો ખે મારગ કીધા;
 પાપ પ્રણયરૂપી ભ્રમને જગાડ્યો. આ જીવનો ૨
 તેં મરવા અવતરવાની દારી ગળે બાંધી;
 પછી લખ ચોરાશી હોલ વગાડ્યો. આ જીવનો ૩
 અંધારામાં લૂંટવાની બીક લગાડી;
 અને મધરાતે જઈને જગાડ્યો. આ જીવનો ૪
 તે જાગતો હોય તો કોઈને પૂછી જુએ;
 જાણી જોઈને કૂવામાં ઠેલી પાડ્યો. આ જીવનો ૫
 તે રાજ પામવાને કાજ તપ કરે;
 તેં તો પંચાગ્નિ ધૂણી તપાડ્યો. આ જીવનો ૬
 સંશયરૂપી મરકટને ગઘેડે બેસાડી;
 પેલા દાદુરને ઘેરઘેર નચાડ્યો. આ જીવનો ૭
 તે સુરજ પ્રતિબિંબ બિંબ નહિ દીસે;
 થડ મૂકીને ડાળે વળગાડ્યો. આ જીવનો ૮
 બાપુ સાહેબ કહે સતનામ સમજ્યો તેને;
 પંથમાં ન આવે આડી વાડ્યો. આ જીવનો ૯

પદ ૧૮ મું.

ભેદ નામનો તો ગુરુદેવ જાણે રે,
 ભાઈ ભેદ નામનો તો ગુરુદેવ જાણે;

૮ તે ધન—તેને સૂર્યનું પ્રતિબિંબ ક્યું અને બિંબ ક્યું તે દીસતું નથી
 અર્થાત્ જીવ અને બ્રહ્મનું સ્વરૂપ તે જાણતો નથી.

મૂરખ સમજ્યા વિના મત તાણે રે;	
ભાઈ ભેદ નામનો તો ગુરુદેવ જાણે રે.	ટેક. ૧
મનખા દેહ અમૂલ્ય તારે હાથ આપી છે;	
તું તો સમજી લેને આ ટાણે રે.	ભાઈ ભેદ૦ ૨
આંધળા લૂકાને ગુરુ પાર ઉતારે;	
તે તો ખેસાડે નામને વા'ણે રે.	ભાઈ ભેદ૦ ૩
તીરથ વ્રતમાં સાંસો પડે છે;	
તું તો મરી ગયો વૃદ્ધિને હાણે રે.	ભાઈ ભેદ૦ ૪
ખટ કરમમાં ઝાઝો ધૂંચવાયો;	
ફરી વીંછી ચઢાવ્યો છે છાણે રે.	ભાઈ ભેદ૦ ૫
સીધું સમજે તો ભાઈ વન શીદ સેવે;	
રાજ મૂકી દીધાં મોટે મોટે રાણે રે.	ભાઈ ભેદ૦ ૬
નામીને નામનો ભેદ જોણે જાણ્યો;	
તે તો ખેઠો હીરાની ખાણે રે.	ભાઈ ભેદ૦ ૭
સચરાચરમાં એક દીઠો આતમા;	
ખીન્ને દબે એ તો નવ આણે રે.	ભાઈ ભેદ૦ ૮
હું તો ગુરુ કૃપાથી સીધું સમજાવું;	
બાપુ કૈવલ્ય પદને માણે રે.	ભાઈ ભેદ૦ ૯

પદ ૧૯ સું.

નામ સાહેબનું છે સાચું;	
ખીન્નું જે જે કરે તે કાચું રે.	ટેક. ૧
મુસલમાન રોજ કરે ને તસબી;	

૪ સાંસો—સંશય કે વેલા. વૃદ્ધિ ને હાણે—નફા નુકસાનમાં. ૨ તસબી—

હિંદુ છે વ્રત માળાના કસબી રે.	નામ૦	૨
મુસલમાન સરોદા કરે છે પાણે;		
હિંદુ તો નાક લીંટીઓ તાણે રે.	નામ૦	૩
મુસલમાન મઝ્જે મદીને ફરતા;		
હિંદુ પાણુ ચારે ધામ આથડતા રે.	નામ૦	૪
મુસલમાન શુબરાતનું ભરે પાણી;		
હિંદુ તો કાગવાસ નાખે તાણી રે.	નામ૦	૫
મુસલમાન બકરી મારે ઇદિ એવી;		
હિંદુને દશરા આવી છે તેવી રે.	નામ૦	૬
મુસલમાન માથું મુંડી નાખે;		
હિંદુ તો મૂછો ચોટલી રાખે રે.	નામ૦	૭
મુસલમાન તાબુત કરવા ચાલે;		
હિંદુ હોળીની ધૂળ માથે ઘાલે રે.	નામ૦	૮
મુસલમાન ખાલ્લાણુ મુઆ મત તાણી;		
બંનેના ઘરમાં છે સુલ્લાણી રે.	નામ૦	૯
જનોઇ ને સુનતા બની છે ન્યારી;		
ચતુર તમે મનમાં જીઓને વિચારી રે.	નામ૦	૧૦
મરાણુ અને જનમ નહિ તે સહી;		
એવું તમે સમજે મનડા માંહી રે.	નામ૦	૧૧
દશ અવતાર તો ગયા જે ઘરમાં;		
સમજે તેની વાંચજા તે નરમાં રે.	નામ૦	૧૨
નામ ને ગુણ રૂપથી છે ન્યારો;		
બાપુ કહે તે છે અમારો ખ્યારો રે.	નામ૦	૧૩

૨ તસબી-માળા. ૫ શુબરાત-આંદરાતને દિવસે જ્ઞાતિયો પાડે છે તે.

૯ સુલ્લાણી-અલ્લા (?)

૫૬ ૨૦ મું.

અમે બગડ્યા અમે બગડ્યા લેજો જાણી રે;	
ભાઈ અમે બગડ્યા અમે બગડ્યા લેજો જાણી.	
આ જડ જીવને તો ગમે નહિ રૂડી વાણી રે;	
ભાઈ અમે બગડ્યા અમે બગડ્યા લેજો જાણી.	ટેક. ૧
કલેડાના સંગથકી જીર જોને બગડી;	
પડી ધૂળમાં અને તે થઈ ધાણી રે.	અમે ૦ ૨
હજ્યાતણો અભ્યાસ મટી ગયો;	
એવી મટી કરમની તો કા'ણી રે.	અમે ૦ ૩
લવારના સંગથકી લોહું જોને બગડયું;	
થઈ તરવાર અમૂલ્ય અઢયું પાણી રે.	અમે ૦ ૪
અગ્નિના સંગથકી કાષ્ટ જોને બગડયું;	
એના નામની તે ના રહી એધાણી રે.	અમે ૦ ૫
પારસના સંગથકી પથ્થર જોને બગડયો;	
થયો પારસ તે જાણે કોક જ્ઞાની રે.	અમે ૦ ૬
તમે બગડો તો ભાઈ એવા બગડજો;	
ત્યારે તો મટે ચોરાશીની જે ધાણી રે.	અમે ૦ ૭
સદ્ગુરના સંગથકી સેવક જીજો બગડ્યા;	
જેણે સતનામ લીધું છે છાણી રે.	અમે ૦ ૮
નીરાંતના સંગથકી બાપુ જીજો બગડ્યા;	
જેણે આત્મા લીધો છે માણી રે.	અમે ૦ ૯

૫૬ ૨૧ મું.

ભાઈ રે જીજો વિચારીને શબ્દ તમે બોલો;

જ્ઞાનોપદેશનાં પદ.

ટક. ૧

તે સમજે તેને તો વાજે ઘોલો રે.

મનષા દહ હીરો તારે હાથે આપ્યો છે;

તેને શીદ ધૂળમાં રોળો રે.

લાઈ ર૦ ૨

આત્મા પરમાત્માનો ભેદ નથી જાણ્યો;

પ્રાણી તું તો રહ્યો છેકે ઢોલો રે.

લાઈ ર૦ ૩

દખા દખી કરે તેને તો કહીએ આંધળો;

મેલી શેલડી શેરોડાં શીદ છોલો રે.

લાઈ ર૦ ૪

પોતે ન સમજે કોઈનું કહ્યું નવ માને;

ફૂંક પાર પડી ગઈ ન વાંસ પોલો રે.

લાઈ ર૦ ૫

એક મોનું તો દશ બારે વેચાય છે;

કુંદન તો બાવીશનો તોલો રે.

લાઈ ર૦ ૬

એમ સરસ નરસની કીમત ન કીધી;

એ તો માનવી નહિ નિશ્ચે ગોલો રે.

લાઈ ર૦ ૭

તેજ તો એક ચાળખો કેમ વેઠે;

અજ્ઞાની તો શબ્દમાં ડોલ્યો રે.

લાઈ ર૦ ૮

બાપુ સતનામ સમજ્યા તેને તો શું કહીએ;

પણ ટકુંને વાગ્યો છે ટોલો રે.

લાઈ ર૦ ૯

પદ ૨૨ મું.

જેર જવાનીમાં ભૂલી ગઈ છે માળા;

સારી ભુંડી કાયાના થશે લાળા રે.

ટક. ૧

ગોરી જેની ચામડી તે મોઢું મરડે છે;

પ કુંક ઈ—પોલા વાંસમાંથી જેમ ફૂંક પાર પડી જાય છે તેમ મૂર્ખ પણ આ કાને સાંભળી પેલે કાને કાઢી નાખે છે.
૯ ટોલો-ટોલો-ટકોરો.

કાળીના પાડે છે ચાળા રે.	જોર જવાનીમાં•	૨
હરિતું ભજન કરે તેને કહીએ ગોરી;		
કાળી કુબજને મળ્યા છે ગોપાળા રે.	જોર જવાનીમાં•	૩
ચાર થાય ભેળીઓ ને કજીઓ કરે છે;		
ભાત ભાતના કાઢે છે ટાળા રે.	જોર જવાનીમાં•	૪
ભક્તિ નથી કરતી એ તો નિંદા કરે છે;		
ડોળા ફરવે છે લીલા ને પીળા રે.	જોર જવાનીમાં•	૫
ઘોડા પર બેઠા તે તો અહંકારના ભરેલા;		
તેની નજરમાં ન આવે પાળા રે.	જોર જવાનીમાં•	૬
હાથી ઘોડા એ તો સર્વે ધૂળ મળશે;		
મોટા મોટા ગયા મોટમવાળા રે.	જોર જવાનીમાં•	૭
હરિના ભજન વિના સરવે દીઠા દુખિયા;		
જેને હૃદયે સંશયની છે જવાળા રે.	જોર જવાનીમાં•	૮
પાણુ બાણુ કહે હરિનામને ભજી લે;		
તેમને સદ્ગુરુ મળ્યા છે રૂપાળા રે.	જોર જવાનીમાં•	૯

પદ ૨૩ મું.

કાચા દૂધનું જે કરે તે થાશે;		
વચનમાઠ ગયું તેને તો કોણ ખાશે રે.	ટેક.	૧
કાન કુંકાવીને કાજી થયો છે;		
એ તો સંવાદ કરવાને ધાશે રે.	કાચા•	૨
દારાપણું રાખે તો ગુરુ થાય રાજ;		
સંવાદ કર્યે તો અવળું તારું જાશે રે.	કાચા•	૩
પીતળની ગાયને તું ચોરીને લાવ્યો;		
એ પીતળની ગાય ક્યાંથી વાશે રે.	કાચા•	૪

જ્ઞાનોપદેશનાં પદ.

પથ્થરની હોડી પર ચઢીને તું બેઠો;
એ તો બમણાં ગોથાં ભાઈ ખાશે રે.
માટે કાશી દારકા ક્યાં સુધી જવું;
જ્યાં સુધી હરિ નથી ઝોળખ્યા પાસે રે.
આત્મા ચીન્થો તેને સર્વે સમાન છે;
તે બાપુ નિજનામના ગુણ ગાશે રે.
પદ ૨૪ મું.

કાચા૦ ૫
કાચા૦ ૬
કાચા૦ ૭

ચળેલી નારી તે નવ રહે ઢાંકી;
તેની ચાલ, બોલી, ન આંખ પાકી રે.
ચળેલા પુરુષના બેદ બતાવું;
ભાઈઓ અકડો ચાલે ન બોલી વાંકી રે.
અહંકારરૂપી એને રૈવ મળ્યા જૂઠા;
એને કદીએ ન લાગે ઢાંકી રે.
દાર પીધેલો કદી નવ રહે ઢાંક્યો;
જો મારે ધણાયચીની ફાકી રે.
લથડિયાં ખાયછે ન બોલે ગલ્લાંતલ્લાં;
ઝાઝો પીએ તો મરે ઝાકી રે.
કસ્તુરીના અલ્યા વિવેક બતાવું;
વીશ રૂપિયાની તોલો આંકી રે.
પેટીમાં ઘાલીને તાણું મારે કદી;
તોય ચોદશ રહેછે બેહેકી રે.
બાપુ હરિનામ જાણે તે તો સત્ય વેણ બોલે;
કદીએ ન જાય એ તો બેહેકી રે.

ટેક. ૧
ચળેલી. ૨
ચળેલી. ૩
ચળેલી. ૪
ચળેલી. ૫
ચળેલી. ૬
ચળેલી. ૭
ચળેલી. ૮

ઝાછી જેની ખુદ્દિ તે તો ઝાછું વેણ બાલે;
દાન આપે તો વાવે શેકી રે.

ચળેલી૦ ૯

૫૬ ૨૫ મું.

ભાઇ રે હરિનામની ટેક તમે ઝાલો;

બીજું ભૂખ્યાને ભોજન આલો રે.

ટેક. ૧

કોટિ સાધન ના આવે નામના તોલે;

અંનેને કાંટામાં ઘાલો રે.

ભાઇ રે૦ ૨

નામ વધે તેની શાસ્ત્ર શાખ દેછે;

જાણી જોઈ શીદ થયો છે કાલો રે.

ભાઇ રે૦ ૩

(અંતે) આંખા ઉપર ચઢવું ન કરી ઉતારવી;

શીદને તે ફાંસો પાલો રે.

ભાઇ રે૦ ૪

બીજાં સહુ સાધન પાલા જેવાં જાણુજે;

હરિનામ સમજે તે મારો વા'લો રે.

ભાઇ રે૦ ૫

આંખોને ખુદ્દા ન દમને રૂંધો;

કાનમાં તે પુમડાં ઘાલો રે.

ભાઇ રે૦ ૬

જ્યાં જાઓ ત્યાં પથ્થર ને પાણી;

ગમે તો લાખો ગાઉ ધરતી ચાલો રે.

ભાઇ રે૦ ૭

આતમા ચીન્યો તે તો ટેક સાચી;

હરિ સભર ભર્યો છે નથી ડાલો રે.

ભાઇ રે૦ ૮

૯ વાવે શેકી ઈ૦—શેકીને વાવે તે ધાન્ય ભીંગે નહિ, તે જે દાન આપે તે પણ એવી રીતે આપે કે તેનું ફળ થાય નહીં.

૪ પાલો—પાંદડાં. પાંદડાં શું કરવા ફાંસો છે ? ૬ ખુદ્દા—અર્થાત્ મીંચો.

જ્ઞાનોપદેશનાં ૫૬.

સતનામ બાપુ સદ્ગુરુએ જોળખાવ્યું;
તમો સત સંગતમાં મા'લો રે.
૫૬ ૨૬ મું.

ભાઈ રે ૦ ૯

ના સમજે તે બરાબર કરે છે;
ભાઈ રે ના સમજે તે બરાબર કરે છે.
છાશ ને દૂધ બંને છે ઘોળાં;
તે દૂધને તો સહુ જગત લે છે રે.
દહીં વલોવી માખણ ઘરમાં મેલે છે;
પછી છાશને તે વેચી દે છે રે.
કેસર ને હળદર બંને છે પીળાં;
હળદર કેસર બરાબર કહે છે રે.
હળદર રૂપીઆની આઠ શેર મળે છે;
કેસર તોલાના બે વસુ લે છે રે.
નિર્ગુણ ને સગુણ એ બંનેથી ન્યારો;
જ્યાં મુક્તિ જી પાણી ભરે છે રે.
મૂરખને તો ગુચવાણ ઘણી પાણ;
જ્ઞાની મન મગ્ન થઈ રહે છે રે.
સાચું એ મોતી ને જૂઠું એ મોતી;
જુઓ દરિયામાં છીપ રહે છે રે.
સાચું મોતી તો બાપુ નામ આવ્યું હાથમાં;
સદ્ગુરુની સાન વિના મીણિયાં તે છે રે.
૫૬ ૨૭ મું.

ટક. ૧

ભાઈ રે ના ૦ ૨

ભાઈ રે ના ૦ ૩

ભાઈ રે ના ૦ ૪

ભાઈ રે ના ૦ ૫

ભાઈ રે ના ૦ ૬

ભાઈ રે ના ૦ ૭

ભાઈ રે ના ૦ ૮

ભાઈ રે ના ૦ ૯

નકટાંની વાત છે ન્યારી;

જુઓની ભાઈ નકટાંની વાત છે ન્યારી.

૯ મીણિયાં—(મોતી).

ટક. ૧

કર્તા પરમેશ્વર તેને નથી માનતો;		
માતા છે રે મારી માડી રે.	જુઓની ભાઈ૦	૨
હરિવર મે'લીને એ તો માયાને મોહ્યા;		
એનું નાક નાખોની વાઢી રે.	જુઓની ભાઈ૦	૩
સાધુને મારે ને સગાં જીવાડે;		
મારે પાડો ને ઉછેરે પાડી રે.	જુઓની ભાઈ૦	૪
સ્વારથમાં એણે આત્મા ન ચીન્યો;		
એણે ભવની ભેલાડી વાડી રે.	જુઓની ભાઈ૦	૫
માત પિતાની સેવા નથી કરતો;		
મોહ પામ્યો આણેલી લાડી રે.	જુઓની ભાઈ૦	૬
મંતર શિખ્યો ને એ તો મૂઠા મારે છે;		
નથી જાણતો મૂર્ખ સાહેબની વાડી રે.	જુઓની ભાઈ૦	૭
નકટા હોય તેને નકટા રે કહીએ;		
એણે પાપની ધજા ગાડી રે.	જુઓની ભાઈ૦	૮
બાપુ કહે રે હરિ નામનું પારખું;		
એની બળી મૂછો ને ધિક દાઢી રે.	જુઓની ભાઈ૦	૯
૫૬ ૨૮ મું.		

ટકે રાખે તેઉને ૫૬ પે'લું;		
સેહેજે થાય તે ભજન સે'લું રે.	ટકે.	૧
કાશી દારકા હું જઈ આવ્યો;		
એવું લોક કહે છે ઘે'લું રે.	ટકે રાખે૦	૨
મેલું હતું શૂગડું ને મંશ ઘણી ચોળી;		
એ તો બમાણું થયું છે મેલું રે.	ટકે રાખે૦	૩

જાનોપદેશનાં પદ.

માળા ફેરવું ને નાહ્યાનો નીમ છે;
 દરશનની ટેક ના મે'લું રે.
 બાલતાને તું ભૂખે મારે છે;
 તારું કામ કેમ થાશે વેંલું રે.
 એવી આ છે દુનિયા ને અંધી ગાય છે;
 ચાટે છે વાહરડું પે'લું રે.
 તાંબા રૂપા ને પીતળની મૂરતી;
 ભાન ભૂલી ગયો પોતાનું કરેલું રે.
 જ્ઞેની તપાસી જીવતું મનમાં;
 આ સર્વ આત્માનું કરેલું રે.
 બાપુ કહે વિચારી એજ નિજ નામ છે;
 સદ્ગુરની સાથે જડેલું રે.

ટેક રાખે ૪
 ટેક રાખે ૫
 ટેક રાખે ૬
 ટેક રાખે ૭
 ટેક રાખે ૮
 ટેક રાખે ૯

પદ ૨૬ સું.

નટવર વર પરવારી,
 સંતો રે ભાઈ નટવર વર પર વારી;
 વાકો ભેદ બન્યો ભર્મ ભારી રે.
 શિવશંકરાદિક ધ્યાન ધરત હે;
 (આપે કર્તા આપે હરતા) આપે નર ને નારી રે. સંતો રે ૨
 ચોરાશી રૂપે ધર્યા વિશ્વંભર;
 બેદ હી દેખો બિચારી રે. સંતો રે ૩
 અનુભવી કો દેશ હે ન્યારો;
 આત્મા સાધન ગતિ ન્યારી રે. સંતો રે ૪

૬ અંધી ધૃ—તે આંધળી ગાય સરખી છે કેમકે ગાય પ્રથમ જન્મેલું
 વાહરડું ચાટવા માંડે છે.

દાસના દાસ બાપુ ભક્ત ગુરુ ધીરા;

શબ્દ ભેદ ધાવ કારી રે.

સંતો રે૦ ૫

મુરત કાણુ ભર દૃષ્ય વિશ્વંભર;

અમર નર રહી ધારી રે.

સંતો રે૦ ૬

પદ ૩૦ મું.

રાગ ગોડી.

રામનામ લેહે લાગી રે,

સંતો રે ભાઈ રામનામ લેહે લાગી;

ભાળે ભેદ ભ્રમણા ભાગી રે.

ટક. ૧

અજપા નિશ દિન જપ થાય છે;

ઘટ ધુંધટ જોઈજાગી રે.

સંતો રે૦ ૨

વૃંદાવનમાં રાસ રચ્યો છે;

શરણાર્થઓ ભૂંગળ વાગી રે.

સંતો રે૦ ૩

ઉન્મુનિ મંદિરસે જન નિધિ;

પ્રવૃત્તિ નારી ભાગી રે.

સંતો રે૦ ૪

ભમર ગુફામાં પોતે ઘિરાજે;

દીઠા શ્યામ સોહાગી રે.

સંતો રે૦ ૫

દાસના દાસ બાપુ ભક્ત ધીરા;

સુધારસ લીધો માગી રે.

સંતો રે૦ ૬

સચરાચરમાં મેં જોયા વિશ્વંભર;

લક્ષ ચોરાશી ત્યાગી રે.

સંતો રે૦ ૭

૫ શબ્દ ઈ૦—શબ્દના ભેદરૂપી ધા કરનાર ગુરુ છે.

૨ અજપા—શ્વાસોચ્છ્વાસ રૂપી. ૪ ઉન્મુનિ—પાંચમી અવસ્થા. ૬

સુધારસ—અમૃત. ૪ જનનિધિ—(?).

ધર્મવેશઅંગનાં પદ.

પદ ૧ લું.

- સંતો જીઓ ધરમના ઢોંગીનું તરવું;
ધ્યાને ધારે પરાયું ધન તો હરવું રે. ટેક. ૧
- ફેટો ભાઇ બાંધે એ નેનખાણ સાંધે;
જાણે લાગે ન વાન મારું વરવું રે. સંતો જીઓ ૨
- ભેટ આપો મોટો ભક્ત ધારે મુક્તિ બોટો મેંતો;
ધોંગા ધણીને ધ્યાન ધરી ધરવું રે. સંતો જીઓ ૩
- સંતો સમજે રે તમે શીખામાણ મારી;
આવે તાજઆમાં કાચંડાને મરવું રે. સંતો જીઓ ૪
- ગુરુ ધારી ભોળા રે ગોથાં તો ખાય છે;
પણ હું તો નફ્ટને ફટ ફટ ફરવું રે. સંતો જીઓ ૫
- તન મન ધન અલ્યા તજરા ત્યારે;
લાગે તને નામનું તે નૂરડું નરવું રે. સંતો જીઓ ૬
- બાઇ આવી બેસો ને ભાઇ માંડી પેસો;
એ તો જોઇ કાળ મુકો તમે કરવું રે. સંતો જીઓ ૭
- ધ્યાન અલ્યા ચૂક્યો ને મમતા ના મૂક્યો;
લાગ્યું ગોથું ખાવાનું તને ગરવું રે. સંતો જીઓ ૮
- ગાડીમાં ગુરુ બેઠા લાડીમાં લે'ર લાગી;
ખાંતે ભૂલ્યા તે એક દિન ખરવું રે. સંતો જીઓ ૯

૩ ધરવું—તૃપ્ત કરે. ૫ ભોળા—(ભડો). ૬ નામનું—હરિ નામનું. નૂરડું (નૂર)—તેજ. નરવું—વિકાર રહિત.

૮ ગરવું—ભારે. ૯ ખાંતે ઈ—એક દિન ખરવું (મરી જવું) છે તે તો ખાંતથી ભૂલી ગયા છે !

સત નામ બાપુ, લે છે દાણી બની દાણું એ તો;
રહ્યું ચોરાશીના ચારડામાં ચરણું રે. સંતો જીઓ. ૧૦

પદ ૨ જી.

અલ્યા તું તો વિશવાસે નવ રે'શ;
એવા હોંગીને ગુરૂ શીદ કે'શ રે. ટેક. ૧

અલ્યા કેસર લગાડે ને છાપાં લગાડે;
વળી લગાડે પિયારી મેશ રે. અલ્યા. ૨

તેલ લગાડે અંગ ફુલેલ લગાડે એ તો;
હોળે જીલકા ને હોળે કેશ રે. અલ્યા. ૩

કેમ કરી હું તો સારો દેખાઉં;
બાણી ડાણી ખેશા ખેશ રે. અલ્યા. ૪

ભાઈ મુગત થાવા મારગ ખોળે;
એ તો ભાગવત સુણે ભંશ રે. અલ્યા. ૫

સુખડીએ સદગુરૂ શોધો તમે ભાઈ;
ના કરો રાંધી રાંધીને તમે ઘેંશરે. અલ્યા. ૬

નામ નિરતર રટો મન માંહી;
જો પોરો વરતીને જીવું પેશ રે. અલ્યા. ૭

ઉપાણું ન તારે અલ્યા પટકો તો મારે ભાઈ;
ખુસામત ચૂકો ઉપાડવા ખેસ રે. અલ્યા. ૮

હોંગી ગુરૂ જોઈ ચરચર બળે ચિત્ત મારું;
તમે વધેરો ભૂરૂ એ નેશ રે. અલ્યા. ૯

સત નામ બાપુ હું તો સમાધિને રાપુ અલ્યા;
એ તો ભૂલવે પિયારો દેશ રે. અલ્યા. ૧૦

૧૦ ચારડા—ક્યારડા. ચરણું—જીવું. ૨ પિયારી—પ્યારી. ૫ મુગત—મુક્ત.
૭ પોરો—સમય. પેશ—દેહ—પરિણામે. ૮ ભૂરૂ ઈ. એ નેશરૂપી ભૂરૂ કોહોળું.
વધેરો—કાપી નાખો.

પદ ૩ જુ.

ઝોગાળ દીઘે તમે હરિ ઝટ પામો;	
અધ્યા એ તો જૂઠો છે દાવ દદામો રે.	ટેક. ૧
ઝોગાળ્યા વિના અધ્યા ઝોગાળ શું કરશે;	
એ તો તમે એકું ખાધ ધર્મ ધામો રે.	ઝોગાળ૦ ૨
અર્પણ કર્યાની અધ્યા વાતો અનાડી;	
એ તો ખાડી જોણવી રાખી છે ખામો રે.	ઝોગાળ૦ ૩
ટેક રાખો અધ્યા દાખું તેવી ભગતો;	
જેમ પેલો તરી ગયો દરદર નામો રે.	ઝોગાળ૦ ૪
દાડવું ને પડવું મૂકજે આથડવું;	
વિણ સમજ્યે જેજેતાણાં કામો રે.	ઝોગાળ૦ ૫
માનો જે મારું તો નવ જાય કાંઈ;	
ચમડી તોડી તોડીને મેલ્યા દામો રે.	ઝોગાળ૦ ૬
અધ્યા પૂમહાં ઘાલી ઘાલી ખેંસજ થાયે;	
તોયે મળતો નથી તેને શામો રે.	ઝોગાળ૦ ૭
વસંત ખેલે અને હોરીઓમાં રેલે;	
એ તો મૂકો ફજેતો નકામો રે.	ઝોગાળ૦ ૮
સાંચું સંચું કાંઈ નિષ્ઠા ધરીને;	
એ તો હોંગી ગુરની વાણીએ વામો રે.	ઝોગાળ૦ ૯
બાપુ નામ સાચું એક નીશંતને જન્યું હું તો;	
હાચું બાજો હોંગી (ગુર) ઘાલ્યો જેણે ભામો રે.	ઝોગાળ૦ ૧૦

૨ ધામો—ધમી મારો છો. ૩ ખામો—ખામોશથી. ૭ પૂમહાંનાલી ને—હડ યોગનો એક પ્રકાર સાધવામાં. ૧૦ ભામો—ભટકવારૂપ.

૫૬ ૪ થું.

થાઓ અલ્યા કદીજ ભાઈ તમે ભંગી;		
તો તો થાય દહડી તમારી જંગી રે.	ટોક.	૧
મસ્ત બની રે'વું કોઈને નવ કે'વું;		
રાખવી દહુ અહોનિશ નંગી રે.	થાઓ.	૨
મશાણમાં વસવું ને ચોટેલા ન ચસવું;		
તો તો થાય દહડી તમારી અભંગી રે.	થાઓ.	૩
ભેદા ભેદ ભૂલવો ને મારું તારું દૂલવો ને;		
વળી નવ ગણવાજ પ્રાણાણ ભંગી રે.	થાઓ.	૪
ભજે ભાઈ શંકરા જે નદીતાણા કંકરા છે;		
વળી તમે બળવો શીંગતાણી શૃંગી રે.	થાઓ.	૫
જટા વધારવી ને ખાખ અંગ ચોળવી;		
થવું એવા તે રંગ ખેરંગી રે.	થાઓ.	૬
ત્રિશૂળ ઝાલવું ને ત્રિપુણ્ડ્ર તાણવું;		
ભજે હર હર હર હર તમે ગંગી રે.	થાઓ.	૭
પોઠિયાને પાળવા ને સાપ ગળે ઘાસવા;		
ભાઈ તારે રાખવી દહડી તોરંગી રે.	થાઓ.	૮
જે કે રાંડોના રસિયાથી મારગ ઠીક છે;		
પાણુ સૂકા ઘાસની ગંજમાં નથી ચંગી રે.	થાઓ.	૯
આપુ એહ સહુ કાચું એક સત્ય નામ સાચું;		
પડે તરવાતાણી તે માંહી તંગી રે.	થાઓ.	૧૦

૨ નંગી—નાગી. ૪ ભંગી—ભંગિયો—ભંગિયામાં અને પ્રાણાણમાં ભેદ ન ગણવો. ૭ ગંગી—ગંગાને ધારણ કરનાર મહાદેવને. ૮ તોરંગી—તરંગ-વાળી ૯ ચંગી—ચણગારી.

ધર્મવેશઅંગનાં પદ.

પદ ૫ મું.

દે'રૂં દખી દખીને લાઇ નમવું;	ટેક.	૧
દેવી પૂજ્યાથી નવ લાઈ ભમવું રે.		
દારૂ પીવો દાવમાં ને બેસવું ન નાવમાં;	દે'રૂં દખી૦	૨
માંસ ને માટી ખાતાં નવ શમવું રે.		
લાલ ફૂલ લેવાં ને દેવી દેવી કે'વાં;	દે'રૂં દખી૦	૩
રક્તાંબરીમાં મન ગમવું રે.		
મંત્રશાસ્ત્રી થાવું ને ચંડીપાઠ ગાવું;	દે'રૂં દખી૦	૪
એક દેવીદરબારમાં રમવું રે.		
પવાઇને પૂજવા ને લવાઇ તો કરવી;	દે'રૂં દખી૦	૫
એવા એવાનું ખુંદણું ખમવું રે.		
રાગી ઘણા થાવું ને વેરાગી માંહિ જતવું;	દે'રૂં દખી૦	૬
વાઘ મૂકીને બકરૂં ધમવું રે.		
વધાર તો દારૂના ને દારૂની પુરીઓ;	દે'રૂં દખી૦	૭
તે તો છાનામાના રહી જમવું રે.		
એવા એવા લાઇ એ ઉપદેશ દેશે;	દે'રૂં દખી૦	૮
કોરૂં કટ માટણું તે જાણે ઝમવું રે.		
મુક્તિ નથી એમાં લાઇ જાણે તમે ભુક્તિ એ તો;	દે'રૂં દખી૦	૯
બિચારા બકરાને મૂકો તમે દમવું રે.		
સતગુરૂ સાયબો બાપુ નામ પાયબો;	દે'રૂં દખી૦	૧૦
નથી ધમણમાં કાંઈ ધમવું રે.		

૩ રક્તાંબરી—લાલ લૂગડાવાળી.

૧૦ સાયબો—સાહેબ. પાયબો

—પામવું.

૫૬ ૬ છું.

તમે જુઓ જુઓની ધરમ સારા;		
ઢોંગીડા ગુરુજીતણા ધારા રે.	ટેક.	૧
હનૂમાન મારા ને મહાદેવ મારા;		
સહુ બીજા બા'રના દેવ અકારા રે.	તમે જુઓ	૨
સિદ્ધિ જડી તેણે શાણા થઈ બેઠા;		
પછી ભર્યા પાપતાણા ઘણા ભારા રે.	તમે જુઓ	૩
પોતે તો ભણેલા શૂન્ય મુઘી છે;		
મેળવ્યા પંડિત ભણિયા બા'રા રે.	તમે જુઓ	૪
લોભ મમતાને ગુરુ સેજમાં રમાડે છે;		
ભમાડે હરિજનને એ તો ન્યારા રે.	તમે જુઓ	૫
ટીલાં કરે તો ભાઈ ત્રેપન તરશે;		
શૂન્ય ટપાળે ઘટશે કારા રે.	તમે જુઓ	૬
ગીતાજી ખોટી ને એકોદશ ખોટો;		
એમાંથી લિયો સિદ્ધાંત હોય જે મારા રે.	તમે જુઓ	૭
આદ્યો પંથ ખોટો અને પેલો નથી મોટો;		
આથી બીજા તો છે સહુ ખારા રે.	તમે જુઓ	૮
એમ અડ્યા કે'ંછે મૂઠ બૂઝાડીને રે'ંછે ગૂઢ;		
એવા તારા ગુરુ ગુંદરના ગારા રે.	તમે જુઓ	૯
બાપુ નામ જૂઝ્યા તેથી દહ મુઘાં દૂઝ્યા એ તો;		
ગુરુ શિષ્ય થયા નરકના ચારા રે.	તમે જુઓ	૧૦

ધર્મવેશઅંગનાં પદ.

પદ ૭ મું.

અલ્યા તું તો રામ રામ રામ રામ કે'ની;	ટક.	૧
ગણો પરણી પત્ની વિનાની સહુ બેની રે.		
હાથે જોઈ કામકું ન ચિત્ત જોડ્ય સામકું તું;	અલ્યાં	૨
એક ખરી નીતિમાં અહોનિશ રે'ની રે.		
જાતકીનાથ જે છે લક્ષ્મણનો સાથ તે તો;	અલ્યાં	૩
એવું જોઈને કરો પૂજા એની રે.		
ધોણું ટીણું ધારી ન લાલ માંહે લીંટડી;	અલ્યાં	૪
એક દેવત એ બીજું છેની રે.		
માળા લેવી હાથમાં કે', લાળા હૃદય ગુરૂતણ;	અલ્યાં	૫
રમ રમ કાળ લેશે આણુ દશ રોની રે.		
ભાષે તેવું ચાલી દાષે એવા નવ ગુરૂ મૂલ !	અલ્યાં	૬
નહિતો ઠીક મારગ છે નીતિ મુણી તેની રે.		
રામગલોલા શા છે રામજના લાયા;	અલ્યાં	૭
તેની લડવાઈતે કોણ કોણુ વે'ની રે.		
એવા ગુરૂએ તો ઘર ઘાલ્યાં લાઈ;	અલ્યા.	૮
નામ નીરાંતનું મૂળગું લેની રે.		
ખરું મૂક્યું ખાંતે ન લોટ વળગ્યો દાંતે;	અલ્યા.	૯
હવે તો શુદ્ધિ પાણી વિના નહિ જોની રે.		
ભાપુ નથી આઘો એને લાગ્યો નથી ડાઘો;	અલ્યા.	૧૦
એળખે મુક્તિ મળેજ મૃગાનેની રે.		

૭ લાયા—લાઈઓ—અર્થાત્ સેવકો. ૧૦ મુક્તિ ધો—એને એળખે
 મુક્તિથી મૃગાનેની મળે.

૫૬ ૮ મું.

અલ્યા જુઓ જુઓ જતિ ને સંન્યાસી;		
જેની ટળી નથી હજી તો ઉદાસી રે.	ટેક.	૧
અલ્યા નાગૈડાને જોઈ મને મોટી બીક લાગે;		
જ્ય છે છોકરાં તો નાસી નાસી રે.	અલ્યા૦	૨
ફકીર તો ફરેછે ઘેર ઘેર ફરતા;		
અલ્યા અલ્યાની ખાસિયત ખાસી રે.	અલ્યા૦	૩
મુસલ્યો બિઝાવી એ તો નિમાજ પઢે છે;		
પણ ખરું નાણું એનું ગયું નાસી રે.	અલ્યા૦	૪
ઉજાણી નાખે ન એ તો જંદને નીકાલે;		
ફકીર ઓલીઆની લે સાળાશી રે.	અલ્યા૦	૫
સેવડા જુઓ ને તમે સાધુજી જુઓ;		
ગોરજી જુઓ જેને વર્ષ થયાં (છે) છાશી રે.	અલ્યા૦	૬
વોંરવા તો જ્ય એ તો બીજવાર ખાય નહિ;		
રાસીમાંના રાસી એહ પાપકેરા પાશી રે.	અલ્યા૦	૭
સાધુતાણી જત એવી છેડે દેવ અને દેવી;		
રામકી જોઈ જોઈને કરે એ તો દાસી રે.	અલ્યા૦	૮
એવો જોયો એકવાડો (ત્યારે) પડ્યો મૂક્યો વાડો મેં તો;		
થયો નીરાંતકેરો હું તો વાસી રે.	અલ્યા૦	૯
બાપુ ધીર પેંલો જ્ય ગુરુ ક્યો વેંલો મેં તો;		
નામ ગાયકવાડ તો રાખ્યું તપાસી રે.	અલ્યા૦	૧૦

૪ મુસલ્યો-નિમાજ પઢતી વખત પાચરવાનું બિઝાનું. ૫ જંદ-જીવ. ૬ સેવડા-જૈનોના ત્યાગીનો એક બેદ. ૭ વોંરવા-બિજા લેવા. ૮ રામકી-સાધુડી.

ભાઈ સેવો સેવો રે તમે તો દેવ;
 હોંગી ગુરુ બતાવે રૂડો ભેવ રે.
 છાણના છે દેવ અને કાપુસની આંખો;
 તેની કરો કરો જઈ તમે સેવ રે.
 પથ્થર છે પા'ડના ન કકડો છે આડનો;
 થયો પ્રતિષ્ઠાએ એ તો મેવ રે.
 આરસને આપીને મૂરતીમાં રોપીને;
 (હોંગી) ગુરુ કે' તમે સેવે તરો તતખેવ રે.
 પાણી છે પા'ડનું ન કંઈ વરસાદનું;
 ગુરુ કે' જાત્રા જઈને તરો તમે નેવ રે.
 મંધ્યા રે સાધો ને ખટકર્મ બાંધો;
 એવી રાખો ત્રિકાળની ટેવ રે.
 માળા તો ફેરવો ને ચાળા કરો હેળવો;
 તો તો તરો ચિંતાજ રૂપિયો એવ રે.
 બાપુ એ છે લામા એવા ગુરુ છોડો નામા તમે;
 થાય સિદ્ધ કામા એવું અમો કહું ખેવ રે.
 નીરાતનો નાતો કરો ખૂલ્લો લાવ હૃદ્ય ભરો;
 એક તુહિ લાણી લણો મોટો દેવ રે.

પદ ૧૦ મું.

મરજીવા તું તો મારગ ને એક સીધો;
 બીજાએ જોઈએ ચાગનો પંથ તો લીધો રે.

૨ કાપુસની-કપાસિયાની. ૫ નેવ-નિશ્ચય કે છેડે સુધી. ૭ એવ-
 અર્થાત એવ. ૮ નામા-નામના. ખેવ-તતખેવ. ૯ નાતો-મંબંધ.

ટક.	૧
ભાઈ	૨
ભાઈ	૩
ભાઈ	૪
ભાઈ	૫
ભાઈ	૬
ભાઈ	૭
ભાઈ	૮
ભાઈ	૯

વિહંગમગતિએ તો ઊડ મારા બંધવા;		
છોડી દે તું સમાધિના સિધ્ધો રે.	મરજીવાં	૨
સતગુરુનું તો સમરણ નિશદ્દિન કરવું;		
બીજે સહુ માનવો ગીધામાં ગીધો રે.	મરજીવાં	૩
આંખ મીંચી અને જોવું રે તપાસી ભાઈ;		
ચઢી શૂન્યશિખરમાં જોયે ડંક દીધો રે.	મરજીવાં	૪
રૂપ નહિ ન્યાળું અલ્યા રંગ નહિ ભાળું ભાઈ;		
ઘણે દિને જાશે એ તો ચિધ્યો રે.	મરજીવાં	૫
અભેદ અલ્યા એ છે તારો ભેદ જશે ભાગી પછી;		
તું તો ક્ષણ ક્ષણ ચૂકીશ પછી છિયો રે.	મરજીવાં	૬
ચળવ્યો ચળીશ નહિ ભમવ્યો ભમીશ નહિ;		
તો તો રસ જાશે જોહ પીધો રે.	મરજીવાં	૭
હઠયોગ કરી કરી તન તારું તૂટશે;		
રાજયોગથી જાશે સહુ રિધ્યો રે.	મરજીવાં	૮
ગુરુએ બતાવી કુંચી મહા સેવા સાધી ત્યારે;		
હું તો બતાવું તુને વણ વિધ્યો રે.	મરજીવાં	૯
બાપુ નામ સાચુ તે તો સાચું સાચું સાચું જાણો;		
શાહુકાર તે તો કદી ચોરે ન જાય બિધ્યો રે.	મરજીવાં	૧૦

૨ વિહંગમગતિએ—પક્ષીની ગતિએ. સિધ્ધો—અર્થાત્ કુકેદો. ૩ ગીધો—ગીધ પક્ષી સરખો. ૪ આંખ મીંચીને—ધ્યાન કરીને. શૂન્યશિખરમાં—પ્રહ્લરંધ્રમાં. ૫ ચિધ્યો—જાણ્યો.

૬ ક્ષણ ધૃં—પછી જો તું ક્ષણે ક્ષણે ચૂકીશ તો છિયો જઈશ—કપાયો જઈશ. ૮ રિધ્યો—રિદ્ધિ.

૯ વણ વીધ્યો—માયાથી નહિ વેધાયજો. શાહુકાર ધૃં—જો શાહુકાર હોય છે તે તો કદી ચોરે ચઢતાં બિધ્યો જાય નહિ—ગાંઠુ નહિ.

પ્રાક્ષણ શૂદ્ર ભેદનાં ૫૬.

૫૬ ૧ લું.

- સંતો સુણો પ્રાક્ષણની તમે ભાટાઈ;
એ તો બીજી વર્ણશુ કરેછે ખાટાઈ રે. ટેક. ૧
- દેવ અમે અને ભૂદેવ તો અમે;
સહુનાથી ધારીએ અમે સરસાઈ રે. સંતો સુણો ૨
- રાજા તો રાજ કરે ખાઈ પીને રહે ખુશી;
અલ્યા અમે ધરીએ તે ધર્મની ધજાઈ રે. સંતો સુણો ૩
- પૂજા અમારી ને પાતરી અમારી અલ્યા;
બીજી જૂડી તે જીવને સગાઈ રે. સંતો સુણો ૪
- મરણમાં અમે અલ્યા પરણે નહિ વિપ્ર વિના;
લાંકુ ખાઈને કરીએ વડી સાઈ રે. સંતો સુણો ૫
- (ભાઈ) આડું આવે ત્યાંહિ જીએ ચાલે ગાડું નવ કદી;
ભૂતે નહિ પ્રાક્ષણને ભાઈ અને ખાઈ રે. સંતો સુણો ૬
- વાણિયા વેચી વેચી ગરીબ રંજડે અલ્યા;
તેવા તેવાનું જઈએ અમે ખાઈ રે. સંતો સુણો ૭
- તાપ અલ્યા સહેછે અને કણબી નામ કે'છે ભલું;
(તેનાં) લેઈ પાપ કરીએ સાફ ભાઈ અમે મકલાઈ રે. સંતો ૮
- અલ્યા જાણે નહિ મૂઠ એ તો કાળ ખાશે પળમાંહી;
(ત્યાંહી) ચાલે ન મોટાઈ ભાઈ મરો ધાઈ ધાઈ રે. સંતો ૯
- બાપુ નામ ભૂલ્યા એ તો કરેછે ફજેતો ચેતો;
મિથ્યા એ તો ઢોંગી પ્રાક્ષણની નાગાઈ રે. સંતો સુણો ૧૦

૫૬ ૨ જી.

પ્રહ્લ ! પાપ કાઢનાર આવો મારી પાસે;		
પૂછું તમને તમારી હું તો આશો રે.	ટેક.	૧
કામને જીત્યો છે અલ્યા દામને મૂક્યો છે તેં તો;		
નામને જાણ્યું છે ભાઈ પાપ સહુનું નાસે રે.	પ્રહ્લં.	૨
લોભને ભૂલ્યો છું પ્રહ્લ મત્સર મૂલ્યો છું અલ્યા;		
ક્રોધ કરો કરી મરે શરણ કોણ સા'શે રે.	પ્રહ્લં.	૩
મોહ તો રહ્યો છે તને મદ તો નડ્યો છે મૂઢ;		
સ્વાદ તો જડ્યો છે અલ્યા જડ તારી જાશે રે.	પ્રહ્લં.	૪
ગર્વ માંહી ભૂલી પેઠા વર્ણતાણું માન ધારી;		
અભિમાની આજ ઉઘાડું તો થાશે રે.	પ્રહ્લં.	૫
હું છું અલ્યા પ્રહ્લ અને શૂદ્ર નામધારી તું તો;		
એ શું અહંમતતાની ખાંડ તુજ ખાશે રે.	પ્રહ્લં.	૬
અમે તો વિપ્ર મોટા તમે તો શૂદ્ર જાત;		
ભણો તેથી કીર્તિ તે કોણ કોણ ગાશે રે.	પ્રહ્લં.	૭
આ તો છે મારું અને પેલું છે તારું અલ્યા;		
એવા ભ્રમમાં પ્રહ્લ ! ભરમાશે રે.	પ્રહ્લં.	૮
હું તું અને મારું તારું જાશે અલ્યા જ્યારે મૂઢ;		
ત્યારે તો તને મોટાઇના વાયરો વાશે રે.	પ્રહ્લં.	૯
બાપુ બોલે સત્ય તન્ને કુડી તમે મત્ય તો તો;		
વર્ણપણાનું કંઈક જળવાશે રે.	પ્રહ્લં.	૧૦

૫૬ ૩ જી.

વિપ્ર જઈ જોની તુ તો કળીરની (કેવી) જાત;		
પૂછ પૂછ એને જઈ કેઈ (તારી) ન્યાત રે.	ટેક.	૧

૩ મત્સર મૂલ્યો છું - મત્સરથી મૂલવાયો છું. ૪ જડ-મૂળ.

નાનકનું નામ તેં તો સાંભળ્યું નાદાન કંઘ;		
દાદુતાણી સુણી કદી શૂન્યકાને વાત રે.	વિપ્ર૦	૨
ગોરખને ગમાર તું પૂછી આવી પાર લેજે;		
વ્યાસની તો સુણી કદી કાને તારે ખ્યાત રે.	વિપ્ર૦	૩
નારદનું મૂળ તને મૂઠ નથી જાણવામાં;		
શૃંગી જાતતાણી થઈ તારે આડી રાત રે.	વિપ્ર૦	૪
જ્ઞાનેશ્વરતાણું અલ્યા મૂળ તો તપાસી જોજે;		
અખાતાણું ઘોજે અલ્યા ખેઠા ખેઠા પાત રે.	વિપ્ર૦	૫
વસિષ્ઠને જઈ પૂછ તમારી તો જાત કેઈ;		
પ્રાક્ષાણ તો લાણી લાણી મુખે કહે તાત રે.	વિપ્ર૦	૬
સંસ્કારથી થાયછે પ્રાક્ષાણ તો જગત સહુ;		
શૂદ્ર હોય સર્વ અલ્યા જાણે જ્યારે માત રે.	વિપ્ર૦	૭
એ તો અલ્યા ભૂલી ગયો મોટાર્ધમાં દૂલી ગયો;		
ગર્વથી ગુમાર તારાં ભાગશે આ ગાત રે.	વિપ્ર૦	૮
અલ્યા જોને અહાં ભાટ ગુરૂ મારો મહા જ્ઞાની;		
ધીંગો ધીર વીર ધાણી ધારી જેની ધાત રે.	વિપ્ર૦	૯
નીરાંતનું નામ અલ્યા જુગો જુગ વાગી ગયું;		
બાપુ તેની નાત જાત જોણ જઈ ભાત રે.	વિપ્ર૦	૧૦

૨ શૂન્ય કાને-એહરે કાને. ૫ પાત-પાનક-પાપ. ૮ ગાત-ગાત્ર. ૯ ધાત-તત્ત્વ. આ અને બીજાં પણ કેટલાંક પદ મનહર હાંદની રીતે પણ વંચાશે. એમાં કહેલા અહાંવેતાઓની જાતો આ પ્રમાણે છે. કમ્પીર-તાઇ. નાનક-શીખ. દાદુ-પીંજરો. ગોરખ-ગોસાઈ. વ્યાસ-માછણનો પુત્ર. નારદ-દાસીપુત્ર. શૃંગી-હરિણી પુત્ર. જ્ઞાનેશ્વર-સંન્યાસીનો પુત્ર હતો. અખો-સોની. વસિષ્ઠ-વેશ્યાપુત્ર. ધીરો-ભાટ હતો. નીરાંત-કોળી હતો.

પદ ૪ થું.

પ્રાક્ષણ તારો ભાગ્યો ભાગ્યો વરણના ભેદ;		
હવે હું તો ટાળું તારા હૃદયનો છેદ રે.	ટક.	૧
અલ્યા હંચ નથી કોઇ નથી નીચ મને પ્રક્ષણે;		
રીઝે એ તો કરી જણે ઇંદ્રિ સર્વ કેદ રે.	પ્રાક્ષણ	૨
અલ્યા ગોરો નવ જોઇએ એને કાળો નવ જોઇએ કદી;		
સૂકો નક્કર ન જોઇએ કદી ભર્યું આડું મેદ રે.	પ્રાક્ષણ	૩
ગાંડાથી ન રીઝે એ તો ડાહ્યાથી ન વશ થાય;		
ખુશીવાળો ખુશી લાહે ખેદવાળો ખેદ રે.	"	૪
બજેલો ન જોઇએ એને ગુંગો તે તો મૂગો થાય;		
છેદેલાના જુગોજુગ ભાગ્ય માંડી છેદ રે.	"	૫
જુગતી ન જોઈ કદી મુગતી કદાપિ આપે;		
એ તો નવ જુવે રશ્યો રંચ્યો સારો (સારો) ખેદ રે.	"	૬
અરાઠ પુરાણ ભણ્યો પુરાણી તો ખાસો બન્યો;		
એ તો જુવે નહિ ભણ્યો ચારે ઉપવેદ રે.	"	૭
જમવાને ટાણે અલ્યા ગાજી ગાજી ગાયે જોહ;		
તરે નહિ કદી તેહ ભણ્યો ચારે વેદ રે.	"	૮
મિથ્યા જક્ત જાણે જ્યારે મમતને માણે નહિ;		
બેદ ભાગી ભ્રમણાનો થાય જો અભેદ રે.	"	૯
બાપુ નામ સાચું ઝાલે નીરાંતને દાપું આલે;		
તો તો ભાજે પ્રહરૂપ જોહ છે અછેદ રે.	"	૧૦

પદ ૫ મું.

અમો નથી થયા, નથી થયા, કર્યા તો મા'રાજ;		
સોંપ્યા નથી વેદ વિધિએ તો આજ રે.	ટેક.	૧
બળ્યા બોલે તે તો કહો કરીએ શું ભાઈ અમે;		
અમે પ્રહ્લ તમે શૂદ્ર કરો સોંપ્યાં કાજ રે.	અમોં	૨
અમો બોલું કહો તમે વેદમંત્ર શૂદ્ર આગે;		
વળી છોડું મથી મથી મેળવ્યા જે સાજ રે.	અમોં	૩
હપદશ કરો તમે સુણું બેસી તેહ અમો ?		
આવે નહિ તન મન વિષે કદી દાઝ રે ?	અમોં	૪
જીએ અલ્યા તમે પ્રહ્લ જેહ કે'છે કેલું કેલું;		
પ્રાહ્માણ છે મણિરૂપ શિરકેરા તાજ રે.	અમોં	૫
મુખ એ તો પ્રાહ્માણ છે શાસ્ત્ર સહુ એમ ગાય;		
તેની નથી આવતી શું જરાતરા લાજ રે.	અમોં	૬
બાહુથકી ક્ષત્રી સહુ પ્રકટ કર્યા છે પોતે;		
ઉતરતી પંકિત જોઈ બાંધી પાણી પે'લી પાજ રે.	અમોં	૭
હૃદયથી વણિક છે પંકિત ત્રીજી એજ તેહ;		
કહો કહો જ્ઞાની તમે વેદવચ્ચ નાજ રે.	અમોં	૮
પગથી જો પ્રગટયા છે અધમોધમજ શૂદ્ર;		
જ્ઞાની બન્યા તો તો કહો હવે ઝટ હાજ રે.	અમોં	૯
બાપુ ભૂલ્યા ગર્વમાં એ સાચું નવ જાણ્યું નામ;		
મુખરૂપ મુખ્ય અમે આવ્યા એમાં વાજ રે.	અમોં	૧૦

પદ ૬ હું.

અલ્યા જોની પ્રાહ્માણ ધરી આ તો ખાપ;

૧ વિધિએ—પ્રહ્લાએ. ૮ વેદવચ્ચ—વેદનું વચન. નાજ—નથીજ.

- તારા સંશય તો ઝટપટ આજ આવી કાપ રે. ટેક. ૧
- વેદ અલ્યા સોંપ્યા તને વિધિએ તું મૂઠ થયો;
- તારા લેઈ આપે-એ તો સારી જેની છાપ રે. અલ્યા૦ ૨
- અલ્યા સોંપેલું ને ધણી ભૂલે ચોર તેહ ચોરી જાય;
- (ત્યારે) ભાઈ માગે તું તો કોની પાસથી જળાપ રે. અલ્યા૦ ૩
- ઘરમાં તો વેદ ભણો સુત છે સંસ્કાર હીન;
- શૂદ્ર જેવો તેહ અલ્યા શાસ્ત્ર કહે સાફ રે. અલ્યા૦ ૪
- અલ્યા માછણના છોકરાએ વેદ દોહી સર્વ નાખ્યા;
- શીખી શાણા થાવ તેણે નથી થતો તાપ રે. અલ્યા૦ ૫
- અલ્યા સુખ હાથ હૃદયનું પૂતળું ને પ્રલ્લ છે તો;
- પાગ શૂદ્ર ખરા એમાં નથી કંઈ પાપ રે. અલ્યા૦ ૬
- પાણ પગ વિના પૂતળું તે ઉઠી અલ્યા કેમ શકે;
- શૂદ્ર ને કરેછે ઉભું તો તો મોઢું તેનું માપ રે. અલ્યા૦ ૭
- એમ જોતાં મોટા શૂદ્ર જેથી તારો પ્રલ્લ ભમે;
- શૂદ્ર નવ હોય અલ્યા પંગુ તારો બાપ રે. અલ્યા૦ ૮
- એમ થાય ઉત્તર ને પ્રશ્ન તો અનેક ભાઈ;
- પાણ નામ નિજ જાણે તેને લાગે શો સંતાપ રે. અલ્યા૦ ૯
- તે તો નીરાંતના નેજા કરે રીતિતણા રેજા કરે;
- ફૂડ ફૂડ ઉડાવે બાપુ સત્ય ધરી આપ રે. અલ્યા૦ ૧૦

પદ ૭ મું.

- ભાઈ ભલે તમે પ્રલ્લાણ હો કે ભાટ;
- ભલે હોં સુખસજ્જા કે ટૂટા ખાટ રે. ટેક. ૧

એક નિરંતરનું નામ નિશદ્દિન જપવું;		
એને મન નથી ભાટ પ્રાક્ષાણના ઘાટ રે.	ભાઈ	૨
શુદ્ધ પ્રક્ષ જે સદ્ગુરુને દિખાયા;		
તેને નથી નથી ભાઈ લાગ્યો કાટ રે.	ભાઈ	૩
જે જે તમે મુથાર બોલાવીને સમી કરાવશે;		
પશુ પંખીડાંને ખાવાની ચાટ રે.	ભાઈ	૪
પ્રતિષ્ઠા કરી વિપ્ર પરપ્રક્ષ ભણશે;		
પાથરશે વિધવિધના ત્યાંહી પાટ રે.	ભાઈ	૫
આ તો ભાઈ પ્રાક્ષણિયા ખેતરમાંથી નીકળ્યા;		
જેણે દાનવનો વાળ્યો તો દાટ રે.	ભાઈ	૬
લાકડું નહિ તો કંઈ માંકડું મેળવશે;		
તે નહિ તો પથ્થર કે પથ્થરિયા છાટ રે.	ભાઈ	૭
જ્યાં ત્યાં કરીને એ તો પેટ પાળી લેશે;		
બેઠો બેઠો આરોગશે ટાટ રે.	ભાઈ	૮
પ્રક્ષજ્ઞાનીને એ તો જહીં તહીં નિંદશે;		
ભૂલાવે એનું માને તેની ખરી વાટ રે.	ભાઈ	૯
સત્યનામ ખાપુ હું તો ધીર ધણી જાયું જઈ;		
ગાયકવાડ નામ ધરી ભાનું એવાં હાટ રે.	ભાઈ	૧૦

પદ ૮ મું.

મુણા મુણા તમે પ્રાક્ષણ લૂખા ખાખ;		
રખડી રખડી લૂવો શું કાખ રે.	ટેક.	૧

૨ નિરંતર—પ્રક્ષ. ૮ પેટ પાળી લેશે—પેટને પાળશે. ૧૦ હાટ—ધર્મને નામે દામ રળવાની દુકાનો.

સિદ્ધાંત મારો જો સમજો બંધવા;		
તો તો આવે ગયલી તમારી શાખ રે.	સુણો.	૨
મનુષ્ય દહ મળ્યો સારો કે માઠો;		
પણ તે તો સમજે છે જ્ઞાનની પાંખ રે.	સુણો.	૩
જ્ઞાનીઓ દહ એ તો મોટો માને છે;		
કરે જેની કીમત કરોડો લાખ રે.	સુણો.	૪
એ દહમાં પણ નરપાણું અતિ મોટું;		
જે જાણે સમજે છે ધર્મની ધાખ રે.	સુણો.	૫
તે નર દહમાં કદી બ્રહ્મજ્ઞાન ભાવતું;		
આવી મળ્યું ચખાચે ચાખ રે.	સુણો.	૬
એ સર્પમાં ઉત્તમ છે એક વળી;		
વેદધર્મની આંખીની આંખ રે.	સુણો.	૭
કદી મળી જાય એ સહુ સંનેગ બળથી;		
પણ છવ શિવની દેખાય નહિ માંખ રે.	સુણો.	૮
કદી અલ્યા હાડિયાનું બેસવું ને તાડિયાનું પડવું;		
એ તો સહુ થઈ ગયું દાનાની દાખ રે.	સુણો.	૯
બાપુ નીરાંત કે'ં છે ને શંકર કે'ં છે અનુભવ—		
મળવો એ તો ભાગ્યની ભાખ રે.	સુણો.	૧૦

૫૬ ૬ સુ.

સુણો સુણો તમે પુરાણીનાં કરો કામ;		
અલ્યા તમે સમજવો શ્રોતાને આન રે.	ટેક.	૧

૮ માંખ ઈ. — છવ અને શિવ રૂપી માખ — અર્થાત્ કીણો વડંતુ દેખાય નહિ. ૯ દાનાની ઈ. — કાદ દાનાને એવો દાખજો બની ગયો. ૧૦ ભાગ્ય-ભાગ.

અલ્યા રસીલે શબ્દે ને મન જેમ લખ્યે;		
તેમ તમે પૂછો તે નિત્યનાં કામ રે.	સુણો.	૨
લેંશના આગળ નવ ભાગવત વાંચશો;		
સારા શ્રેતાને કુંજે અનિત્યનાં નામ રે.	સુણો.	૩
પછી તમે નિત્ય અનિત્યને બેળાં રે કુંજે;		
એ પછી તેના વિવેકનું દાખો ધામ રે.	સુણો.	૪
પછી અલ્યા કુંવું તે તો કહી દાખું તને હુંય;		
કુંજે વસુ જેહ લોક જાણીને તમામ રે.	સુણો.	૫
પરલોક ભાઈ દાખવને મનમાંહી મગ્ન થઈ;		
આ લોક ને પરલોકતાણું જેહ ગામ રે.	સુણો.	૬
પછે એહ લોકમાં તું તો પૈરાગ્ય લગાડને;		
કુંજે વૃથા આ છે હાડ અને આમ રે.	સુણો.	૭
એટલું કહ્યા પછી તો રહેશે હજી કુંવાનું તે;		
દંભી અલ્યા જાત તારી તોય દાખું કામ રે.	સુણો.	૮
પછી શમના ગુણ તો સમજી ગણાવને;		
જે અલ્યા જાળ નાખીશ તો દેઈશ કામ રે.	સુણો.	૯
બાપુ છે કથા નીરાંતની ને ધીરતાણી ધારણ એ;		
તારણ છે ત્રણ લોક જાણે આત્મારામ રે.	સુણો.	૧૦

પદ ૧૦ મું.

ખરી ખાંતે તું તો ચારે વેદ ત્યારે ભણ્યો;

૨ નિત્યનાં કામ—નિત્ય વસ્તુ શી છે અને તેનાં કાર્ય ક્યાં છે તે પૂછો.
નિત્ય—અખંડ અવિનાશી. અનિત્ય—નાશવંત.

૫ વસુ ૪૦—પછી જે લોકમાં તું વસે છે તેના નિત્ય અનિત્યપણાનું જ્ઞાન કયજે. ૬ ગામ—સ્થાન. છેવટનું લય સ્થાન.

જ્યારે ગુરુગમ લાધી અને શિષ્ય તું તો સહુનો બાણ્યો રે. ટેક. ૧
 ઘટાકાશતણો રૂડો અલ્યા કર્યો તેં વિવેક જ્યારે;
 માંહી જળતણી ચાનકમાં ચોટી ચાણ્યો રે. ખરી ખાંતે ૨
 પછે તન મન મેળી તું તો નિશ્ચે કરી ગાજી ઉઠ્યો;
 પ્રતિબિંબકેરો લાવો લાવી ત્રણને લાણ્યો રે. ખરી ખાંતે ૩
 ઘટાકાશનો વિવેક થયો મોહ સહુ નાશી ગયો;
 ભાશ્યો જ્યારે સૂર્ય તુને ચાર વેદ વાણે વણ્યો રે. ખરી ખાંતે ૪
 તેમ અલ્યા વળી તારી શન્ય દહ ગેહ જેહ;
 તેના કર્યો જો વિવેક તો તો ચારે વેદ સાચા શણ્યો રે. ખરી ૫
 બુદ્ધિ અલ્યા દહમાંહી તેહ હશે શુરે ભાઈ;
 અને તેની માંહી વસે તેણે પૂત કયો જણ્યો રે. ખરી ખાંતે ૬
 જાણી ચૈતન્યનો ભેદ તેના કરી નાખ્યો છેદ પછી;
 દૃષ્ટા અખંડને છૂપી છૂપી જોઈશે છણ્યો રે. ખરી ખાંતે ૭
 અલ્યા કરે જે તું યોધ સહુને માટે કહ્યો યોધરૂપો;
 વેદિયો કહું જ ત્યારે જીભે હું તો બાણ્યો ડાણ્યો રે. ખરી ૮

૨ ઘટાકાશ ઇ-જ્યારે તેં ઘટાકાશ, મહાકાશ અને મહદાકાશનો વિ-
 વેક કર્યો છે-ત્રણ આકાશ વસ્તુતઃ એક છે એમ જણ્યું છે. જળ ઇ-ઘડામાં-
 ના જળની ચાનકમાં તું દૃઢ ચણ્યોછે. અર્થાત્ તે ઘડાના પાણીમાં જે આ-
 કાશનું પ્રતિબિંબ પડે છે જેને જળાકાશ કહે છે તેને તેં બ્રાંતિથી મહદાકાશ
 માન્યું છે. તાત્પર્ય કે બુદ્ધિમાં પ્રતિબિંબિત આત્માના રૂપને આભાસરૂપે ન
 માનતાં તે આત્માજ જણ્યો છે. અને તેના સુખ દુઃખાદિ ધર્મ તેં આત્માને
 લાગુ કર્યા છે. ત્રણને ઇ-પ્રતિબિંબની ત્રણ અવસ્થાઓ તેં બિંબને લાગુ કરી
 દીધી છે.

૪ ભાશ્યો ઇ-જ્યારે તને ચાર વેદરૂપી વાણ્યામાં વણાયલા આત્મારૂ-
 પી સૂર્યનાં દર્શન થયાં ત્યારે તને ઘટાકાશનો વિવેક થયો અને મોહરૂપી અધ-
 કાર નાશ પામ્યો.

વેદિયા સર્વને ઊબળું કરે, કાર્ય કારણથી જૂદા રહે;
તેહ જય જ્યારે ખાંતે તુંથી ખણ્યો રે. ખરી ખાંતે ૯
અલ્યા નિરાંત ને વેદીઓ ન મારો ધીર ધાણી ભેદિયો છે;
બાપુ મમતા મારી ગર્વ જડામૂળે હણ્યો રે. ખરી ખાંતે ૧૦

પદ ૧૧ મું.

શાસ્ત્રીબુઆ તમે શાસ્ત્ર ધ્યાન ત્યારે ધર્યો;
ખટ શાસ્ત્રતાણો કુથો શાને સમજી કંઈયો રે. ટેક. ૧
જાણ્યો ખ્રલ્લને તમે તો નિત્ય વાદમાં સમજાવ્યો જઈ;
મારું તારું મૂકી વાદ ખાંતે ખર્યો રે. શાસ્ત્રીબુઆ ૨
ખ્રલ્લ રહ્યો સર્વમાં જે સભર સજડ તેહ;
ઝીણા માંહી ઝીણા એ તો નથી ઘોઘ મોટો ઝેર્યો રે. શાસ્ત્રી ૩
નથી બારણે કો બારવાને અંદર ઉતારવાને;
નથી વસ્તુ કોઈ બીજી એક ખ્રલ્લ નર્યો રે. શાસ્ત્રી ૪
ભાસે સ્વરૂપ તદ્રૂપ જ્યારે ખટશાસ્ત્ર બોજ્યાં ત્યારે;
નહિતો મોટો શાસ્ત્રીબાવો ભૂતે ડર્યો રે. શાસ્ત્રી ૫
અમે મહાવિદ્વાન ભાઈ ખટશાસ્ત્ર મુખ પાઠ;
થાવ તમે પાપ વિના તો તો દોષ સર્વ હર્યો રે. શાસ્ત્રી ૬
અલ્યા શોકનું ન નામ લાગે કોક સહુ સીધું ભાસે;
તાર્યો તારા શિષ્યને તેં પેલો જ્યારે જાતે મર્યો રે. શાસ્ત્રી ૭
ભાઈ રજ શું ને તમ શું તે મુકિયું સમુદ્ર માંહી;
ત્યારે તરો શાસ્ત્રવાળા સ્વાર્થ જય જેથી સર્યો રે. શાસ્ત્રી ૮

૧ કુથો—કુચરો. ૨ ખર્યો—ખેરવી નાખ્યો. ૩ સભર—પૂર્ણ ભરાયલો.

૪ બારવાને—બાહાર કાઢવાને. ૭ જાતે મર્યો—દેહાભિમાન રહિત

થયો.

પછે આનંદના ઘન હઠે તેહમાં રહે છે મગ્ન;
 ફરે નહિ તેહ કદી ધ્યાન માન જ્યારે વૈયો રે. શાસ્ત્રી૦ ૯
 બાપુ નીરાંત છે શાસ્ત્રી એવો ધીર ધણી તેહ તેવો;
 મૂઢનો નથી એ મેવો જેહ લાઇ અભરે ભૈયો રે. શાસ્ત્રી૦ ૧૦

૫૬ ૧૨ મું.

અલ્યા ગોર તમે ગામોટાને જાણો સજો;
 તો તો ગોરપદ્મ જાણો તમે ઘૃતમાં તજો રે. ટેક. ૧
 લાઈ જજમાનથકી બીહો શુંચ રોટલાને રડો શુંચ;
 કર્મનો કાટ કાઢી નાખી ગોર નામને કજો રે. અલ્યા૦ ૨
 અલ્યા અહ્મ થાવ પ્રાહ્મણુ જો ટળે આધિ વ્યાધિ સર્વ;
 ય્યાન માહી સારી વિધિ બંને ગજો રે. અલ્યા૦ ૩
 જોજો મરણુ જશે ને તારો જન્મ તો મટી જશેજ;
 આ તો મારું તારું કહી તમે ચિત્તથી ચજો રે. અલ્યા૦ ૪
 જાણો તમે જીવ અને શિવ એહ એક જ્યારે;
 ગોર અને જજમાન એ મૂજે જજો રે. અલ્યા૦ ૫
 પાણુ એ તો જાણવુંજ જોઈએ અલ્યા સારી રીતે;
 નહિ તો બળશો તતે ન બીજો જાણુ બજ્યો રે. અલ્યા૦ ૬

૫ ધન—મેધ. ફરે ઈ૦—જ્યારે તે અહ્મને વૈયો ત્યારે તેહ કદી ધ્યાનથી ચજો નહિ એમ માન.

૧૦ અભરે ઇ૦—કોઈથી ભરાય નહિ એવા અહ્મથી જે ભરેલો છે—સંપૂર્ણ અહ્મરૂપ છે.

૩ સારી વિધિ—સારી રીતે. બંને—ગોર જજમાન બંને. ૫ મૂજે—મૂળ પાણુ.

એક છે જગત માંહી બીજે નથી કોઈ ભાઈ;
 માણો એવું જ્યારે તમે અહ્લ આવી પોતે મળ્યો રે. અલ્યા૦ ૭
 આ સંસારથી છૂટવું જે તો તો માના મારું કહ્યું;
 નહિ તો તમે કાળઘાંટ માંહી દળો રે. અલ્યા૦ ૮
 તમે ગોર શું માના અમારું અહ્લજ્ઞાન નિંદા ભાઈ;
 જજમાનને તોડી ફોડી તમે ટળો રે. અલ્યા૦ ૯
 એ તો મરજીવો નીરાંત અલ્યા ધીર ધાણી જાણે સહુ;
 તમે ગોર કરો એવો જઈ લાગે ગળ્યો રે. અલ્યા૦ ૧૦

પદ ૧૩ સુ.

અલ્યા જોષી કહો જોષ તમે શાનો જીઓ;
 જેહ ભવિષ્યની વાત કહે તેહ જાતે ભુઓ રે. ટેક. ૧
 જોષી હું છું સર્વવ્યાપ્તમાન એક રૂપે અતિ ઘણો;
 તો તમે મારું દુઃખ કહો ભાઈ શું રે ખુઓ રે. અલ્યા૦ ૨
 જેને આકાશમાં બેઠા ગ્રહ તે તો મને આવી નડે;
 આકાશ ઘટમાં આણ્યું તમારો ધંધો ગયો રૂઓ રે. અલ્યા૦ ૩
 એક આશરો છે 'હું છું' તણો તન મન બીચ જેને;
 તેને જ્યોતિષનો સમુદ્ર તે ભાસે ફૂઓ રે. અલ્યા૦ ૪
 જેને ત્રણે અવસ્થાનો ધાણી સાક્ષી પૂરે એ તો આવી;
 વસા ફસા કુસ થઈ લાગ્યો ટીપણે ચૂઓ રે. અલ્યા૦ ૫
 અખંડ અનાદિ અને સત્યરૂપ અહ્લ ચીન્મયો;
 જ્યોતિષનો ધા ન લાગે આવી કોને ટુઓ રે. અલ્યા૦ ૬

૮ કાળઘાંટ—કાળરૂપી ધંટી.

૩ ઘટમાં—હૃદયરૂપી ઘટમાં ૪ હું છું તણો—'અહંવદ્માસ્મિ' નો.

૫ ત્રણે અવસ્થા—અગ્રદાદિ. ચૂઓ—ઉંદર કે ચુઓ. ૬ ટુઓ—ટી.
 પાં સીઓ.

જેને જૂદા જેહ પાંચ કોશથકી મારો વાલમો છે;
ચિન્હો મેં તો તેને મારાં પાપ ધૂઓ રે. અલ્યા૦ ૭
જેને નિરૂપાધ શકાતો નથી, ચારે વાણીમાં સમાતો નથી;
અંધ દષ્ટિ પેલી કાઈ પછે દષ્ટિ ધૂઓ રે. અલ્યા૦ ૮
અલ્યા જેને એવા જીવને જાણું છું અમે;
તમે જાણો નહીં ઘોર નિદ્રા સૂઓ રે. અલ્યા૦ ૯
નીરાંત છે જોષી ધીરે જ્ઞાનગોળી ખોશી હૃદય;
બાપુ એવો જોષી તમે જોઈ જોઈ છુઓ રે. અલ્યા૦ ૧૦

૫૬ ૧૪ મું.

કહો દેલીઆ તે દેલ લાઇ નાખો શાની;
તારો કલ્યાણ હજ્યો એવી કરતા બાની રે. કહો. ૧
અલ્યા તમે મનનું કલ્યાણ કરો અહંકાર દૂર ધરો;
કલ્યાણની વાત મૂકો લાઈ તમે છાની છાની રે. કહો૦ ૨
જાતે પ્રલ્લરૂપ પ્રલ્લ લાસો માગી માગી ઘાસી જવ;
કોઈ સારી મળે ખેની તે તો કે'શ જાની જાની રે. કહો૦ ૩
મન અહંકાર અને વિકાર મળીઓ માંહી;
દહ અલ્યા જાણુ તું તો ચિત્ત વિચ ચા'ની ચા'ની રે. કહો૦ ૪
જીવ શું કરે છે તે તો જાણ્ય લાઇ દેલિયા તું;
મેલિયા શા ઘેલિયા શું રાખે છે નાદાની રે. કહો૦ ૫

૭ પાંચ કોશ—અન્નમયાદિ. ૮ નિરૂપાધ—વર્ણોર્થ. અંધ—મોહાંધ.
દ્રાઈ—માયારૂપી. ધૂઓ—પ્રલ્લરૂપી. ૧૦ છુઓ—સ્પર્શો.

૧ તારો ધૃ—દેલિયા ધરોધર “તારો કલ્યાણ હજ્યો” એવી બાની—
વાણી કરે છે—ખોલે છે. “કલ્યાણ હજ્યો” આ વચન દેલિયાના મુખથી સાં-
ભળીને કલ્યાણ નામે બાળકની મા બાળક ઉપર ખીજવાય છે. એવો ઇસારો
કરી દેલિયાની મશ્કરી કરી છે. તાત્પર્ય કે એવા મૂઠ્ઠા લોકોને આશિર્વાદ આ-
પતા તમે ભીખ માગો છો ! ૩ સારી—અર્થાત્ નદારી.

જેને અલ્યા લોઢાને વળુંધી રહ્યો અગની;		
તેમાટે વિચાર કરોને બની ધ્યાની રે.	કહોં	૬
એમ જો વળુંધ્યો જીવ તોય છે અલગ અલ્યા;		
આપો માઈ આપો ભાઈ એ તે વાત ક્યાંની રે.	કહોં	૭
એને અડે ન વિકાર ભાઈ છે અવિકાર સદા;		
ત્યારે શુની જેવી ભટકણી છોડો તમે તાની રે.	કહોં	૮
અલ્યા અવિનાશી આતમા જો, તને આપ્યે શુંય થાય;		
દેલ્યા કરો આઠે જન્મ મન રાખી માની રે.	કહોં	૯
બાપુ જાણો માગવું જો સાચું, ભાઈ તો ઘણા રાચું અમો;		
નહિ તો માનું કાણી ડોલવું તમે પાણી રે.	કહોં	૧૦

૫૬ ૧૫ મું.

સુણો તમે પ્રાક્ષણ કહું ગાજી ગાજી;		
ધર્મના ઢોંગ કરતા તમે સુણજો સહુ કાજી રે.	ટેક.	૧
જાણો તમે પ્રકૃતિથી પર એક આતમા;		
તો તો તમે મરો નવ લાજી લાજી રે.	સુણોં	૨
વિકારથી વેગજો એ જાણો તમે ગુરૂ (ગમે) તો તો;		
બચો તમે પડતાં (તે) આવી હાથે છાજી રે.	સુણોં	૩
શુદ્ધ સ્વરૂપે મારો વાલમો બિરાજે;		
તમે જોજો જોજો જાય તક તાજી રે.	સુણોં	૪
હું છું પ્રાક્ષણ ન પેલોજ શૂદ્ર છે;		
એથી તમે મરશો અહંકારે દાઝી રે.	સુણોં	૫
જાણો તમે જીવને જગતનો જો કર્તા તો;		

મૂકો તમે રામકૃષ્ણ મહાદેવ માંજ રે.	સુણોં	૬
સુષુપ્તિમાં જાણો એ છે જગતમાં જાણો એને;		
ઘોર નિદ્રામાં 'હું હું' કહો હાજ રે.	સુણોં	૭
વેદના ભણેલા તમે શાસ્ત્રના ગણેલા સહુ;		
સારી બુદ્ધિએ સાજ જુઓ સાજ રે.	સુણોં	૮
હું પદને મૂકો તમે કહું અમે વારવાર;		
તો તો થાય તન મન અમારું ભાઈ રાજ રે.	સુણોં	૯
નીરાંતનો સંગ કરો ધીર ધણી ધ્યાને ધરો;		
તો તો બાપુ હારેલી જતો બાજ રે.	સુણોં	[૧૦

પ્રલિજ્ઞાનનાં પદ.

પદ ૧ હું.

સમજે સતનામ તેને તો કહીએ જ્ઞાની;
તેની મટી ગઈ વૃદ્ધિ ને હાનિ, હાનિ કે તેજ જ્ઞાની. ટેક.

પ્રથમ સદ્ગુરૂનો સતસંગ સાચો,
બીજો જે કરો તે કાચો,
હરિનામ ભૂલ્યા એજ પડ્યો ખાચો,
માટે તમે સદ્ગુરૂને નિશદ્દિન જાચો,
એવું સમજ્યે આવે પાર, મળે સાર,
એકતાર, મટે ખાર, આધાર,

નામ રહિત લેજો માની, માની કે તેજ જ્ઞાની. સમજેં ૧

૧ એકતાર—તેની સાથે એક વૃત્તિ સાંધવાથી. આધાર—જગતનો—નામ રૂપનો.

સમજે સતનામ, પ્રથમ સદ્ગુરુ દેવતાણા દેવા,
 તેની પ્રેમ કરીને કરો સેવા,
 મળે મનગમતા તે મીઠા મેવા,
 રૂપ રંગ નહિ તેને ઓળખી લેવા,
 નહિ જાત, નહિ ભાત,
 નહિ માત, નહિ તાત,
 નહિ દિન, નહિ રાત,
 વાણી રહિત લેવા જાણી, જાણી કે તેજ જ્ઞાની. સમજે૦ ૨

ગુરુએ જ્ઞાન બતાવ્યું શ્રીમુખ,
 મારું મટી ગયું જન્મમરણનું દુઃખ,
 હવે ફરી આવવું નથી માતાની કૂખ,
 મારી ભાગી મનકેરી ભૂખ,
 ઓળખ્યું આપ, મટ્યો તાપ,
 નહિ પુણ્ય નહિ પાપ, અધાપ, જડ્યો બાપ,
 મહાપ્રલયમાં રહે તેની નિશાની, જ્ઞાની કે તેજ જ્ઞાની. સમજે૦ ૩

ગુરુકૃપાથકી(ગદ્ય)માયાની ફાંશી,
 મારી મટી ગદ્ય લક્ષ બોરાશી,
 ઘેર બેઠાં આવી જીમનાં ને કાશી,
 એ તો છે સતલોકના રહેવાશી,
 અનાદિ વસ્તુ આપું, પાપ કાપું,
 છાપ છાપું, કહે બાપુ, મટ્યું દાપુ,

૩ આપ—પોતાના સ્વરૂપને. અધાપ—આજ સુધી. બાપ—ઈશ્વર.
 મહા ઈ—મહાપ્રલયમાં તેની નિશાની પણ જ્ઞાની રહે? અર્થાત્ ફરીને
 તે જન્મ ધરવાનો નહિ.

ના સમજે તે તો અભિમાની, માની કે તેજ જ્ઞાની. સમજે ૦ ૪

૫૬ ૨ જ્યું.

હરિગુણ ગાય તેને હરિ જેવા જાણો,

સમજ્યા વિના તે મત શીદ તાણો, તાણો કે હરિને જાણો. ટેક.

જે કરે લાગા તેથી વા'લો ગયા આઘા,

મૂઢું સમજ્યા નહિતો ખજ્યા એના વાગા,

આત્મા ચીને નહિતો મૂઆ ઢાંક્યા ને નાગા,

એના મનના સંશય નથી ભાજ્યા,

દૃષ્ટિમાં આવે તેમ રીઝાય, તે હરિના કહેવાય,

તેને સરવે વેદ ગાય, તેને જે જન ધાય,

તે મૂરખ કહેવાય,

હરિનું નામ મૂકીને જો લે પાણો, પાણો કે તેને જાણો. હરિ ૦ ૧

હરિને પાપાણુ કહે તેજ ગાંડો,

એ તો સદા છે અખંડ ને ના થાય ખાંડો,

સમજ્યા વિના ગાય તે તો રાંડીરાંડો,

તમે સમજીને પગલાં માંડો,

હરિને જડ કહે તે જડ, ત્યાં તો થઈ છે વઢાવઢ,

ત્યાં થઈ છે ભડાભડ, જેણે શોધ્યું નહિ થડ,

તેના ખયા કાયા ગઢ,

સમજણુ દીવો કર્યો રાણો, રાણો કે હરિને જાણો. હારિ ૦ ૨

હરિકે હુકમ બિન પત્ર નહિ હાલે,

પારો ચલાવે તે રીતે ચાલે,

રૂડો ખેલ બનાવ્યો મારે વા'લે,

હરિ જન તો મગ્ન થઈ મા'લે,
 એને નેત્ર નહિ કરણ, એને ભુજ નહિ ચરણ,
 એને એકું નહિ વરણ, એને આવે નહિ મરણ,
 હરિ વસ્તુ તારણ તરણ,
 સાચી વાત કહું છું તેને છાણો, છાણો કે તેને જાણો. હરિ૦ ૩
 એ તો સમજ્યાનું કામ ને સાધન કરતો,
 એ તો સમજ્યાનું કામ ને ધ્યાન ધરતો,
 એ તો સમજ્યાનું કામ ને ભોંધ ભરતો,
 એ તો સમજ્યાનું કામ ને ભૂખે મરતો,
 સમજે સદ્ગુરની શાન, તેને ભાવે આત્મજ્ઞાન,
 તેનું વળ્યું વાણીનું વાન, તે તો તોડે નહિ તાન,
 તેનું અખંડ થાય ધ્યાન,
 બાપુ સતનામ સમજે તે તો શાણો, શાણો કે તેને જાણો. હરિ૦ ૪

પદ ૩ મું.

અલખને ખોળી કાઢે તેને તો કહીએ જોગી;
 ગમે તો બાવા થાઓ કે રહો ભોગી, ભોગી કે તેહ જોગી. ટક.
 પ્રથમ તન ખોજી મન વશ રાખો,
 ખોટી ખોટી વસ્તુ માંહીથી કાઢી નાખો,
 સારા સારા શબ્દ સદ્ગુરના ચાખો,
 ત્યારે તું ભાગું નહિ સદા રહું આખો,
 એ સંત ગાવે, જે જન ધાવે,
 હાથ આવે, તેને ફાવે,

૪ એ તો ઈ૦—અજ્ઞાનકૃત માયાનો જ્ઞાનથીજ નાશ છે, એ ભાવ.
 ભોંધ ભરતો—તીર્થ યાત્રાએ આપડો.

ના સમજે તે તો અભિમાની, માની કે તેજ જ્ઞાની. સમજે૦ ૪

૫૬ ૨ જી.

હરિગુણ ગાય તેને હરિ જેવા જાણો,
સમજ્યા વિના તે મત શીદ તાણો, તાણો કે હરિને જાણો. ટેક.

જે કરે લાગા તેથી વા'લો ગયા આઘા,
સૂધું સમજ્યા નહિતો ખજ્યા એના વાગા,
આત્મા ચીને નહિતો મૂઆ ઢાંક્યા ને નાગા,
એના મનના સંશય નથી લાગ્યા,
દૃષ્ટિમાં આવે તેમ રીઝાય, તે હરિના કહેવાય,
તેને સરવે વેદ ગાય, તેને જે જન ધાય,
તે મૂરખ કહેવાય,

હરિનું નામ મૂકીને જો લે પાણો, પાણો કે તેને જાણો. હરિ૦ ૧
હરિને પાષાણુ કહે તેજ ગાંડો,
એ તો સદા છે અખંડ ને ના થાય ખાંડો,
સમજ્યા વિના ગાય તે તો રાંડીરાંડો,
તમે સમજીને પગલાં માંડો,
હરિને જડ કહે તે જડ, ત્યાં તો થઈ છે વઢાવડ,
ત્યાં થઈ છે ભડાભડ, જેણે શોધ્યું નહિ થડ,
તેના ખયા કાયા ગઢ,

સમજણુ દીવો કર્યો રાણો, રાણો કે હરિને જાણો. હાર૦ ૨
હરિકે હુકમ બિન પત્ર નહિ હાલે,
પારો ચલાવે તે રીતે ચાલે,
રૂડો ખેલ બનાવ્યો મારે વા'લે,

ઝોળખે આત્મા અખંડ, ઝોળખે આત્મા અખંડ,
 થાય વાસનાનો ભંગ,
 ત્યારે ચઢે અખંડ રંગ,
 જ્યારે મન થયું અપંગ,
 ત્યારે ગુરૂ ચરણમાં ચિત્ત ચોટયું, ચોટયું કે કુળ મોટું. કુળ૦ ૧
 મન શુદ્ધ એક વરતે વરતે,
 ઘણા મરી ગયા સેવા પૂજા કરતે,
 આત્મા જડે નહિ સેવા સાધન ધરતે,
 ઘણા મરી ગયા એવાં કર્મ કરતે,
 ભગમાં આવે તેને કાળ, ભગમાં આવે તેને કાળ;
 ભગથી ન્યારો તે ગોપાળ,
 તેને એક નહિ જંજળ,
 તેને એક નહિ કાળ,
 જાણું એમને પછી ગુરૂચરણમાં લોટું લોટું, કે કુળ મોટું. કુળ૦ ૨
 શ્રીપાત ભગત થયો શુદ્ધ એક પ્રભુ લાધે,
 ઝેર ચઢે નહિ સાચી બૂટી ખાધે,
 દેવ વશ થયા ક્રિયા મંત્ર સાધ્યે,
 આત્મા ચીન્યાથકી જ્ઞાન ઘણું વાધે,
 મૂળ માટીનો આ ઘાટ, મૂળ માટીનો આ ઘાટ;
 તેના ૦ બહુ ઠાઠ,
 ઠાઠ ઠાઠ,

નામ સમજ્યા તે તો થયા છે આણુરોગી, રોગી કે તેહ જોગી. અલખ ૧

ગુરૂકૃપાથકી અખંડ વર પામી,
સહુથી ન્યારો રમે તેજ મારો સ્વામી,
કોઈ આવી ના શકે રે તેની દામી,
કોઈ કાઠી ના શકે રે તેમાં ખામી,
તે છે છેલ, નથી મેલ,
નથી ફેલ, રંગ રેલ, જડે સે'લ,

નામ જોતાં તો વસ્તુ બહુ મોંઘી, મોંઘી કે તેહ જોગી. અલખ ૨

હવે સુરતા સખી સ્વામી સંગે ચાલી,
વહાલે મારે પ્રેમ કરીને બાંધ આલી,
હવે મુને વસ્તુ અમૂલક આલી,
ત્યારે ચઢી ગઈ ગાલતણી લાલી,
એક ગામ, એક ધામ,
એક નામ, સંધર્થ કામ,

ગુરૂએ વસ્તુ આપી તે તો ઊગી, ઊગી કે તેહ જોગી. અલખ ૩

જન્મમરણ મટે નહિ એજ સંગ ખોટો,
દમ બંધ કરો એજ વાજ્યો ગોટો,
હેઠે ઉતરે તો જમની ખાય ચોટ્યો,

* * * * *

આત્માદર્શી તેનું રાજ, તે મહારાજ કરે કાજ,
રાખે લાજ, ચલાવે ઝાઝ,

બાપુ નામ બાણ વાગ્યું, વાગ્યું કે ઊડ્યો જોગી. અલખ ૪

૧ ભાગ્યું નહિ—નાશ ન પામું. અખંડ રહું.

૨ દામી—જોડ—ખરાબરી. ૩ સુરતા—અંતર્વૃત્તિ—અલ્પજ્ઞાન. ૪ હેઠે ઉતરે ઈન્—સમાધિ બંધ કરેલો શ્વાસ જો હેઠે ઉતરે તો પાછો દાગના ભય માં દસાય છે.

બ્રહ્મજ્ઞાનનાં પદ.

પદ ૪ થું.

ભેદ બ્રહ્મનો બતાવે તેજ ગુરુ દાતા;
બીજ સમજ્યા વિના બહુ ધાતા, ધાતા કે ગુરુ દાતા. ટેક.

પ્રથમ અક્ષરાતીતને જાણે,
આત્મા ચીન્યો તે તો મત નવ તાણે,
પછી પુરુષ પ્રકૃતિને પ્રમાણે,
એવી સમજણ મનમાં આણે,
મહત્ત્વ એજ સાર, અહંકાર,
અહંકાર ત્રણે ગુણ એક તાર,

તેના એવીસ થયા પરિવાર,
નામ સમજ્યા તે બ્રહ્મજ્ઞ નાહોતા, નાહોતા કે ગુરુ દાતા. ભેદ ૧

તમોગુણથી થયું છે આકાશ,
આકાશ માંહી પવનકેરો વાસ,
પવનથી તે તેજ પ્રકાશ,
જળ પૃથ્વી તે તેજતાણું દાસ,
શબ્દ સ્પર્શ, રૂપ રસ,

અને ગંધ, તેની જૂઠી જૂઠી વસ્ત,
એવું સમજ્યા તેના જશ થયા માતા, માતા કે ગુરુ દાતા. ભેદ ૨
રજ્જે ગુણથી દશ ઇન્દ્રિય લહીએ,

૧ અક્ષરાતીત ઇન્-સૌથી પર અક્ષરાતીત છે, તેજ આત્મા છે, તે પુ-
રુષ પ્રકૃતિ જે રૂપે થયો, તેમાંથી મહત્ત્વ થયું, મહત્ત્વથી અહંકાર,
તે અહંકાર ત્રિગુણાત્મક થયો અને તેમાંથી એવીસ તત્વ થયાં, એ ભાવ છે.

૨ વસ્ત-વસ્તુ. આકાશાદિ તત્વના ગુણ શબ્દાદિક છે, તેમાંથી વિવિધ
સૃષ્ટિ વિસ્તરી છે. એ તામસી અહંકારની સૃષ્ટિ કહી.

તેના જૂજવો વિચાર ભઈકહીએ,
 એવું સમજીને મનમાં મગન થઈએ,
 બદો લાગે ત્યાં તો કબુએ ના જઈએ,
 શબ્દથી શ્રવણ ને વાણી વસ્ત, વાયુથી ત્વચા ને હસ્ત,
 તેજથી ચક્ષુ ને ચરણ વસ્ત, જળથી જીભ્યા ને ઉપસ્થ,
 ધૂરાથી નામિકા ને ગુદાએ થયો દસ્ત,
 એવા દશે ઈન્દ્રિયના દેવ તાતા, તાતા કે ગુરુ દાતા. ભેદ૦ ૩

સંતો ગુણથી અંતઃકરણ ચાર,
 મન બુદ્ધિ ચિત્ત ને અહંકાર,
 તેના જૂજવો કરોને વિચાર,
 એવું સમજે તો તરત આવે પાર,
 અઘાવીશ તત્ત્વનું આ સ્થૂળ, એવું સમજ્યા વિના સહુ ધૂળ,
 જાણે ખોળી કાઢ્યું મૂળ, તેનું સૂધું થયું કૂળ;
 વળી મટ્યું સંશય શૂળ,
 આપુ સતનામ સમજ્યા તે નથી ધાતા, ધાતા કે ગુરુ દાતા. ભેદ૦ ૪

૫૬ ૫ મું.

કુળ ભક્તિનું શુદ્ધ સહુથી મોટું;
 તેમાં સમાન સહુ સારું ખોટું રે. ટેક.
 ચાર વેદ ભણે ગતિ ના થાય,
 કરે અડસટ્ તીરથ ગંગા નાંચ,
 તલે ખંન સદા દુઃખાય,
 તોએ તેના મનતણો સદે' નવ જાય,

ઝોળખે આત્મા અખંડ, ઝોળખે આત્મા અખંડ,
 થાય વાસનાનો ભંગ,
 ત્યારે ચઢે અખંડ રંગ,
 જ્યારે મન થયું અપંગ,
 ત્યારે ગુરુ ચરણમાં ચિત્ત ચોટયું, ચોટયું કે કુળ મોટું. કુળ ૧
 મન શુદ્ધ એક વરતે વરતે,
 ઘણા મરી ગયા સેવા પૂજા કરતે,
 આત્મા જડે નહિ સેવા સાધન ધરતે,
 ઘણા મરી ગયા એવાં કર્મ કરતે,
 ભગમાં આવે તેને કાળ, ભગમાં આવે તેને કાળ;
 ભગથી ન્યારો તે ગોપાળ,
 તેને એક નહિ જન્મળ,
 તેને એક નહિ ક્ષાળ,

જાણું એમને પછી ગુરુચરણમાં લોટું લોટું, કે કુળ મોટું. કુળ ૨
 શ્રીપાત ભગત થયો શુદ્ધ એક પ્રભુ લાધે,
 ઝેર ચઢે નહિ સાચી બૂટી ખાધે,
 દેવ વશ થયા ક્રિયા મંત્ર સાધ્યે,
 આત્મા ચીન્યાથકી જ્ઞાન ઘણું વાધે,
 મૂળ માટીનો આ ઘાટ, મૂળ માટીનો આ ઘાટ;
 તેના બન્યા બહુ ડાઠ,
 તેણે જૂજવાં માંડ્યાં હાટ,
 તેથી થયો છે ઉચાટ,
 તેને ચઢી ગયો કાટ,
 તેથી ફેર ચારે વાટ.

તેથી ગુરુપ્રતાપે સંશેથી હું છૂટું, છટું કે કુળ મોટું. કુળ૦ ૩

ઘઉંની બને શીરો પૂરી ને સેવો,
ખાંડ એક ભજો તો થાય ઘણો મેવો,
અગ્નિ એક મસાલ કંડીલ દીવો,
રંગ રૂપ નહિ તેને જોળખી લેવો,
જાત જાત મળી જાય, જાત જાત મળી જાય;
તેની વાત નવ થાય,
પોતે પોતાનું જે ગાય,
તેને ઘણું સુખ થાય,
તે તો કંઈએ નવ જાય,

બાપુ કહે સતનામ દ્રવ્ય મળ્યું તેને લુંટું, લુંટું કે કુળ મોટું. કુળ૦ ૪

૫૬ ૬ કું.

એક તારે એક તાર મેળવો,
અલખ સંગાથે મારું મન રાચું;
પોલો વાંસ જેને મૂરખ કહિયે,
ગાઘ ગાઘને દુષ્ટું ડાચું;
તુમકું મન અડગું જ્યારે પાસે,
ત્યારે ભજન પડશે સાચું. એક તારે એક૦ ૧
ખૂંટી માંહી નામ હરિનું,
તેના પ્રતાપે તું જાચું;
સુરતા ઘોડી તાજ મેળવે,
કાયા ચામકું છે કાચું. એક તારે એક૦ ૨
રેખ કરમની નાખી ઠોકી,
સતગુરુ આગળ જઈ જાચું;

બ્રહ્મજ્ઞાનનાં પદ.

કીરતારે કીરતાર મેળવો,
ઝોવી કથા નિત્ય નિત્ય વાંચુ.
અખંડ જોત જોતી નવ જાણી,
ધીમાં પાણી શું સીંચું;
કહે બાપુ નકલંક નામ છે,
જાણી જોધને આંખો શું મીચું.

ઝેક તારે ઝેકં ૩

ઝેક તારે ઝેકં ૪

પદ ૭ મું.

આરતી કીજે અંતર માંહી, મેં તો ઘટ ઘટ દખા સાંહી;
આરતી કીજે અંતર માંહી. (ટેક)
પાંચ તત્વકી બની હે આરતી, કપટ કૂડ સભ હે માંહી;
ગર્વકો ધી ભ્રમકો અગ્નિ, ચેતા દો તુર્ત હી દખો સાંહી. આં ૧
અપને બ્રહ્મા વિષ્ણુ શિવ આરતી ઉતારે, ઝળમળ જ્યોત સવાઈ;
સમજે વાકો તો સભ હોવે, ના સમજે વાકો નવાઈ. આરં ૨
પાંચ પચીસ સખી નાચન લાગી, શૂન્યશિખરકે માંહી;
આપમાં આપ સોહં સમાએ, ગુરૂએ સાન બતાઈ. આરં ૩
દાસના દાસા બાપુ ભગત ધીરા, ભગ ભગત હરિ નાહી;
જો શોધો તો મીલત નહીં, પણ જોલે સંતો માંહી. આરં ૪

પદ ૮ મું.

માળાનો મર્મ નવ જાણો, આંખો મીચીને મણકા તાણો,
માળા ફેરવે મન માંહી ઢંકાણો, રામ કહે કો સમજ ટાણો;
દહમાં દવ તેને નહિ જાણો, જઈકાષ્ટ પાપાણને માણો.

૪ નકલંક—કલંક વગરનું.

૧ સાંહી—સાંધ (હરિ). ૩ પાંચ—તત્વ. પચીસ—પ્રકૃતિ. સોહં
('તે હું છું') ઝોવી વૃત્તિ.

માળાનો મર્મ નવ જાણો, આંખો મીચી મણકા તાણો. ૧

છાપ તિલક ને માળા રાખે, કૂડ કપટ ને અસત્ય ઘણું ભાખે,
હાથમાં માળા ક્રોધ ભર્યા કાળા, એ તો નિશ્ચે હૂબાડ્યાના ચાળા;
માળાનો મર્મ નવ જાણો, આંખો મીચીને મણકા તાણો. ૨

માળા ફેરવી પુત્ર દ્રવ્ય માગે, જઘ શિવના દેવળમાં લાંઘે,
જગત સુવે સદ્ગુરુ જાગે, સમજે તેને એ શબ્દ વાગે;
માળાનો મર્મ નવ જાણો, આંખો મીચીને મણકા તાણો. ૩

સત્ય ગુરુ મળ્યાંમાં મુઝાણું, છસેં એકવીશ હજાર દમ માણું,
એ તો થાય છે રાત ને વાણું, ઉન્મુનિ ઘરમાં મળે ટાણું;
માળાનો મર્મ નવ જાણો, આંખો મીચીને મણકા તાણો. ૪

માળા જાણે જનક શુક જોગી, માળાના વ્યાસ શિવ જોગી,
પ્રહ્લમાં ભળ્યા ચોરાશીના રોગી, માળા તો ઘણી મોંઘી;
માળાનો મર્મ નવ જાણો, આંખો મીચીને મણકા તાણો. ૫

ધીર ગુરુની માળા સંગે તાળી, ઉન્મુનિ ઘરમાં વનમાળી,
દાસ આપુને માળા તે આલી. મહાપ્રેમ કરીને આલી;
માળાનો મર્મ નવ જાણો, આંખો મીચીને મણકા તાણો. ૬

૫૬ ૯ મું.

હુકો પીધો ગુરુ દયાથકી જ્ઞાનનો જો;
દમ ખેંચ્યો ધણી તારા ધ્યાનનો જો. હુ૦ ૧
તન હુકો ઘટ ઘટ સ્વામી જોલતો જો;
પ્રેમ જળમાં હુકાને ઝકોળતો જો. હુ૦ ૨

૧ માળા ઈ—તમે માળા ફેરવો છો પણ તેનો મર્મ સમજતા નથી.

૪ છસેં એકવીશ હજાર—એકવીશ હજાર ને છસો ૬ ઉન્મુનિ—
પાંચમી અવસ્થા.

પ્રથમ ચલમ ચતુરાઈ ખાસી કરી જો;

કૂડ કપટ તમાકુ તેના માંહી ભરી જો.

હુ૦ ૩

મેળ મેર ગુરૂની પ્રીતે કર્યો જો;

ચિત્ત ચીપીએ તો બ્રહ્મ અગ્નિ ધર્યો જો.

હુ૦ ૪

ન' નરભે નારાયણકેરા નામની જો;

શોભે દામણી તે અચળ અખેધામની જો.

હુ૦ ૫

ગુરૂ ધીરાને હુકો ભરી આપિયો જો;

દાસ બાપુ પોતાનો કરી થાપિયો જો.

હુ૦ ૬

પદ ૧૦ મું.

સદ્ગુરૂ સ્વામી, વા'લમજીને સમજાવીને ઘેર આણ્યા છે;

મોહનવરને, મહિયરિયામાં મેં બેની માણ્યા છે.

ટેક.

પુરી કીધી સદ્ગુરૂ સ્વામી, દૂધપાક બન્યો છે અંતરજન્મી;

મેમના ખેંડા બડા નામી,

સ૦ ૧

લેહ લાહુ સાકર શબ્દતાણી, મન મેદાની પુરી વણી;

જ્ઞાન ધીમાં ઝબકોળી ઘણી,

સ૦ ૨

શીરો શાણપણ છે તલધારી, આરતનાં અથાણાં પર વારી;

ભાજી રાજી થઈ વધારી,

સ૦ ૩

સત્યને સેવો તો વા'લાને ભાવો, સૂરાણુ કાખ્યું તો ચોખો કા'વો;

દ્વિલ હહાપણને રાખો હાવો,

સ૦ ૪

નવ તત્વ જલેથી તરત તાવી, સત્સંગ સાકર સારી આવી;

તે તો વાલમજીને મન ભાવી,

સ૦ ૫

૪ મેળ ઈ૦—બ્રહ્મ સાથે મેળ (મેળાપ) રૂપી મેર (હુકાનો) કર્યો. ૫ ને—તેહ (હુકાની).

૨ લેહ—લત—ધ્યાન. ૪ હાવો—હવે. પનવ તત્વ—પૃથ્વી, જળ, તેજ, વાયુ, આદ્રશ, મન, બુદ્ધિ, ચિત્ત, અહંકાર.

ગુરુમતિ જળકરો લયો લોટો, સમજણનો થાળ પીરશ્યો મોટો;
 એવું પીરસે તો કોણ કહે જોટો, સં ૬
 લાંવનો ભૂખ્યો છે આત્મા મારો, તો તો શુકન રહે મારો તારો;
 તુલસી સુરતાની માંહી ધારો, સં ૭
 બાપુ બીડું ચાવ્યું ખટ ઉમિતાણું, સેવકને આનંદ થયું છે ઘણું;
 સૌ મારે સમતુલ્ય મેરૂ આણું, સં ૮

૫૬ ૧૧ મું.

રાગમારુ.

માયા ભક્તિને આધનું વેર;
 ભક્ત ઉપર ધણીની મેહેર. ટેક.
 પરણી નારી વાતો કરે છે,
 ભક્ત થયા ને ગાતા ફરે છે;
 તમે હાથમાં ઝાલી છે માળા,
 ત્યારના જાણું છું હું ચાળા. માયા ભક્તિને ૧
 તમે સાધુ સંગત કીધી ખાસી,
 છૈયાં મેલીને જશો નાશી;
 એમ બગતી જોત્રે છે રીસે,
 આ કાંશી માળા લો જગદીસે. માયા ભક્તિને ૨
 સાસુ કહેછે જોટું કરો છો,
 વેરાગીની સંજો ફરો છો;
 દુઃખ પામે એની રે ખેટી,

૮ ખટ બિર્મી—શુધા, તૃપા, જન્મ, મરણ, ટાઢ, તાપ. આણું—
 પરમાણું.

૨ જગદીસે—જગતને દેખાય તેમ.

- પાસ ના મળે વાલની વીંટી. માયા ભક્તિને૦ ૩
 ભક્ત જગતને આધનું વેર,
 સોળોજ કરે ઘણું કે'ર;
 માયા ભક્તને દુઃખ ઘણું છે,
 ભક્ત તો સુખદુઃખ એક ગણે છે. માયા ભક્તિને૦ ૪
 દુઃખ સહે છે તે સુખને સાર,
 ઘડી એક ના ધણીને વિસાર;
 પ્રેમયકી હરિગુણ ગાથ,
 માયા થઈ રહેશે દાસ. માયા ભક્તિને૦ ૫
 ધણી મનમાં ગમે ત્યાંથી આલે,
 તેમાં માયાનું નવ આલે;
 ભક્ત ઉપર ધણીની છે માયા,
 જગત બધે શીશ નમાયા. માયા ભક્તિને૦ ૬
 જે ધણીની માનીતી છે રાણી,
 વેદ ત્યાં ભરતો પાણી;
 મન બુદ્ધિ માયાને તોડી,
 સુબુદ્ધિ સ્વામી સંગે જોડી. માયા ભક્તિને૦ ૭
 ધીર ગુરુનાં ઘર ભણી દોડી,
 દાસ બાપુ કહે કર જોડી;
 માયા ભક્તિને આધનું વેર.
 ભક્ત ઉપર ધણીની મે'ર. માયા ભક્તિને૦ ૮

૮ ધીર ઈ૦—બાપુ ધીરાનો શિષ્ય હતો માટે પદને અ તે તેનું નામ પણ આપ્યું છે. તે નિરાંતનો પણ શિષ્ય હતો માટે કેટલીક જગોએ પોતાની સાથે નિરાંતનું પણ નામ આપ્યું છે.

પદ ૧૨ મું.

વા'લો મારે ઘેર આવ્યા છે હેલી રે;	
સખી મેં તો કૂળમરજ્જદા મેલી રે.	૧
જ્યતતાણાં વેણુ તે ઝેરના ખ્યાલા રે;	
ગુરુજના શબ્દ મને લાગે વા'લા રે.	૨
સગાંને તો લેવું દેવું તે પડે છેડું રે;	
ગુરુજને પ્રેમ કરીને ભેડું રે.	૩
વા'લો મને લાડ તે બહુ લડાવે રે;	
બંગલા ન બેઠા બેઠા ઘાટ ઘડાવે રે.	૪
બંગલાની કુંચી વા'લાને હાથ તાળું રે;	
બાપુ કહે સત્ય નામ લાગે મને વા'લું રે.	૫

પદ ૧૩ મું.

ભણી ભણીને શું ભણીએ રે,	
ભાઈ ભણવાનો પાર નથી;	
મૂળ વિદ્યાનું કોઈ ના જાણે,	
ઘણા ભણેલા મૂઝા મથી.	ટંક. ૧
ભણી ચાર વેદ ખટશાસ્ત્ર જાણીએ,	
વ્યાકરણ વાણી કયા કથી;	
સંસ્કૃત સૌ સમજ્યામાં આવ્યું,	
સૂળ ના સમજ્યા વિદ્યાથકી. ભણી ભણીને	૨
વાલ્મીકિ વ્યાસ વૈશંપાયન ઋષિ,	
સનક સનાતન નારદથી;	
આદિ અમૃત્ય તો નવ જોળખાયું,	

શુક શેષ ને શારદથી.	ભાણી ભાણીને૦	૩
અહ્યા ભાશ્યા વેદ પ્રકાશી, હરિ હર હાર્યા હારદથી ; તેથી ભારે કોણ ભણેલા, અક્ષદેવ ઉદ્દાલકથી.	ભાણી ભાણીને૦	૪
પરા પશ્યંતી મધ્યમા પૈખરી, વિદ્યા આદ્ય ભાણી વાણીથી; વાણીના પ્રેરકને પ્રીછો, આદ્ય કહો એવાણીથી.	ભાણી ભાણીને૦	૫
ઓંકાર આદ્ય ભયી સહુ ઉતપત્ય, કાર ઉપન્યો માયાયકી; માયાના પ્રકાર પ્રીછો, બાપુ આદ્ય ભાઈ અનાદિથી.	ભાણી ભાણીને૦	૬

મહિના.

અષાઢ માસમાં રે, અંતરજ્ઞમી આવ્યા ઘેર,
મુરત રાજી થઈ રે, વા'લે મારે મુજ પર કીધી મે'ર;
બન્ને ભેળાં થયાં રે, જ્ઞાન મારે થઈ છે લીલાલે'ર,
ગુરૂ કૃપા કરી રે, કાઢી નાખ્યું મનનું ઝેર;
અષાઢ પરમાત્મા રે, કોઈની સાથે ના રાખ્યું વેર,
બાપુ કહે ભજ નામને રે, કોઈને ના કહેવું તે મેર. ૧
શ્રાવણ માસમાં રે, શોધી કાઢ્યું નિજ ભુવન,

૪ હારદ—હૃદયનો મર્મ. ઉદ્દાલકથી—એ નામતા મુનિથી. ૫ પરા,
ધૃ૦—ચાર પ્રકારની વાણીનાં નામ છે. ૬ ભયી—થઈ. કાર—(સંસાર રૂપી).

જ્યાં દેખું ત્યાં હરિ હરિ રે, જોધને મગ્ન થયું છે મન;

નમું ગુરુદેવને રે, હાવે કૃપા નથી ધરવું તન,

મરણ ભે ભાગિયો રે, કૃપા કીધી સાધુ જન;

બાપુ કહે ભજ નામને રે, જીવને વા'લું છે જીવન. ૨

ભાદરવા માસમાં રે, ભક્તિ આવી છે નિરધાર,

ફેરા હું તો નહિ ફેરું રે, ઘેર મારે બેઠાં આવ્યો પાર;

અખંડ ધન લાધિયું રે, મનનો ગમતો મળિયો માલ,

ભજન ભૂલું નહિ રે, સુરતા થઈ રહી છે એકતાર;

બાપુ કહે ભજ નામને રે, મારે નામતણા આધાર. ૩

આસો માસમાં રે, ચઢ્યો છે અવિનાશીનો રંગ,

બીજું ગમતું નથી રે, ઝાલ્યો મેં તો સતગુરનો સંગ;

વાલમને જોધને રે, મારું મન થયું છે ડંગ,

અખંડ પરમાત્મા રે, બીજું સરવે છે આભંગ;

બાપુ કહે ભજ નામને રે, મટાડ્યું ચોરાશીનું વંગ. ૪

કારતક માસમાં રે, કારજના કર્તી નથી કાંઈ દૂર,

ગુરુ કૃપા કરી રે, વા'લો મારા દીઠા છે ભરપૂર;

અજ્ઞાન રાત્રી મટી ગઈ રે, જ્ઞાનનો ઉગ્યો ત્યાં સૂર,

જ્યાં દેખું ત્યાં હરિ હરિ રે, ચોદશ અળકી રહ્યું છે તૂર;

બાપુ કહે ભજ નામને રે, હરિનું નામ એક અમૂલ્ય. ૫

માગશર માસમાં રે, મારે વા'લા સાથે વાહાલ,

લાગે મીઠડા રે, પ્યારા નામ સ્નેહી લાલ;

ગુરુ કૃપા કરી રે, મટાડ્યું સંશયરૂપી સાલ,

બાપુ કહે ભજ નામને રે, તેને કદી ન આવે આળ. ૬

પોસ માસમાં રે, પૂરી પ્રાણ સાથે પ્રીત,

ભજન ભૂલું નહિ રે, એ તો પતિવ્રતાની રીત;
ગુર કૃપા કરી રે, ભાગી નાખી ભ્રમની ભીંત,
અલખ વર ઓળખ્યા રે, રાજ થઈછું ગાવા ગીત;
બાપુ કહે ભજ નામને રે, તેને નહિ તાપ ને શીત. ૭

માહા માસમાં રે, મારા મનનો કાઢ્યો મેલ,
ગુર કૃપા કરી રે, મૂકી દીધાં સઘળાં ફેલ;
ખૂબ ખૂબી બની રે, આજ મારે થઈ છે રંગની રેલ,
તત્ત્વ કાઢ્યું તારવી રે, જ્યમ તલમાંથી કાઢે તેલ;
બાપુ કહે ભજ નામને રે, નામનો ખરે ખરો છે ખેલ. ૮

દ્વાદશ માસમાં રે, મારા મનની કાઢી ફૂલ,
ફૂલ કરમાય છે રે, કાચી કાયા મળશે ધૂળ;
ભજન કરશે નહિ રે, તેનું એ કોડી છે મૂલ,
અખંડ એક આતમા રે, બીજું બાકી સરવે ધૂળ;
બાપુ કહે ભજ નામને રે, કાચી કાયા આકડાનું તૂર. ૯

ચૈતર માસમાં રે, ચંતને દખાડ્યું છે આપ,
ગુર કૃપા કરી રે, મટાડો ત્રિવિધના તાપ;
અલખ વર ઓળખ્યા રે, હાવે કોના જપીએ જપ,
બાપુ કહે ભજ નામને રે, નામની ખરેખરી છે છાપ. ૧૦

પૈશાખ માસમાં રે, જાણી વિશ્વંભરની વાત,
અખંડ પરમાતમા રે, તેને નહિ નાત ને જાત;
મરણ જરણ નહિ રે, તેને નહિ દીન ને રાત,
ગુર એલા નહિ રે, તેને નહિ માત ને તાત;
બાપુ કહે ભજ નામને રે, એ તો શોભે છે સાક્ષાત. ૧૧

જેઠ માસમાં રે, જાણે જગજીવનનો મરમ,

મેવાશી માંહેલા રે, તે તો સરવે થયાં છે નરમ;
 લેવાનું હરિનામ છે રે, આલવાનું અંન દાનનું ધર્મ,
 આપુ કહે ભજનામને રે, જોણે દૃષ્ટિ ચીની મર્મ. ૧૨
 સંવત અઢારમાં રે, નેવુંની સાલે મહિના બાર,
 હું ને તું નહિ રે, સખી મેં ત્યાં દીઠા કીરતાર;
 ગુરૂ કૃપા કરી રે, રાજી થઈ છે સુરતા નાર,
 આપુ કહે ભજ નામને રે, નામને સમજે આવ્યો પાર. ૧૩

પરજીઓ ૧ લો.

સરજનહાર હાય સાધવી,
 લાલચ મેલ મેંલીને ચાલો વાજવી;
 અહો રંગીલા રૂઠા રાજવી. ટેક. ૧
 એક નારી અસત્ય ભાખતી,
 રાજવી તમને મરણ ના હોય રે;
 સર્પે નારી સત્ય ભાખિયું,
 મરણ હોય હોય હોય રે. સરજન૦ ૨
 જેનું મુલું તે ઘરમાં રહે,
 બીજું બીજી કરે વાત રે;
 એક દૂટે છે મહા ક્રોધમાં,
 બીજી ઠાલા નાખે હાથ રે. સરજન૦ ૩
 એક ગયો મશાણમાં,
 બીજાનું ઓષડ થાય રે;

૧૨ મેવાશી ૪૦—માંહેલા (અંતઃકરણમાંના) મેવાશી (અર્થાત્ મેવાશી જેવા કામક્રોધાદિ) સર્વે જગજીવનનો મર્મ જાણવાથી નરમ થયા છે.

૧ મેલ—મલિનપણું.

ત્રીજની ઘડીઓ ગાણાય છે,

ચોથાની ડાહડી બંધાય રે.

સરજનન૦

૪

ઢાસ બાપુને ધીરો મળ્યા,

થયુ ધીરે ધીરે કામ રે;

જરણુ મરણુ મટી ગયું,

મને મળ્યા આત્મારામ રે.

સરજનન૦

૫

પરજીઓ ૨ જો.

બાપુ પધાર્યા સતધામમાં, સૌને કહેજો શ્રીરામ રે;

નામ નીરાંત તારી સાનમાં, મારે જાવું ગોવિંદગામ રે. બાપુ૦૧

કૂલ ખીલીને ખરી પડે, એવું કાયાનુ છે કામ રે;

માટે ચેતીને ચુપ ચાલવું, મૂકી મમતા તમામ રે. બાપુ૦૨

આજ આનંદ મારા અંગમાં, પરપ્રલ્લ ભેળાં થઈએ રે;

જ્ઞાન રાખીને ગર્વ ટાળજો, સંત માનો સાચું કહીએ રે. બાપુ૦૩

સ્વપ્નું હતું તે સમાઈ ગયું, સુરતા થઈ છે એક તાર રે;

સરિતા સિંધુમાં ભળી ગઈ, પળમાં પામી ભરતાર રે. બાપુ૦૪

સંવૃત અઢાર નવાણુવો, ઉત્તમકારી આસો માસ રે;

સુદ એકાદશીને બુધરાત્રીએ, ગયા ધામ બાપુદાસ રે. બાપુ૦૫

પરજીઓ ૩ જો.

જગતને મરણુની બીક છે, આનંદ મારે મન રે;

૫ જરણુ—જરાવસ્થા પામવાપણું (જનન હોય તો જન્મવાપણું).

૧ તારી સાનમાં—તેં બતાવેલી નામ રૂપી સાનમાં. અથવા જ્યાં નીરાંત ગુરૂ બાનામાં (જ્ઞમીન ગીરીમાં) છે ત્યાં ગોવિંદના ગામમાં જવાનું (જન્મ મરણુ ન થતાં મુક્તિ મળવાની). ૪ સરિતા-અતટતિરૂપી નદી. સિંધુ—(આનંદ અક્ષરરૂપી).

સાંધે સાંધો રે મળી ગયો, માટે ગુરૂજને ધન્ય રે. જગત૦ ૧
 સમા તે જોગ આવી મંજ્યો રે, બિંદુ પડ્યાનો આ જોગ રે;
 તાશીર આવી મળી આ દેહની, ઉદય થયો છે આરોગ રે. જગત૦ ૨
 બિંદુ પડે ને બીજ સુધરે રે, દેહ રહે ત્રણ દિન રે;
 મૂળમાંથી પાચો ખશી પડ્યો, ક્ષણભંગ આ તન રે. જગત. ૩
 એકવીશ હજાર છસેં કાળ છે રે, રાતદિન કહીએ કાળ રે;
 એમને રૂંધીને રાખશે, માથે મરાણતાણી કાળ રે. જગત૦ ૪
 અંતઃકરણ હોય ઉજળાં, ઈંદ્રી પ્રજ્ઞા કહેવાય રે;
 પાંચ તત્ત્વને તન્માત્ર, તમો ગુણમાં સમાય રે. જગત૦ ૫
 ત્રણ તે ગુણ અહંકારમાં, અહંકાર માયા લીન રે;
 પુરૂષ પ્રકૃતિ મળી આત્મા, ભેદ કહ્યો ભિન્ન ભીન્ન રે. જગત૦ ૬
 મન હતું તે મટી ગયું, આત્મા પરમાત્મા એક રે;
 બાપુ સમાયા સતધામમાં, કોય સમજે વિવેક રે. જગત૦ ૭

૧ સાંધે સાંધો—અર્થાત્ તત્ત્વેતત્ત્વ. ૪ એકવીશ હજાર છસેં—
 શ્વાસો શ્વાસ (રાત્રી દિવસના). ૫ ઈંદ્રી—ગુણેઈંદ્રિય. પાંચતત્ત્વ—પૃથ્વી,
 જળ, તેજ, વાયુ, આકાશ. તન્માત્ર—પાંચ તત્ત્વોના ગુણ. (અનુક્રમે ગંધ,
 રસ, રૂપ, સ્પર્શ, શબ્દ). તમો ગુણ—મલિન જડાત્મક ગુણ. બાપુએ અહીં
 લયનો પ્રકાર બતાવ્યો છે. એવી રીતે કે જે તત્ત્વોનો દેહ બન્યો છે તેમાં-
 નું પ્રત્યેક તત્ત્વ યોગીએ તેના કારણમાં લીન કરતાં જવું. જેમ પૃથ્વીનો
 જળમાં, જળનો અગ્નિમાં, અગ્નિનો વાયુમાં, વાયુનો આકાશમાં, આકાશનો
 તમો ગુણમાં, તમસ્ આદિ ત્રણે ગુણનો અહંકાર નામે તત્ત્વમાં, અહંકાર-
 નો માયાતત્ત્વમાં અને માયાનો પુરૂષમાં લય કરવો. માયા એ પ્રકૃતિ અને
 પુરૂષ એ આત્મા છે. એમ થવાથી “હું મુખી દુઃખી” એમ કલ્પના કર-
 નારા મનનો નાશ થવાથી આનંદ સ્વરૂપ માત્ર અવશિષ્ટ રહે છે એજ
 સુક્તિ કે પરમપદ છે.

પરિપુના રાજ્યા.

કામદેવનો.

રાજ્યો ૧ લો.

પાધર પરોણા હાય પાટવી,
તમે તમારું મૂક્યું એ તાજવી;
અહો રંગીલા રૂડા રાજવી. ૧

કામનીઓ કૂટતી કારમી,
પાટવી આ પાધર ન હોય રે;
બીજી બાઈઓ તે કે'તી નથી કારમુ,
રાજવી મરણ હોય હોય હોય રે. પાધર૦ ૨

સ્વામી તમે તે મોજે ઘણી માણતા,
આ તો થયો કાળો કેર રે;
ત્યારે બીજી તો બોલી એમ થાય છે
નથી લીધાં દૈવે તે વેર રે. પાધર૦ ૩

સ્વામી સેજતબાઈઓ સૂતી પડી,
મુને ગમશે કેમ ઘેર રે;
બીજી તે બાઈઓ એમ બોલતી,
માનો તમે મા'વજની મેર રે. પાધર૦ ૪

કંથ ગાલમશુરિયાં મેલાં થયાં,
તેના હવે કાઢે કોણ મેલ રે;
કૂટનારી કે' થશે ને થયું,
મળશે એમને વિમાનની વેલ રે. પાધર૦ ૫

આદરો સ્વામી ફાટી ગઇ,		
હવે તે તો લાવેજી કોણુ રે;		
સન્મુખ ઊભાં એમ યોલતાં,		
પડ્યું બાઇ તારૂં તો પોણુ રે.	પાંધર૦	૬
સ્વામી પલંગ તો હાલી ગયો,		
હવે એને કરે કોણુ ઠીક રે;		
બીજી બાઇએ એમ યોલતી,		
લાગી નહિ જમડાની બીક રે.	પાંધર૦	૭
પાટી ઢૂટી ને છતરી પડી,		
મારૂં નવ માને હવે કોઇ રે;		
કૂટનારી કે'તી ઝમ્મર થયો,		
તમે રહો હવે રોઇ રે.	પાંધર૦	૮
ભર્તાર પાન શે ભોગીએ,		
નથી મળતો એના સાજ રે;		
સામી ઊભી એમ ઉચ્ચરી,		
ગયાં બાઇ રામજનાં રાજ રે.	પાંધર૦	૯
મને બીડી કરી કો ખવાડશે,		
ખાવ ખાવ કે'શે કાણુ રે;		
ત્યારે બીજી તો યોલી એમ થાય છે,		
તોય પડ્યું નહિ જાણુ રે.	પાંધર૦	૧૦
આ તો ચીર ચતુરા નથી ઓપતું,		
તમે બીજું બદલો બાળ રે;		
કૂટનારી કે'તી નખોદિયા,		

જાણ્યો નહિ કૂડો કાળ રે. પાંધર૦ ૧૧

હવે અંજો તેલ કોણ લાવશે,
મને જોઈ ખુશી કોણ થાય રે;
ત્યારે સામી તે હારની ઉચ્ચરી,
થયું નહિ કોઈ સા'ય રે.

પાંધર૦ ૧૨

આવો ખેસો હવે કો કહે,
સ્વામી હવે કરશે કોણ લાડ રે;
કૂટનારી કે'તી કૂકું થયું,

માન્યો નહિ પ્રભુજીનો પાડ રે.

પાંધર૦ ૧૩

સ્વામી ! મેશ કોણ અંજવશે,
હવે મારે કંકુની શી આશ રે;
ખીજ તે બાધ્યા એમ બોલતી,

બેની નવ જાણ્યો એણે પાશ રે.

પાંધર૦ ૧૪

હીંચોળાખાટ સૂની પડી,

હવે એમાં મઝા માણે કોણ રે;

(ત્યારે) સામી તે હારની ઉચ્ચરે,

જાણ્યું નહિ મરવું છે જોણ રે.

પાંધર૦ ૧૫

આ તકતાને કોણ સ્વામી ભાળશે,

એમાં ચિત્યાં સારાં ચિત્ર રે;

કૂટનારી કે'તી કમોતથી,

મુઆ રહ્યા નહિ જો પવિત્ર રે.

પાંધર૦ ૧૬

પરોણાને પરો હવે કો કરે,

આવી કોણ સૂશે મારી સાથ રે;

કૂટનારી કે'તી કર્મમાં નહિ, નવ જાણ્યો જઠુનાથ રે.	પાંચર૦	૧૭
સ્વામી મદિરા તે હવે કોણ લાવશે, કોણ કે'શે પિયો પિયો નાર રે; કૂટનારી કે'તી ગજળ કર્યો, જાણ્યો નહિ કૂડો આ સંસાર રે.	પાંચર૦	૧૮
સ્વામી રીસામણાં હવે કો કરે, કોણ જાળવશે માન રે; વચમાં ફરતી બાઈ ભાખતી, જવાનીમાં જાણ્યો નહિ જાન રે.	પાંચર૦	૧૯
સ્વામી હાવ ને ભાવ હવે ગયા, ગઈ સ્વામી શરમની વાત રે; કૂટનારી કે'તી ખરું ખરું, પેંલી એણે જાણી નહિ જાત રે.	પાંચર૦	૨૦
સ્વામી કૂલડાં હવે કોણ લાવશે, મને હવે પેરાવે કો હાર રે; સામી તે ઉભી એમ યોલતી, સમે જાણ્યા નહિ સમાચાર રે.	પાંચર૦	૨૧
ગજરા તે ગુંથી કોણ લાવશે, કે'શે કોણ પે'રો વધે ધ્યાર રે; વચે ફરતી જોહ કૂદડી, તે તો કે'તી માણ્યો છે સંસાર રે.	પાંચર૦	૨૨
સ્વામી અમે મોઢું ક્યાં મચકોડિયે, મનમાં ગમે તોય કહીએ કંઈ નાય રે;		

કૂટનારી કે'તી સારું થયું, જીભે નવ કહી કહી હાય રે.	પાધર૦	૨૩
સ્વામી અત્તરને કોણુ લાવશે, કાચો મને આપશે કો ભાચો રે; કૂટનારી કે'તી ફરી ફરી, બાધ ગુણુ ગોવિંદ ન ગાચો રે.	પાધર૦	૨૪
સ્વામી મને શાણુગાર કોણુ સજવશે, હવે મને કે'શે કોણુ સારી રે; કૂટનારી કે'તી ફરી ફરી, બાધ એ તો ધર અવિચારી રે.	પાધર૦	૨૫
કંથ મારો કર સાધકો જશે, બોલો બેસો કેશે કોણુ સ્વામ રે; કૂટનારી કે'તી ઝમ્મર થયો, નથી લીધું રામનામ રે.	પાધર૦	૨૬
મારે કાજે તે સગાં કોણુ છોડશે, હવે કોણુ ઉઠાડશે સંત રે; સામી ઊભી એમ બોલતી, જોઈ ભજન દાખવતો (એ) દંત રે.	પાધર૦	૨૭
મને ગાડીઆમાં સ્વામી કોણુ લઈ જશે, ચાંદાતાણું ચાંદરાણું તે ક્યાંય રે; ફરતી ફરતી એમ બોલતી, મળશે સુખ જમપુરી માંય રે.	પાધર૦	૨૮

૨૪ કાચો—અત્તરનું પુમહુ. ભાચો—ગમતો. ૨૫ ધર—પ્રથમથીજ.

૨૭ દંત દાખવતો—હસતો.

સ્વામી આલિંગશું હવે કંઈ રીતે,		
અમે હવે ખાઈશું ક્યાંહી વાય રે;		
ફૂટનારી કે'તી ન જાણિયું,		
લાખો જીવ આવે અને જાય રે.	પાંચર૦	૨૯
એમ બાપુ તે રહતી બાપડી,		
નવ સમજ્યોમૂઠ કંથ રે;		
ફરતાં ફરતાં તે ધીર નવ સાંપડ્યો,		
નવ ન્યાળ્યો નીરાંતનો પંથ રે.	પાંચર૦	૩૦

કોધનો.

રાજાઓ ૨ જો.

સામા થતા હાય સાધવી,		
તે તો તમારી જોડ ક્યાંહી લાધવી;		
અહો રંગીલા રૂડા રાજવી.		૧
માડી તે છાતી કૂટી ખોલતી,		
રાજવીના વેરીડા ન હોય રે;		
(ત્યારે) ઝીલનારી કે'તી ખરું ખરું,		
મરણ હોય હોય હોય રે.	સામા૦	૨
બાઈ તારો તે દહ મોટો ઘણો,		
હારે તુંથી રાણો ને રાવ રે;		
ફૂટનારી કે'તી થઈ ગયું,		
કીધો બાઈ કાળે ફૂડો દાવ રે.	સામા૦	૩
દિકરા દાનવ હારે તુંથકી,		

- હારે મોટો રાવાણ શો રાય રે;
કૂટનારી કે'તી ખરૂં ખરૂં,
કાળ મુઝો રામજીને ખાય રે. સામા૦ ૪
- તારા પગ તળે તે ભાઈ પીલતો,
વાઘ અને મોટા નાગ રે;
ફૂંડી ફરતી ફરતી યોલતી,
એણે બાણ્યું નહિ કાળ કરે ભાગ રે. સામા૦ ૫
- દિકરા લપડાકે ઝટ જઈ મારતો,
તું તો નવ સાંખતો લગાર રે;
સામી ઊભી ઊભી યોલતી,
તેમ કાળે લગાડી ન વાર રે. સામા૦ ૬
- દિકરા લલકણિયો કહી યોલતા,
તે તો મુઝા હસે છે અપાર રે;
કૂટનારી કે'તી ખરૂં થયું,
હસે આજ જન્મ નિરધાર રે. સામા૦ ૭
- વેળા વંઠે ને ખાવાતાણી,
રાતો પીળો થાતો રાજ રે;
કૂટનારી કે'તી કાં નહિ,
આજ હોલો ઝાલી ગયો બાજ રે. સામા૦ ૮
- ભાઈ આંખો તમારી ચઢી જતી,
ત્યારે ડરતો મોટો દેવ રે;
ફરતી તે વિપરીત ભાખતી,
આજ જુઝો જમડા કરે (છે) સેવ રે. સામા૦ ૯
- અલ્યા માડીને તું ભાઈ મારતો,

જ્યારે તને ચઢતી રીસ રે;		
કૂદડી ફરતી એમ લાખતી,		
પાડે ઝાલ્યો જમડાએ ચીસ રે.	સામા૦	૧૦
લાઇ બેનને તું તો રંજડતો,		
લોક કે'તા કોધી નામ રે;		
સામી ઊભી એમ બોલતી,		
તે તો આજ હારી બેઠા હામ રે.	સામા૦	૧૧
લાઇ રે તું તો દાંત(ઘણા)કકરાવતો,		
જેથી હરે વેરીડા તમામ રે;		
ઝીલનારી કે'તી ઝમ્મર થયો,		
(એ તો) આજ ભૂલ્યા કોધકેરૂં નામ રે.	સામા૦	૧૨
લાઇ તારૂં કપાળ ચઢી જતું,		
તેમાં વા'લા પડતી કંઈ રેશ રે;		
ઝીલનારી કે'તી ઝમ્મર થયો,		
જમડા તાણે રૂધિરને દેશ રે.	સામા૦	૧૩
આંખો બોચીએ ગઈ બોલતાં,		
મુઆ વેરીડા સર્વત્ર રે;		
ઝીલનારી કે'તી ઝમ્મર થયો,		
જમ આજ જંજીરા જડત્ર રે.	સામા૦	૧૪
દિકરા મુઝિયો હૃદેમાં મારતા,		
કોધે પછાડતા પાગ રે;		
ફૂટનાર કે'તી ફેર થઈ ગયો,		
નથી મળતો છૂટ્યાકેરો લાગ રે.	સામા૦	૧૫

રાતું તાતું અંગ થતું મારા રાજવી,
જેરાળા તમે જુગે કાઢ્યું તું નામ રે;

ફૂટનારી કે'તી કેર થઇ ગયો,
જાણ્યું નહિ પે'લાં પરમધામ રે.

સામા૦ ૧૬

ભાઈ તમે ગાળ દઈ ભાખતા,
ડરતાં મુઝાં દુશમનિયાં તમામ રે;
ફૂટનારી કે'તી ખરું ખરું,
તે તો ચાલે ભાલાવાળે ગામ રે.

સામા૦ ૧૭

શાણા સાંખણું નો'તા જાણતા,
લલતા બીજની લડવાડ રે;
ફૂટનારી ફરી ફરી બોલતી,
જમડા નવ માને ગુણ પાડ રે.

સામા૦ ૧૮

પઢલિયા થઈ તમે ધૂમતા,
શિરે વાંકા રાખી વાળ રે;
ઝીલનારી કે'તી ઝમ્મર થયો,
એવાને તો દુઃખ દે છે કાળ રે.

સામા૦ ૧૯

ભાઈ ગરીબ તારાથી કાંપતા,
તેણે તુને બાળ્યો મારી વાંસ રે;
ફૂટનારી કે'તી ખરું ખરું,
જમડા તોડે સાણશિયે માંસ રે.

સામા૦ ૨૦

ભાઈ રાંધીને અમો ખેસતાં,
તે તો થતું ટાકું જોણી વાર રે;
ફૂટનારી કે'તી ખરું ખરું,

તેની નવ સુણે જમડા બહાર રે.	સામા૦	૨૧
માથુ ફેડવાને ભાઈ ઉઠતા,		
રૂઠતા તમે જરા તરા રાજ રે;		
ફરનારી કે'તી ફરી ફરી,		
બાંધી નહિ પાણી પે'લી પાજ રે.	સામા૦	૨૨
ખાતાં તે આવે કંઈ કાંકરી,		
તમે મારો થાળી માથ રે;		
ફૂદડી ફરનારી એમ બોલતી,		
આજ નથી કોઈ સાથ રે.	સામા૦	૨૩
પાણીમાં કચરો ને પડ્યો,		
તે તો તમે ઢોળો ઘરમાંહી રે;		
સામી ઊભી એમ બોલતી,		
નવ ચાલે નરકમાં કાંઈ રે.	સામા૦	૨૪
વાળ ને આવે ખાધાવિષે,		
તો તો તમે કરો ઝાઝી ઝાળ રે;		
ઝીલનારી કે'તી ઝમ્મર થયો,		
તેને પડે જમડા નેઈ ફાળ રે.	સામા૦	૨૫
ધીમેથી નવ કદી બોલતા,		
ધમકાવતા આવી ઊભો કાળ રે;		
ફરનારી કે'તી ખરૂં ખરૂં,		
તે તો ઊભા દીન થઈ બાળ રે.	સામા૦	૨૬
ખરા ટેલીઆ તે તમથકી ત્રાસતા,		
ત્રાસતા માગણુ તમામ રે;		

ફૂટનારી કે'તી ઝમ્મર થયો,		
આજ તે તો હારી બેડા હામ રે.	સામા૦	૨૭
કોધીમાં નામ લખાવતા,		
કે'તા નવ મારા જોવો કોધ રે;		
ફૂરનારી કે'તી ફૂરી ફૂરી,		
તે તો આજ રહ્યા બેની રાધ રે.	સામા૦	૨૮
સેવક થર થર કાંપતા,		
તને જોધ કંપે જમરાજ રે;		
ફૂટનારી કે'તી જતું રહ્યું,		
બેની એ તો મનસાનું રાજ રે.	સામા૦	૨૯
આંખો તમારી ભાઈ ફાટતી,		
જોધ ડરતા સહુ લોક રે;		
ઝીલનારી કે'તી ઝમ્મર થયો,		
બેની એ તો થઈ ગયું કોક રે.	સામા૦	૩૦
બાપુ તે ભૂલ્યા કોધી નામને,		
ભૂલ્યા એ તો જપ તપ નમ રે;		
નીરાંત ધીર ભૂલી ગયા,		
તેનું કેમ કરે જમ બેમ રે.	સામા૦	૩૧

લોહનો.

રાજઆ ૩ જો.

સાંચું સંચું હાય સાધવી,
રાજ તમારી જોડ ક્યાંહી લાધવી;

અહો રંગીલા રૂડા રાજવી.		૧
દિકરી તે છાતી કૂટી બોલતી,		
રાજવીને મરણ ના હોય રે;		
ઝીલનારી કે'તી કાં નહિ,		
મરણ એ તો હોય હોય હોય રે.	સાં૦	૨
બાપજી વિપરીત વાતો બની ગઇ,		
રહ્યું સાંચું સંચું રાજ રે;		
કૂટનારી કે'તી ઝમ્મર થયો,		
સાંચે કીડી થાય તેતરનું કાજ રે.	સાં૦	૩
બાપજી મે'નત કરી કરી જોડિયું,		
ધનમાટે ધ્યાન ચૂક્યા બાપ રે;		
કૂટનારી કે'તી ફેર થઇ ગયો,		
આજ દે છે જમડા બહુ તાપ રે.	સાં૦	૪
બાપજી તમે અંગ ન અડાડિયું,		
મેળવ્યું મન માન્યું સર્વ રે;		
કૂદડી ફરનારી એમ બોલતી,		
બેની રાખ્યો નહિ કદી ધર્મ રે.	સાં૦	૫
બાપજી દીકરીએ દીવો સહુ બોલતું,		
તોય તમે સાંચું ઘણું દામરે;		
ફરનારી કે'તી ફરી ફરી,		
સાંચું સંચું આવે નરકમાં કામ રે.	સાં૦	૬
મેલાં લૂગડાં રાજ પે'રતા,		
જ્યાં ત્યાં કરી મેળવતા નાણું રે;		

ફૂટનારી કે'તી કમર થયો,		
જાણ્યું નહિ જમડાનું ટાણું રે.	સાં૦	૭
બાપજી ખાધું નહિ તમે કો દિને,		
નવ કાંઈ ખરચ્યું તમે હાથ રે;		
ફૂરનારી કે'તી ફરી ફરી,		
લઈ ગયા સાંચ્યું સહુ સાથ રે.	સાં૦	૮
દિકરી કે'તી દમ તો થયો,		
તેનો તમે કર્યો ન ઉપાય રે;		
કુદડી ફરતી એમ બોલતી,		
જાણ્યું કરશે સાંચ્યું સહુ સા'ય રે.	સાં૦	૯
વૈધને તમે ના બોલાવિયો,		
જાણ્યું તમે મેજ્યું વૈધ ખાય રે;		
ફૂટનારી કે'તી કમર થયો,		
આજ બેઠા નરકમાં ના'ય રે.	સાં૦	૧૦
બાપજી મને તે નવ તમે રાખતા,		
જાણ્યું દિકરી ખાઈજાય રે;		
ઝીલનારી કે'તી ઝમ્મર થયો,		
બેની કાળ તેવાને ખાય રે.	સાં૦	૧૧
ભાણેજ જમાઈ નવ ભાવતા,		
નવ લેતા સગાંકેડું નામ રે;		
કુદડી ફરતી એમ બોલતી,		
કામ નવ લાગ્યો મેજ્યો કામ રે.	સાં૦	૧૨
બાપજી હું તો વા'લી તમારા જીવથી,		
તોય તેથી વા'લો કીધો ગર્થ રે;		

- ફૂરનારી કે'તી ફરી ફરી,
એવે મોહે સરી ગયો અર્થ રે. સાં૦ ૧૩
- આપલિયા માખ મારી નીચોવતા,
જ્યાં ત્યાં તમે ભેળું કરતા દ્રવ્ય રે;
ફૂટનારી કે'તી ખરું ખરું,
જમડાએ નવ જોયું સવ્ય અસવ્ય રે. સાં૦ ૧૪
- આપલિયા લોક સહુ ખોલતા,
ટૂટે ચમડી પાણુ દમડી નવ છૂટે રે;
ફૂટનારી કે'તી ખરું ખરું,
તેને લીધા કાળે એક ઘૂટે રે. સાં૦ ૧૫
- દિકરી તે ફૂટે કહી આપલા,
હવે અમો જોઈ ક્યાંહી જોડી રે;
ફૂરનારી કે'તી ફરી ફરી,
સગાઈઓ તો જમડાએ તોડી રે. સાં૦ ૧૬
- આપલા દાતારને તમે નિંદતા,
લખાતી હું તો કૃપાણી છોડી રે;
ફૂટનારી કે'તી ખરું ખરું,
એની સાથે ગઈ નવ કોડી રે. સાં૦ ૧૭
- આપા પરોણા કદી ઘેર આવતા,
ત્યારે તમે લાવતાજી દાર રે;
ફૂરનારી કે'તી ફરી ફરી,
કરતા તેની જમડા આજ બા'ર રે. સાં૦ ૧૮

- રાતે આપલિયા નવ હંધતા,
મનમાં દ્રવ્ય લેધ જશે ચોર રે;
ફૂટનારી કે'તી ખરૂં ખરૂં,
ખાધો આજ વીંછીડાએ મોર રે. સાં. ૧૯
- આપ તમે મરતા સુધી નવ બોલિયા,
સાંચ્યું સંચ્યું દાટ્યું તમે ક્યાંહી રે;
ફૂટનારી કે'તી કમર થયો,
રહ્યું બેની જ્યાંહીનું તે ત્યાંહી રે. સાં. ૨૦
- આપ તમને મરતાં અમુઝણ બહુ થઈ,
તોય તમે બોલ્યા ન લગાર રે;
ઝીલનારી કે'તી ઝમ્મર થયો,
કરી નહિ જમડાએ કંઈ વા'ર રે. સાં. ૨૧
- આપા લોક તે બોલે કશું કશું,
મુઆ તેને કહીએ શું આજ રે;
ફૂટનારી કે'તી ખરૂં ખરૂં,
તેથી આવે જમડાને દાઝ રે. સાં. ૨૨
- આપા નાગ થવાનું વેરીડાં કહે,
કે' છે એ તો સાચવશે ધન રે;
ફૂટનારી કે'તી એમ થાય છે,
ચલાવે જમડા ભાલાવાળે વન રે. સાં. ૨૩
- આપજી તેની સાથે અમો શું વહું,
મેલો ઘેલો કહી દેતાં દષ્ટાંત રે;
ફૂટનારી કે'તી ફરી ફરી,
સમજ્યો નહિ સત્ય જે સિદ્ધાંત રે. સાં. ૨૪

દહલો મળ્યો તને દિકરી,		
એમ કે'તાં વેરીડાં તમામ રે;		
કૂટનારી કે'તી ખરૂં ખરૂં,		
હાથે કરી જોળખ્યું ન ગામ રે.	સાં૦	
બાપ સાપ થઈને તમે તો રહ્યા,		
લાગે નહિ દ્રવ્ય કંઈ કામ રે;		
કૂટનારી કે'તી એમ થાય છે,		
જખ્યા નહિ નારાયણ નામ રે.	સાં૦	૨
બાપા તમારૂં સાંચું અમે ખરચીએ,		
ત્યારે કહે લોકડાં તો આમ રે;		
કૂટનારી કે'તી ખરૂં ખરૂં,		
જેની એને સાંભર્યા ન રામ રે.	સાં૦	૨૯
બાઈ જીવતાં કશું નવ વાવર્યું,		
કર્યું પાછળ ઠીકા ઠીક રે;		
ઝીલનારી કે'તી ઝમ્મર થયો,		
મારે સુઆ જમડા ઘણી ઠીક રે.	સાં૦	૨૮
બાપા તમે ઘણું કર્યું છે અતિ રળી,		
તે તો નવ લેખવતા લોક રે;		
કૂટનારી કે'તી કમર થયો,		
જમડા માર આપે છે રોક રે.	સાં૦	૨૯
બાપુ નીરાંત શેણે સાંભરે,		
ભેટે કચે ભાગ્યે ગુરૂ ધીર રે;		
સતો કહે છે વળી ને વળી,		
નિપજે તમે પ્રભાનંદ વીર રે.	સાં૦	૩૧

મોહનો.

રાજ્યા ૪ થો.

વીરા કોડીલા હાય રાજવી,		
જેના રૂપની માઝા નવ માઝવી;		
અહો રંગીલા રૂડા રાજવી.		૧
એની તે ગાજી ગાજી કૂટી,		
વીરા મરણ નવ (હોય હોય) હોય રે;		
ઝીલનારી કે'તી ઝમ્મર થયો,		
ભાઈ મરણ હોય હોય હોય રે.	વીરા૦	૨
ભાઈજી તમારી જોડ ક્યાં મળે,		
તમે રૂપ રૂપના અંધાર રે;		
કૂટનારી કે'તી ખરું ખરું,		
એનો જમે કયો ન વિચાર રે.	વીરા૦	૩
એની તે કૂટી કૂટી બોલતી,		
મગ સીંગજેવી આંગળીઓ તારી રે;		
ઝીલનારી કે'તી ઝમ્મર થયો,		
કાળે નવ રૂપ જોયું કારી રે.	વીરા૦	૪
પગ ચાપવું તે ઝળકે જશું ચાટલું,		
જેની શોભા નહિ બીજે ઠામ રે;		
ફરનારી કે'તી ફરી ફરી,		
તેવા ઉપર થયા જમડા ઉદામ રે.	વીરા૦	૫
ભાઈ તારા પગની પિંડોની બલિહાર છે,		

૧ માઝવી—મર્યાદા (હદ) કરવી. ૪ કારી—કારમું. ૫ ઉદામ—
અર્થાત્ અતિ વિકાળ.

તારા જ્યો નહિ રૂપાળો કોઈ રે;		
ઝીલનારી કે'તી ઝમ્મર થયો,		
એવી નવ જોઈ જમે સોઈ રે.	વીરા૦	૬
વીરા તારા હોંઆણ ચક્ર જદુનાથનું,		
એવા નવ કોઈના કળાય રે;		
ફૂટનારી કે'તી કમર થયો,		
નરકે પડ્યા કોઈને ન મળાય રે.	વીરા૦	૭
ભાઈ તારી જાંગોથી હારી જાય કેલડી,		
હૃષ્ટપુષ્ટ એવી હોય કોની રે;		
ઝીલનારી કે'તી ઝમ્મર થયો,		
એની તું તો ખેડી ખેડી રોની રે.	વીરા૦	૮
વીરા કટિ કેસરી સહુ ખોલતા,		
વળી તેનો અતિ વાંકો લંક રે;		
ફૂટનારી કે'તી કમર થયો,		
જમડા જુવે ચોપડામાં વંક રે.	વીરા૦	૯
શંખ સમાન નાભિ સહુ કહે,		
વીરા નવ બીજકેરી એવી રે;		
ફૂરનારી કે'તી ફૂરી ફૂરી,		
કરે પૂજા જમડા જોઈ તેવી રે.	વીરા૦	૧૦
વીરા ત્રિવલી પડી ત્રિવેણી સમી,		
જેથી ઉદર શોભા ન ગણાય રે;		
ઝીલનારી કે'તી ઝમ્મર થયો,		
તેવાથી સાઈ નરતું ન ભણાય રે.	વીરા૦	૧૧

૧૦ શંખ સમાન—(નાભિતું આવર્ત) .

૧૧ ત્રિવલી—ત્રણ દરચલી. ત્રિવેણી—ગંગા, યમુના અને સરસ્વતી.

વીરા વિશાળ હૃદ અતિ તમતાણું,

ઊગ્યા તેના ઉપર ફડા વાળ રે;

વચ્ચે ફરતી એમ ખોલતી,

તેને પકડી ગયો ઝટ કાળ રે.

વીરા૦ ૧૨

વીરા ઊભા તે શંખ જેવી ગ્રીવશું,

તેવી ખભાતાણી શોભા સારી રે;

ફરનારી કે'તી ફરી ફરી,

તેને માટે જમડા ઘાણું ડારી રે.

વીરા૦ ૧૩

દંડ ચઢે જાણે ઘન ચઢ્યો,

અતિ ઘટ્ટ શોભા જેની ન્યારી રે;

ફરનારી કે'તી કમર થયો,

તે તો તોડે જમડા ધારી ધારી રે.

વીરા૦ ૧૪

ભાઈ હાથની આંગળી છે પાતળી,

નખ જાણે ઊગ્યા તારા નભે રે;

ઝીલનારી કે'તી ઝમ્મર થયો,

તેવાનું ફડા કાળથી ન નભે રે.

વીરા૦ ૧૫

વીરા અધર પ્રવાળી અતિ ઓપતો,

તેથી દાઢી મૂછ નવ ન્યાળું રે;

ઝીલનારી કે'તી ઝમ્મર થયો,

સંભારે જમડા કર્મ જેહ કાળું રે.

વીરા૦ ૧૬

નાસા તે નમાણી ભાઈ તમતાણી,

૧૩ ગ્રીવ (ગ્રીવા)-ડોક. ૧૪ દંડ બાહુ ૧૫ તારા ધ૦-જાણે નભમાં તારા ઊગ્યા હોય તેવા.

૧૬ અધર ઈ૦-પ્રવાળ જેવો કાલ અધર (નીચલો હેઠ) અતિ ઓપતો (શોભતો).

નેની જુગમાં બલિહારી રે;		
ઝીલનારી કે'તી ઝમ્મર થયો,		
જશે જમડા તેના પર વારી રે.	વીરા૦	૧૭
અંબુજદળ સમી આંખડી,		
તે માંહી ભરી રૂપની ખુમારી રે;		
ફૂટનારી કે'તી ખરૂં ખરૂં,		
જુવે જમડા તેને ધારી ધારી રે.	વીરા૦	૧૮
ભમર ધનુષ્ય જાણે રામનું,		
એવી ભમર બીજની ન ભાળી રે;		
ઝીલનારી કે'તી ઝમ્મર થયો,		
ઉભો રાખ્યો તેને જમે ટાળી રે.	વીરા૦	૧૯
ભાળ વિશાળ ભાઈ તમતાણું,		
તિલકની ટીલડીઓ તાણી રે;		
ફૂરનારી કે'તી ફૂરી ફૂરી,		
જાયે તેને જમડા તાણી તાણી રે.	વીરા૦	૨૦
ખીંદી અનુપમ જે કરો,		
આરસામાં જોધ અતિ કાળી રે;		
બધઓ તે યોદ્ધી ખરૂં ખરૂં,		
તેને ગયો કાળ ઝટ ઝાલી રે.	વીરા૦	૨૧
શિરના તે કેશ કાળા ઘણા,		
લાંબા સવા હાથ ભાઈ તારા રે;		
ફૂટનારી કે'તી કમર થયો,		
આંટી પાડી ખેંચે જમડા બારા રે.	વીરા૦	૨૨
રૂપ રંગે ભાઈ રાજવી,		

ગોરા માંહી ગોરા તમે વીરા રે;		
ઝીલનારી કે'તી ઝમ્મર થયો,		
કરી તેહ શોભા ચીરે ચીરા રે.	વીરાં	૨૩
લૂગડાં કડકડતાં ભાઈ તમતણાં,		
જે વીરા અંગે તંગ યેસે રે;		
ફરનારી કે'તી ફરી ફરી,		
મુઆ જમડા મારે તેને આજ ઠસે રે.	વીરાં	૨૪
વીરા કડાં પોંચી ન પે'રી વીંટીઆ,		
તેણે અતિ સારી થાય શોભા રે;		
ઝીલનારી કે'તી ઝમ્મર થયો,		
કરે જમડા શોભા જેવી ઝોભા રે.	વીરાં	૨૫
તને લોક કે'તા છે વર્ણાગિયો,		
તેવાં છોગાં મૂકી બાંધો પાઘ રે;		
ઝીલનારી કે'તી ખરું ખરું,		
તેવાને લેઈ ગયો કાળ વાઘ રે.	વીરાં	૨૬
કલગી તે ફૂલની હાથે ઝાલતા,		
દીપો તેથી રૂપાળા અપાર રે;		
ઝીલનારી કે'તી ઝમ્મર થયો,		
ખાય તેવા જમડાનો માર રે.	વીરાં	૨૭
વીરા મોહમાં તમે તો ઘણા મા'લતા,		
કે'તા સાઈં સાઈં સહુ માઈં રે;		
ફૂટનારી કે'તી ફેર થઈ ગયો.		
તેને આવી વળગ્યું જમડાનું લાઈં રે.	વીરાં	૨૮
વીરા મોહ મમતા તમે ભોગિયા,		

તન મન (ધન) તમે ગણો એને પ્રાણુ રે;
 ફરનારી કે'તી ફરી ફરી,
 તેની કરી કાળે ઝટપટ હાણુ રે. વીરાં ૦ ૨૯
 બાપુ જમડાને કાળ એ તો એક છે,
 પકડે નીરાંતનું નવ નામ રે;
 ધીરે ધીરો નવ સાંભરે,
 થાયે બાપુ તેનું ફૂડું કામ રે. વીરાં ૦ ૩૦

મદનો.

રાજ્યો પ મો.

મદાળા રૂડા હાય માઝવી,
 થયાં તમારાં મરણુ એ તો તાજળી;
 અહો રંગીલા રૂડા રાજવી. ૧
 ખ્યારા કશું મરણુ તે હોયે તમતાણું,
 એમ નવ હોય હોય હોય રે;
 ફૂટનારી કે'તી કમર થયો,
 મરણુ હોય હોય હોય રે. મદાળાં ૦ ૨
 ખ્યારા તે ખ્યાર એક આપનો,
 બીજી રૂડી મદાળી બે ચક્ષ રે;
 ફરનારી કે'તી ફરી ફરી,
 કરી ગયો કાળ કંઈક તેવા ભક્ષ રે. મદાળાં ૦ ૩

પરિપુના રાજ્યા.

પ્યારા મદે મસ્તાના તમે હતા,
જેવો ફરે મકનો હાથી મદે રે;
ઝીલનારી કે'તી ઝમ્મર થયો,
લીધા તેવા કાળે દાખી રહે રે.

મદાળાં

૪

વા'લા તમારો જુસ્સો કંઈ અવનવો,
તેનું કેમ થાય વખાણુ રે;
ફરનારી કે'તી ફરી ફરી,
એની કરી જમડે તાણાતાણુ રે.

મદાળાં

૫

કેફી હીંડે શું રાજ ડોલતો,
હારે તે તો મદની જોઈ કેફ રે;
ફૂલનારી કે'તી ખરું ખરું,
બાઈ થયા તેવા નરકના ઉરેફ રે.

મદાળાં

૬

નીચું કરમ અમે આદ્યું,
તોય રીઝું તમારો જોઈ ટેક રે;
ફરનારી કે'તી ફરી ફરી,
જાણ્યું નહિ મરણુ માથે એક રે.

મદાળાં

૭

લોકડિયાં તમને અતિ નિંદતાં,
તેને તમે છાક્યો કે'તા બોલ રે;
ઝીલનારી કે'તી ઝમ્મર થયો,
કાળે ક્યો તેના રૂડો તોલ રે.
હું હું કેહી વા'લા ડોલતા,
વારે વારે મૂછે ઘાલી હાથ રે;

મદાળાં

૮

૪ મકનો હાથી—હાથીની એક મસ્તાન જાત. રહે—દાંતે.
૬ ઉરેફ—ઉરેખ. અર્થાત્ નરકની પાળરૂપ થયા.

- ફરનારી કે'તી ફરી ફરી,
તેમાંનું કશું ગયું નહિ સાથ રે. મદાળાં ૯
- વા'લા તમે મદાંધ રૂપે રાજતા,
તેવો નાહ મળે મુને નાથ રે;
ઝીલનારી કે'તી ઝમ્મર થયો,
તેને ભરવી પડશે તાતે થંભ બાથ રે. મદાળાં ૧૦
- ધ્યારા ધ્યારીની રીત્યો તમે બાણતા,
બીજા શું ન લગાડતી આંખ રે;
ફૂંડી ફરનારી એમ બોલતી,
ઊડી ગયો આજ કીડો થઇ માંખ રે. મદાળાં ૧૧
- તમે અતિ ગર્વાળ કે'વાડતા,
તે તો આજ સૂતા તાણી સોડ રે;
ફૂંડનારી કે'તી ખરું ખરું,
તેને જુઆ બાઝ્યા રૂધિરના તોડ રે. મદાળાં ૧૨
- અભિમાની રાજા એક રાવણો,
વધે તેથી તમારું અભિમાન રે;
ફૂંડનારી કે'તી ફરી ફરી,
તેને(સારી)આણી જમડાએ તો સાન રે. મદાળાં ૧૩
- ઉન્મતાઇ તો ધ્યારા આપની,
બીજાની બજો બજો બોલું રે;
ફૂંડનારી કે'તી ફરી ફરી,
જમડા નથી લેવા દેતા ડોલું રે. મદાળાં ૧૪
- વા'લા વિધ વિધ કામનાઓ કામની,
તે તો એક ભાળી'તી તમારી રે;

કુદડી ફરનારી એમ બોલતી,
કાઢી નાખી જમડે ખુમારી રે. મદાળાં ૧૫

કરનાં સો શિર સાટે એકદા,
પિછે નવ ડરના કદાપિ રે;
ફરનારી કે'તી ફરી ફરી,
જમડા છોડે નહિ કરગરે તદાપિ રે. મદાળાં ૧૬

ક્રિયા સો ક્રિયા સુખ કયા લિયા,
મિયા ખાના પીના વોહી સુખ રે;
ફટનારી કે'તી કમર થયો,
ભોગવે એવા વિધ વિધ દુઃખ રે. મદાળાં ૧૭

એવું હિંદુ થઈને તમે બોલતા,
હવે તેવું મુઠ્ઠું અમે કયારે રે;
ફરનારી કે'તી ફરી ફરી,
તે તો નમતા ઊભાં જમને બારે રે. મદાળાં ૧૮

તોરી તે તનમદના હતા,
જ્યારે ત્યારે જોતા તમે તન રે;
વચ્ચે ફરનારી એમ બોલતી,
તેને મારે જમડા જુએ બીજા જન રે. મદાળાં ૧૯

ધનના તે ધીંગા મુખે બોલતા,
નથી મારા જેવો કોઈ ગૃસ્થ રે;
ફરનારી કે'તી ફરી ફરી,
પીલ્યાં ઘાલી ઘાણી માંહી અસ્થ રે. મદાળાં ૨૦

વિધામાં તો અમે એકલા,

એવા મળશે પ્યારા મને ક્યાંહી રે;		
ફૂટનારી કે'તી કમર થયો,		
વેઠે દુઃખ તે તો જ્યાંહી ત્યાંહી રે.	મદાળાં	૨૧
સગાંનો મદ મદ જાતનો,		
મદ જેને ઈશિકનો મોઠો રે;		
ફૂરનારી કે'તી ફૂરી ફૂરી,		
થયો હાલહવાલ તો ખોટો રે.	મદાળાં	૨૨
મદગળ માણીગર શું કરે,		
તેથી ડોલો તમે તો અપાર રે;		
ઝીલનારી કે'તી ઝમ્મર થયો,		
તેને કાળે નવ લેતાં કરી વાર રે.	મદાળાં	૨૩
ન્યાતમાં અમે અમે ખોલતા,		
તે તો તું તું થઈગયા આજ રે;		
વચ્ચે ફૂરનારી એમ ખોલતી,		
મૂક્યું તેં તો મનસાનું રાજ રે.	મદાળાં	૨૪
વેપારી નહિ કોઈતમ સમો,		
મદે મસ્ત થઈમારતા તમામ રે;		
ફૂરનારી કે'તી ફૂરી ફૂરી,		
તે તો આજ હારી ખેડા હામ રે.	મદાળાં	૨૫
જીવ સાટે તે દાસ્તી લલી કરી,		
વરી એકે પરાઈ મા'રાજ રે;		
ફૂટનારી કે'તી કમર થયો,		
તેનું કરે જમડા રૂકું કાજ રે.	મદાળાં	૨૬

૨૩ મદગળ-મદથી ગળતા. માણીગર—મહા સુખ માણનાર.

૨૬ પરાઈ—પારકી.

વા'લા નારી તમારી મૂકી તમે,

ગણી નવ લોકતણી લાજ રે;

ફરનારી કે'તી ફરી ફરી,

આણે તેથી જમડા દુઃખે વાજ રે. મદાળા● ૨૭

હું તમારી નથી એમ જાણતા,

તોય તમે મારી મારી કે'તા રે;

ફરનારી કે'તી ફરી ફરી,

બાઈ તે તો નરકમાં રે'તા રે. મદાળા● ૨૮

જ્યારે તમે તે મૂક્યાં પ્યારા આજથી,

ત્યારે અમે બીજાં જોડું પ્યાર રે;

ઝીલનારી કે'તી ઝમ્મર થયો,

એવા થયા તન મન જવાર રે. મદાળા● ૨૯

બાપુ તને એવી પ્રીતડી,

છૂટે નીરાંતને સંગે મહામદ રે;

ધીરે ધીરે ધીરાને મળે,

બાપુ તેનાં પાપ થાયે રદ રે. મદાળા● ૩૦

મત્સરનો.

રાજઆ ૬ કો.

પાધર પરાણા હાય પાટવી,

પૂજ્ય દાનાઈ રહી હવે દાટવી;

અહો રંગીલા રૂડા રાજવી.

સાસુબાઈ છાજિયું વાળતી,		
મરણ કેમ હોય હોય હોય રે;		
ફૂટનારી કે'તી ખરું ખરું,		
મરણ બાઈ હોય હોય હોય રે.	પાંધર૦	૨
પરોણા તમે પધાર્યા એ તો શું થયું,		
આજ થયો કાળો ફેર રે;		
ફૂરનારી કે'તી ફરી ફરી,		
બાણી નહિ જીવનની પેર રે.	પાંધર૦	૩
મારી દિકરી તો એક વિધવા થઈ,		
રહ્યું નહિ હવે પૂઠે નામ રે;		
વચ્ચે ફૂરનારી એમ બોલતી,		
બાઈ એણે નિંધું તમામ રે.	પાંધર૦	૪
નખોદિયા કહી ફૂટતાં,		
આવે પૂજ્ય અમને બહુ લાજ રે;		
ફૂરનારી કે'તી ફરી ફરી,		
આવે તેવી જમડાને દાઝ રે ?	પાંધર૦	૫
પરોણા તમે તમારું ઉંચું રાખતા,		
બીજનો નવ સાંખો બોલ રે;		
ફૂટનારી કે'તી કમર થયો,		
તેવો તોજ્યો જમરાજે તોલ રે.	પાંધર૦	૬
પરોણા તમે કોઈનું સારું નવ સાંખિયું,		
કદી નવ ભાળ્યા ભલા બોલ રે;		
ફૂરનારી કે'તી ફરી ફરી,		
તેવો માર્યો માર જમડાએ અતોલ રે.	પાંધર૦	૭

તમારું તમે ઉપર લાવતા,		
કે'તા તમને મતીલા લોક રે;		
વચ્ચે ફરનારી એમ બોલતી,		
તેવું આપ્યું યમરાજે રોક રે.	પાંચર૦	૮
પરોણા ભલું થતું હોય કોઈનું;		
તેમાં તમે આડી વાળો છામ રે;		
ઝીલનારી કે'તી ઝમ્મર થયો,		
ઠાજ્યો એવો જમડાએ દિંભ રે.	પાંચર૦	૯
મચ્છરાળ નામ પડાવિયું,		
તે તો હવે અને મુણું ક્યાંહી રે;		
ફૂલનારી કે'તી કમર થયો,		
સહુ રહ્યું બ્યાંનું ત્યાંહી રે.	પાંચર૦	૧૦
કદી તમને પૂછ્યા વિણ કંઈકરે,		
તેવું તમે ભાંજે મુધું કાળ રે;		
ઝીલનારી કે'તી ઝમ્મર થયો,		
મોયો પારધીએ પાપી બાળ રે.	પાંચર૦	૧૧
તમને કદી કોઈ પૂછવું,		
તેવું તમે કરતા ઠીક ઠીક રે;		
ફરનારી કે'તી ફરી ફરી,		
નાખ્યા તેને રૂધિરની નીક રે.	પાંચર૦	૧૨
કામ તમારે પરોણલા,		
અહીંનું તહીં તહીંનું આંહી રે;		
ફૂલનારી કે'તી કમર થયો,		

પાણુ તમે અમારા તો વાંલા રે;		
ફરનારી કે'તી ફરી ફરી,		
એવા તેવા નીકળી ગયા આળા રે.	પાંચર૦	૨૬
લોક કે'તા તમને અવનવું,		
પરોણા તમે મત્સરના દેવતા રે;		
ફૂટનારી કે'તી ફેર થઈ ગયો,		
તે તો આજ નરકને સેવના રે.	પાંચર૦	૨૭
પરોણા રંકને તમે રંજડિયા,		
તમે કયાં તવંગર અમને રે;		
ઝીલનારી કે'તી ઝમ્મર થયો,		
જમડા નવ આણે દયા મને રે.	પાંચર૦	૨૮
બાપુ એમ પફરિપુમાં સહુ મોહી રહ્યું,		
ફૂટનારી નવ જાણે મારું તારું રે;		
બાપુ ફરનારી કે'તી ફરી ફરી,		
નામ એક નીરાંતનું સારું રે.	પાંચર૦	૨૯
ધરિ બાપુનું નામ કેવું ધર્યું,		
ગાયકવાડ રાજ મહારાજ રે;		
બાપુ ઉભય ગુરૂને વધને નમું,		
કરું હું તો જ્ઞાન રાજકાજ રે.	પાંચર૦	૩૦

ગરબીઓ.

મનઅંગ.

ગરબી ૧ સ્ત્રી.

કોઈ પણ મનદં તમારું પડેલું બેઠી;
તો તો તમે કોઈવાળા બસ સંત બેઠી.

- એ તો જ્ઞેને મારગ સારો ભૂલાવે;
 એ તો જ્ઞેને દહડી સુદ્ધાં તે દૂલાવે. કરો વશ૦ ૨
- એણે તો અલ્યા જ્ઞાની મુનિ ને મોટા રાગી;
 પાડ્યા ભૂમિતળમાં ને હાક જ્ઞેની વાગી. કરો વશ૦ ૩
- એણે તો અલ્યા દેવ દાનવને લઢાડ્યા;
 એણે તો અલ્યા શૃંગીકૃષિને પાડ્યા. કરો વશ૦ ૪
- એને તો મોટો દેવ સંતો તમે માનો;
 એનાથી નથી કોઈ દોઠો ભાઈ છાનો. કરો વશ૦ ૫
- એના તો અલ્યા મહિમા કહે કોણ મોટો;
 ટાળી દે એ તો જ્ઞાનતણો ધર્યો સોટો. કરો વશ૦ ૬
- એ તો જઈ આકાશમાં ઘર બાંધે;
 એ તો જઈ દ્રવ્યનો ધંધો સાંધે. કરો વશ૦ ૭
- એ તો જઈ નરકમાં ભમી આવે;
 એ તો જઈ પુણ્યની વાસના લાવે. કરો વશ૦ ૮
- એ તો અલ્યા ઘોડાં કરતાં ઘણું ચાલે;
 એ તો અલ્યા જ્ઞાનની ગુંજેને જાણે. કરો વશ૦ ૯
- બાપુ નામ નીરાંતનું મૂકાવે;
 ભાઈ એ તો ધીર ધણીને ચૂકાવે. કરો વશ૦ ૧૦

ગરબી ૨ જી.

- માનો તમે મનદેવ મોટામાં મોટો;
 એથી બીજે આડંબર માને તમે જોટો. ટેક. ૧
- એનું રૂપ હશે કેવું કોણ જાણે;
 એ તો વૃત્તિ સંતમાં લાગેલી ભાઈ તાણે. માનો ૨
- એણે તો ભાઈ નારદ નારી બનાવી;

એણે તો દુર્વાસાતાણી મતિ ભમાવી.	માનો૦	૩
એણે તો કર્યા વસિષ્ઠ વિશ્વામિત્ર ગાંડા;		
એણે તો કર્યા ચંદ્રમા જુઓ ખાંડા.	માનો૦	૪
એની તો કંઈ અકળ કળા છે અપારી;		
એનાથકી સુખ ભોગ સાંભરે નારી.	માનો૦	૫
એને તમે બાંધી બાંધી કદી રાખો;		
એને કદી છાંદી છૂંદી તમે ભાખો.	માનો૦	૬
હવે તો અમે મનકું વશ સારું કીધું;		
કે'શો જ્ઞાનામૃત ગુરૂ પાસેથી પીધું.	માનો૦	૭
તે તો સહુ જાણજ્ઞે વાતે વાતો;		
એના વિશ્વાસે [રે'તાં] થાય જ્ઞાની ખત્તા ખાતો.	માનો૦	૮
એની તો કંઈ અકળ કળા અલખેલી;		
મન દેવ છે મસ્તાનો અને વળી છેલી.	માનો૦	૯
બાપુ તમે જ્ઞાન ઘૂંટડો પીવો ધારે;		
તો તો ભાઈનીરાંત જશું મન મારો.	માનો૦	૧૦

ગરબી ૩ જી.

મનકું નાણે અટપટી આંટી અપારી;		
કરે એ તો વાયુના વેગ પરે સ્વારી.	ટેક.	૧
લક્ષ્યાવે એ તો સંત ને મોટા મહંત;		
એનાવડે જોગી (અતિ) અતિ દુઃખ સહંત. મનકું.		૨
એ તો જઈ આંખાનું કૂળ કદી ખાંચે;		
એ તો જઈ નરકના કુંડમાં નાંચે.	મનકું.	૩
એતો કદી પાંચ પકવાનનું જુખું;		
એ તો કહેશે પેટમાં ઘણું મને દુખું.	મનકું.	૪

અલ્યા દહ દાડવાનું ધારે તો દાડે;	
એ તો ભાઈ ચોરી કરવી નવ છોડે.	મનકું ૦ ૫
એ તો કરે પુણ્ય દાનનાં કામો;	
એ તો મેળવે શુદ્ધ સ્વરૂપનો શ્યામો.	મનકું ૦ ૬
ચોગીરાજની છે કુંચી એની પાસે;	
એનાથી મોટા સંત મહંત સહુ ત્રાસે.	મનકું ૦ ૭
એને કદી લાગે જો કૂલમાં રાડ;	
જીવે નહિ તડકો વરષા કે ટાઢ.	મનકું ૦ ૮
એને કદી લાગે અતિ ઘણી (ભાઈ) ભૂખ;	
બાપુ લાગે ટાઢ વરસાદ ને લૂખ.	મનકું ૦ ૯
નીરાંતનું નામ એ તો વીસરાવે;	
બાપુ મૂઠ હોય તે આવે એને દાવે.	મનકું ૦ ૧૦

ગરબી ૪ થી.

મનની તો અતિ મુનિવર જેવા વખાણે;	
એ તો અલ્યા આજીસમજીનું સુખ માણે.	ટેક. ૧
એ તો થાય જોગી જાતિ કોઈ વારે;	
એ તો કદી ષડ્રિપુને સંહારે.	મનની ૦ ૨
એ તો કદી ષડ્રિપુનું થાય સ્વામી;	
એ તો કદી બનતું મહાધોંગ ધામી.	મનની ૦ ૩
એની કળા મુનિવરથી ન કળાયે;	
એનાથી ભાઈ સંત મહંત લજાયે.	મનની ૦ ૪
એને તો કોઈ વશ કરે મોટા જોગી;	
થઈ જાય તે તો ભવદુઃખના પાર ભોગી.	મનની ૦ ૫

૬ શ્યામો—શ્યામ—ભગવાન. ૮ રાડ—પ્રીતિ. ૫ ભવ ઈ—ભવદુઃખની પેલી પારના ભોગી થઈ જાય. અર્થાત્ મુક્તિના ભોગી થાય.

કદા મરતું નથી ને મરે મનડું;		
તો તો જાણો પ્રભને તમારું એક તનડું.	મનની૦	૬
એ તો પડે સંતસમાગમ કેદ;		
એની ગતિ મહંત મોટા થઈ છેદ.	મનની૦	૭
એને તો અલ્યા સંતોં હૃદયમાં રૂંધે;		
પછી એને લટકાવે માથે ઉંધે.	મનની૦	૮
પાણ એવી શિક્ષા કરે કોઈ મોટા;		
બીજા તો રામગણોલા શા જમી જાણે રોટા.	મનની૦	૯
બાપુ ધીર નીરાંતની કરે મન સેવ;		
મૂક્યા એણે એવા સંતથકી અહમેવ.	મનની૦	૧૦

સ્ત્રીઅંગ.

ગરબી ૧ લી.

આવો આવો, સુણાણું જ્ઞાનની વાતો;		
જેથી મટે, તમારી અજ્ઞાન રાતો.	ટેક.	૧
તમે તરિયાનો, તોર તનથી તોડો;		
તો તો પર, પ્રભ થઈ તમે ચિત્ત જોડો.	આવો૦	૨
એ તો કરશે, આંધળો તને સહુ પેલો;		
અનેકાને, મૂઠૂ થઈશ મેલો ઘેલો.	આવો૦	૩
એનેકાને તો ઘર વસવા જોઈશું;		
સ્ત્રીનેકાને તો સુખડાં સૌ જોઈશું.	આવો૦	૪
એ તો ગુરૂને ઘેર કે'શે નવ જણો;		
ભાઈ બાઈડીના ધન ગુફીઓ-ખાશો.	આવો૦	૫
એ તો જણશે છોકરાં ભાઈ એક ટાંડો;		
કે'શે ખાવાનું લાવો એમ દમે રાંડો.	આવો૦	૬

એ તો મોઢું ચઢાવી કરશે મટકો;	
એ તો ગર્જ વખત કરશે લટકો.	આવો૦ ૭
એ તો છોકરાંને મારશે તારી રીસે;	
એ તો અલ્યા પ્રાણીને ભાંડશે તારે મિષે.	આવો૦ ૮
એ તો સાલ્લો લાવીશ ત્યારે ચોળી માગે;	
એને સાળું આપીશ ત્યારે કળજનું જાગે.	આવો૦ ૯
બાપુ એવી નાર છે ભાઈ ખાંતે ખાડી;	
છોડાવશે જ્ઞાનની વાત ભાઈ માગી સાડી.	આવો૦ ૧૦

ગરબી ૨ જી.

માનો માનો અમારું જ્ઞાન વસે હૃદયે;	
નારીતણા ખુંદાચ્યો તું તો કેમ ખુંદે.	ટેક. ૧
નથી મુક્તિ કે નથી સંતની મૂર્તિ;	
એ તો તને ભુર્કી નાખીને ભાઈલલી ભૂતિ.	માનો૦ ૨
તોય એતો ન મૂઠ તુંય મનથકી;	
દ્રવ્ય વિના રહેવાદે ઘડી એક ટકી.	માનો૦ ૩
અલ્યા નવ પૈસો લઈને તું ઘેર આવે;	
ત્યારે ભાઈ બોલશે બાઈજેમ મન ભાવે.	માનો૦ ૪
હું તો રાંધું શોણ તારા ઘરમાં આવી;	
અલ્યા ભીખારીની રાંડ અમો કા'વી.	માનો૦ ૫
આ છોકરાંને નથી આંગલાં ટોપી;	
એમ કહી મર્યાદ જાણને એણે લોપી.	માનો૦ ૬
કદી નાતરાનો ચાલ અલ્યા તારી ન્યાતે;	
તો તો બાબા ઘડને તમે બેઠા હાથે.	માનો૦ ૭

અલ્યા કદી વાણિયા કે ખાહાણની જત તારી;
 તો તો જાણને તને તેહ નાખે મારી. માનો ૮
 કદી ઉગરે મરવામાંથી એક વેળા;
 કરશે સો પચાસ દાવ નારી ભેળા. માનો ૯
 બાપુ તારી દશા એવી તો થશે રાત દા'ડો;
 એટલું છતાં નવ માને તો તો તુંજ પાડો. માનો ૧૦

ગરબી ૩ જી.

મુણો મુણો તમારા શરવા કાને;
 માનો માનો અમારું મનડું માને. ટેક ૧
 કદી ધીંગો તો થયો અલ્યા ધનથકી;
 તો તો જાણને ગઈ તારી નાર છકી. મુણો ૨
 તારી માતાને ગાળો મોટી મોટી દશે;
 તારા બાપને તો નખોદિયો કે'શે. મુણો ૩
 તારાં છોકરાંને ભૂમિ માંહી આફટશે;
 અલ્યા તારી તે સાથ એ તો નિત્ય લલશે. મુણો ૪
 તારી પેત્રીને કે'શે તમે મરો ક્યારે;
 તારી દાદીને તારી પૂઠ મારે. મુણો ૫
 હાંધશ ધીંગો તો નારી અલ્યા એમ કરશે;
 તારા મિત્રને તે વિધ વિધ આવી નડશે. મુણો ૬
 કદી મારવા જઈશ તો ઘાંટો દશે;
 કસઈવાડાનો પોલ તને પેલો કે'શે. મુણો ૭
 તારી આખરૂમાં મોટું મીડું ફેરવશે;
 એ તો લલવાને કાંઈ કાંઈ ટેરવશે. મુણો ૮

એમ જાણીને છોડ જેહ મોટી બલા;
મારું માનીને જ્ઞાની થાવ ભાઈ ભલા. સુણો ૦ ૯
બાપુ સાચું તે કહું છું અમે અનુભવી;
છોરો નારી તો દર્શે કોક નવો રવિ. સુણો ૦ ૧૦

ગરબી ૪ થી.

જાણો જાણો તમે તો ભાઈ જીવતી કેવી;
માણો માણો વિચારીને માયા દેવી. ટેક. ૧
નમો નમો નીરાંતનું નામ લઈ;
ભમો ભમો ભામા તમે શાના ભઈ. જાણો ૦ ૨
માનો માનો અમારું તો તો નારી છોડો;
તાનો તાનો લાગે તો તમે તનકું તોડો. જાણો ૦ ૩
શાણો શાણો થઈશ તો તું જગમાં ત્યારે;
છાનો છાનો કહું છું નારી ડાટેછારે. જાણો ૦ ૪
વા'લા વા'લા તે અમો ભાઈ લાગું ક્યારે;
કાલા કાલા તે બોલ તમે ગાળો જ્યારે. જાણો ૦ ૫
સારી સારી તે શીખ અમો દઉં સાચી;
મારી મારી તે મમતાને જાઓ રાચી. જાણો ૦ ૬
તરો તરો તરછોડો તમે મન માની;
વરો વરો ધીરાની તમે જાણી બાની. જાણો ૦ ૭
છરો છરો છુંદવાનો અલ્યા છે કામી;
ભરો ભરો ન ભારે પાપ પાપણી પામી. જાણો ૦ ૮
સતી સતી નથી અલ્યા કોઈ એકે;

મતિ મતિ સીતાની જુઓ કુવે ટેકે. જાણો ૦ ૯
 બાપુ બાપુ કહે છે મારું માનો ભાઈ;
 દાપુ દાપુ ચૂકાવો તમે ખલ્લ રાઈ. જાણો ૦ ૧૦

વિશ્વાસઅંગ

ગરબી ૧ લી.

રાખો વિશ્વાસ તમે એક ટેકે રે;
 કામ થાય ભાઈ વાસાના લેકે રે. ટેક. ૧
 પથ્થર પૂજી પૂજીને માંહી માનો રે;
 કોઈ તમને દેખાય છે પ્રભુ છાનો રે. રાખો ૦ ૨
 છાણના દેવ કરીને તમે પૂજે રે;
 માટી નળિયું ન ઈંટ ભેજો પુજે રે. રાખો ૦ ૩
 તેથી તરી જઈએ એમ તમે માનો રે;
 અલ્યા આપનું આપ શેણે ન પિછાનો રે. રાખો ૦ ૪
 અલ્યા બાપના બાપનું તમે જાણો રે;
 તેના ખરા ખોટા માંહી માણો રે. રાખો ૦ ૫
 પુરાણ લખે વરસ થયાં ટાંડો રે;
 રાખે વિશ્વાસ તેના પર ગાંડો રે. રાખો ૦ ૬
 નવ વિશ્વાસ આંખ ઘડી મીચી રે;
 નથી છાણ માટોડી કે કૈડે માંહી વીંછી રે. રાખો ૦ ૭

૧૦ દાપુ ઈ—અલ્લરૂપી રાખનું દાપુ તમે ચૂકાવો.

૧ વાસાના લેકે—એક દિવસના છોકરાથી. ૪ આપનું આપ—
 પોતાનો આત્મા. ૬ ટાંડો—પોઠ (ઘણું).

પે'લાં લીલાં તે પીળાં માંહી દુખો રે;
 પછે અવનવું અજયબ પેખો રે. રાખો ૮
 એમ કરો તમે વાર વાર ભાઈ રે;
 તો તો આવી મળે પરબ્રહ્મરાઈ રે. રાખો ૯
 બાપુ એક વિશ્વાસ જોઈએ મન મોટો રે;
 તો તો ધીર નીરાંતના ધણી નથી ખોટો રે. રાખો ૧૦

ગરબી ૨ જી.

વિશ્વાસે અલ્યા પાડાની થાય છે પાડી રે;
 વિશ્વાસે અલ્યા ખાડાની થાય છે ખાડી રે. ટેક. ૧
 વિશ્વાસે અલ્યા ગાંડાનાં થાય છે ડાહ્યાં રે;
 અવિશ્વાસે ભાઈ સૂતાં મૂકે છે જ્યાં રે. વિં ૨
 વિશ્વાસે જોને ચાતક તરશ્યું ન રે'તું રે;
 વિશ્વાસે જોને આપમાંથી આપ એમ કે'તું રે. વિં ૩
 લાગે તને માળામાં જો વિશ્વાસ રે;
 તો ક્યમ તનમાળો તે પૂરે નવ આશ રે. વિં ૪
 લાગે મૂર્તિમાં મન અલ્યા તારું રે;
 તો ક્યમ ઈશ્વર નિર્મિત લાગે ખારું રે. વિં ૫
 પૂરશે પથ્થર જો આશા તમારી રે;
 તો તો માનો થોડીશી શીખામણ મારી રે. વિં ૬
 જોવું મનકું પથ્થરમાં પેરોવો રે;
 તેવું ધ્યાન સુક્તિમણિમાં પેરોવો રે. વિં ૭
 પછે જુઓ પથ્થરાએ પૂરેલી આશા રે;

આપમાંથી ઈં—પોતાનામાંથી પોતાનું આત્માસ્વરૂપ જણાય.

તનમાળો—શરીરરૂપી માળો.

પછે જો જો આંખ મીચીને તમે નાસા રે.	વિં ૮
ખેમાંથી આનંદ થાય તે ગ્રેંજો રે;	
ખરૂં ખોટું આવીને મને કે'જો રે.	વિં ૯
આપુ જુએ નાસા તે એક પો'ર રે;	
ધીર નીરાંત મળે જન્મોજનમનો પોર રે.	વિં ૧૦

ગરબી ૩ જી.

વિશ્વાસે જોને અલ્યા માતાના ઉદર માંહી રે;	
તારૂં નાજદાર પોષણુ કરે ત્યાંહી રે.	ટક. ૧
વિશ્વાસે જોને રક્ષણુ કેવું કરે છે રે;	
વિશ્વાસે જોને ઉદર બંનેનું ભરે છે રે.	વિં ૨
ભરોસો રાખે તો રાખજો એક રે;	
જન્મતા પહેલો જોને પયનો વિવેક રે.	વિં ૩
કદી કહીશ એ તો થાય નિરમ્બુ રે;	
તો જળચર આદિથી મન કર્ય શરમ્બુ રે.	વિં ૪
અગાધ જળમાં માછલાંને કર્યું સૂવા રે;	
તારેકાજ કાંઈ નથી દીધું એણે ચૂવા રે.	વિં ૫
ખાન પાન વસ્ત્ર અને મીઠા મેવા રે;	
ગુરૂદારે સમજાવે તને રૂડી સેવા રે.	વિં ૬
કર્ય વિચાર એક થોડું કહું છું રે;	
મન રખે ફરવતો દુવાઈ તને દહીં છું રે.	વિં ૭
નર નારીથી તે નાનેરું બાળ રે;	

૮ નાસા—નાક અર્થાત્ નાસાય ધ્યાન કરજો. ૧૦ પોર—વિશ્રામ.

૪ જળચર ઈ.—જળચર આદિકને જોઈને તું મનમાં શરમા, એ.

માવ છે. ૫ ચૂવા—અર્થાત્ મરતું રહેવા.

પશુ પક્ષી પતંગ કીટ ભાગ્ય રે.	વિં	૮
એમાં કોઇ કદીએ સૂવે અલ્યા ભૂખ્યું રે;		
જેને વિશ્વંભરને તે દુઃખ સહુનું કુખ્યું રે.	વિં	૯
બાપુ પછે વિશ્વાસ કેમ નથી ધરતો રે;		
ધીર નીરાસનું કહ્યું કેમ નક્ષી કરતો રે.	વિં	૧૦

ગરબી ૪ થી.

અલ્યા જેમ ભટકે શ્વાન તેમ તમે ભટકો રે;		
કદી લઇ પથરો ને માથુ માંડી પટકો રે.	ટેક.	૧
કદી દોડો દશે દિશામાં ધાઈ ધાઈ રે;		
તો પણ તુને મળતી નથી એક પાઈ રે.	અલ્યાં	૨
કેટલાક વગર શ્રમે ઘણું પામે રે;		
તું તો ટગર ટગર જોઈ રહેછે તેની સામે રે.	અલ્યાં	૩
મજાને કહેછે તું તો એનું ભાગ્ય મોડું રે,		
ધરત્ર વિશ્વાસ પછી તારું કે'ને ખોડું રે.	અલ્યાં	૪
પણ નહિ વિશ્વાસ અલ્યા તને મૂઠ રે;		
અવિશ્વાસ આગે સાંભરે ન ગરડારૂ રે.	અલ્યાં	૫
જે સદ્ગુરુના સમાગમ થાય તને રે;		
તો તો ભાસે વિશ્વાસનું ધર કને રે.	અલ્યાં	૬
પણ એ તો માયાદેવીની મોટી ઘાંટી રે;		
શા ભોગે છૂટે તારાથી એ આંટી રે.	અલ્યાં	૭
એક દિવસ વિશ્વાસે ભૂખ્યો તું સૂઈ રે'ને રે;		
ભૂખ્યો રે'તો આવી મને કે'ને રે.	અલ્યાં	૮
એક દહાડો તો માન કહ્યું મારું રે;		
જ્યાં સુધરે જનમોજનમનું તારું રે.	અલ્યાં	૯
બાપુ રાખ્ય ધીર ધણીનો ભરોસો રે;		

નીરાંતના નામમાં પડવાનો નથી તને સાંસો રે. અ૦ ૧૦

ધનઅંગ.

ગરબી ૧ લી.

- ધન ક્યાંથી લાવું ક્યાંથી લાવું ક્યાંથી લાવું ને;
ખાડો ખોદું આડો પડું કૃપણ કા'વું ને. ટેક. ૧
- કૂવા ખોદું માંહી મરું ટાંકાં ઘોઢું ને;
ચગદઈ મરું તોય માંહી ખેઠો રોઢું ને. ધન૦ ૨
- અલ્યા ખોદું હાથ એકસો ને આઠ સુધી ને;
તોય ધન ન જડ્યું પાણી પીધું બુધી ને. ધન૦ ૩
- હાટ માંડી મરચું વેચું હીંગ વેચું ને;
એમ પેર પેરનું ધરેછે તું તો મન પેચું ને. ધન૦ ૪
- ખાતો નથી પીતો નથી ધનકાને ને;
ધનકાજ રાત દહાડો આવે વાને ને. ધન૦ ૫
- વાણમાં ખેશીને પીએ ખારું પાણી ને;
સુખ દુઃખ વેઠે નાણું એક મન આણી ને. ધન૦ ૬
- સૂવે નહિ સેજડીમાં રૂવે ખેશી ને;
ભણે તને વર્ષ તો થયાં(અલ્યા)ખરાં એંશી ને. ધન૦ ૭
- ઝાડે ચઢે પાંડે ચઢે તાડે ચઢે રોજે ને;
હાથી ધરે વાઘ ધરે જ્યાં ત્યાં ધન ખોળે ને. ધન૦ ૮
- ગાંડો ધાય ડાહ્યો ધાય મૂગો બને ને;
જ્યાં ત્યાં કરી તું તો ધન તારી કરે કને ને. ધન૦ ૯
- બાપુ કરીશ શું ઘણું મેજ્યું ધન અલ્યા ને;
વ્યર્થ જાશે નવ નીરાંત ને ધીર મળ્યા ને. ધન૦ ૧૦

ગરબી ૨ જી.

અલ્યા ધનકાળે મૂઠે તું તો મારે સગો ને;
 કરી મિત્રતા ને કરે માંહો માંહી દગો ને. ટેક. ૧
 ધનકાળે પરાણી નારીથકી નિત્ય લહે ને;
 રાંડ વાપરી દે છે કહી કહી કહે ને. અલ્યા૦ ૨
 અમે મરીએ ધનકાળે નવ ધ્યાને ધરે ને;
 રાંડ બેઠી બેઠી બોખુંચટ મેજ્યું (સહુ)કરે ને. અલ્યા૦ ૩
 રાંડ કોઠાં નેઘએ બોરાં નેઘએ તારે ખાવા ને;
 હવે એવું કરશો તો થઈ જઈશું અમે ખાવા ને. અલ્યા૦ ૪
 મરી મરીને કમાઈએ અમે ધન ઘણું ને;
 હાય હાય કરતાં નારીથી ન તારે બન્યું ને. અલ્યા૦ ૫
 એમ ખરચાએ કદી પૈસો એક તારો ને;
 કરાવે બાઈડીને ઝાલું અમે એકતારો ને. અલ્યા૦ ૬
 રાંડને સમજાણ નહિ કે ધન કેમ મળે ને;
 થાણી થઈને કહે રાંડ તારો બાપ રળે ને ! અલ્યા૦ ૭
 ટળવળે છોકરું તો તેને નવ આપે પાઈ ને;
 છાનો છપનો તું તો છોકરાંથી જાય ખાઈ ને. અલ્યા૦ ૮
 મરો છોકરાં કે અલ્યા મરો તારી પરાણી ને;
 (તોય) તું તો કાઢે નવ ધન ધર્યું જેહ ધરાણી ને. અલ્યા૦ ૯
 બાપુ એવું કરી કરી તું તો ભરે દલ્લો ને;
 ધીર નીરાંત વિના ન પંથ મુજે લલ્લો ને. અલ્યા૦ ૧૦

ગરબી ૩ જી.

સંતસમાગમ મૂકે તું તો ધનકાળે ને;

- ચોરી કરે ધનકાળે માર ઘણો વાળે ને. સંત૦ ૧
- વૃદ્ધ માતાને દુઃખ દો છો પૈસામાટે ને;
વા'લી પુત્રીને જઈ વેચો પૈસા સાટે ને. સંત૦ ૨
- આજ મરે કાલે મરે એવો વર જીઓ ને;
પૈસો લેઈ તાપ ત્રિવિધિના ખુઓ ને. સંત૦ ૩
- પરણી થાય ધનવાન તર્ત દહથી જીઓ ને;
તમે બા'રનું ભાઈ તો ત્યારે ઘણા રૂઓ ને. સંત૦ ૪
- એમ થાવ કાલ્યા ગાંડા તમે ધનસાર ને;
ધનકાળ તમે પડાવો શરીરે ઘાડું ને. સંત૦ ૫
- મારા ધન આગે અલ્યા તારૂં કશા લેખે ને;
એમ આંખડી ચઢશે ને ભાઈ નવ દેખે ને. સંત૦ ૬
- હું છું શ્રીમંત અને અલ્યા મોટો ધની ને;
એમ ધન મળ્યા પછી વાત જશો તારી બની ને. સં. ૭
- નહિ મળે તો કહીશ ગરીબ છું અમો ઘણા ને;
પેટકાળ હવે દાસ થઉં કોણતાણા ને. સંત૦ ૮
- મળે ધન તોય સાચવ્યાની બીક રહે ને;
ન મળે તો દીનતાતાણું દુઃખ વહે ને. સંત૦ ૯
- બાપુ માને ને મારૂં તો તો કહું સીધું ને;
ધન ધીર નીરાંતના નામે તારૂં નેચે દીધું ને. સંત૦ ૧૦

ગરબી ૪ થી.

- સુણ અલ્યા ધનના મેળવનાર વાત મારી ને;
તારી મતિ અવળી કરૂં સૂધી સારી ને. ટેક. ૧
- હાવવરાળ કરીને તું તો ધન રજ્યો ને;

- એક ચોરી જનારો અલ્યા તને મળ્યો ને. સુણું ૨
 ધન રળી રળી આખ્યું તેં તો વ્યાળે સહુને ને;
 આઠી ચાદર ને રડાવ્યા ધની બહુને ને. સુણું ૩
 કર્યો વેંપાર ને માંહી લાગી જોટ ઘણી ને;
 તો તો થઈ પડ્યો પાછો અલ્યા તું જ નાણી ને. સુણું ૪
 ચઢ્યા દરિયામાં માલ લેવા જાવે જાવા ને;
 મળ્યું નહિ દશ વીસ દિન ત્યાંહી ખાવા ને. સુણું ૫
 એમ કરી કરી લાવ્યો ધન તીર સુધી ને;
 વાહાણ ખડકે અફળાયું કશું કરો બુધી ને. સુણું ૬
 કદી જાવે જઈને લાવે તારાં પરિયાં ચાવે ને;
 તોય ને જે અલ્યા કહું નહિ કાવે ને. સુણું ૭
 ચોરી નવ થાવા તેં તો બાંધી પળની પાળી ને;
 પાણુ પેશી લાલબઢને દેશે અલ્યા સહુ જાળી ને. સુણું ૮
 ત્યારે કરશેા તમે કશું મને આવી કહો ને;
 સત્ય નામ સમજે તો મને મગન રહો ને. સુણું ૯
 બાપુ ધન એક ધારો તમે ધીર મોટો ને;
 નામ નીરાંત વિનાના ખેલ સહુ જોયો ને. સુણું ૧૦

પુત્રઅંગ.

ગરબી ૧ લી.

- સુણો તમે સંતનીં સારી વાણી જ;
 તો તો થાવ સ્વયં તમે ચક્રપાણિ જ. ટેક. ૧
 તમે પેલો તે પૈસો કમાશેા જ;

- વાંઝણુ સુત જણે કૂલ્ય ઘણી મન જી. મહાં ૪
 તારે ખાવા પીવા વળ્યું મીકું જી;
 ભર્યા ખેતરમાં પડ્યું મોટું છીકું જી. મહાં ૫
 ના'વાનું પાણી લેજે જઈ હાથે જી;
 જો કંઈ ખોલ્યા તો દુઃખડાં આવ્યાં માથે જી. મહાં ૬
 રડી પડી તારું કામ મૂકાવે જી;
 ચોટ્યું દેવસેવામાં ચિત્ત ચૂકાવે જી. મહાં ૭
 હમ્મશ વૈળણુવ છૂતો નવ કોઈને જી;
 કરે પૂજા કરતાં મળમૂત્ર રે'શો રોઈને જી. મહાં ૮
 ખમા ખમા ભાઈ રહો તમે છાના જી;
 એમ કરતાં નવ આવડ્યું તો તમે શાના જી. મહાં ૯
 બાપુ છોકરો થયાથી શ્રાદ્ધ તારું સારે જી;
 પણ લુંડાપણું પે'લું કરવું પડશે તારે જી. મહાં ૧૦

ગરબી ૪ થી.

- અલ્યા કદી ફળવાળી ફળ ઘણાં આપે જી;
 તોપણ જાણજે તને તે સંતાપે જી. ટેક. ૧
 પાંચ છોકરા ને એક મારે છોકરી જી;
 જાણતાં જાણતાં થઈ ગઈ હું તો ડોકરી જી. અલ્યા ૨
 હજી તાળિયા તમારા અમો સાંખું જી;
 કે' તો તારાં જાણ્યાંને કૂવે જઈ નાખું જી. અલ્યા ૩
 રડે કકળે મળી એકઠાં જો છોયે જી;
 તારી દશા ફરી ત્યારે તું જોયે જી. અલ્યા ૪

- એમ તને છોકરાંમાં સુખ નહિ લાગે જ;
 તોય કહીશ વાંઝિયાં મેહેણું ક્યારે ભાગે જ. અલ્યા૦ ૫
- એ તો ઊભયપાશ રજજી છે મોટો જ;
 થાય સે'જમાં એ સહુ ખોટો જ. અલ્યા૦ ૬
- ભલે છોકરાં હોય એક ખાંડી જ;
 પાણુ જોજે સદ્ગુરુની હાટ માંડી જ. અલ્યા૦ ૭
- તે તો કે'વે રસ્તે ચાલે ભાઈ જ;
 તેની જઘને લેજે તું તો સાઈ જ. અલ્યા૦ ૮
- તો તો છૂટશે તારા સહુ દોષ જ;
 તજશે જાણતી આણુજાણતી રોષ જ. અલ્યા૦ ૯
- બાપુ છે શુદ્ધ શીખામાણુ મારી જ;
 જોને નિર્મળ મતિ કરી તારી જ. અલ્યા૦ ૧૦

ગુરુઅંગ.

ગરબી ૧ લી.

- ભજો તમે સદ્ગુરુ સાહેબને મનથી રે લોલ;
 તો તો તમે તરી તે જાવ ભાઈ તનથી રે લોલ. ૧
- આનંદનો વરસાવિયો જોણે વરષા રે લોલ;
 જોણે કરી તને આત્મરામ દરશા રે લોલ. ૨
- જોણે દયા કરી ધરી દીલ અતિ સાચું રે લોલ;
 તેને મૂઠ તું તો કયી વિધ જાચું રે લોલ. ૩
- અલ્યા તને શબ્દના શિખર પર મૂકી રે લોલ;
 કાઢી તારી વાસના તે વિષયમાં ઢુંકી રે લોલ. ૪
- બ્રહ્મ શબ્દ સુણાવ્યો તને સાચો રે લોલ;

૬ ઉભય પાશરજજી—એ પાસથી બાંધનારી કાંસાની દોરડી. ૮ કે'વે રસ્તે—કહેલે માર્ગે. સાઈ—મદદ અથવા ખબર અંતર.

- તારે કાટ કાઢી નાખ્યો સહુ કાચો રે લોલ. ૫
- ગંધા કાશી ગોમતી ને ગંગા મૂકાવી રે લોલ;
ત્રિવેણી તારા તનડા તે માંહી રૂકાવી રે લોલ. ૬
- રામ કૃષ્ણ મચ્છ કચ્છ ને છોગાળો રે લોલ;
તારા દહમાં દેખાડ્યો ગોપાળો રે લોલ. ૭
- અલ્યા અંધારું અંધારું તેં તો દીકું રે લોલ;
તને અજવાળું અજવાળું કર્યું મીકું રે લોલ. ૮
- અલ્યા તારે અંધારી પડતી રાતો રે લોલ;
તે તો સૂર્યરૂપે મટાડી સહુ ભાતો રે લોલ. ૯
- અલ્યા તું તો ભ્રમની તે જળમાં ભૂલ્યો'તો રે લોલ;
ભાઈ તું તો દહડી સુદ્ધાં તે દૂલ્યો'તો રે લોલ. ૧૦
- બાપુ તેમાંથી તને મૂકાવ્યો રે લોલ;
ધીર ધણી ખોટો તે રસ્તો ચૂકાવ્યો રે લોલ. ૧૧

ગરબી ૨ જી.

- હું તો ભાઈ ભવજળ માંહી પડ્યો'તો રે લોલ;
તરતાં નવ આવડે માંહી ખડ્યો'તો રે લોલ. ૧
- એવા બૂડતાને કાઢ્યો ગુરૂ મોટે રે લોલ;
નવ જાણ્યું બૂડતો વળગશે કોટે રે લોલ. ૨
- મરજીવાને તે ભય નવ હોયે રે લોલ;
એ તો બૂડેલા તારે છે સહુ જોયે રે લોલ. ૩
- કાઢ્યો એમાં તે કહીએ અમે કોને રે લોલ;
પાણુ મારો કહીને મટાડ્યો સહુ ભોને રે લોલ. ૪

૬ ગયા—એ નામનું તીર્થ. ત્રિવેણી—ગંગા, યમુના, સરસ્વતી અથવા ધડા. પિંગળા, સુપુન્ડ્રા. રૂકાવી—રોકી.

- બૂડ્યો કહીને મૂકે જેમ તારો રે લોલ;
તેમ સાચો ગુરુ નહિ કરે અલ્યા તારો રે લોલ. ૫
- એ તો બૂડતો તારીને કંઈક દેશે રે લોલ;
તને ભાઈ ચઢાવી દેશે સારે દેશે રે લોલ. ૬
- નાસા કર્ણ બંધ કરો એમ કે'શે રે લોલ;
જેહં ભવજળ ડૂબો તમે કેસે રે લોલ. ૭
- જે તું માનીશ ગુરુકેં સાચું રે લોલ;
તો તો ડૂબવાનું બળી જશે ડાચું રે લોલ. ૮
- શીખીશ ડૂબકી તે મારતાં સારી રે લોલ;
પંથ પાળી નવ પેસે શીખ મારી રે લોલ. ૯
- બાપુ તરે એમ ભવજળ ભારી રે લોલ;
ધીર નીરાંતે દખાડી મને બારી રે લોલ. ૧૦

ગરબી ૩ જી.

- ભાઈ તને ગુરુની કુંચી દખાડું રે લોલ;
લક્ષણ રૂંડે પ્રકારે લેખાડું રે લોલ. ૧
- પડે અજ્ઞાન તલવારના ઝટકા રે લોલ;
તોય ખરા ગુરુ ન જાય કદી ફટક્યા રે લોલ. ૨
- હિમ્મત શૂરાની માને સહુ સાચી રે લોલ;
ગુરુની દબતા આગળ લાગે કાચી રે લોલ. ૩
- બેઠા ધ્યાને તે દબ મન ધારી રે લોલ;
ચળે નવ વરસે તે બાર મેઘ વારિ રે લોલ. ૪
- કદી અગની ઝગે રૂપ ચાર આઠે રે લોલ;

પડે શીતડી તે ઘણે ઘણે ઠાઠે રે લોલ.	૫
ખેઠા તેહ ખોલડું તે જળી થાય ખાખ રે લોલ;	
તોય ધીરજની દાખે એક દાખ રે લોલ.	૬
એવી ઇંદ્રી તે સંહુ જેની કેદ રે લોલ;	
જેની કાઠી નાખેલી સહુ પેદ રે લોલ.	૭
જેનું અડગ અચળ મન સાચું રે લોલ;	
એવા ગુરૂ નહિ તેનું બળો કહું ડાચું રે લોલ.	૮
જેણે ગુરૂ પરંપરાથી તે લીધું જ્ઞાન રે લોલ;	
જે ભાઈ પામ્યા તે જ્ઞાનીઓમાં માન રે લોલ.	૯
જેની પ્રુદ્ધિ નિર્મળ જેવી આરશી રે લોલ;	
આપુ તજેલી જેણે સહુ પારશી રે લોલ.	૧૦

ગરબી ૪ ધી.

જ્ઞને ગુરૂ ઠાંક્યા ઢબુરચા નવ રે'તા રે લોલ;	
એ તો સમાધિમાં પ્રખ્યાતિ કે'તા રે લોલ.	૧
તારા સત્વનું કાડી તે નાખે સત્વ રે લોલ;	
તારા રજ તમનું તપાસે એ તો તત્વ રે લોલ.	૨
પછે તારા ત્રણે તે તાપ મટાડે રે લોલ;	
બીજા અવગુણને વિધ વિધ ઘટાડે રે લોલ.	૩
મિથ્યા તને તે સહુ છે જાણાવે રે લોલ;	
એક ઉપદેશ સાચો ભણાવે રે લોલ.	૪
અલ્યા જેના સ્વભાવે જાય હિમ હારી રે લોલ;	
ભાઈ જેની સમતાની જઘએ બલિહારી રે લોલ.	૫

૫ ચાર આઠે-બારે. અર્થાત્ બારે સૂર્ય રૂપે. ૭ પેદ-જુરસો-બળ. ૧૦ પારશી-નિશાની-પ્રપંચ.

૨ સત્વ-એ નામનો પ્રકાશાત્મક ગુણ. રજ-રજોગુણ. તમ-તમોગુણ.

નિત્ય તને તે કહે એક વાત રે લોલ;	
તું તો તપાસજે તારી અલ્યા જાત રે લોલ.	૬
સર્વ જક્તમાં તું અને તુંમાં જક્ત રે લોલ;	
નમજે એક જીએ જ્યાં સાચો ભક્ત રે લોલ.	૭
એ એ તો બાબડાં બકરાંની વાણી રે લોલ;	
એક એ તો સંત મહાસંતે માણી રે લોલ.	૮
એવી અદ્વૈતભાવના ભરવશે રે લોલ;	
દ્વૈતથકી તે મનકું ફરવશે રે લોલ.	૯
બાપુ એવા ગુરુને નમો નિત્યે રે લોલ;	
ધીર નીરાંત ધણીને અતિ પ્રીતે રે લોલ.	૧૦

વૈરાગ્યઅંગ.

ગરળી ૧ લી.

મારું મારું કરીને મૂઢ શું ફરે છે;	
તું તો દોરડીને સાપે અલ્યા શું ડરે છે.	૧
જ્ઞને ભાઈ મંદિર વસવા એક તારું છે;	
લાગે અગ્નિ તો તેહ તો જનારું છે.	૨
હાથી ઘોડા ને ગજકેરું લારું છે;	
મૂઢ શું બકી બકી કે'છે મારું છે.	૩
નથી અલ્યા કાંઈએ જ્ઞે મોટું એક બારું છે;	
સુખ સંસારનું સર્વે બારું છે.	૪
તારું તનકું તે જ્ઞે ટળનારું છે;	
પ્રછે કયું તે સુખ તારે, સારું છે.	૫
નથી માતા પિતા સહુ ખોટું છે;	

૬ જાત-મૂળસ્વરૂપ. ૮ બે-દ્વૈતભાવ (બકરાં એ બોલે છે તેની સાથે સરખાવણી છે).

એ તો તને માયાનું ગુંદરિયું ચોટું છે.	૬
ભાઈમારૂં મૂકાવે સાર જેહજ છે;	
જાણ નકામો એ સહુ છેહજ છે.	૭
ધન ધામ નથી સત્ય એકજ છે;	
મિથ્યા ધણિયાણી ધણી અને લોકજ છે.	૮
નામ નીરાંતનું એક કામનું છે;	
ખીનું તારણ તે ધીર ધણી ધામનું છે.	૯
બાપુ સાચું તે નામ સત્ય રામનું છે;	
ખોટું આવી મળેલું સહુ દામનું છે.	૧૦

ગરબી ૨ જી.

કરી કાગળની હાથણી તે કાચી છે;	
એક શ્યામની સગાઈ એ તો સાચી છે.	૧
જાણ સંસાર જુગારની બાજ છે;	
એને ભોગવે તે જાણો તમે પાજ છે.	૨
જેણે છોડ્યું તે અતિ અતિ રાજ છે;	
તેની દહડી તે રોગ વિણ સાજ છે.	૩
મુણી સતનામ માયા ભાઈલાજ છે;	
ઓળખ્યા ગુરૂ તેને કો'યલી એ ભાજ છે.	૪
વ્યર્થ દિકરો દિકરી દાદી દાજ છે;	
વ્યર્થ હાથી ઘોડા ને મળ્યા વાજ છે.	૫
ખોટું મારૂં ને તારૂં એ તો જાણે છે;	
તોય ભુરાયો થઈ ભલું માણે છે.	૬

૪ કો'યલી-કોહી ગયેલી. ૫ દાજ-દાદા. વાજ-ઘોડા.

૬ ભુરાયો-ભરમાયસો.

ખરૂં ખાંતે તરણું તો ગુરૂ નામે છે;	
ધીર ધારણ ખરી તે એને ધામે છે.	૭
મારૂં મારૂં કહેછે એ તો જૂકું છે;	
નથી ભૂત આવળિયાનું કુંકું છે.	૮
તોય ભૂત કહે એહ ભ્રમણા છે;	
નાચ કાળના તે જાણો તમે નમણા છે.	૯
સત્ય નીરાંતનું નામ એકલું છે;	
આપુ ભાગ્યું ટૂંટ્યું બીજું રેંકળું છે.	૧૦

ગરબી ૩ જી.

જેને અલ્યા ચાર દિવસ સાજી કાયા છે;	
બીજી વળગેલી જાડી તને માયા છે.	૧
સગા સર્વે મુઆ પછી ના'યા છે;	
તારી એન બાઈ મોટા ભાયા છે.	૨
તારા લાકુ નિપાઈતેણે ખાયા છે;	
તારા રાજઆ તે રાજવી કહી ગાયા છે.	૩
એવી જાણો તે તમે મળી નારી છે;	
એથી દુઃખડાં તે તમને ભાઈ ભારી છે.	૪
તારી તારી કહે નવ તારી છે;	
એ તો તને મૂકીને જનારી છે.	૫
અલ્યા તારૂં તે તલભર વારિ છે;	
શીદ મરે તે કહી ભૂમિ મારી છે.	૬
એ તો કળા કર્તાની કંઈ ન્યારી છે;	
તારી ખોટી સર્વે ખુમારી છે.	૭

એક ખરી ભક્તિ તો જાણુ ભાઈતારી છે;	
તેને રીઝા તે કહી કહી મારી મારી છે	૮
જે તારો બાપ ગયો તેહ રસ્તો છે;	
નથી મોઘો એ તો અધ્યા રસ્તો છે.	૯
બાપુ નામ તે જાણવું મોઘું છે;	
બાકી ભ્રમણાનું ઘર તે તો મોઘું છે.	૧૦

ગરબી ૪ થી.

તું તો ધારે છે તે સહુ ખોટું છે;	
તું તો જાણે છે સુખ મેં ખોટું છે.	૧
કોટિ ઉપાય ધનકાજ કીધા છે;	
ખોટા રસ્તા તમે તો ભાઈ લીધા છે.	૨
બુઝ્યો કોના મનોરથ સીધ્યા છે;	
રાવણ જેવા તો રામથી બીધ્યા છે.	૩
કાળે હિરણ્યકશિપુ લીધા છે;	
એણે કાર્તવીર્યને દંડ બુઝ્યો લીધા છે.	૪
એણે કંસ જેવા તો અધ્યા વિધ્યા છે;	
જરાસંધનાં જોર જેણે છિધાં છે.	૫
તહીં તારૂં ગજુ તે અધ્યા કેટલું છે;	
હાથી પાસે મગતરા જેટલું છે.	૬
તોય હું હું કરીને મસ્તાનો છે;	
એ તે ખરો કે ખોટો તને તાનો છે.	૭
હંમે માયે લટક્યો તે અધ્યા ભૂધ્યો છે;	
આજ હું પદ માંડી તું દૂધ્યો છે.	૮

(પાણુ) કાળ ન મૂકે એ તો જાણી સાચું છે;

ગરબીઓ.

૯

રૂંડું કે ભુંડું ગ્રહો કે બાળો ડાચું છે.
બાપુ નામ નીરાંત એક મોડું છે;
બીજું બાળો તે ધીર વિના ખોડું છે.

૧૦

દેહઅંગ.

ગરબી ૧ લી.

અલ્યા તું તો કે'છે ને તન તો અમારું;

ટક. ૧

ત્યારે તું ને એકજ વાત હું તો વિચારું.

તારું તન તે અલ્યા જ્યાંહી સુધી સાળું;

પછી તું તો બાણ ને દૂરેલું એ તો વાળું.

અલ્યા ૦ ૨

જ્યાં સુધી વાળે છે શબ્દો સારા સારા;

અલ્યા ૦ ૩

ત્યાં સુધી બાણજ મારા અને તારા.

એક અલ્યા છ મહિના તો ખાટલે રે'ની;

અલ્યા ૦ ૪

પછી તું તો મારું મારું મને કે'ની.

કે'શે આનું તનડું તે ત્યારે જાય તૂટી;

કે'શે તારા આવરદાની દારી જુઓ છૂટી.

અલ્યા ૦ ૫

રોગ રાધ લેશે તે તો તારી દહ લૂંટી;

અલ્યા ૦ ૬

તારી રગ રગ રહી જશે ઘૂંટી.

ત્યારે અલ્યા તારો તે દહ કોણ કે'શે;

અલ્યા ૦ ૭

જ્યારે બધાઓ આવીને બધે બેસે.

તારે મૂખે કહીશ મરાય તો સારું;

અલ્યા ૦ ૮

તોચે તને છૂટે નહિ મારું તારું.

તને અલ્યા ધિગધિગતી પોટલિયો ચાપે;

અલ્યા ૦ ૯

જેથી તારું તારું તન કે' તેહ કાંપે.

૧ વિચારું-પૂછું. ૨ વાળું-વાઘ. ૭ બાઈઓ બેસે-રડવા સારું
બાઈ આવીને બેસે એવી દશા-ગરબી.

બાપુ તારં તારં કે' તેને તરિયા ચાંપે;
જે તું એક દિવસે ખેત ખાંપે.

અલ્યા ૦ ૧૦

ગરખી ૨ ૭.

ભાઈ તમે ભજ્ને ભજ્નેને ભગવાન;		
છોડો તમે તમારું સમજ્યું ગુમાન.	ટેક.	૧
જુઓ કે'વું કર્યું તમારેકાજે દેવે;		
તેને મૂઠ કયો હોય તે ન સેવે.	ભાઈ	૨
જે જે તમે પાવકને તપાસી તપાસી;		
પાણી રેડે જશે એ તો ભાઈ નાશી.	ભાઈ	૩
તેના તમે અજળ તમાસો અલ્યા જે જે;		
જઠરાગિન થાય જાજવલ સંશે ખોજે.	ભાઈ	૪
મરને કરો કારીગરીઓ અનેક;		
તોય વળે હરિની કારીગરીએ છેક.	ભાઈ	૫
ભાળ આંખ નાસા અને જુઓ સુખ;		
છૂપાવ્યું ગુહ્ય જેતાં લાગે તને દુઃખ.	ભાઈ	૬
જે તારેકાજે કર્યું એટલું આજ;		
તું તો મારો દેહ દેહ કરી આવ્યો વાજ.	ભાઈ	૭
મરવા પડે ત્યારે લેતો રામનામ;		
નહિ તો મારો મારો કહી ધૂમતો તું આમ.	ભાઈ	૮
જેવો તું તો ઠગે અલ્યા દેવને જાણ;		
તેવો તારો કાઢે કદી દેવજે ધાણ.	ભાઈ	૯
બાપુ તે તો કરો શું તમે નાદાન;		
ધીર ધીંગ દાની નવ થાયે અદાન.	ભાઈ	૧૦

ગરબીઓ.

ગરબી ૩ જી.

તું તો કે'છે તન મારું એક મારું;	ઠેક.	૧
અમો પણ ભાઈ ભેગું કહીએ સારું.		
વારું એક વાતનો છે સંશય અમારે;	તું તો	૨
તેના તો ખુલાસો કરવો પડશે તમારે.		
પૂછીએ અમે તે મુણો તમે ધ્યાને;	તું તો	૩
જે કંઈક આખ્યું હોય ભગવાને.		
વારું તું તો કે'છે કપાળ મારું;	તું તો	૪
તેવાં આંખ કાનને અમો પણ ધારું.		
નાક મુખ અને ગોરા ગાલો;	તું તો	૫
દાઢી અને મૂછોએ કર તમે ઘાલો.		
ગ્રીવા હૃદય ને હાથ પગ મોટા;	તું તો	૬
ઉદર નખ ને કેશ નથી છોટા.		
એ સહુ તારું તેમાં નથી વાંધો;	તું તો	૭
પણ મુઆ પછી કરે સહુ લાંબો.		
તારું મુખ જતાં તે પંડિત કંપિ;	તું તો	૮
તને તારાં કોઈ સરસ્યો ન આંપે.		
તારું મુખ તારું નાક અને ડાઢી;	તું તો	૯
તે તો ડાઘુ રાતકાકે અલ્યા લાઢી.		
બાપુ ત્યારે તું તો બોલ્યા વિના સૂતો;	તું તો	૧૦
ક્યમ નવ છતો થયો હું હું બ્યારે હુતો.		

૭ લાંબો- ઉપવાસ. ૯ ડાઘુ ૬૦-ડાઘુએ તે બાળ્યું અને રાતકાકે (૬-
જામે) તે વાઢી નાખ્યું. અથવા ડાઘુરૂપી હજામે.

ગરબી ૪ થી.

તારી માત કે'તી મારો એ તો મારો;		
લોક કે'તા ખરો બાધ તારો તારો.	ટેક.	૧
સંત કે'તા નથી એહ અલી તારો;		
એને આવશે તે કોઈ દિન વારો.	તારી૦	૨
બાપ કે'તો એ છે મારો બેટો;		
કે'તા સંત કરો એને છેટો.	તારી૦	૩
બેની કે'તી તે વીરો અમારો;		
સંત કે'તા કે કાઠ જોયે ભારો.	તારી૦	૪
બાઈડી કે'તી કે માંઠી એ તો મોટો;		
સંત કે'તા કે કાળનો રોટો.	તારી૦	૫
છોકરાં કે'તાં કે મારો બાપો;		
સાધુ કે'તા કે સુતળીનો પડશે કાપો.	તારી૦	૬
એમ સંત અસંતની વઢવાડો;		
તેમાં આવીને કાળ થયો આડો.	તારી૦	૭
મરતાં મારો કે'તાં સહુ અટક્યું;		
મડદું જોઈને ફરે સગું ફટક્યું.	તારી૦	૮
ત્યારે સતે તે આવી દાખવિયું;		
જ્ઞાનામૃત તે કંઈ આખવિયું.	તારી૦	૯
બાપુ તોય રડવું તે નવ કોઈએ મૂક્યું;		
મરનારની પાસે તે કોઈ નથી હુક્યું.	તારી૦	૧૦

તૃણાઅંગ.

ગરબી ૧ લી.

હું તો આજ ભજું હરિ કાલ ભજું રે;		
હાલ માઝું હરિ ભજવાનું નથી ગજું રે.	ટેક.	૧

ગરબીઓ.

- આજ ઉમર છે અતિ નાની રે; હું તો ૨
 મોટપણે લક્ષિ કરીશું છાની રે.
 ગઈ બાળવય ને આવી જવાની રે; હું તો ૩
 ત્યારે તો થઈ ગઈ વૃત્તિ તે દિવાની રે. હું તો
 કર્યા ઈશિક ને ખેલ બહુ ખેલ્યા રે; હું તો ૪
 ભાઈ ઘણા રંગ રાગમાં છકેલા રે. હું તો
 મુણ્યાં ગાન તાન આવ્યું નહિ ભાન રે; હું તો ૫
 કોઈકે સંતે આવી શીખાવી છે સાન રે. હું તો
 ત્યારે વાયદો કર્યો તે વૃદ્ધપણકરો રે; હું તો ૬
 સર્પ છોડી કરું સફળ તો ફેરો રે. હું તો ૭
 એમ કરતાં કરતાં આવ્યો છે ખુલાપો રે; હું તો
 ત્યારે લાગ્યા તનને તે અતિ સંતાપો રે. હું તો ૮
 છોકરાં સાંચું સાંચું લઈ આવ્યાં રે; હું તો
 ડોસે ટગર ટગર દુઃખ લાગ્યાં રે. હું તો ૯
 ત્યારે સાંભર્યા રામજી મઢિયાળા રે; હું તો ૧૦
 દાદા કે' અમે થાઉં મઢિયાળા રે.
 બાપુ છોકરાં કે' મૂકો તમે ઠક ઠક રે; હું તો
 નીરાંતની મૂકો તમે બક બક રે.

ગરબી ૨ જી.

- ત્યારે વળી પળનો તે વાયદો કરતા રે; ઠેક. ૧
 પળ વિતે ત્યારે ઘડીએ ઘૂંટ ભરતા રે.
 ઘડી જાય ત્યારે પો'રના પરાણા રે; ત્યારે ૨
 પો'ર વીતે ત્યારે દિવસના શાણા રે.

૯ મઢિયાળા—મઠવાસી—સંન્યાસી.

ગરબી ૪ થી.

તારી માત કે'તી મારો એ તો મારો;		
લોક કે'તા ખરો બાધ તારો તારો.	ટેક.	૧
સંત કે'તા નથી એહુ અલી તારો;		
એને આવશે તે કોઈ દિન વારો.	તારી૦	૨
બાપ કે'તો એ છે મારો બેટો;		
કે'તા સંત કરો એને છેટો.	તારી૦	૩
બેની કે'તી તે વીરો અમારો;		
સંત કે'તા કે કાઠ નેચે ભારો.	તારી૦	૪
બાધડી કે'તી કે માંટી એ તો મોટો;		
સંત કે'તા કે કાળનો રોટો.	તારી૦	૫
છોકરાં કે'તાં કે મારો બાપો;		
સાધુ કે'તા કે સુતળીનો પડશે કાપો.	તારી૦	૬
એમ સંત અસંતની વઢવાડો;		
તેમાં આવીને કાળ થયો આડો.	તારી૦	૭
મરતાં મારો કે'તાં સહુ અટક્યું;		
મડદું નેઈને ફરે સગું ફટક્યું.	તારી૦	૮
ત્યારે સતે તે આવી દાખવિયું;		
જ્ઞાનામૃત તે કંઈ આખવિયું.	તારી૦	૯
બાપુ તોય રડવું તે નવ કોઈએ મૂક્યું;		
મરનારની પાસે તે કોઈ નથી હુક્યું.	તારી૦	૧૦

તૃણાઅંગ.

ગરબી ૧ લી.

હું તો આજ ભણું હરિ કાલ ભણું રે;		
હાલ મારું હરિ ભજવાનું નથી ગણું રે.	ટેક.	૧

- આજ ઉમર છે અતિ નાની રે;
મોટપણે ભક્તિ કરીશું છાની રે. હું તો ૦ ૨
- ગઈ બાળવય ને આવી જવાની રે;
ત્યારે તો થઈ ગઈ વૃત્તિ તે દિવાની રે. હું તો ૦ ૩
- કર્યા ઈશિક ને ખેલ બહુ ખેલ્યા રે;
ભાઈ ઘણા રંગ રાગમાં છકેલા રે. હું તો ૦ ૪
- સુણ્યાં ગાન તાન આવ્યું નહિ ભાન રે;
કોઈકે સંતે આવી શીખાવી છે સાન રે. હું તો ૦ ૫
- ત્યારે વાચદા કર્યો તે વૃદ્ધપણકરો રે;
સર્વ છોડી કરું સફળ તો ફેરો રે. હું તો ૦ ૬
- એમ કરતાં કરતાં આવ્યો છે બુઢાપો રે;
ત્યારે લાગ્યા તનને તે અતિ સંતાપો રે. હું તો ૦ ૭
- છોકરાં સાંચ્યું સંચ્યું લઈ આવ્યાં રે;
ડોસે ટગર ટગર દુઃખ ભાળ્યાં રે. હું તો ૦ ૮
- ત્યારે સાંભર્યા રામજી મઢિયાળા રે;
દાદા કે' અમે થાઉં મઢિયાળા રે. હું તો ૦ ૯
- બાપુ છોકરાં કે' મૂકો તમે ટક ટક રે;
નીરાંતની મૂકો તમે બક બક રે. હું તો ૦ ૧૦

ગરબી ૨ જી.

- ત્યારે વળી પળનો તે વાચદા કરતા રે;
પળ વિતે ત્યારે ઘડીએ ઘૂંટ ભરતા રે. ટેક. ૧
- ઘડી જાય ત્યારે પો'રના પરાણા રે;
પો'ર વીતે ત્યારે દિવસના શાણા રે. ત્યારે ૦ ૨

દિવસ જાય ત્યારે રાતો રાખે રે;		
એમ તૃણાનાં ચૂંથાણાં ચાખે રે.	ત્યારે૦	૩
આખર વખત એવે આવી લાગે રે;		
દાદાજીનાં તે દિવ્યણિયાં ભાગે રે.	ત્યારે૦	૪
સૂતા સૂતા જપે કદી નામ રે;		
ત્યારે છોકરા તે કે'છે દધએ ડામ રે.	ત્યારે૦	૫
થયો સનેપાત તેથી કરે લવરી રે;		
ત્યારે રાખે દાદાજી જીભ નવરી રે.	ત્યારે૦	૬
એમ આખર સુધી તૃણા તાણે રે;		
પણ મૂઠ આત્મારામને નવ માણે રે.	ત્યારે૦	૭
તૃણા તૂટતાં દુઃખ સુખ તૂટે રે;		
પણ એ તો કયા પ્રણયથી ભાઈ છૂટે રે.	ત્યારે૦	૮
નવ સદ્ગુરુનું નામ લેવું રે;		
સાજ ત્યારે તો કે' તૃણા સેવું રે.	ત્યારે૦	૯
બાપુ થાય તૃણાની એવી કૃજેતી રે;		
ધીર નીરાંતને જાણ્યા છે એતી રે.	ત્યારે૦	૧૦

ગરબી ૩ જી.

ભાઈ તમને તલાલર મળે કંઈક અન્ન રે;		
તહીં તમે દાડાવો તમારું મન રે.	ટેક.	૧
જે કદી કોઈ આપવા પાશેર ધારે રે;		
તો તમે જાઓ પૂરા શેરની પારે રે.	ભાઈ	૨
કોઈ શેર આપવાનું વિચારે રે;		
તો તો તમે દશેરને મરો ભારે રે.	ભાઈ૦	૩
એક સો મળે તો માગો બસે રે;		

ગરબીઓ.

આપે હુન્તર તો તેનું સહુ જશે રે.	ભાઈ	૪
તમને મળે કદી એક હુન્તર રે;	ભાઈ	૫
તો તો તમે ઇચ્છો સોનેયાની પાર રે.	ભાઈ	૬
સોનું મળે તમે હીરા માગો રે;	ભાઈ	૭
આપે હીરા તો માતીથી રાગો રે.	ભાઈ	૮
એમ તૃણા તો તમારી ન તૂટે રે;	ભાઈ	૯
એના ઉભરા તે કોઈથી ન ખૂટે રે.	ભાઈ	૧૦
અન્ન વસ્ત્ર મળે તો માગો વૈસા રે;		
મળે જૈસા તૈસા તો માગો વૈસા રે.		
કોઈ અવતર્યો નથી એવો દાતા રે;		
તૃણાખોરને ખવરાવી ખાતા રે.		
બાપુ એક તૃણાને જીતે ગુરુદેવા રે;		
ધીર ગાયકવાડ નામ ધરે કરે સેવા રે.		

ગરબી ૪ થી.

તને કોઈ કે'તું કે ન કર્યું તૃણા રે;	ટેક.	૧
તારું સહુ પૂરું કરશે હરિ કૃષ્ણા રે.		
ત્યારે તું તો તેને દત્તો જખાપ રે;	તને	૨
ઘરમાં બેઠે આવી આપે મારો બાપ રે.	તને	૩
સૂતા રહો તમે તૃણાના ત્યાગી રે;	તને	૪
તમારી ભૂખ જશે સર્વે ભાગી રે.	તને	૫
તેને સંત કહે સુણુ શ્વાન રે;		
કંઈક અમારું કંઈકું તું માન રે.		
અલ્પ અજગર ઉદ્યમ ભાજો રે;		
જેને ખાવા જોઈએ ખાંડી લાજો રે.		

૬ રાગો—પ્રીતિયુક્ત થાવ. ૮ વૈસા—એવા.

તેનું ઉદર ભરવા તમે જાવો રે;		
તમે ચૂવા ઉઘોગી સર્પને ભાવો રે.	તને૦	૬
સિંહ શું અલ્યા તારી પેઠ ભટકે રે;		
એને ભક્ષ તો ગુફામાં આવી અટકે રે.	તને૦	૭
ત્યારે તૃષ્ણાળ ખોલે છકી રે;		
તમારે કેમ ભીખારીની ટેક ટકી રે.	તને૦	૮
ત્યારે સંત ખોલ્યા સુણ મૂઠ રે;		
કોક શંકર જેવો ધની મળ્યો ગૂઠ રે.	તને૦	૯
ખાપુ તેથી કુખેરને સોંપ્યું કાજ રે;		
ગાયકવાડ નામ ધરી કરીએ રાજ રે.	તને૦	૧૦

વચનઅંગ.

ગરબી ૧ લી.

વચન પાળે તે તો સંત મોટા;		
બીજાએ જાણ્યા વાળ્યા તે ખોટા લંગોટા. ટેક.		૧
વચન સાચું તેની ખરી માનો સેવા;		
વચન સાચું તેને ગુરુરાજ કે'વા.	વચન૦	૨
વચનમાં રૂપ રંગ અને વસે શોભા;		
વચન જતાં ગુરુરાજની જાણ્યા આભા.	વચન૦	૩
ધિક્ક જેણે ગુરુ થઈ વચન ન પાળ્યાં;		
તેનાં જાણ્યા કાળે તે મૂખ નિશ્ચે બાળ્યાં.	વચન૦	૪
વચન એ તો સદ્ગુરુકેરી જોડી;		
ભૂલ્યા જેણે વચનની સાંકળ તોડી.	વચન૦	૫
વચન ચૂક્યા તે તો જાણ્યા વચનજા;		
તેને ગણ્યા કસાઈ કે કસાઈના ભાગા.	વચન૦	૬

વચનકાજ હરિશ્ચંદ્ર શું શું કીધું;		
વચનકાજ પાણી રાણીએ શિર લીધું.	વચન૦	૭
વચનકાજ વસિષ્ઠ વિશ્વામિત્ર લલિયા;		
વચનકાજ એવા એવા ઘાટ ઘડિયા.	વચન૦	૮
વચન એ તો સદ્ગુરુકેરી શોભા;		
વચન પર બાપુ જેવા કંઈક થોભ્યા.	વચન૦	૯
જેયા બાપુએ વચનના સાચા;		
એકે ધીર નીરાંત વિના સહુ કાચા.	વચન૦	૧૦

ગરબી ૨ જી.

તમે જુઓ જુઓ વચનની શોભા;		
જેણે વેણે દેવ દાનવ જેવા લોભ્યા.	ટૂંક.	૧
એક વાણી હાડ તારાં ભંજવે;		
એક વાણી તારા અરિને રંજવે.	તમે૦	૨
મૂકો ભાઈ સંતની વાતો હમાણા;		
થઈએ સંસારી તમથી બમાણા.	તમે૦	૩
સંસારીમાં જો વચનનો સાચો;		
તો તો તારો પડશે વેપારે માઝો.	તમે૦	૪
કદી ધની હોઈ ભાઈ તુંજ જૂઠો;		
તો તો જાણુંજે રામજી તને રૂઠ્યો.	તમે૦	૫
જૂઠાને જણ્યાં સુધાં નવ માને;		
જૂઠાને પાસે કોઈ નવ આણે.	તમે૦	૬
જો સંસારીમાં એટલું ખોટું;		
તો તો અલ્યા જ્ઞાનીની ગલીમાં કેવું ખોટું.	તમે૦	૭
ત્યાં તો જોઈએ સચાઈની એક સાડી;		

ખીજી નભે નહિ વાત જેહ લખાડી.	તમે૦	૮
કરી જ્ઞેને અનુભવ સાચકેરો;		
એક ખે દિનમાં છૂટશે ચોરાશીના ફેરો.	તમે૦	૯
ખાપુ ધીર ધણી એ તો એક સાચો;		
ખીજી નીરાંતને જોઈ ખાપુ રાચ્યો.	તમે૦	૧૦

ગરખી ૩ જી.

અલ્યા સત્ય વચનની મોહની જૂદી;		
જૂઠો જુએ તેને નાખે સહુ છૂંદી.	ટેક.	૧
જ્ઞેને અલ્યા સાચાના કેવો વિશ્વાસ;		
જ્ઞેને પૂરી પડે કેવા કેવાની આશ.	અલ્યા૦	૨
તને લલચાવવાને કહું એક;		
તું તો ધર્ય સાચાતણો વિવેક.	અલ્યા૦	૩
પછે કદી જૂઠું ખોલીશ કદી ઢોંગી;		
તો તો તારી સાચાની સવાસે સોંગી.	અલ્યા૦	૪
અલ્યા તારા ગુરૂ જેહ થઈ ગયા પે'લા;		
તે તો ખોલ્યા સત્ય થયા તેણે સહુ ઘે'લા.	અલ્યા૦	૫
તેનું રજ્યું કે કર્યું તમે ખાવો;		
ટીલાં તાણી તાણી સાચાને તાવો.	અલ્યા૦	૬
થાવ સાચા તો મળે ઘણા લોકો;		
થઈ સાચા પછે ધન હરો રોકો.	અલ્યા૦	૭
તો તો મનકું અમારું કંઈ માને;		
એટલું કરો આપી સાન ભગવાને.	અલ્યા૦	૮
ભાઈ તમે ભકતો જો જો એટલું જ્યારે;		

ગુરુ ગુરુ કહી ગોદા ખાને ત્યારે.	અલ્યા૦	૯
નવ જુઓ સાચું શમાણા માંહી;		
બાપુ તમે નવ જાશે કદી ત્યાંહી.	અલ્યા૦	૧૦

ગરબી પ મી.

બાપુ અમે જ્ઞાનની કરી કંઈ વાતો;		
તે વાંચી કરો શુદ્ધ તમારી ભાઈ જાત્યો.	ટેક.	૧
ધારો તમે સાચી તે ટેકની સગાઈ;		
તો તો તરો બાઈ અને તમે ભાઈ.	બાપુ૦	૨
માનો મિથ્યા તમે સહુ જ્યારે;		
હરિ હર કરે સા'ય તમને ત્યારે.	બાપુ૦	૩
મારું તારું નથી મૂક્યું જ્યાં સુધી;		
બાપુ કે' નવ તરો તમે બુધી.	બાપુ૦	૪
ખરા ટેકની તરવારે ભાઈ રે'શો;		
ત્યારે તમે કંઈ લીધું એમ કે'શો.	બાપુ૦	૫
અનુભવ કરી કરી અમે કહીએ;		
અમો જેવે રૂપે થઈ રહીએ.	બાપુ૦	૬
તમો સમજો તો અમે સમજાવું;		
ભક્ત થવું એમાં રખે ધારો ખાવું.	બાપુ૦	૭
કવિ રવિથકી ભક્ત રાજ મોટા;		
ધની કણી જાણો એહથકી ખોટા.	બાપુ૦	૮
પણ હોય ભક્તરાજ જ્યારે સાચા;		
નહિ તો જાણો સર્વને તેમ તેને કાચા.	બાપુ૦	૯
બાપુ નામ નીરાંતનું અમે લઈએ;		
ગુરુ ગુરુ ધીરાને તો કહીએ.	બાપુ૦	૧૦

જ્ઞાનોપદેશ.

કાપી ૧ લી.

સમજ્યા વિના સાધન રે, તેની નવ થાય ગતિ;
 હરિનામ વિના રે, જે નર રહ્યા મૂઢ મતિ. ટેક. ૧
 હરિનામ ।વના જે જે કરવું તે, ભાત ભાતના ક્રમ,
 સદ્ગુર મળે તો સંશય ઠાળે, ભાગી જાય સહુ ભ્રમ;
 ક્રમ ગયા સહુ નાશી રે, પાચે પડે ગતિ મુક્તિ. સમજ્યાં ૨
 જગ જગન કરું (તો) દોષ ઘણો ખેસે, લક્ષ લક્ષ જીવ મરી જાય,
 એક કુળગુર તો આત્મા દુખે, ત્યાં સુધી કર્મ કહેવાય;
 નામ ઘણું મોટું રે, આવરણ ના આવે રતિ. સમજ્યાં ૩
 દમ ના ધુંદું ને સુખ ના રહું, સુરત નામ એક રૂપ,
 નામી અનામી પોતે બન્યો છે, કોટિ બ્રહ્માંડના ભૂપ;
 જાપ ક્યાં જાપીએ રે, પોતે તો બન્યો જગપતિ. સમજ્યાં ૪
 સદ્ગુર મહિમાનો પાર ન આવે, અંતરકેરું છે મહાશૂળ,
 ભૂલ હતી તે સદ્ગુરએ ભાગી, વસ્તુ આપી છે અમૂલ;
 ગુર નીરાંત બાપુ કહે છે રે, પ્રગટ કરી ગુપ્ત હતી. સમજ્યાં ૫

કાપી ૨ જી.

પાણીના ખેલ બનાવ્યો રે, એની તો કહીએ અકલ ઘણી;
 સહુથી રમનારો ન્યારો રે, શોભા તો એના નામતાણી. ટેક. ૧
 ખરું એ પાણી ને 'મોટું' એ પાણી, પાણી અફીણ ને ખાંડ,
 એ પાણીથી થયાં નરનારી, ને એ પાણીથી બ્રહ્માંડ;

૩ કુળગુર ધૃં—સર્વના કુળગુરૂરૂપ જે આત્મા, તે દુખે—દુખાય
 ત્યાં સુધી કર્મ (બંધન કરનાર) કહેવાય, માટે નામ એજ ઘણું 'મોટું' છે, જેને
 રતિ (લગાર) પણ આવરણ (પડદો—અંતરાય) આવતું નથી.

પાણીનું બન્યું મોતી રે, પાણીની બની હીરાકણી. પાણી૦ ૨
 પાણીની અમૂલ્ય કાયા બનાવી, હાડ ચામ લોહી માંસ,
 પાણીના રે પશુ પક્ષી બનાવ્યાં, પાહાડ પથ્થર ને ઘાસ;
 પાણીનાં હાથી ઘોડા રે, પાણીની સાલ પામરી બની. પાણી૦ ૩
 સર્વે ધાત તો પાણીની બની છે, પાણીતાણા પચરંગ,
 સહુથી ન્યારો મારો સાંઈ બિરાજે, તેને દખીને થયો છું ડંગ;
 સંગ કીધો તેનો રે, સત્તા તો આતમાની ઘણી. પાણી૦ ૪
 અક્ષારાતીતે અક્ષરબ્રહ્મ નીપજવ્યા, ને અક્ષરથી નરનાર,
 ઝોંકારથી ત્રણ ગુણ નિપાવ્યા, એ અઠાવીસ નિરધાર;
 ઝોગાણત્રીશમા વિષ્ણુરે, ત્રીશમા બાપુ ગાય ભણી. પાણી૦ ૫

કાફી ૩ જી.

પુનમિયા તેને કહીએ રે, પુરણ નીમ જોણે રાખ્યો;
 હરિ સાથે પ્રીતિ રે, અદ્વૈત પ્યાલો તેણે ચાખ્યો. ટેક. ૧
 રણ મૂકાવે તેને રણછોડજી કહીએ, સદ્ગુરુ તેનું નામ,
 મરણ જન્મનો સંશય મટાડે, તો વીશવશાએ થયું કામ;
 આતમારામ જાણો રે, દૈતભાવ કાઢી નાખ્યો. પુનમિયા૦ ૨
 ગુરુમતિ જળમાં સ્નાન કીધું, સાકર માખાણ પ્રેમ,
 સુરતા તુલસી વા'લાને ચઢાવી, એમ રાખ્યો છે નેમ;
 ધન મળ્યું જૂનું રે, ગુણુગાગેર દરવ દાખ્યો. પુનમિયા૦ ૩

૪ ડંગ-દિંગ-વિશિત. ૫ એ ઇ૦-પચીસ તત્વ અને ત્રણ પ્રકારનો અહંકાર એમ અઠાવીસ તત્વ થાયછે. ત્રીસમા-બ્રહ્મ-નિર્વિકાર આત્મા.

૧ નીમધારી પુનમિયા દર પુનમે ડાકોર રણછોડજીની જાત્રાએ જાયછે તેને ઉદ્દેશીને આ કાફી છે. ૩ ગુરુમતિ—ગુરુમતિ રૂપી ગોમતીમાં. ગુણુગાગર દરવ દાખ્યો-ડાકોરના મંદિરમાં એક ગાગર રાખેલી છે તેમાં જાત્રાળુ પૈસા તાખે છે તેને અનુસરીને આ કથન છે.

દેહ દારકામાં દીનોનાથ બિરાજે, હરિનામની છે છાપ,
 સદ્ગુરુ દેવે કૃપા કરી ત્યારે, ઠાળ્યા ત્રિવિધીના તાપ;
 પાપ ગયું નાશી રે, ગુરુએ આપી જ્ઞાન આંખો. પુનમિયાં ૪
 સચરાચરમાં હરિ દેખાડ્યા, જેમ જળમાં સૂર,
 વા'લા વિના કોઈ ઠામ ના ઠાલો, જ્યાં જોડે ત્યાં ભરપૂર;
 આપુ નામ સાચું રે, ગુરુકૃપાથી હરિ અંખો. પુનમિયાં ૫

કાફી ૪ મી.

કેવળપદ સાચું રે, પંડિત તમે ઉરમાં આણો;
 જેનાવડે બોલે રે, તેને તો તમે નવ જાણો. ટેક ૧
 ખત વાંચે તો પાર ના આવે, ને વસુલ કરે વસુલ થાય,
 કુરાન પુરાણ સૌ વાંચીને થાક્યા, પાણુ આત્મા સમજે તો દુઃખ જાય;
 સુખ થાય આજું રે, મત તમે શીદ તાણો. કેવળપદ ૨
 પિયુ પરદેશે ગયા ને મૂકી ગયા, પોતાના ઘટનો રંગ,
 મન મનોરથ ત્યારે રે થાય જ્યારે, સ્વામી મજે અભંગ;
 આપ નવ શોધ્યું રે, તો જ્ઞાન દીવો કીધો રાણો. કેવળપદ ૩
 લાજ મૂકીને માથે છેડો રે નાખ્યો, તેને સ્વામીના નહિ પાર,
 પતિવ્રતા સ્વામીની વાતો કરે છે, ત્યારે વચળીને આવે ખાર;
 એક આંખવાળો રે, દુઃખિયો થાય કે'તાં કાણો. કેવળપદ ૪
 તાંબાનો રૂપિયો કહીં ના ચાલે, ગમે તેવી પાડે છાપ,
 જડને જાચે કર જોડીને તોય, નવ મટે ત્રિવિધિ તાપ;
 આપુ નામ સાચું રે, સંત તમે સત્ય માણો. કેવળપદ ૫

કાફી ૫ મી.

નામ જોણે જાણ્યું રે, તે તો વેદ આરે ભણ્યો;

ભેદ જોણે જાણ્યો રે, તે તો ખરો તરત બન્યો. ટેક. ૧

બત્રીશ આભરાણુ અંગે ધરે નારી, નાક વિના શો શાણુગાર,
કવિએ જો આપનું આપ નવ જાણ્યું, તે કયમ કરી ઉતરે પાર;
સાર કયાંથી મળશે રે, જાણ્યો ખરો પાણુ નવ ગણ્યો. નામ૦ ૨
વાંઝણી નારીને સ્વપ્નું આપ્યું છે, પુત્ર નથી રે એની પાસ,
એમ ભજન દખા દખી કરે છે, તેની કેમ પૂરી થશે આશ;
કોને બાપ કહેશે રે, વેશ્યાએ જે પુત્ર જાણ્યો. નામ૦ ૩

નામ ગુણ ને રૂપનો નાશ વળી, એથું પદ અવિનાશ,
એ એથા પદનાં ભેદ જાણ્યો તેને, કહીએ હરિતણા દાસ;
નાશ કરી કરમનો રે, સંશય એક પળમાં હણ્યો. નામ૦ ૪
ગરીબી રાખી તમે ગુરૂને સાહો, કરો શબ્દનો તોલ,
આપણથકી જો અદકો મળે તો, તેનો ધારણુ કરજો બોલ;
ગુરૂને સંગ બાપુ રે, અનામી નામ પોતે બન્યો. નામ૦ ૫

કાફી ૬ કી.

સંશય રૂપી સ્વપ્નું રે, સત્ગુરુ વિખ વાળે;
વગળ કાહાડી નાળે રે, સોની જેમ સોનું ગાળે. ટેક ૧
એક હસ્તીએ બકરી જનમી, બીજું જનમ્યું ઊંટ,
ઊંટની ગરદન એવી લાંબી, તે પો'ચી ચારે ખૂંટ;
ખૂંટે બાંધ્યું રે'શે રે, છૂટે તો એ ઊંધું વાળે. સંશય૦ ૨
ઊંટ બકરીને સંયોગ થયો, તેનાં બચ્ચાં થયાં વીસ ને સાત,
અનુભવી જન તો મગ્ન થયા છે, બીજા શું જાણે એ વાત;

૫ અનામી—નામ રહિત બ્રહ્મ.

૨ હરતી—અંતઃકરણ. બકરી—બુદ્ધિ. ઊંટ—મન. ખૂંટા—ધ્યેય પદાર્થ.

દેહ દારકામાં દીનોનાથ ધિરાજે, હરિનામની છે છાપ,
 સદ્ગુરુ દેવે કૃપા કરી ત્યારે, ટાળ્યા ત્રિવિધીના તાપ;
 પાપ ગચું નાશી રે, ગુરુએ આપી જ્ઞાન આંખો. પુનમિયાં ૪
 સચરાચરમાં હરિ દેખાડ્યા, જેમ જળમાં સૂર,
 વા'લા વિના કોઈ ઠામ ના ઠાલો, જ્યાં જોડું ત્યાં ભરપૂર;
 આપુ નામ સાચું રે, ગુરુકૃપાથી હરિ આંખો. પુનમિયાં ૫

કાફી ૪ મી.

કેવળપદ સાચું રે, પંડિત તમે ઉરમાં આણો;
 જેનાવડે ખોલે રે, તેને તો તમે નવ જાણો. ટેક ૧
 ખત વાંચે તો પાર ના આવે, ને વસુદ્ધ કરે વસુદ્ધ થાય,
 કુરાન પુરાણ સૌ વાંચીને થાક્યા, પાણુ આત્મા સમજે તો દુઃખ જાય;
 સુખ થાય આજું રે, મત તમે શીદ તાણો. કેવળપદ ૨
 પિયુ પરદેશે ગયા ને મૂકી ગયા, પોતાના ઘટનો રંગ,
 મન મનોરથ ત્યારે રે થાય જ્યારે, સ્વામી મળે અભંગ;
 આપ નવ શોધ્યું રે, તો જ્ઞાન દીવો કીધો રાણો. કેવળપદ ૩
 લાજ મૂકીને માથે છેડો રે નાખ્યો, તેને સ્વામીનો નહિ પાર,
 પતિવ્રતા સ્વામીની વાતો કરે છે, ત્યારે વચળીને આવે ખાર;
 એક આંખવાળો રે, દુઃખિયો થાય કે'તાં કાણો. કેવળપદ ૪
 તાંબાનો રૂપિયો કહીં ના ચાલે, ગમે તેવી પાડે છાપ,
 જડને જાચે કર જોડીને તોય, નવ મટે ત્રિવિધિ તાપ;
 આપુ નામ સાચું રે, સંત તમે સત્ય માણો. કેવળપદ ૫

કાફી ૫ મી.

નામ જોણે જાણ્યું રે, તે તો વેદ ચારે ભણ્યો;

અનેક જનમ અફળાવું પડે પાણુ, સિદ્ધિ ન થાયે કંઈકામ;
નામ જડે વહેલું રે, મૂકો જંદા જાત ભાતો. ગુરૂં ૪
ચોગકળામાં ઇશ્વર નથી ખેઠો, નથી પેઠો સિદ્ધિકેરી માંય,
સિદ્ધિ જડે તેથી ઉલટો એ ભાગે, ગર્વ વધે ઘણો ત્યાંય;
બાપુ ભૂલે સરવે રે, વાહોલિયાં વ્યથં વા'તો. ગુરૂં ૫

કાફી ૨ ૭.

દેવ દેવી જૂઠાં રે, એ તો અમે કહ્યું પે'લું;
ચોગવિદ્યા તેવી રે, માને તેનું મન મેલું. ટેક. ૧
ચોગવિદ્યાવાળો ઝાઝમે, તેની કરીએ હવે વાત,
એની સિદ્ધિ અરાઢને આડી સુવાડી, મારીએ ઉપરથી લાત;
ભાત કાઢી ભેજો રે, ટાળીએ એને સહુ છેલ્લું. દેવં ૨
તેવી ભાઈ એની અરાઢ ધારણા, એ પાણુ જૂઠી જાણ,
ગર્વ થવાનાં સાધન એ તો, ભોગવે તેહ અજાણ;
માન નવ તેનું રે, હશે તો ઘટશે વે'લું. દેવં ૩
ચોગી અમે ભાઈ ચોગ તો સાધ્યો, કાપું તારો સંતાપ,
વાંઝિયાને હું છોકરો આપું, પાણુ મૂઢ કે'શે કોને બાપ;
તાપ એ તો તનના રે, લાગ્યું તને મૂઢ ઘેલું. દેવં ૪
તું કહીશ કે પરમારથ કરીએ, તોય માંહી પ્રકટશે તાપ,

૫ વાહોલિયાં વાહાવાં—બાથોડિયાં મારવાં.

૨ અરાઢ સિદ્ધિ—હવે પછીના પદમાં અનુક્રમે કહેવાશે તે. સહુ છેલ્લું
ઈં—બીજાં સર્વ સાધનોનું મિથ્યાત્વ કહી રહ્યા પછી હવે ચોગની સિદ્ધિઓ-
નું મિથ્યાત્વ કહીએ છીએ, એ ભાવ છે.

૪ મૂઢ ઈં—પણુ હે મૂઢ! એ તારો આપેલો છોકરો કોને બાપ કહેશે
તે તું વિચારીજે. અર્થાત્ એ શું તને બાપ કહેવાનો છે? તારો અર્થ એથી
શો સર્વો?

બકરીએ મારગ પાડ્યો રે, રખારી વિના સહુને ખાળે. સંશય૦ ૩
 બકરીનું જોર વાધ્યું ત્રણ લોકમાં, જિંટની કરી નાખી બકરી,
 રાજ રંક કોઇનું નવ ચાલ્યું, બકરી તો એવી વકરી;
 ભણ્યા ભેદુ ભૂલે રે, બળી મુવા એની કારે. સંશય૦ ૪
 જિંટ બકરીને એક ચારનારો, જેને હાથ પાછું નહિ શીશ,
 જ્ઞાની જન તો મગન થયા છે, ચડે અજ્ઞાનીને રીસ;
 બાપુ નામ સાચું રે, મરે ના કોઇ કાળે. સંશય૦ ૫

સિદ્ધિખંડન.

કાફી ૧ લી.

ગુરુ સેવા સાચી રે, બીજી તો સહુ ખોટી વાતો;
 જેનાવડે જઈએ રાચી રે, ભૂલ્યો તે તો માર ખાતો. ટેક. ૧
 સાધન ભક્તિ સહુને સૂવાડો, જગાડો ગુરુગમ એક,
 પહેલું ધ્યાન ધરો તમે ગુરુજીનું ઘટમાં, મૂકી બીજા સહુ ટે-;
 વિવેક રાખો એવો રે, અંધારાની ઢળે રાતો. ગુરુ૦ ૨
 દેવ મૂકો તમે દેવી મૂકો ભાઈ, વળી અથડાવું ઠામો ઠામ,
 કથા સાંભળી કાંઈ કામ ન આવે, તેમ રાતો પીજો સુંદરશ્યામ;
 કામ થાય એકે રે, ભેટે ગુરુ જ્યારે માતો. ગુરુ૦ ૩
 ગંગાજળ પીધે શુદ્ધિ ન થાયે, ન થાયે રહે રામ રામ,

૩ બચ્ચાં—પચીસ તત્વ, ચિત્ત અને અહંકાર, એ સત્તાવીશ.
 મારગ પાડ્યો—શુદ્ધિમાં દેહાધ્યાસ થવાથી દેહરૂપ થઈ ગઈ અને તેથી
 ભુક્તિનો માર્ગ રોડીને બેઠી. રખારી—સદ્ગુરુ.

૪ જિંટની બકરી કરી નાખી—મનને શુદ્ધિરૂપ કરી નાંખ્યું. મન દ્રવ્યના
 કરે છે પણ તે નિશ્ચયાત્મક શુદ્ધિના અનુભોદન વિના અમલમાં આવતી નથી.

૫ ચારનારો—ક્ષેત્રજ્ઞ-જીવાત્મા.

૬ માતો—અક્ષરજ્ઞાનથી પુષ્ટ.

ચોગી બીજી સિદ્ધિ તે મહિમા તારી, તેનાં કરીએ વખાણ,
 સમજ આવે તુને અભાગી, કદી યોગખું પદ નિરવાણ;
 વાણ કહું સાચી રે, બાણ મારું હૃદય ખમો. ચોગી૦ ૨

મહિમાએ તારો મહિમા વાધે, થાવો તમે ચોગીરાજ,
 પાડી હો તેના પાડા થઈ જાઓ, પછે ભેંશોના થાવ તમે રાજ;
 લાજ નવ લાગે રે, નર દહ નાખી ભમો. ચોગી૦ ૩

કીડીના કુંજર થઈ બેસો, પછે પેસો કીચડ માંય,
 રીબાઈ રીબાઈને મરો તમે ચોગી, કો કાઢનારું નવ ત્યાંય;
 સિદ્ધિ એવી સાચી રે, યોગખો મૂઢ સાચો સમો. ચોગી૦ ૪

ધીરને ભેટો જઈ સંશય નિવારે, મૂકી જેણે માથાફોડ,
 નીરાંતના તો પહોંચી ગયા છે, પરથમથી ભાઈ કોડ;
 બાપુ જોડ ન તેની રે, વાહોલિયાં શેણે વમો. ચોગી૦ ૫

કાફી ૫ મી.

સુણો ઘર ત્રીજું રે, ચોગના તમે અધિકારી;
 દુઃખડાંમાં ભીજું રે, દયા આવે અતિશે તારી. ટેક. ૧

લધિમા સિદ્ધિ ત્રીજી છે તારી, નથી અમારી એ સાર,
 તારેકાજે માથાફોડ કરું, કાંઈ સમજે તું સાર અસાર;
 ભાર શીદ વેંછે રે, ઉગરવાની નથી બારી. સુણો૦ ૨

ભાઈ મળમૂત્ર ખાઈ કદી ભુંડ થયો તું, તેનું થવાય પતંગ,
 દીપ દખી તું મરવા પડે ત્યારે, તારું બળી જાય સહુ અંગ;
 ભંગ થાય ભુંડા રે, કંઈક જો તું વિચારી. સુણો૦ ૩

લોક કે'શે મોટો ઘેટો હતો તે, થઈ ગયો ટેટાડપ,

૨ મહિમા—મોટું કદ કરવાની સિદ્ધિનું નામ. નિરવાણ પદ—મોક્ષપદ.

૪ સમો—મનુષ્ય દેહરૂપી. ૫ મૂકી—પડીમૂકી. વમો—વામો—વામ બરો.

૨ લધિમા—હલકુંડપ ધારણ કરવાની શક્તિ.

છોકરું નહિ આપું તે તો આવી વળગશે, નિરાશી દશે શાપ;
માપ જશે બાપુ રે, પ્રહાનંદં નહિ રેલું. દેવ૦ ૫

કાફી ૩ જી.

ચોગવાળા જોઈએ રે, તારી અલ્યા સિદ્ધિ કેવી;
પથરની જેવી જોઈ રે, તેવી તો એ છે દેવ દેવી. ટેક. ૧
અણિમા એ તો તું પેલી અફાળે, સિદ્ધિ શાણી હર તાપ,
એ વિષે હું પૂછું છું હમણાં, દેજે તેના તું જબાપ;
પાપ નથી કેજે રે, સિદ્ધિ તો અમે સેવી સેવી. ચોગવાળા૦ ૨
અલ્યા ધ્રિવરે તારો નર દેહ બનાવ્યો, તે તજ થાયે તું ખાંખ,
ચકલી થઈ ચેચે પંચે કરે, આવે બિલાડી તો તોડે ખાંખ;
રાંક ત્યારે તું તો રે, દશા તારી ગણું કેવી. ચોગવાળા૦ ૩
સ્થૂળ દેહનો સૂક્ષ્મ દેહ કરો, એ તમારી સિદ્ધિનું જોર,
મોટાના અમે નાના થઈએ, જ્યાં ત્યાં કરો એવો તમે સોર;
તોર વધે તેથી રે, મૂકો મુક્તિ લેવી દેવી. ચોગવાળા૦ ૪
લોક કેશે ભાઈ માણસ મોટો, થઈ ગયો નરકનો જીવ,
આ નર દેહ ધરી તમે સર્પે ભૂલ્યા, ખાંતે ખોળવો શિવ;
બાપુ જીવ જશે રે, થશે દશા જેવી તેવી. ચોગવાળા૦ ૫

કાફી ૪ થી.

ચોગી કહું બીજું રે, ધ્યાન દઈ સુણજો તમે;
ઊરમી શોણે શમે રે, મોટમપદ શોણે ધમે. ટેક. ૧

૨ અણિમા—સૂક્ષ્મરૂપ ધારણ કરવાની સિદ્ધિ. ૪ સ્થૂળ—મોટો. સૂક્ષ્મ—નાનો. તોર—મદ.

૫ શિવ—કલ્યાણરૂપ આત્મા. જેવી તેવી—અર્થાત્ હલકી.

૧ ઊરમી—મનને ઉછાળો. અથવા ટાક, તાપ, ભૂખ, તરસ; અને જન્મ-મરણ, એવી સ્થૂળ દેહની ૭ ઉર્મિયો. ધમે—ધૂળ મેળવો.

બંધ બહુ બાઝે રે, અજ્ઞાનની ઝોઢો સાડી. કેવું છેં ૪
મારું ન માનો તો પૂછે શાણાને, ધીર જેવો ધનવંત,
નીરાંત કરે સહુ નીરાંત તારી, ભેટાડે ખરો ભગવંત;
ચંત થાય ચોખું રે, બાપુ મટે આંખ બાડી. કેવું છેં ૫

કાફી ૭ મી.

પાંચમું પદ તારું રે, ખુલ્લું કરે છે બાપુ;
વીણી વીણી આજે રે, હાથ તારે હું આપું. ટેક. ૧
સૂરજ જેવો આજ થયો મારે, સિદ્ધિ પ્રાકાશ્ય ઉજાસ,
હવે મારે કંઈ બાકી નથી ભાઈ, જગત થયું મારું દાસ;
પાસ રાખું તેને રે, આપે પેલું જેહ દાપું. પાંચમું ૨
ચોગી પરલોકમાં તારો બાપ બિરાજે, નરકકુંડમાં ના'ય,
પ્રાકાશ્યવડે તને મૌલું જણાયે, તારો બાપ ગોદા કેવા ખાય;
આય કેવી એની રે, દર્શન દઈ દુઃખ કાપું. પાંચમું ૩
વળી આ લોકનાં છીનાળાં જાણે તું, ચાંની ત્યાંની સહુ વાત,
ચોગી મોટા થઈ મનમાં ફૂલો તમે, પણ ભૂલ્યા છો જાત;
જ્ઞાત મૂકી પેલી રે, ભાંડ્યાં હાડ પગ ચાપુ. પાંચમું ૪
એ જાણેથી અરથ એટલો, થયો જાણો તમે મૂઢ,
પણ પ્રહ્લમાં તમે ભૂલા પડ્યા તેથી, વીસર્યા ગરડારૂઢ;
બાપુ ગૂઢ ગયું નાસી રે, સિદ્ધિ કે'છે હું શાપું. પાંચમું ૫

કાફી ૮ મી.

બોધ કંઈ માનો રે, ભલું તમે મનમાં ધરો;

૪ બંધ—(કર્મ વાસનાના). ૫ ચંત—ચિત્ત.

૨ પ્રાકાશ્ય—ત્રણે લોકની વાત જાણવાની શક્તિરૂપ સિદ્ધિ. ૩ આખ
—શક્તિ. ૪ ચાપુ—પગનું ચાપનું. ૫ ગૂઢ—ગૂઢ પ્રહ્લતત્વ.

ચોગી ઉપરથી તું સારો દેખાઈશ, પણ ભૂલીશ ભુવનનો ભૂપ;
ન્યૂપ રહે એતી રે, શીખામણ માની મારી. સુણો ૪

ખરા થયા તેણે જોળીને મૂક્યું, ચોગ સાધનકેરું કામ,
સાંખ્યને રસ્તે ઊતરિયા સૂધા, તરી ગયા એવા તમામ;
આપુ સત્ય કે'છે રે, આખર જશે એ પર વારી. સુણો ૫

કાંડી ૬ કી.

કેવું છે ઘર એથું રે, તે તો આપું ઉઘાડી;
બેંશે જણ્યો પાડો રે, કે રાતે જણી પાડી. ટેક. ૧

એવો ભ્રમ ભાઈરે' નહિ તમને, એવી કરીશું વાત,
સિદ્ધિઓની અમે સહુ સમજવું, એક એક લઈ જાત;
ભાત ભુંડી જેની રે, વીસરાવે મુક્તિ માડી. કેવું છે ૨

ભાઈ ભૂતરૂપે તમે ભરમાશો, પ્રાપ્તિનો પામી પાર,
સર્વ પ્રાણીનુ ઇંદ્રિ દેખાશે, એથી બીજો કયો સાર;
માર જશે જમનો રે, વાત તમે જાણો ઘાડી. કેવું છે ૩

વળી પ્રાણીઈંદ્રિનો દેવ દેખાશે, પછે તેનો જેહ સંબંધ,
અજવાળું થઈ જશે એમ મન ધારો, હું તો ધારું યાશો અંધ;

૫ મૂક્યું—છોડી દીધું. સાંખ્ય—તત્ત્વવિચારનું શાસ્ત્ર. આખર ઇં—
છેવટે તો તમે પણ એ (સાંખ્ય) પર વારી જશો.

૩ પ્રાપ્તિ—ઇચ્છિત વસ્તુ પ્રાપ્ત કરવાની શક્તિરૂપ સિદ્ધિ. આપુએ
તેને પ્રાણીમાત્રના અંતર્યામીની પ્રાપ્તિરૂપે વર્ણી છે. ભૂતરૂપે ઇં—ભૂત
જેમ બીજાના શરીરમાં પ્રવેશ કરે છે તેમ તેમના અંતરમાં પ્રવેશ કરીને
તમે ભરમાશો. ઇંદ્રિ (ઇંદ્રિય) ઇં—બીજા પ્રાણીઓ પોતાની ઇંદ્રિયોવડે
જે જે જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરે છે તે તે જ્ઞાન તમને એ સિદ્ધિથી પ્રાપ્ત થશે.
ઘાડી—અર્થાત્ ગૂઢ.

બંધ બહુ બાઝે રે, અજ્ઞાનની ઝાઢો સાડી. કેવું છે૦ ૪
મારું ન માનો તો પૂછો શાણાને, ધીર જેવો ધનવંત,
નીરાંત કરે સહુ નીરાંત તારી, ભેટાડે ખરો ભગવંત;
ચંત થાય ચોખું રે, બાપુ મટે આંખ બાડી. કેવું છે૦ ૫

કાફી ૭ મી.

પાંચમું પદ તારું રે, ખુલ્લું કરે છે બાપુ;
વીણી વીણી આને રે, હાથ તારે હું આપું. ટેક. ૧
સૂરજ જેવો આજ થયો મારે, સિદ્ધિ પ્રાકાશ્ય ઉજાસ,
હવે મારે કંઈ બાકી નથી ભાઈ, જગત થયું મારું દાસ;
પાસ રાખું તેને રે, આપે પેલું જેહ દાપું. પાંચમું ૨
ચોગી પરલોકમાં તારો બાપ બિરાજે, નરકકુંડમાં ના'ય,
પ્રાકાશ્યવડે તને મૌઢું જણાયે, તારો બાપ ગોદા કેવા ખાય;
આય કેવી એની રે, દર્શન દઈ દુઃખ કાપું. પાંચમું ૩
વળી આ લોકનાં છીનાળાં જાણે તું, યાંની ત્યાંની સહુ વાત,
ચોગી મોટા થઈ મનમાં ફૂલો તમે, પણ ભૂલ્યા છો જાત;
જ્ઞાત મૂકી પેલી રે, ભાંડ્યાં હાડ પગ ચાપુ. પાંચમું ૪
એ જાણેથી અરથ એટલો, થયો જાણો તમે મૂઢ,
પણ પ્રહ્લમાં તમે ભૂલા પડ્યા તેથી, વીસર્યા ગરડારૂઢ;
બાપુ ગૂઢ ગયું નાસી રે, સિદ્ધિ કે'છે હું શાપું. પાંચમું ૫

કાફી ૮ મી.

બાંધ કંઈ માનો રે, ભલું તમે મનમાં ધરો;

૪ બંધ—(કર્મ વાસનાના). ૫ ચંત—ચિત્ત.

૨ પ્રાકાશ્ય—ત્રણે લોકની વાત જાણવાની શક્તિરૂપ સિદ્ધિ. ૩ આમ
—શક્તિ. ૪ ચાપુ—પગનું ચાપવું. ૫ ગૂઢ—ગૂઢ પ્રહ્લતાવ.

- ચોગનો ગઢ મોટો રે, ભાઈધાર બેનો છરો. ટેક૦ ૧
- છટું પદ તમે પામીને બેઠા, થયા જોગધારી અનુપ,
અનુપમ રૂપ લાઘ્યો તેથી અલ્યા, ભૂલ્યો તું તારૂં રૂપ;
કૂપ માંહી પડિયો રે, ઊતર્યો નહિ તારો બરો. બોધ૦ ૨
- જેમ બાજીગર વસ્ત્રનાં બનાવે, પૂતળાં તે પેરેપેર,
પછી તેને થેઈ થેઈ નચાવે, જોનાર આણે મે'ર;
કેર થાય કૂડો રે, ચાડિયાને કે'શે ચરો. બોધ૦ ૩
- તેમ અલ્યા તું સહુની માયા બાણે, ચાડિયો થઈ તતકાળ,
જ્ઞાનગર્થ નવ મળે કદા તો, તને થુંકી કરશે બેહાલ;
માલ જશે મૂળગો રે, હશે ત્યારે કરશે વરો. બોધ૦ ૪
- ઈશ્વર માયાની માથાફોડ માંહી, મરશે તમે મતિ મૂઢ,
કામ ક્રોધ લોભ આવી વળગશે, મોહ આદિક રિપુ ગૂઢ;
બૂઢ થઈશ કપિમાં રે, બાપુ જ્ઞાન હૃદયે લરો. બોધ૦ ૫

કાફી ૯ મી.

- માનો માનો મારૂં રે, હઠચોગ મૂકી પરો;
નહિ વળે કંઈ તારૂં રે, જાણજે એ તો છૂપો ધરો. ટેક. ૧
- સાતમી સિદ્ધિ મોઢામાં મોટી, જેનું વશિતા એવું નામ,
એ મળી તેનું તો કારજ સરી ગયું, ચોગવાળા કહેછે તમામ;
શ્યામ નથી એમાં રે, વિશ્વાસ સંત શાણે કરો. માનો૦ ૨
- એક મહાઅજ્ઞાની દુઃખ વેઠે છે, રોગથી અપરમપાર,

૨ છટું પદ—ઈશિત્વ સિદ્ધિરૂપ-બીજના ઉપર સ્વામીત્વ પ્રાપ્ત કરવાની શક્તિરૂપ સિદ્ધિ. બરો—મદ.

૩ ચરો—ફરો અથવા ફરીને પૈશા મેળવો.

૨ વશિતા—સર્વને વશ કરવાની શક્તિરૂપ સિદ્ધિ. બાપુએ તેને ઇંદ્રિયોને નિગ્રહ કરી વિષયથી અસંગ રહેવાની શક્તિરૂપે વર્ણી જણાવ્યું છે.

અસંગ કે'શો શું તેને અલ્યા તમે, વિષયનો નવ વહે ભાર;
પાર એમ પામે રે, ખોટો એહ ખરખરો. માનો ૦ ૩

જો મોર કેવો અસંગ બિરાજે. તેં તબ્યા સહુ, એણે એક,
થોડો અસંગ ભાઈ કે'વો પડેશે, એક વિષયનો માંહી વિવેક;
રેખ નવ રાચું રે, જૂઠો એહ જાણ્યો ઝરો. માનો ૦ ૪

ધીરે ધીરે ધીરે મુજને દખાડ્યો, નીરાંતે આણી નીરાંત,
ભાગી ગઈ ભ્રમાણા બાપુની તેથી, મળી ગયા આત્માકાંત;
શાંત થયો સારો રે, લીંપાઈ ગયાં જ્ઞાન ઘરો. માનો ૦ ૫

કાફી ૧૦ મી.

સાચું સુણો આવી રે, ગરજ હોય તરવાતણી;
દખાડું સીધો રસ્તો રે, બતાવું તને મસ્તકમણિ. ટેક. ૧

આઠમી સિદ્ધિએ પો'ચ્યા એ તો પો'ચ્યા, ઠેઠા ઠેઠ ઠરાય,
ચોગવાળા એમ અનુભવી કે'છે, તેની વાણી તે કંઈ ન વેરાય;
(પણ) વે'રાય માન નાહિં રે, વાણી સત્ય કહું છું વણી. સા. ૨

પ્રાકામ્ય પામ્યો તે પરમેશ્વર, ગયો સુખ મરજદને ધામ,
સુખ હૃદ્યે હૃદ્યે તેને થયું ભાઈ, મળી ગયું સુખ વિશ્રામ;
કામ થયું તેનું રે, ખાંતે કહો ખાડો ખાણી. સા. ૩

૪ તેં ઇન્-તેં સર્વે વિષય તબ્યા છે અને એણે (મોરે) એક (સ્પર્શ)
વિષય તબ્યો છે. ઝરો—સિદ્ધિરૂપી.

૨ વેરાય-વેરાઈ જાય—મિથ્યા ન થાય. વે'રાય-વેહેરાઈને જૂઠું પડે.

૩ પ્રાકામ્ય-સુખાદિકની અત્યંતતા પ્રાપ્ત કરી આપનારી સિદ્ધિ. પરમે-
શ્વર-પરમેશ્વરરૂપ. સુખ ઇન્—તે સુખની મરજદા (સીમા)ને ધામ ગયો.
અર્થાત્ તે સુખની સીમાને પોહોચ્યો ! ખાડો ખાણી-ખાડો ખોદવાથી કામ થઈ
ગયું માને છે પણ તેમાં તો પડવાનું થશે. એજ રીતે સિદ્ધિ પામી નિર્વાણ
ધૃત્તે તો તેમ ન થતાં માંહે બંધાવાનું થશે.

સુખ હૃદ બેહૃદ જ્યારે મળ્યું ભાઈ, ત્યારે થયો સુખરૂ
 સુખના સમણામાં દુઃખ નવ આવે, થાયે સુખમાં તફ
 અનુપમ ભૂલે આત્મા રે, સુખી જેની જાત બાણી.
 બાપુ સિદ્ધિનું શાણપણ મૂકે, એક જોળખે આત્મારામ
 તરી જાય ભવસિંધુ તે તો ભાઈ, ગુરુગમથી થાય કામ;
 દામ નવ ખેસે રે, બાપુ પીડા જાય ન શાણી.

કાશ્મી ૧૧ મી.

સોંગ સિદ્ધિનો સુણવા રે, આવો આવો બ્રહ્મજ્ઞાની;
 ચોગીરાજ નિહાળો રે, રાજયોગે બનિયા માની. ટેક.
 મોંદું ઘર અનૂર્મિમત્વ બતાવે, જેનું કરે અતિશે વખાણ;
 જાણ અમો કરીએ જુકતે, કેવું છે પદ નિરવાણ;
 શાણપણ જાણે રે, સમજ એ તો વસે ક્યાંની. સોંગ૦
 જો સિદ્ધિથી ભૂખ જાય ભાગી, તૂટે તળણાની તાણ,
 અજગરની ભાઈભૂખ ભાગી છે, મળશે પદ નિરવાણ ?
 માણ માણ માણો રે, ચોગી તમે એ તો બાની. સોંગ૦
 સ્થાવર બેઠાં તૃણજ્ઞાને ત્યાગી, ભાગી ભૂખ નિરવાણ;
 અનૂર્મિમત્વ સિદ્ધિ મળી એને, જો પામ્યાં પદ નિરવાણ,
 જાણ સદુ ખોટી રે, ઉપાન છતાં ઉઘડી પાની. સોંગ૦
 ખાવ પીએ કલોલ કરે, જુઓ જનક વિદેહી જાણ,
 સિદ્ધિ સંતાણે સામગ્રી ચોગી, મારે ધીર ધણીનું બાણ;
 બાપુ બાણ નીરાંતી રે, મુગજે વઢને જાની. સોંગ૦

૨ અનૂર્મિમત્વ—હૃયા તૃયા આદિક પ્રવૃત્તિના નાશ થાય એવી

૩ માણ નાણ—મિથ્યા. બાની—બાણી. ૪ ઉપાન—પગરખાં.

૫ નીરાંતી—નિરાંત વાદ

કાફી ૧૨ મી.

- ઢોંગ સહુ ખોટો રે, માને તે તો પેલો મુઝો;
જ્ઞાન રસ્તા જૂદો રે, યોગનો અંધારો કૂઝો. ટેક. ૧
- કંઈકંઈએમાં ગર્વ થવાની, ગલીકુંચી છે અપાર,
ગમે ત્યાંહી એ ભૂલો પડશે, જડશે નહિ એને સાર;
વાર બહુ લાગે રે, થાય પેલો તનથી જુઝો. ઢોંગ. ૨
- હરશ્રવણ એ સિદ્ધિ દશમી, જગ સઘળે વિખ્યાત,
વેગળેથી સાંભળે તે જાણો, એ સિદ્ધિની પામ્યો જાત;
રાત એ અંધારી રે, જાણો તેમાં આંધળો હુઝો. ઢોંગ. ૩
- દૂર બેઠું પક્ષી ને ખખડે જો હાથ તારો, જાણે ઝડપની માંય,
હરશ્રવણ એ સિદ્ધિ જાણો, તારી પાણ તેવી ત્યાંય;
જ્યાંય લગી એવું રે, સો માણની સેજે મુઝો. ઢોંગ. ૪
- એવાં દૃષ્ટાંત અનેક બતાવું, પાણ તું તેનો ભગવાન,
માને નહિ મારું હું નિશ્ચે વિચારું, તુને ચઢી ગયું છે ગુમાન;
સાન સાચી માનો રે, બાપુ નવ કદીએ રૂઝો. ઢોંગ. ૫

કાફી ૧૩ મી.

આવો મારી પાસે રે, યોગીરાજ યોગધારી;

૨ તનથી જુઝો—દેહથી જૂદો. યોગીઓ દેહમાંથી પ્રાણને આકર્ષીને બહારધ્રમાં લેઈ જાય છે અથવા પરકાયા પ્રવેશ કરવા નિમિત્તે એક દેહથી જૂદો પડી જાય છે.

૩ હરશ્રવણ—હરની વાત સાંભળી શકાય એવી સિદ્ધિ. ૪ જ્યાંય ઇ—જ્યાં લગી એવું (એવીજ સિદ્ધિ તારી પાસે) છે ત્યાં લગી ભલે સો માણની સેજે મુઝો, (પણ તેથી તને મોક્ષ મળવાનો નથી).

૫ તેનો—તે સિદ્ધિનો. સાન ઇ—બાપુ કહે છે કે જો સાચી સાન માનો તો તમારે કદી પણ રોવું પડશે નહિ.

માનો વાત મારી રે, પે'લી તો લાગે અકારી. ટેક. ૧
 દૂરદર્શન એ સિદ્ધિ તમારી, અગિયારમી અવિધાર,
 સુણન્ને તમો હવે અમો બતાવું, ઉડાવું એના બાર;
 સાર સાર લેન્ને રે, ખરું દેખો ધારી ધારી. આવો ૨
 કાચના કડકાને મેશ ચોપડન્ને, પછે નેન્ને આંખ મીચી,
 સૂર્ય ફેટલો આધો તેહ જણાશે, સિદ્ધિ તારી એમ સીંચી;
 વીંછી કરડ્યો એ તો રે, સિદ્ધિ માની સારી સારી. આવો ૩
 કાચે મેશ ચોપડ્યે ગ્રહણ દખાચે, તેમ ચોપડી સિદ્ધિ એ મેશ,
 તેથી આત્માને તું તો ગ્રહણ દખાચો, રાંધી રાંધી કરી ઘેંશ;
 રેશ નવ રાચું રે, સિદ્ધિ કરે મારી મારી. આવો ૪
 દૂરથી બેઠા દેખો ચોગી, તેથી રીઝે નહિ કોઈ સંત,
 પ્રસાદના પડિયા ચાલુ થશે, લોક કે'શે મોટા મહંત;
 બાપુ દંત મોટા દીસે રે, શોભા પર વારી વારી. આવો ૫

કાણી ૧૪ મી.

જાણ્યું સહુ જાતે રે, ખરું કરવા આવી ખડા;
 બહુ દિન સ્વાદ ચાખ્યો રે, જાણીતી થઈ તનની કડા. ટેક. ૧
 બારમી સિદ્ધિ મનોજવ તારી, જેવડે થયો તું સિદ્ધ,
 ઠામ ઠામ ચલવી વાતો એણે, કયો ભાઈ તને પ્રસિદ્ધ;
 રિદ્ધ મળી રૂડી રે, પાણુ જાણુન્ને કાણા ઘડા. જાણ્યું. ૨

૨ દૂરદર્શન—દૂરની વસ્તુ દેખવારૂપ સિદ્ધિ. ૩ કાચના ઇન્—કાચ-
 ના કડકાને મેશ ચોપડવાથી દૂરના સૂર્યનું ગ્રહણ થયેલું દેખાય પણ કાચને તો
 મેશજ લાગે તેગ એ સિદ્ધિથી તને તો મેશ ચોટી સમજ.

૧ કડા—કટાઈ. ૨ મનોજવ—મનના સરખો વેગ આપનારી સિદ્ધિ.
 કાણા ઘડા ઇન્—તારી સિદ્ધિરૂપી ઘડો કાણો છે કેમકે તેમાં જ્ઞાનરૂપી પાણી
 ફરતું નથી.

લોકોને કો' તમે કેવડા મોઢા, મન જાયે ત્યાં તન જાય,
મૂરખમાં મૂરખ કહું તુજને, ખત્તા એથી તું ખાય;
સા'ય નવ સાચું રે, ભૂલ્યો જૂઠા મોતી છડા. જાણ્યું ૦ ૩
શબ્દ જેહ દિશામાં જાય ત્યાં, પો'એ પાર્યનું બાણ,
એ બળ તારું કે પ્રાણદમનનું, જાણો કંઈ જાણ સુજાણ;
વાણ માનો મારી રે, આપે કેમ થાઓ વડા. જાણ્યું ૦ ૪
નાદ ને પુંદ એ સાથે સિધાવે, મનોજવ સિદ્ધિ નહિ લગાર,
મન જાય ત્યાં તારું તન જાય તેમાં, માનું ન એવડો ભાર;
બાપુ સાર બેના રે, જાણવા જ્યાંહિ ત્યાંહિ સડા. જાણ્યું ૦ ૫

કાફી ૧૫ મી.

મૂક્યું સહુ નેવે રે, ગુરુ ધીર જ્યારે મળ્યા;
તાપ મટયા તનના રે, યોગ ભાવ ત્યારે જળ્યા. ટેક ૦ ૧
પરકાયાપ્રવેશન એ પોઠી, સિદ્ધિ તારી સરદાર,
તેરમેરપે તરિયો તું માને, પેસે મડામાં જેણી વાર;
સાર જુઓ સાચા રે, ખાંતે ભાઈ જાઓ ખળ્યા. મૂક્યું ૦ ૨

૩ સા'ય ઝાલે. જૂઠા ઈં— જૂઠા મોતીના છડા જેવી એ સિદ્ધિને પામીને તું આત્મજ્ઞાન ભૂલ્યો.

૪ પ્રાણદમનનું—શ્વાસ ધૂંટવાનું. ૫ નાદ પુંદ—શબ્દ અને કલેવર બેના ઈં— ધીરો અને નિરાંત એ બેના શબ્દો સાર છે, બાકી જ્યાં ત્યાં સડા જાણવા.

૧ નેવે મૂક્યું—છોડી દીધું. યોગ ભાવ ઈં—જ્યારે ધીર ગુરુ મળ્યા ત્યારે તનના તાપ મટયા અને યોગભાવ (યોગની સિદ્ધિઓ પ્રાપ્ત કરવારૂપી સાધનાદિ) પણ ત્યારેજ જળ્યા—ખળી ગયા.

૨ પરકાયાપ્રવેશન—ખીજના શરીરમાં પ્રવેશ કરવા રૂપ સિદ્ધિ. તેરમેરપે—સિદ્ધિના તેરમા રૂપથી. તરિયો—તરી ગયો. મડામાં—મુઠદામાં.

અલ્યા વિક્રમ જેવી રિદ્ધિ સાંપડે, તોયે લાગે તારે કામ,
 શંકર જેવી જીત મેળવવી, તો તો પામું પરમધામ;
 નહિતો ધામ થાશે ઉલટો રે, દમમાં તો જાશે દળ્યા. મૂંડ્યું ૦ ૩
 આતાપિ વાતાપિએ સિદ્ધિ મેળવી, પરકાયાપ્રવેશન જાણ,
 અગસ્ત્ય ઋષિને ઉદરે ભરાયા, બાળી કર્યા કચ્ચર ઘાણ;
 નાણતાં થશે નરતુ રે, બોલશે તમે બળ્યા બળ્યા. મૂંડ્યું ૦ ૪
 નરદેહ મૂકી સૂવરમાં ભરાશે, કોઈ નૃપ કરશે શિકાર,
 કલેવર કોઈ જાળી દશે ત્યારે, સિદ્ધિએ થાશે ખુવાર;
 બાપુ પાર ન પામે રે, સિદ્ધિએ તો છળ્યા છળ્યા. મૂંડ્યું ૦ ૫

કાફી ૧૬ મી.

તૂતે તૂત એ તો રે, ચાગધારી મન એતો;
 સિદ્ધિમાં સપડાયો રે, ભાર અતિશે વે'તો. ટેક. ૧
 ચૌદ ભુવનથી અધિક માને છે, ચૌદમી સિદ્ધિ જાણ,
 ચૌદ વિદ્યા નવ પહાંએ એને, એમ કરે છે વખાણ;
 બાણ એ તો વાગે રે, મૂઠ માઈ માઈ વે'તો. તૂતે ૦ ૨
 સ્વેચ્છામરણ એ સિદ્ધિ સાંપડે, પછે રહે નવ બાકી કાંઈ,
 જાડ પા'ડને જુઓ ઠેર ઠેર ભેટે, ઘણા આવરદા જોઈ સાંઈ;
 માંહી માલ હોશે રે, તો તો પો'એ મૂઠ પે'તો. તૂતે ૦ ૩

૩ વિક્રમ જેવી ઈ—વિક્રમે એ સિદ્ધિવડે રિદ્ધિ મેળવી તેનો સદુપયોગ કર્યો હતો. જીત—ઈંદ્રિયો ઉપર. ધામ—પરસેવો, અર્થાત્ શ્રમ.

૪ આતાપિ વાતાપિ—એ નામના બે રાક્ષસો. એમણે એવી સિદ્ધિ મેળવી હતી પણ અગસ્ત્યના ઉદરમાં પેશીને તેઓ નાશ પામ્યા હતા, એવી કથા મહાભારતમાં છે.

૧ તૂતે તૂત—જૂઠું જૂઠું (મોક્ષ નથી મળતો માટે). ૩ સ્વેચ્છામરણ—ઈચ્છામાં આવે ત્યારે મૃત્યુ થાય, એ નામની સિદ્ધિ. સાંઈ—સાધુ.

ભીખને જો એ સિદ્ધિ મળી'તી, તોય મરણું પડ્યું કૂડે દિન,
બાણ સજ્જતમાં સૂવું પડ્યું જેમ, જીવ શિવથી થઈ ભિન્ન;
દીન થશે તોવા રે, રાખું અમો જો રે'તો. તૂતેં ૪

એવા એવા કંઈક હારી ગયા છે, સિદ્ધિ જાણી સંસાર,
સિદ્ધિ એ તો ભાઈ સીધી નથી, ખવડાવશે તને માર;
વાર વાર કહે બાપુ રે, માણસ જાત જો છે તો. તૂતેં ૫

કાફી ૧૭ મી.

મૂકી વાત આડી રે, આવી સુણો કહ્યું મારું;
સુધરે તો સુધારું રે, વાંકું ટેકું તારું બા'ર. ટેક. ૧
શુદ્ધ ચોગી પંદરમી ભૂમિ કે'તેને, તું માને પંદરમી સિદ્ધ,
દેવકીડાદર્શન નામ સિદ્ધિનું, તું જાણે મળી ગઈ રિદ્ધ;
સિદ્ધિ નથી એ તો રે, એતો જો ચહો ચાર. મૂકીં ૨
રાવણને એ સિદ્ધિ મળી'તી, વૈભવ માણતો અપાર,
દેવ દેવાંગના સેવા કરતી, સરસ્વતી નાચે સવાર;
બા'ર એવી બોડી રે, છોડી અલ્યા મૂકી લાર. મૂકીં ૩

માંહી ઈં—પણ હે મૂઠા ! જો તારામાં કાંઈ માલ (અલ્પજ્ઞાન) રૂપી હશે તો
તો તારો પે'તો—પે'તરો પોહોએ.

૪ દીન—ગરીબ. રાખું ઈં—પણ જો તું અમારા કલ્યાણમાં રહે તો
અમો તને રાખું—અચાવું—મોક્ષ પમાડું.

૫ સીધી—પાંશરી. માણસ જાત ઈં—જો તું માણસ જાત (સમજ
શકે એવો) છે તો બાપુ તને વાર વાર કહે છે.

૧ બા'ર—મોક્ષદાર. ૨ દેવકીડાદર્શન—દેવની કીડાઓનું દર્શન થવા-
રૂપ સિદ્ધિ. ૩ બા'ર ઈં—એ લાહાર છોડી દેઈને એવી (રાવણના સર-
ખી) બાહારને બોડી નાખ (ધર્મી નાખ).

એવા તો ભાઈ અનેક ગણાવું, જ્ઞેષ્ઠપુરાણ કુરાન,
 જે સુણી તું તો થાઈશ દિવાનો, કે ભરમાયો ભુરાન;
 દુરાનદર્શી થઈને રે, જુઓ તમે સારું સારું. મૂકી૦ ૪
 ધીર ધણીનું નામ ભજે નિત્ય, નીરાંતના ગુણ ગાવ,
 સિદ્ધિ બિદ્ધિ સૂવાડો સેજે, મેળવવો હોય લા'વ;
 સા'વ આપુ સાચા રે, સાચી વાણી પર વારૂ. મૂકી૦ ૫
 કાપ્તી ૧૮ મી.

ઇચ્છો જ્ઞે તરવા રે, આવી જોસો તો પાસે;
 જ્ઞાન ગોળી લેતાં રે, ભરાશે તમે ભર આશે. ટેક. ૧
 સંકલ્પસિદ્ધિ એ શાણી તમારી, સોળમી સિદ્ધિ જાણ,
 જેનાં વખાણ કરી વકરાઓ, મારો અજાણને બાણ;
 ખાણ ખજો ખોટી રે, બંધાઓ માયાપાશે. ઇચ્છો૦ ૨
 નહુષને તમે સુણ્યો કદાપિ, મનુષ્ય જાતનો દેવ,
 દેવ તો દેવ પાણ કરતા તેની, સુરીનર મુનિવર સેવ;
 દેવ પડી તેને રે, ભરાયો સિદ્ધિ સાંસે. ઇચ્છો૦ ૩
 એ તારી સિદ્ધિથી કેવું એ પામ્યો, પ્રાણાણનું વાહન,
 અલ્લખેતા જેને જાય ઉપાડી, નથી છાનું છે આહન;
 શાશન જુઓ તેનું રે, લટકયા ઉંધે વાંસે. ઇચ્છો૦ ૪
 અગસ્તિએ તેને સાપ બનાવ્યો, ભમાવ્યો અપરમપાર,
 સિદ્ધિનો સપાટો જ્ઞે જ્ઞે તમે, ખાધો છે મોકમ માર;
 વાર વાર કે' બાપુ રે, સિદ્ધિને શીદ ઉકાંસે. ઇચ્છો૦ ૫

૪ ભુરાન-મુરખી નાખેલો. દુરાનદર્શી-દીર્ઘદષ્ટિવાળો. ૫ વારૂ-ઓવારૂ.
 ૨ સંકલ્પસિદ્ધિ-વિચાર કરવા માત્રથી કાર્ય સિદ્ધ થાય એવી સિદ્ધિ.
 ખાણ ખજો-ઘાટ ધડો. ૩ સુરીનર-દેવો. અથવા મુર અને નર. ૪ વાહન-
 (ભાગવતાદિકમાં). શાશન-શિક્ષા. ૫ ઉકાંસે-ગળાદારે ઊભી કરે.

કાફી ૧૯ મી.

આડંબર ભૂલો રે, આવે તારે શે કામે;
તરવું એક તેણે રે, સાહેબના સત નામે. ટેક. ૧

સત્તરમી સિદ્ધિ તે કહું હમણાં, અપ્રતિહતાજા નામ,
એ જાણી તેણે સરવસ જાણ્યું, યોગીઓ કે' થઇ ગયું કામ;
આમ શું ભૂલો રે, દૂલો તમે ખોટે દામે. આડંબર૦ ૨

હુકમ ઉઠાવે નર પશુ પંખી, એથી વધ્યું શું ગુમાન,
આવી વળગી અકળામણ એ તો, મિથ્યા તું હું માન;
ગુમાન જશે ઘે'લા રે, પો'એ નવ ખલ્લધામે. આડંબર૦ ૩

ખોપદવને એ સિદ્ધિ જડી'તી, થયા વશ વાઘ ને નાગ,
જ્ઞાનદેવે જ્યારે ગમ બતાવી, આવી લાગ્યા એ તો પાગ;
રાગ ગયા નાશી રે, યોગજ્યા આત્મારામે. આડંબર૦ ૪

બાપુને એમ હું પદ લાગ્યું, છૂટી ગયું નીરાંત નામે,
મારું કહ્યું જો લાગે હૃદયમાં, તો તો વેદના વામે;
બાપુ આવે કામે રે, ગુરૂને જ્યારે શિરનામે. આડંબર૦ ૫

કાફી ૨૦ મી.

ભૂલો નહિ ભ્રમમાં રે, તો તો થાય કામ ભાઈ;
નથી નાનો મોટો રે, નથી એને ભાઈ બાઈ. ટેક. ૧

અઠારમી સિદ્ધિની આશ બતાવું, થઇ જતો જો નિરાશ,
સાણસામાંથી સાપ છૂટે જેમ, તેમ છૂટે સિદ્ધિના પાશ;
આશ વધે ઊંડી રે, માનો તો માણો જદુરાઈ. ભૂલો૦ ૨

૨ અપ્રતિહતાજા—કરેલી આજ્ઞા ભંગ ન થવારૂપ સિદ્ધિ. ૪ ખોપ-
દેવ—એ નામનો ભક્ત. એ વાઘની સ્વારી કરતો હતો.

કામરૂપા સિદ્ધિ કારમી ભાઈ, નેથી મળે ધારેલું રૂપ,
 રૂપ જોઈ મોહ સર્વને જાગે, થાયે તદાકાર તરૂપ;
 ભૂલે ભૂપ મોટા રે, સિદ્ધિ શું ધારે સગાઈ. ભૂલો ૩
 એ સિદ્ધિ કામદેવે મેળવી, મોહિત કર્યાં સરવત્ર,
 તેની ગતિ અમે વર્ણી દેખાડું, લખી લેજે તમે પત્ર;
 તર્ત તોડો તેને રે, જદા મનના ન્યાયી. ભૂલો ૪
 શંકરને ભોળવવા ગયા'તા, કામરૂપ સિદ્ધિએ કામ,
 બળી ભસ્મ થયા કાણ માંહી, હારી ખેડા પછે હામ;
 બાપુ નામ સાચું રે, બીજું જૂઠું રાઈ રાઈ. ભૂલો ૫

બ્રહ્મબોધ.

કાપ્તી ૧ લી.

બેડી એક મોટી રે, તોડી નવ જે તૂટે;
 લોઢાની ન ધારો રે, લાકડાની અગ્નિ લુટે. ટેક. ૧
 ગજવેલની એ તો નથી ભાઈ, નથી એ માંહી પાષાણ,
 ચર્મની બેડી અતિ કઠણ છે. જાણે કો જાણ સુજાણ;
 વાત સે'લી માનો રે, છોડે તેને ઝટ છૂટે. બેડી ૨
 એ બેડીથી ગજરાજ બંધાએ, કપોત જેવા તજે જીવ,
 પશુ પંખીડાંની એ દશા છે, નરરૂપે ભૂલે શિવ;
 વાત એ તો મોટી રે, કોટડીમાં માયા કૂટે. બેડી ૩
 બિલ્લાં કુત્તાં એ બેડીમાં, ઋતુ આવ્યે કરે રાજ,
 માણસ બે બેડીમાં કૂસાચો, કથળ્યું તેથી એતું કાજ;
 વાજ આવ્યો વેલો રે, વળુંધ્યો ન વહૂટે. બેડી ૪

૩ કામરૂપા-ઇચ્છિતરૂપ ધારણ કરવાની સિદ્ધિ. ૫ રાઈ રાઈ-દા-
 જો દાણો (જૂઠું છે.).

૨ ચર્મની બેડી-સ્પર્શ વિષયની અભિલાષારૂપ. ૪ ઋતુ-સમય (કા-

રાત દા'ડો બેડીમાં રે'ણું, નીકળવાની નવ જાગ,
ઋતુ બતુ તો વર્ષને સોંપી, એ તો તપાસે લાગ;
બાપુ નામ ભૂલાવે રે, આશાપાશ નવ ખૂટે.

બેડી૦ ૫

કાફી ૨ જી.

ન છૂટે એણું શું છે રે, તે તો આજ જોઈએ વે'લા;
ભેદ જોઈએ એ તો રે, વિચારીએ વસ્તુ પે'લા.

ટેક. ૧

અફીણના બંધાયણી થયો, નિત્ય ખાચે વસુ અઢીભાર,
ગાંજે પીએ ન લાંગ પીએ છે, એ પણ છૂટે નિરધાર;
વાર નવ લાગે રે, ટેકે જોઈશું ચઢેલા.

ન છૂટે૦ ૨

વ્યભિચારી કુકું કર્મ મૂકે, ખાચે શિર પેંજર,
ચાર ચારણું ચૂકે વે'લો, મહીપતના ખાઈ માર;
એમ સહુ છૂટે રે, પણ પાશ એકે જડેલા.

ન છૂટે૦ ૩

દુર્ગુણ જાયે સદ્ગુણથી, સદ્ગુણ દુર્ગુણથી જાય,
આશાના પાશ અલગ નવ થાયે, ખત્તા ખાંતેથી ખાય;
મોઠોપાશ એ તો રે, છે દહ લોઢે મઢેલા.

ન છૂટે૦ ૪

સદ્ગુરુ વાર વાર સમજાવે, આશા છોડો અવિચાર,
ગુરનામવાળાને કાંદે કસાવે, ખા'રચના જણાવે વિચાર;
બાપુ કોડ સાચો રે, જ્ઞાન ઘોડે ચડેલા.

ન છૂટે૦ ૫

તિક માસ વગેરે). બે બેડી-સ્ત્રી અને ધન. કહ્યું છે કે “કાન્તાકનકસૂત્રેણવેદિ-
તંસકલંજગત્ । તાસુતેષુવિરક્તશ્ચેદ્વિતીય : પરમેશ્વર : ” ॥

૨ ટેકે ઇ૦-તે ટેકમાં ચઢેલા જોઈએ. અર્થાત્ દહ મનના જોઈએ. ૩
પણ ઈ૦-પણ તે સર્વને એક પાશથી જડેલા છે. તેથી તે છૂટે છે.

૫ ખા'રચના ઈ૦-ખાહારના-વ્યવહાર માર્ગના વિચાર જણાવે. બાપુ ઇ૦-
બાપુ કહે છે કે જે જ્ઞાનરૂપી ઘોડે ચડેલા (તે પર સ્વાર થયેલા) હશે તેમનો
કોડ સાચો થશે.

કાપી ૩ જી.

જુઓ ઝાડ એક ઉચું રે, ફળ તેનાં લેજે ફાલી;
 જળવજે જુગતે રે, ત્રાજવામાં લેજે તોલી. ટેક. ૧

ખલ્લરૂપ એક વૃક્ષ બની ગયો, તેનાં મૂળ પ્રકૃતિ પુર્ષ,
 પ્રકૃતિએ એ બાળક જન્મ્યા, જેને વળગ્યા તે થયા મૂર્ખ;
 એવા એ ઘેટા રે, જન્મી જાણો ભોંયકો'ણી. જુઓ ૨

એકનું નામ તો તત્ત્વ મોટું, બીજનું ભાઈ અહંકાર,
 એ અહંકારને ત્રણ છોકરાં હુઆં, તેનાં નામ કહું નિરધાર;
 કાન દધી સુણજે રે, ઝટ ઝટ નાખું બોલી. જુઓ ૩

સત્ત્વ રજ અને તમ નામ તેનાં, કહું તેના પરિવાર,
 તમે મોટાં ભૂત નિપાયાં, વિષયાદિ અવિધાર;
 રજે દશ ઈંદ્રિ રે, બનાવી છાલી છોલી. જુઓ ૪

૨ પ્રકૃતિ—અનાદિ માયા. પુર્ષ (પુરુષ)—ચૈતન્ય. ૩ તત્ત્વ મોટું—મહત્ત્વ. ચૈતન્ય જે સર્વત્ર વ્યાપ્ત છે તેમાં સ્વભાવના યોગથી (સ્વાભાવિક રીતે) ઉપજેલું એક અવ્યક્ત તત્ત્વ. એ તત્ત્વ ઉત્પત્તિમાત્રનું મોટું બીજ-ભૂત છે માટે એને મહત્ત્વ કહે છે. અહંકાર—અમુક પદાર્થમાં તાદાત્મ્યપણાનું અભિમાન. (એ અહંકાર તત્ત્વની ઉત્પત્તિ બાપુ પ્રકૃતિથી થયેલી કહે છે પણ બીજા કેટલાક તત્ત્વવેત્તાઓ મહત્ત્વથી કહે છે. અર્થાત્ મહત્ત્વ જે છેક અવ્યક્ત હતું તે લગારેક વ્યક્ત થયું તેનું નામજ અહંકાર).

૪ સત્ત્વ—બુદ્ધિ આદિ પ્રકાશાત્મક પદાર્થોનું કારણભૂત તત્ત્વ. રજ—ઈંદ્રિયાદિક કરણાત્મક પદાર્થોનું કારણભૂત તત્ત્વ. તમ—પંચ ભૂત આદિ જડાત્મક પદાર્થોનું કારણભૂત તત્ત્વ. સત્ત્વગુણી પદાર્થોમાં તાદાત્મ્ય તે સાત્ત્વિક અહંકાર, રજગુણી પદાર્થોમાં તાદાત્મ્ય તે રાજસઅહંકાર અને તમગુણી પદાર્થોમાં તાદાત્મ્ય તે તામસઅહંકાર. તમે ઈં—તમેગુણે પૃથ્વી આદિક પાંચ મહાભૂત તથા ગંધ આદિક તેના વિષય બનાવ્યા.

સત્વમાંથી મન આદિક જાણો, તેના દેવતાણો વિસ્તાર,
એ ભ્રમજળ છે મૃગજળ જેવું, શુદ્ધ અલ્લે વૃક્ષને કરીએ ખુવાર;
ખાવા નેધએ તે ઉછેરે રે, ખાપુ વૃક્ષ મન ડોલી. જીએ.૦ ૫

કાફી ૪ થી.

ગુરૂ તમે કો'છો રે, અલ્લ તારી પાસે વશ્યો;
મને નવ દીસે રે, કયા રસે એ તો રશ્યો. ટેક. ૧

માથું અલ્લ કે અલ્લમાં માથું, અલ્લ આંખમાં કે આંખ અલ્લ,
નાકમાં એ વસિયો કે સુખમાં, એ વિષે થાય મુને ભ્રમ;
સંશે નિવારો રે, ભ્રમમાંથી જાઉં ખશ્યો. ગુરૂં ૨

હાથમાં કે પગમાં ગુરૂ, હૃદય કે છાતી માંય,
પગમાં હોય તો પછું નહિ વ'લો, અલ્લ ખેઠા છે કયાંય;
વદા ગુરૂ મોઢા રે, શિષ્ય જ્યારે કસણી કશ્યો. ગુરૂં ૩

ગુરૂ કે' તમે શિષ્ય સાંભળો, આંમળો કાઠી આજ,
એક અવયવે નવ વા'લો બિરાજે, પાણી પે'લી બાંધું પાજ;
દૃઢ હોય ધ્યાને રે, નથી એ તો જશ્યો તશ્યો. ગુરૂં ૪

જેટલા ધ્યાને ધરીને જાઓ, તેટલો પાસે એહ,
રૂપ રંગ વિનાનો તદ્રૂપ થાશે, જ્યારે ધ્યાનના ચઢશે મેહ;
ખાપુ સહુ રૂપે રે, જોશો જગદીશ જશો. ગુરૂં ૫

રજે-રજેગુણે. દશ ઈંદ્રી-આત્માદિ પાંચ જ્ઞાનેન્દ્રિય, અને વાક્ આદિ પાંચ કર્મેન્દ્રિય.

૫ શુદ્ધ ઇ—માયાથી રહિત અલ્લજ્ઞાને કરીને આ અલ્લવૃક્ષને ખુવાર કરીએ—તેનો નાશ કરવો. ખાવા ઇ—પૂર્વકૃત કર્મનાં ફળ ભોગવવામાટે તે ઉછેરે છે. અર્થાત્ કરેલાં કર્મ ભોગવવાં જ નેધએ એવા સૃષ્ટિના નિયમાનુસારે દેહાદિક ઉપજે છે. મન ડોલી—મનમાં ડોલીને.

૨ ભ્રમમાંથી ઇ—ભ્રમમાંથી ખશ્યો જાઉં—છૂટું. ૩ કસણી કશ્યો—કસોટી ઉપર કશ્યો. ૪ જશ્યો તશ્યો—જેવો તેવો.

૫ તદ્રૂપ—ધ્યેયાકાર. જશો—જેવો—સહુરૂપ જેવો.

કાપ્ત્રી ૫ મી.

- જ્ઞાનીઓ ખતાવું રે, બંધ મુક્તિ આત્મા કેવો;
 આંખ મીચી ઉઘાડો રે, દઢતા ધરો તો સેવો. ટેક. ૧
- સૂક્ષ્મ બુદ્ધિ હોય તો સમજશે, નહિ તો કરશે ન માથાકૂટ,
 સે'લું સટ તો અમો ખતાવું, ખીઓ અમૃતનો છે ઘૂંટ;
 ખુંટ મારી ખોલું રે, કહું પ્રભ જવો તેવો. જ્ઞાનીઓ ૨
- ચૈતન્યમાં દશ્ય કલ્પવું જાણો, બંધતાણું એ મૂળ,
 ચૈતન્યમાંથી કલ્પના છૂટવી, મુક્તિ જાણો સમૂળ;
 દશ્ય વગરનું ચૈતન્ય રે, આત્મારામ રૂપ મેવો. જ્ઞાનીઓ ૩
- ત્રણ લીટીમાં ત્રિભુવન સમાયું, પ્રભ વિદ્યાનો ભોર,
 આહા જોહો કરી અકાળો, એવો નથી એ સોર;
 ખરી છે એ વિદ્યા રે, ચિત્તમાં રૂડી એવો. જ્ઞાનીઓ ૪
- મહાશ્રમવડે અમો સમજ્યા છું, તે દેખાડ્યું પળમાંય,
 ન સમજાય તો પૂછો આવીને, આંતરો નથી કાંઈ આં'ય;
 ચોખું ચટ કેવું રે, બાપુ પ્રભ એક દેવો. જ્ઞાનીઓ ૫

કાપ્ત્રી ૬ ઠી.

- ઘડે ભયું પાણી રે, સૂરજ માંહી આવી પડ્યો;
 ઘટાકાશ ભાશ્યું રે, ભાગ્યો તેની સાથે લડ્યો. ટેક. ૧
- ઘડામાં મારો સૂરજ હતો તે, ભાગી નાખ્યો અલ્યા ભૂર,
 ઘડો ગયો તેની ચિંતા નથી ભાઈ, (પાણ) નાશી ગયો મારો સૂર;
 એને ક્યાંહી દેખું રે, જીવિતએ શેમાં જડ્યો. ઘડો ૨
- એવે એક આવી કે' રામોજી મુઆ, તેના જીવ ક્યમે નવ જાય,

૩ દશ્ય—જેવામાં કે કલ્પનામાં આવે તે પદાર્થ. ૪ ત્રણ લીટી—
 (ત્રીજી કડીની). ભોર—હેલ.

અતિ ઘણા દુઃખિયા થયા, કોઈએ કરી નહિ સા'ય;
 દ્રવ્યકાળે બાળ્યા રે, જીવતા ચિતા માંહી પડ્યા. ઘડે ૩
 હોંગી ગુરુ કે' એના આત્મા બળ્યો ભાઈ, જીવતાં મુઓ અબાણ,
 જ્ઞાનીને સુણી હૃદ બિચ લાગ્યું, અજ્ઞાનીનું કંકુ બાણ;
 ઘટમાં ભાગ્યો સરજ રે, બીજે તેવો ઘટે તડ્યો. ઘડે ૪
 જ્ઞાની કે' સૂર્ય ન આવે જાવે, લાગ્યો એ તો ભ્રમ કાંક,
 મરે ન અવતરે આત્મા અલ્યા, શીદ હસાવે છે લોક;
 રોક માનો મારું રે, બાપુ બીજે પાલો સડ્યો. ઘડે ૫

કાફી ૭ મી.

કઠણ કામ કે'તાં રે, તુને સાવચેત કરિયે;
 સંશે જશે ભાગી રે, પછે ડરો નહિ જરિયે. ટેક. ૧
 ચકલી સમુદ્ર તરવા ધારે, એ તે બને કેઈ પેર,
 એવાં પક્ષીથી તરાય એ તો, તરે ધણીની મે'ર;
 સાગર તરવો સાચો રે, નામ સુણી મન ડરિયે. કઠણ ૨
 ચકલીને તો ડર લાગે, અમે સમુદ્ર કેઈ પેર તરિયે,
 પાણુ ગરૂડને અલ્યા ભય છે તેના, તન મન માંહિ જરિયે ?
 નથી તેનું કારણ રે, વધાર્યું બળ હરિયે. કઠણ ૩
 તેમ સંસાર સાગર મૂઢને મોઠો, જ્ઞાનીને મન છે ખાડ,
 ગુરુકૃપા નવ હોય તો જાણજે, સાગરમાં ખડક રૂપિયા પા'ડ;
 આડ બીજી મોટી રે, તરિયે ગુરૂને વરિયે. કઠણ ૪
 એ સાયર જે કોઈક તરેલા, તેનાં કહું એધાણ,
 ચિત્ત રાખીને સુણશો તમે તો, જાણો પદ નિરવાણ;
 બાપુ સત્ય બોલે રે, સરાવ્યા નવ સરિયે. કઠણ ૫

૫ બીજે—આ શિવાય બીજે ઉપદેશ તે સડેલા પાલા જેવો જાણવો.

૪ ખડક રૂપિયા પા'ડ—ખડકરૂપી પાહાડ. ૫ સરાવ્યા—ખસેડ્યા.

કાફી ૮મી.

- જુઓ તમે જ્ઞાની રે, અમો જોળખાવી દધએ;
 થતા નવ માની રે, પિયાલો આ પધએ. ટેક. ૧
- સંસારરૂપી નાટક ઉભો, આવે વિધ વિધ વેધ,
 તારક હારક જાળક તેમાં, બની આવે બેશા બેશ;
 જ્ઞેનાર તેહ જુવે રે, જ્ઞાની કેવા કહીએ. જુઓ ૨
- સ્વસ્વરૂપભૂતચૈતન્ય માત્રે, વાસ વશ્યા ગુરુ દેવો,
 દેહાતીત થયેલા એ તો, તણ કરી અહમેવો;
 ટેવો સુણો તેની રે, મારગ મોટે વહીએ. જુઓ ૩
- મારણ મોહન વશિકર્ણ જાણે, લાવે તેના રૂડા ભેખ,
 જ્ઞાની દૂરથી સર્વ નિહાળે, એક જગાવી અલેખ;
 દેહ જુવે દૂરથી રે, આપણ પાસે રહીએ. જુઓ ૪
- દુઃખ થાય તો તેના ધર્મ જાણે, સુખ થાય તો નવ કાંધ,
 ભટકી ભટકી તમે મથી મરો પણ, જડશે એવા નહિ સાંધ;
 જ્ઞાન અર્ક ઉગે રે, બાપુ બા'ર નવ જઈએ. જુઓ ૫

કાફી ૯ મી.

- નથી સગા જાણજે રે, આત્માને કોઇએ;
 સુખ દુઃખ દંદ એ તો રે, ઉપરથી જોઇએ. ટેક. ૧

૨ નાટક ઉભો—નાટકનો ખેલ ઉભો કર્યો છે. ૩ દેહાતીત—દેહ ધારણ કરવાની ઉપાધિથી નિમુકત થયેલા.

૪ અલેખ જગાવીને—આત્મસ્વરૂપમાં મસ્ત રહીને. દેહ ઈન્—જ્ઞાનીઓ પોતાના દેહને પોતાથી નિરાળો જુએ છે અને આપણ પાસે રહીએ છીએ—જૂદો જોતા નથી.

૫ તેના—દેહાદિકના. નવ કાંધ—તેની કાંધ તેમને દરકાર નથી. બા'ર—ખીણ જગોએ (શોધવામાટે).

૧ દંદ—જોડું.

ગાડી કરી તમે ખેસવામાટે, રાખ્યા ઔધરી ચાર,
 દોડાવતાં ગાડી ગઈ ભાગી, કડકા થઈ ગયા બાર;
 ઔધરીને શેનું રે, રડવું આવે કે રોધએ. નથી૦ ૨

મન મસ્તાનું થઈ જાય ભાઈ, વસ્તુને શો સંબંધ,
 ઘોડે ચઢશે ન પડશે પાછું, અફળાશે ભીંતે અંધ;
 વસ્તુ એ તો ન્યારી રે, ખોટ તેની ખોઈએ. નથી૦ ૩

ઘોડા ચઢે ન ધુધવે પાણી, સાગરને શું હોય,
 તેવા ઉપર તો થાય તરંગો, સાગરને મન નહિ સોય;
 પૂર્ણ એ તો પૂરો રે, તાલમેલના ટોઈએ. નથી૦ ૪

લાકડું માંકડું કે પંખીડું, માણસનું સગું થાય ?
 તેમ વિષયાદિક તો જાણો તમે, જીવના કંઈ ન લેવાય;
 અલગ મારો વાલો રે, બિરાજે ખરી સોઈએ. નથી૦ ૫

કાપ્ ૧૦ મી.

સગપણ બતાવું રે, દહને આત્માતાણું;
 વિચારો મનથી રે, સમજી તમે ઘણું ઘણું. ટેક. ૧

સરોવર માંહે કમળ ઊગે, ખીલે હજાર પાંખડી માંહી,
 રંગ ખેરંગની ભાત દેખાડે, જ્ઞેનારાને જાંહી;
 રીઝે જોઈલોકો રે, સગપણ સારું બન્યું. સગપણ૦ ૨

ઉદર માંહીથી ઉપજવ્યું, નાનું મોટું કર્યું સાર,
 સૂવાડું ઉડાડું જોશે, સાચવ્યું વારંવાર;
 તોડ્યું આવી હાથી રે, સગપણ ગણ્યું ના ગણ્યું. સગપણ૦ ૩

જ્ઞેવા માત્રથી સગપણ દીસે, જ્ઞેનારાની આંખ,

૪ ઘોડા-ભરતીનો વેગ. ટોઈએ-અર્થાત્ કરવી. ૫ જાણો-માણસના
 સગા નથી એમ જાણો.

ઉનાપાણીમાં ઝંપલાઈ જાણી, મરે કોણ રડે માંખ;
 તેવું આવે રડવું રે, કમળસર સગપણું. સગપણું ૪
 તેવું જીવ શરીર ધરે છે, વળી તે સાથે સગાઈ,
 ભ્રમથી લાસે જુદાઈ છે નહિ, જાણો જૂદો જદુરાઈ;
 અલગ વસે દે'થી રે, વાણીએ કેમ વાણું. સગપણું ૫

કાફી ૧૧ મી.

લાખો તમે જોઈ રે, સત્ કે અસત્ હશે;
 બતાવો સોઈ રે, જ્ઞાન કંઈક હૃદ વસે. ટેક. ૧
 ચાટણું લઈ તમે પ્રતિબિંબ જુઓ, ખરું કે ખોટું એહ,
 તરંગમાં અલ્યા તેહ દખાશે, પાણી તેલ ધીમાં જેહ;
 ખરું કે ખોટું રે, કવિઓ કહો નવે રસે. લાખો ૨
 જો ન સમજાય તો હું સમજવું, ન લાગે કંઈ વાર,
 અનિર્વચનીય જાણી રે'વું, કશો કરવો ન ઉચ્ચાર;
 સાચું છે અમારું રે, સોનું જાણો કસણી કસે. લાખો ૩
 તેમ પરમાત્મામાં જાણો, શરીરનોજ સંબંધ,
 સાચો નથી જૂઠો નથી, જેમ ખેલ ન ખેલના કંધ;

૫ તેવું ઈન્—જેમ સરોવર કમળને ધારણ કરેછે પણ હાથી તેને ચૂંટી નાખે તો તેનો તેને ખેદ નથી તેમ ચૈતન્યરૂપી સરોવરમાં દેહરૂપી કમળો ખીસે છે તે તેને કાળરૂપી હાથી ચૂંટી લે છે તથાપિ ચૈતન્યને તેનો શોક નથી.

૩ અનિર્વચનીય—જેને ખરું ખોટું કહેવામાં ન આવે એવું. પ્રતિબિંબ વસ્તુ સ્વરૂપે હાથ લાગતું નથી માટે તે ખરું કે સત્ નથી અને તે બિંબના જેવું કાર્ય કરે છે માટે તે ખોટું કે અસત્ નથી. એ રીતે રાત્ અને અસત્થી વિલક્ષણ હોવાથી તે અનિર્વચનીય છે. એ દૃષ્ટાંત માયાને લાગુ પાડવું. કસણી —કસોટી.

એ તો વાત એવી રે, જાણે જેહ આઘો ખસે. લાખો ૦ ૪
સાચું નથી જૂઠું નથી, એ માનવાની મરજદ,
હદ બેહદની વાતો જાણે, તો તો છૂટી જાયે વાદ;
નહિ તો રે' ઉભો રે, શ્વાન જ્યમ પડધે ભસે. લાખો ૦ ૫

કાફી ૧૨ મી.

જળમાં અલ્યા ને જે રે, શું શું તાણાઈ આવે;
પથ્થર લાવે તાણી રે, કાઠ નવ ફૂડો કા'વે. ટેક. ૧
વા'ણમાં બેશીને આવે જાવે, લોક તો અપરમપાર,
બૂડી જાયે તો જાય જાનમમાં, જળને સ્નાન સૂતક છે સાર ?
નથી એને કાંઈ રે, આવો જાવો ને ફાવે. જળમાં ૦ ૨
જાણો તેમ પંચભૂતનું પૂતણું, આવ્યું આત્મા સાથ,
બૂડે કે તરે એને શું લાગે, અજગો બિરાજે નાથ;
બાથે ન ઝાલે રે, દહ મૂકી ને રાવે. જળમાં ૦ ૩
એને દુઃખ નહિ ને મુખ નહિ, અવિચળ આપે એક,
અખંડિત મારો વા'લો બિરાજે, ખરી રાખી જેણે ટેક;
વિવેક વિચારો રે, તજ ગોપી ને મા'વે. જળમાં ૦ ૪

૪ આઘો ખસે—લાંબો વિચાર કરે. ૫ સાચું ઈ—આ સાચું
નથી અને આ જૂઠું નથી એ તો માનવાની મરજદ (સીમા) છે.
આટલે સુધી આ સાચું છે અને આટલે સુધી આ જૂઠું છે, એ માનવા
માત્ર છે. હદ બેહદની—વિશ્વની અને તેની પેલી પારની. શ્વાન ઇ—શ્વાન
જેમ પડધો સાંભળીને ભસે છે તેમ અસાની પણ મિથ્યા વસ્તુ ઉપર વાદ વિવાદ
કર્યા કરશે.

૩ રાવે—રાણાએ. ૪ મા'વે—કૃષ્ણે આત્મારૂપ કૃષ્ણે. દેહરૂપી ગોપી તજ
છે તે તું ને.

એવી જૂદાઇ છે આત્માની સંગે, સમજે તો થાય સગાઇ,
મિથ્યા છે ખરું એહ ભાઇ પણ, જાણ્યે એસો તમે ના'ઇ;
સુખ તેથી થાશે રે, ભળશે પ્રલ્લ લા'વે. જળમાં ૫

કાફી ૧૩ મી.

જૂદું નથી કોઇ રે, સત્તા એક પ્રલ્લની ભલી;
ખરું કરું તેને રે, સુણજે સહુ વળી વળી. ટેક. ૧
તરંગો તજે ઉપર થાય પણ, એનું તપાસો મૂળ,
જળની સત્તાએ એ તો ઝડુમે, જેમ સુઝે અનુકૂળ;
સત્તા એક જળની રે, જ્વેરમાં ઝાઝી મળી. જૂદું ૦ ૨
તેમ આત્માની સગાઇથી કાંઇ નથી અળગું, ચિત્ત આદિક ચાર,
પદાર્થ સર્વ માંહે છે સત્તા, આત્માની અવિધાર;
સાર એ સમજે રે, પ્રલ્લમાં જશે ભળી. ” ૩
જેમ સાયરનું જળ તરંગમાં તે, ખાડમાં તેનું તેજ,
ચલન વલનની એજ અપળતા, સાચું નહિ કાંઇ હેજ;
તેવું કહું બીજું રે, સંશય જશે ટળી. ” ૪
મનુષ્યાદિકમાં અપળતા જોઇ, આત્મા દર્શી તેવે રૂપ,
પત્થરમાં અપળતા નહિ ત્યાં, તેવો દર્શ્યો અનુપ;
પત્થરમાં જે વસિયો રે, બાપુ તુજમાં તેહ બળી. ” ૫

કાફી ૧૪ મી.

જૂદું નથી કો'ની રે, જીવ તે તો સબરે ભર્યો;

૫ જાણ્યે ધૃ—મિથ્યાને મિથ્યા જાણવાથી તમે નાહાઇ એસો—તેની
આશા તજીને નિર્વૃત્તિ પામી એસો.

૧ સત્તા—હોવાપણું (existence). ૪ હેજ—તત્વ. બીજું—
બીજું બધું

નિશ્ચે થયો મનનો રે, ત્યારે તું તો આપે તયો. ટેક. ૧

પા'ડ માંહી જીવ છે ને જાડ માંહી જીવ છે, લાકડે વશ્યો ભંગવાન;

જે રૂપે એ તુજમાં બિરાજે, તે રૂપે ભીને વાન;

રૂપ નહિ બીજું રે, સમજ્યો તેનો અરથ સયો. બૂદ્ધું ૦ ૨

સ્થાવર જો જો તું તો તપાસી, દેરી તને દીનાનાથ,

જંગમમાં પાણુ જેવડો તેવડો, તદ્દરૂપે આવે એ તો હાથ;

આત્માવત સર્વે રે, કુવો એણે ખેલ ક્યો. " ૩

એટલું સમજે જો જો જોગીજન, ભોગી સમજે થાય ભૂપ,

એ સિદ્ધાંતથી સમાન દષ્ટિ, થતાં બને તદ્દરૂપ;

અલૌકિક ભાસે રે, રૂપે તું જાયે ડયો. " ૪

અજ્ઞાન છે આત્માનું કલ્પ્યું, મોટો છે આત્મારૂપ,

એમ સહુ જોતાં આત્મારૂપે, જેમ ઉદ્દયતી ને ધૂપ;

ચૂપ થઈ રે'વું રે, બાપુએ તો આત્મા હયો. " ૫

કાફી ૧૫ મી.

ભેદ બતાવું રે, પે'લો હું તો જીવતણો;

સમજીને લેજે રે, તેથી પાર શિવતણો. ટેક. ૧

શિવ પ્રતિબિંબથી અજ્ઞાન અંશ શોભે, તે તો જીવ કે'વાય,

તે જીવ બંધાવો દહ પિંજરમાં, અજ્ઞાન જેની રોવાય;

ધારે પ્રાણુ તેથી રે, જીવ મોટો એજ બન્યો. ભેદ ૦ ૨

૩ જંગમ-ગતિમંત પ્રાણી. તદ્દરૂપે-સદ્દરૂપે. ૪ એટલું ધૃ—જો એટલું સમજે તે જોગીજન થાય; જો ભોગી સમજે તો તે ભૂપ થાય-ભૂપના જેટલો સતોષ તેને મળે. તદ્દરૂપ-અત્તરૂપ. અલૌકિક-દિવ્યજ્ઞાન.

૫ અજ્ઞાન ધૃ—આત્માને વિષે બીજા પદાર્થની કલ્પના તે અજ્ઞાન-ઉદ્દયતી-અગરબત્તી. હયો-હરણ ક્યો-કળજે ક્યો—ઓળખ્યો.

૧ શિવતણો-પરમાત્મા. ૨ પ્રતિબિંબ ધૃ—જેમ પાણીમાં સૂર્યનું પ્રતિ-બિંબ પડે છે અને પવન વગેરેની ક્ષપાધિથી પ્રતિબિંબરૂપ સૂર્ય હાલતો પણ

અહંકારની એ ધારણુ ધારે, ત્યારે કે'વાચે હું;
 નિશ્ચય કરે તો બુદ્ધિ કે'વાચે, હું પદમાં હું તું;
 સંકલ્પે મનહું રે, તારો જીવ અમે ગણ્યો.

ભેદ૦ ૩

કલ્પનાથી અજીવ નીપાવે, પ્રકૃતિ પડિયું નામ,
 મોહવડે બંધાયો માટે, દેહ રૂપિયું એ ગામ;
 અજ્ઞાને જડ જાણો રે, ચૈતન્યે ચૈતન શણ્યો.

ભેદ૦ ૪

એ રીતે અજ્ઞાન ને ચૈતન્યકાંતિ, મળ્યે કે'વાચે જીવ,
 મન મતિનાં નામ એજ ગણાવે, ન્યારો છે ભાધ શિવ;
 બાપુ વાત ઊંડી રે, જાણે ગુરૂ પાસે ભણ્યો.

ભેદ૦ ૫

કાફી ૧૬ મી.

સંસારનું કારણ કિયું રે, તે તો આજ દાખું તને;
 ગુરૂએ સમજાવ્યું રે, જેવું તેવું ભાધ મને.

ટીક. ૧

કારણ સંસારનું જીવને માનો, સમજી સારી પેઠ,
 અથવા તો ભાધ ચિત્તને માનો, બીજાંને વળગી વેઠ;
 આવો તપાસું રે, તમે ભાધ મારી કને. સંસારનું ૦ ૨
 દેહ અલ્યા એ તો હલકામાં હલકો, સુંગો કહે સંતલોક,

જાણાય છે. તથાપિ બિંબભૂત સૂર્ય તો તેથી અલગજ છે તેમ પરમાત્મારૂપી
 બિંબ અજ્ઞાન અશરૂપ અવિદ્યામાં પ્રતિબિંબિત થયો છે. એ પ્રતિબિંબને
 જીવ કહે છે.

૩ સંકલ્પે ઇન્-કલ્પના કરે તે મન કહેવાય. ૪ પ્રકૃતિ ઇન્-જીવ મનવ-
 કે કલ્પના કરીને અજીવ પદાર્થોને ઉત્પન્ન કરે છે માટે તેને પ્રકૃતિ કરીને કહે
 છે. શણ્યો-સાંભળ્યો.

૫ અજ્ઞાન-જે પોતાનું સ્વરૂપ નથી તેને પોતાનું સ્વરૂપ માનવારૂપ
 બુદ્ધિ. ઊંડી-સૂક્ષ્મ.

- એને કોઈ ન કારણ ધારે, ધારે તો ધારણું કીક;
 એણે શું કીધું છે રે, આવિયો જે નિધને. સંસારનું ૦ ૩
- આત્મા તો અવિનાશી અખંડિત, સંસારી ન કે'વાય,
 હીંચકા ખાતો જીવ છે કારણ, બોલ્યા વિના ન રે'વાય;
 માનો માફ સાચું રે, લોભ નહિ તને ધને. સંસારનું ૦ ૪
- એ કારણ રૂપનો નાશ નથી, જડ દેહ ગયે જીવ જાય,
 બીજા માંહી જઈ એસે એ તો, જેમ ઘડા પાણીનું થાય;
 બાપું ખરી વાતો રે, સમજાયે નહિ જ્ઞાન વને. સંસારનું ૦ ૫

કાફી ૧૭ મી.

- ભ્રમજન લાગો રે, તો તો પામો ભુક્તિને;
 ભ્રમ કાઢી નાખો રે, જણાવું ભુક્તિને. ટેક. ૧
- ભંખાડિયું એક હાથમાં લેઈ, ફેરવે બાળ અપાર,
 અગ્નિચક્ર નહિ પણ ચક્ર દેખાશે, મિથ્યા એ વિચાર;
 ભ્રમ છે એવો રે, ભજે નવ ભુક્તિને. ભ્રમજન ૦ ૨

૩ કારણ—(સંસારનું). આવિયો ધૃ—જે નિધને (મૃત્યુમાં) આવ્યો છે—જેનું મૃત્યુ થાય છે તેને સંસારનું કારણ કોણ ધારે ?

૪ હીંચકા ખાતો—એક દેહમાંથી બીજા દેહમાં જતો. લોભ ધૃ—મને કાંઈ તને કે ધનમાં લોભ નથી.

૫ કારણરૂપ—જીવ. જાય—બીજા દેહમાં જાય. ઘડા પાણીનું—જેમ એક ઘડો ફૂટ્યે તે પાણી બીજા ઘડામાં લેવાય છે તેમ. જ્ઞાનવને—જ્ઞાન વિનાથી.

૨ અગ્નિચક્ર નહિ ઈ—અગ્નિચક્ર જેવો નથી તથાપિ તેનું ચક્ર દેખાશે; તેજ પ્રમાણે સંસાર પણ એવા મિથ્યારૂપે દેખાય છે. એ વિચાર—અગ્નિને ચક્રરૂપ દેખવાનો વિચાર. ભુક્તિ—સંસારના વિષયભોગ.

તેમ ચિત્ત તારું જે ભ્રમમાં પડ્યું તો, તેની ન કરવી વાત,
 ખરા ખોટાની એહ ભૂલવશે, જાત અને વળી ભાત;
 સમજે શાણા રે, તજે એવી રૂઝિતને. ભ્રમજળ ૦ ૩

ખોટું જગત તે ખરું કરી કે'શે, ચિત્તભ્રમનું એ કામ,
 શાણા સમજીને અટકાવે, ભૂલાવે પરમધામ;
 નામ જાણ નાશી રે, જોઈ ચિત્ત ચુકિતને. ભ્રમજળ ૦ ૪

ભેદ સમજ્યો તેને ભ્રમ ભાગ્યો, બીજાને જાગ્યો અપાર,
 કોને પડી તે સમજાવે તેને, ખરું કહે નિરધાર;
 આપુ હોય પુણ્યે રે, પામે વય પુકિતને. ભ્રમજળ ૦ ૫

કાફી ૧૮ મી.

રૂંધો પ્રાણ દાખું રે, પગથિયે પેલે ચઢો;
 કામ થાય ભાખું રે, પડરિપુ સાથે લઢો. ટેક. ૧

ખોલવું તો ભાઈ લાગે સે'લું, કરવું કડાણ છે કામ,
 અનુભવેલું અમો બતાવું, રીઝશે આત્મારામ;
 કામ થાશે તારું રે, જઢુનાથ જાણે જડ્યો. રૂંધો ૦ ૨

૩ રૂઝિત—મર્મ. ૪ શાણા ઇ—જે પરમધામને ભૂલાવે એવો
 ચિત્તનો ભ્રમ છે તેને શાણા પુરૂષો સમજીને અટકાવે છે. ચિત્ત ઇ—ચિત્તની
 ચુકિત (ચૂકવાપણા)ને જોઈને નામ (સત્ નામ—બ્રહ્મ) નાશી જાય છે.

૫ બીજાને—ભેદ ન સમજ્યો તેને. કોને ઇ—જોઈને એવો ભ્રમ થયો છે
 તેની ખીડા કોને પડી છે કે તેને સમજાવે અને તેને નિરધારીને ખરું કહે? વય
 પુકિતને ઇ—પુખ્તવયને પામે ત્યારે પૂર્વના પુણ્યે કરીને તે હોય—સંતસમા
 ગમથી જ્ઞાનોપદેશ હોય.

૧ પાછળ કહ્યા પ્રમાણે તત્ત્વ વિવેક થયા પછી આત્માનો અનુભવ કર-
 વાનો માર્ગ બતાવવાનો ઉપક્રમ કરે છે: રૂંધો ઇ—સ્પષ્ટ છે. રૂંધો—રોડો. પ્રાણ
 —પ્રાણ વાયુ—શ્વાસોચ્છ્વાસ.

૨ ખોલવું ઇ—કામાદિક તત્ત્વને પ્રાણાયામ કરી, એ આત્માનુભવનું

નજરથી લઇને બાર આંગળ લગી, નીચેનું જો આકાશ,
જેહુ નિર્મળ અતિશે સારું, રોમ્પ ચક્ષુની દૃષ્ટિ ખાસ;
મન માંહી રોકો રે, જોઇએ ન કાંઇ જડો. રૂંધો ૩

એમ આંખ અને મન રોકી જોજો, ઘડીભર તું નિરધાર,
ચલન વલન એ ભૂલશે ત્યારે, પ્રાણ તારો અવિધાર;
સત્યનો સાખી રે, સામો આવી અડચો. રૂંધો ૪

એ રીતે તો પ્રાણ રૂંધાએ, દેખાડ્યું દૃષ્ટાંત,
કરી જોશો ત્યારે તો સમજશો, ખરું જેહુ સિદ્ધાંત;
બાપુ નામ સાચું રે, બીજો સહુ જૂઠો સડો. રૂંધો ૫

કાફી ૧૯ મી.

હૃદય સમજાવું રે, મુણે જો તું મારું;
જોઈ બતાવું રે, જાણે સારું સારું. ટેક. ૧
તારા દેહને તુંજ ભરી જો, થાશે વેંત્યો સાત,

પેહેલું પગથિયું છે એમ બધાય કહે છે પણ તે કેમ થાય તે અમે બતાવીએ
છીએ. જહુનાથ—આત્મારૂપી ભગવાન.

૩ તે પ્રકાર બતાવે છે: નજર ઈં—નેત્રથી બાર આંગળ નીચે હૃદયા-
કાશ જો, અને માંહીથી (અંદરથી) મનને રોક—મનની વૃત્તિઓ બીજે
ન જવા દેતાં હૃદયાકાશમાંજ સ્થિર કર. એને રોકવાને કાંઈ જડો—રેખો જોઈ-
તી નથી.

૪ ચલન વલન ભૂલશે—આસોચ્છૈસ બંધ થશે. સત્યનો ઇં—સત્યનો
સાખી (સાક્ષી)—અંતરાત્મા સામો આવીને અડચો—પ્રત્યક્ષ થશે. આ ક્રિયાને
યોગશાસ્ત્રમાં જાલંધરબંધ કહે છે. હડપચીને ગળાની નીચે અડકાડી હૃદય
ઉપર દૃષ્ટિ સ્થિર કરી પ્રાણવાયુ રોકવો તે જાલંધરબંધ કહેવાય છે.

૧ પાછલા પદમાં હૃદયાકાશમાં દૃષ્ટિ સ્થિર કરવાની કહી છે માટે આ
પદમાં હૃદયાકાશનું સ્વરૂપ બતાવે છે: હૃદય ઈં—સ્પષ્ટ છે.

- હૃદય તેમાં કયાંહી વસે તે, તુજને કહું સાક્ષાત;
વાત માન સાચી રે, ખુરં નથી એ ખારં. હૃદય૦ ૨
- હૃદયના એ ભેદ ભણે છે, તેના સુણં વિચાર,
માનવા જેવું ને નહિ માનવાનું, એવા એજ પ્રકાર;
તે સંભળાવું રે, લાગે તને નહિ ખારં. હૃદય૦ ૩
- છાતી વચ્ચે જે હૃદય છે તે, નહિ માનવાનું માન,
અખંડઅનુભવ નામ છે જેનું, માનવાનું તે તો માન;
સાન ધરચ એવી રે, ચિત્ત રૂચે ચાર. હૃદય૦ ૪
- એ હૃદયની વાત અન્નયળ, સંભળાવીશ હું આજ,
સુણવાને એકે કાને થાજે, અમો સુણ્યું એમ રાજ;
બાપુ બોલે સાચું રે, સમજે તેને તો ખ્યારં. હૃદય૦ ૫

કાપી ૨૦ મી.

- માનેલું મનાવું રે, હૃદય હવે હું આજે;
કાંઈ નવ જોઈએ રે, અમારે તો સાજે. ટેક. ૧
- માનેલું હૃદય એ તો જાણો, દેહથી છે ભાઈ ખારં,
અંદર પણ એને માને છે, જોગી જતિ અપાર;
કોક કે' ત્રીજું રે, કહું તારેકાજે. માનેલું ૨

૨ ખારં-હૃદયાકાશરૂપી. ૩ માનવા જેવું-લક્ષ્યમાં લેવા જેવું—
મનમાં જેને ખરં સમજવું તે. નહિ માનવાનું—લક્ષ્યમાં નહિ લેવા જેવું.

૫ એ હૃદયની—માનવા જેવા અખંડ અનુભવ હૃદયની.

૧ માનેલું મનાવું—લક્ષ્યમાં ધારવા જેવા હૃદયનું સ્વરૂપ દેહ કરાવું.
સાજે—સાહિત્ય પણ.

૨ દેહથી—મનુષ્યના દેહથી. અંદર—વિરાટના દેહની અંદર. કોક—
આત્મજ્ઞાની. ત્રીજું—આત્મારૂપ હૃદય.

ભાઈ દેહાદિક ને નથી તો, બા'ર ભીતર નથી એહ,

પણ એ તો છે મુખ્યમાં ભાઈ, જાણો નિઃસંદેહ;

જગત છે એમાં રે, ધૂનિ ધૂધૂ ગાજે.

માનેલું°

૩

હૃદય કો' કે આત્મા કહો, ખેનો એક વિવેક,

હૃદ ખેહૃદની વાતો ન્યારી, જાણે ને ધારે ભેખ;

ખરી વાત ખાંતે રે, કહું તારી દાઝે.

માનેલું°

૪

અનહૃદ વાળાં વાળે જ્ઞાનીને, સમજે અતુર સુજાણ,

૩ દેહાદિક ઇ°—તત્વજ્ઞાનીને મતે જો દેહાદિકજ નિથ્યા છે તો પછી તે હૃદય બાહાર કે ભીતર તો નથીજ; પણ એ તો મુખ્યમાં—ચૈતન્ય આત્મામાં છે. જગત ઇ°—જગત એ આત્મારૂપી હૃદયાકાશમાં છે. જેમ મનુષ્ય પોતાના હૃદયમાં કલ્પના કરીને નાના પ્રકારના મનોમય ઘાટ રચે છે તે જીવકૃત જગત મનુષ્યના હૃદયાકાશમાં કહેવાય છે તેમ આ સધળું જગત એ પણ સત્યસંકલ્પ ઇશ્વરના હૃદયના મનોમય ઘાટ છે. અને તેથી તે પણ ઇશ્વરના હૃદયાકાશમાં છે. “એ રીતે જગત એમાં છે.” આત્મામાં જગત છે, એનો બીજો ખુલાસો એમ સમજવો કે જેમ સર્વત્ર પરિપૂર્ણ મહાસાગરમાં સધળે પાણી સ્થિર છે પણ જ્યાં પવનની લેહેરો હોય છે ત્યાંજ મોજાં થાય છે, તેમ આત્માચૈતન્ય સધળે શાંત છે પણ જ્યાં પ્રકૃતિરૂપી પવનની લેહેર લાગે છે ત્યાંજ જગતરૂપ મોજાં જણાય છે. ધૂનિ ઇ°—તે હૃદયાકાશમાં ધૂ ધૂ એવો ધ્વનિ ગાજે છે—યોગશાસ્ત્રમાં કહે છે કે અપાન (નીચેનો વાયુ) અને પ્રાણનો સંયોગ થાય છે ત્યારે મેઘગર્જના જેવી ગર્જના હૃદયમાં સંભળાય છે. મહદાકાશમાં પ્રસિદ્ધ મેઘગર્જના ગાજે છે તેની સાથે એને સરખાવવી.

૪ માનવા જેવા હૃદયાકાશનું રૂપ બતાવીને હવે તેને આત્મારૂપે વર્ણવે છે: હૃદય ઇ°—એને હૃદયાકાશ કહો કે આત્મા (ચિદાકાશ) કહો એ એનો વિવેક સરખોજ છે. અર્થાત્ એવી રીતે હૃદયાકાશનું ધ્યાન કરતાં કરતાં વિસ્તીર્ણ આત્મસ્વરૂપ લક્ષ્યમાં આવશે. હૃદ—હૃદયાકાશ. ખેહૃદ—ચિદાકાશ. જાણે ઇ°—જે ભેખ ધારે અર્થાત્ બીજાં કાર્યથી નિવૃત્ત થઈ તે જાણવાનો યત્ન આરંભે તેજ એ જાણે. તાત્પર્ય કે સાંસારિક પ્રવૃત્તિમાં વ્યથ મનવાળાથી એ બનવું કઠણ છે.

વાત અન્નયળ અવનવી એ તો, એતે ન પંડિત પા'ણ;
આપુ જેવા જાણે રે, ગુરુ અનહદ વાળે. માનેલું ૦ ૫

કાપ્તી ૨૧ મી.

નરસંઘજી જઈએ રે, અમે દરશન કરવા;

પૂજા જઈ કરીએ રે, પ્રભુ પરસન કરવા. ટેક. ૧.

સ્વકલ્પેલું રૂપ ત્યાં જોઈએ, કરીએ તેને પરસન,

નરસંઘજી અમો આ'ર બેસાડ્યો, કરીએ તેનું દરશન;

પ્રાણવાયુ રેલ્યો રે, બાહેર તો ભરવા. નરસંઘજી ૦ ૨

આવાહન ને પૂજા અમારી, જોઈ રીઝ્યા નૃસિંહ,

ત્યારે ત્યાંહી તો કાંપવા લાગ્યો, રસ્યો રંગ્યો જે સિંહ;

અમે પૂજા માંડી રે, લાગ્યો દેવ તો ડરવા. નરસંઘજી ૦ ૩

અમારે અમારો પૂજવો, ડરાવાનું નહિ કામ,

ગાંડા ઘેલા લોક જે જે બોલે, મા'રાજ આપજો દામ;

૫ અનહદ વાળું ઇ-જ્ઞાની પુરૂષોત્તે ઉપર કહ્યો તેવો ધ્વનિ સંભ-
ળાયછે એ અનહદ વાળું વાળે છે. ગુરુ ઇ-ગુરુરૂપી હદ વગરના વાળવડે.

૧ આપુને કોઈ તેનો મિત્ર વડોદરામાંના નૃસિંહજીનાં દર્શન કરવા
આગ્રહથી તેડી ગયો હતો. ત્યાંથી આવ્યા પછી તેમણે આ અને આની પ-
છીનું એવાં બે પદ રચ્યાં છે. તેમાં નૃસિંહજીના દર્શન સંબંધી સંસારીનું
અજ્ઞાન અને નૃસિંહજીના નિમિત્તથી ખરો બોધ દર્શાવ્યો છે.

૨ સ્વકલ્પેલું-મનુષ્યે પોતે કલ્પી કાઢેલું. આ'ર-હૃદયની બહાર. અર્થાત્
આત્મારૂપી નરસંઘજી તેજ એ છે-માત્ર તેનું રૂપ કલ્પિત છે. (નામ અને રૂપ
એ બે અંશ કલ્પિત છે એવો વેદાંતનો સિદ્ધાંત છે.) અથવા, અમે પણ
ધ્યાન કરીને નૃસિંહજીની કલ્પના કરી-તેનું દર્શન કરવા માંડ્યું. પ્રાણવાયુ ઇ-
અંતરનું રૂપ બહાર આણવામાટે રેચક ક્યો તેથી બહાર પ્રાણ રેલ્યો.

૩ ત્યારે ઇ-અમે માનસિક પૂજા કરવા માંડી ત્યારે કલ્પિત સિંહ કંપ-
વા લાગ્યો.

લેશે દામ એ તો રે, કારજ એહ ધન હરવા. નરસંઘજી ૪
અમે અમારી પૂજા આરંભી, તે તો કરીએ હાલ,
નરહરિ આત્મા પ્રસન્ન થશે તો, છૂટશે સહુ જન્મજા;
બાપુ કરે પૂજા રે, અરથ ગરથ સરવા. નરસંઘજી ૫

કાફી ૨૨ મી.

પડ્દરિપુ ઉપર રે, બિરાજે નૃસિંહ તમે;
ભિંમિઓ આડી રે, દબાવો નૃસિંહ તમે. ટેક. ૧
મનસા ફૂલ તો છે મારી પાસે, નહિ મોગરો ગુલાબ,
મતિકેરી અમો ભરીને ઝાલી, નરસંઘજી આ છાબ;
રીઝો તમે દેવા રે, આજ કેમ બાહેર ગમે. પડ્દરિપુ ૨
તૃષ્ણાની તુલસી અમે બનાવી, તૃષ્ણા કરી જડ જાણ,
જડ તો ભાઈ જડને ચઢાવી, મારા નૃસિંહને સોંપ્યા પ્રાણ;
પૂજા કરું એવી રે, જાણે દેવ જેવો સમે. પડ્દરિપુ ૩
અક્ષત તો અકળામણ મારી, રૂપ જાણો નિરવાણ,
અકળાવે તેને એહજ અર્પું, મારા નાથને મનોહર વાણ;
પૂજા થશે પૂરી રે, સાચું એ તો અહીં દમે. પડ્દરિપુ ૪

૫ અરથ ૪૦—મોક્ષાર્થરૂપી ગરથ સરવા—સિદ્ધ થવામાટે અથર્થ
અર્થ—સ્વાર્થ અને ગરથ—નાણાં જતાં રહે એટલામાટે.

૧ પડ્દરિપુ—કામ, ક્રોધ, લોભ, મોહ, મદ, મત્સર. ભિંમિઓ—ક્ષુધા, તૃષ્ણા
જન્મ, મરણ, ટાઢ, તાપ. આડી—હઠીલી.

૪ અકળાવે ઈ—નૃસિંહજીના મંદિરમાં થતી ભીડની અકળામણને
હૃદયેશીને આ વચન કહેલું છે. પદ્મું તાત્પર્ય એ છે કે જેવા દેવ તેવી પૂજા:
કલ્પિત દેવને મનસા ફૂલ, તૃષ્ણાતુલસી, અકળામણ અક્ષત, અને ડામાડોળ
(ભીડની ગભરામણથી નાસવાનેમાટે ડગમગી રહેવું) મન દક્ષણા અર્પણ
કરીને પૂજન કર્યું.

દક્ષણા હામાડોલજ માનો, દિલ માઈં જેહ વાર,
મારા વા'લાને તો ખુદ્દિ નિર્મળ, દક્ષણામાં આપી બાર;
પાર બાપુ પામ્યો રે, મિત્ર કહે રીઝ્યા અમે. ૫૬૨૫૦ ૫

કાપ્તી ૨૩ મી.

સંસાર નથી સાચો રે, ખુરાડે બે મગથી;
વર્તે તે વહે નહિ રે, તોડે રંગે રગથી. ટેક. ૧
અલ્યા શમણા માંહી તું રાજ થયો, તે રાજ શું રે'શ,
જગીશ ત્યારે ગરીબ થઈશ તું, સાઈં માકું કેને કે'શ;
ચેત ચેતાવું રે, હર તું ખરા ખગથી. સંસારં ૨
એ સ્વપ્નુ તેવું આ તું સમજજે, નાતું મોટું એહ ભેદ,
ખોટાને ભાઈખરૂં માને તું, ન માને કહ્યું જે વેદ;
ભેદ જાય ભાગી રે, જ્ઞાનતાણી રાગથી. સંસારં ૩
ગર્ભવાસમાં તું કેવું કે'તો'તો, જો કહે તારાં પુરાણ,
કાટેલા હો તો તમે વિચારો, શું કે'છે કુરાન;
સંભારો સાચું રે, છૂટ્યા શેણે ભગથી. સંસારં ૪
માઈં માને તો જાણ તું એતું, નાના મોટા શમણાં માન,
અન્ને મિથ્યા જાણજે તું તો, સમજ સારી સાન;
ભાન ન ભૂલીશ રે, બાપુ વદ વગથી. સંસારં ૫

કાપ્તી ૨૪ મી.

કૃણજી કાળા રે, મૂકો તમે સહુ ચાળા;
મોરલીવાળા રે, પ્રકટો તમે ગોવાળા. ટેક. ૧

૧ બે મગથી—બે તરફથી. વહે—(સંસારનો ભાર). તોડે—(સંસારને).
૨ ખગ—અજ્ઞાનરૂપી પક્ષી. ૩ આ—(સંસારરૂપી). ૪ કાટેલા—અર્થા-
ત્ત્વ મુસલમાન. ૫ એતું—એટલું. વગથી—તારો પક્ષ કરીને.

ગોવર્ધન ધરીને, ગઉઆં રાખી, મારી નાખ્યા રિપુ વાધ,
 ગોપીની સાથે રાસજ રમિયા, ઋત્યા માટે નવ ડાઘ;
 સાધ તમે સાચા રે, નચવી હરિ બાળા. કૃષ્ણજી ૨

કામ કેશીને ઠીક વિડાયો, ક્રોધ કંસનો કર્યો ઘાત,
 લોભ બગાસુર ઠીક સૂવાડ્યો, મોહ અજગરને મારી લાત;
 મદ નાગને નાથ્યો રે, ખરી મુરલીવાળા. કૃષ્ણજી ૩

મત્સર તૃણાવર્ત હરજી તોડ્યો, ગાજ્યું ગોકુળ ગામ,
 ઉર્મિપૂતના મારી નાખી તેણે, જુગમાં ગવાયું નામ;
 અહ્મદેદ જાણ્યો રે, હરજી હતા બાળા. કૃષ્ણજી ૩

એવા કૃષ્ણનું વર્ણન કરતાં, તરી ગયા વેદ વ્યાસ,
 અહ્માનંદ ભલો રે ભજવ્યો, ગાય શું બાપુદાસ;
 નમું અહ્મ રૂપે રે, કરું રસ્તે ઢાળા. કૃષ્ણજી ૪

જ્ઞાનીનાં લક્ષણ.

કાફી ૧ લી.

સાધુને ઓળખવા રે, તો મારી વાંચો કાફી;
 તન મન થશે નિર્મળ રે, સર્વાંગે થશે સાફી. ટેક. ૧

કૂલકાને તમે દાખો જ્યારે, ત્યારે તે ખેશી જાય,
 કૂલાવો ત્યારે તેહ તો કૂલે, રીસ દુભાણ ના થાય;
 જોગી જાણો એવા રે, સારે ખોટે દ માફી. સાધુ ૨

સોનાને તમે તાવી જો જો, બમણો ચઢશે રંગ,
 પુષ્પે વધાવો કે પા'ણે મારો, બદલાયે નવ અંગ;
 ક્રોધ ન કૂડો રે, વદ ન આફી લાફી. સાધુ ૩

૨ ઋત્યા માટે—પણ ગોપીઓ વેદની ઋત્યાઓ કહેવાય છે માટે કૃષ્ણને
 ડાઘ લાગ્યો નથી. ૫ ઢાળા—મુકામ.

૨ કૂલકો—કૂકો. ૩ આફી લાફી—એલ ફેલ.

ધાન્ય ચઢાવો ચૂલે કદી તો, પાણીથી જાય રંધાઈ,
 સાંધો લગાડો લાકડાને તો, જાણે ગયું સંધાઈ;
 તેવો સાંધો ન લાગે રે, ગાંગડુ મરો બાફી. સાધુ૦ ૪
 નિંદા કરનારા હારીને ખેસે, લાજ ખેસે ઘરમાંય,
 સારું માકું નવ સંતને કાંઈ, સાંધ મળિયો જાણો ત્યાંય;
 બાપુ સત્ય બોલે રે, સુખ દુઃખ રે'શે હાંફી. સાધુ૦ ૫

કાફી ૨ જી.

પરોપકાર દેખો રે, જઈ તો તો ત્યાં જમન્ને;
 નહિ તો નવ ભમન્ને રે, દહડી નવ દમન્ને. ટેક. ૧
 ઝાડને જોઈ ગુરૂને જો જો, ઝાડને સ્વારથ સોય,
 ફળ ખવરાવે વાયરો આપે, કાપે તો દુઃખ ન હોય;
 જો જો તમે એવું રે, વશી મનમાં ગમન્ને. પરોપકાર૦ ૨
 બીજો તો તમે પા'ડજ જો જો, કરજો કંઈક વિચાર,
 પરોપકાર જુઓ તમે એના, લેજો માંહીથી સાર;
 પછી ગુરૂ કે'જો રે, રીઝી કને રમન્ને. પરોપકાર૦ ૩
 જગત તરશ્યું તેમાં શું એને, પાણીના મોકલે ભાર,
 કાળમાં તારું રક્ષણ કરે છે, કરતો નથી વળી સાર;
 ઉપકારી એવો રે, જોઈ પૂઠે ભમન્ને. પરોપકાર૦ ૪
 મેઘના ગુણ તો એવા જાણજો, ગુરૂમાં ધરજો ધ્યાન,
 અજ્ઞાનની જો આણી કાઢે તો, દેજો તેને જઈ માન;
 બાપુ એવા જોઈ રે, શાંતપણે શમન્ને. પરોપકાર૦ ૫

કાફી ૩ જી.

બોલે જ્ઞાન વાણી રે, સારો માઠો નવ જુવે;

૧ જમન્ને-જમન્ને-સ્થિર થન્ને.

- બાઈને ભાઈરે, પૂછે તેના સંશય ખુવે. ટેક. ૧
- આ સ્થળ સાડું ને પેલું ઓવાડું, એવી મૂકે માથાફોડ,
કુખીઓ કે સુખીઓ આવે પાસે, તેના પહોઆડે કોડ;
ધ્યાન એક ધણીનું રે, સુખ દુઃખે નવ રૂવે. બોલે ૨
- જાણે આત્મા દહનો સંબંધ, દેહ વિકારમાં આત્મારામ,
જન્મ મરણમાં સંશય નાહી, રીઝાવે સુંદરશ્યામ;
એક નીમ એવો રે, મેલું દખી તર્ત ધૂવે. બોલે ૩
- વાયરા જેવી ટેકજ પાળે, મને ધરે એવું ધ્યાન,
સર્વ જગાએ વાવું સ્વતંતર, ફૂલ નરકનું તજ માન;
એવો સંત જોઈરે, ડૂબો તેને જ્ઞાન કૂવે. બોલે ૪
- કલિયુગમાં એવો કોક લાધવો, સતયુગમાં જેની છાંટ,
જ્યાં ત્યાં જોઈએ ત્યાં મનકું તપે છે, નરકની મોટી ઘાંટ;
સાચો જીવો જ્યારે રે, સો માણની સેજે સૂવે. બોલે ૫

કાફી ૪ થી.

- જો જો તમે પેલું રે, રૂપ કેવું સંતતાણું;
પગલું પછે માંડો રે, તો તો પામો તમે ઘણું. ટેક. ૧
- પરાધીન નહિ પણ પરાધીનતા, જો જો તમે સંતમાંય,
કોઈ બોલાવે ત્યાં જઈને ખેસે, ના નવ કે'તા ત્યાંય;
જોઈને એવું રે, ગુરૂપણું જાણો ગણ્યું. જો જો. ૨
- ગાડીમાં ખેસો તો તેમાં ખેસે, પગે ચાલે તો કે'શે ચાલ,
બાળક વૃદ્ધ બરાબર જાણે, તેવાને જઈ ભાળ;
રૂપ એવું રૂકું રે, રીઝો જ્યારે જીવો બાણ્યું. જો જો ૩
- મારે તો નવ ઉચ્ચાટ ધારે, પૂજે તો નવ ખુશી થાય,

સાય કરે કોઈતોયે ઠીક છે, સાઈં માફું આવ્યું ખાય;
 ગુરુ રાય કે'ન્ને રે, વાન જીઓ તેનું વણ્યું. જ્ઞે જ્ઞે ૪
 આપે તેનો નહિ આનંદ અંગે, લઈજાય તેનું ન દુઃખ,
 ખવરાવે તો ખાય સાધુ, નહિ તો જાણાવે નહિ ભૂખ;
 એવો જ્ઞેઈ ગુરુ રે, બાપુએ જ્ઞાન શણ્યું. જ્ઞે જ્ઞે ૫

કાફી ૫ મી.

જ્ઞે જ્ઞે વળી બીજું રે, ઓળખાણ આપું અમો;
 વિચારજ્ઞે તમે રે, શાંતપણે સારો સમો. ટેક. ૧
 સર્વમાં વ્યાપક ગુરુજી જાણાએ, ને અલગ આઠે જામ,
 સંગ રંગમાં નિશદિન રમે પાણ, ન્યારો જાણે આત્મારામ;
 કામ થશે તેવે રે, બીજાથી ન દહ દમો. જ્ઞે જ્ઞે ૨
 ભળી ગયેલો તે દખાયે, પાણ ભેદ એક મોટો,
 છે સમજવો ખરો એ ભાઈ, નવ જાણીશ તું ખોટો;
 જ્ઞેટો નવ લાધે રે, એવા ગુરુ તને ગમો. જ્ઞે જ્ઞે ૩
 ખરોવાયે છે સહુમાં પાણ, તેહ મોતીની પેઠે નહિ,
 જાણે જેહ જૂદા છું સૂત્રથી, જ્યાં ત્યાં જાણે એવું સહી;
 કહી વાત સાચી રે, નમો જ્ઞેઈતેવો તમો. જ્ઞે જ્ઞે ૪
 પાણીએ ન પલજે ન રજે ન લેપાયે, સ્વચ્છ જેનું શરીર,
 દઢતા જ્ઞેઈને શૂરો હારે, એવો જ્ઞે જ્ઞે તમે વીર;
 ભીડ ભાગે એ તો રે, બાપુ કહે નમો નમો. જ્ઞે જ્ઞે ૫

કાફી ૬ કી.

ખાય મળે જેવું રે, અલમસ્ત મતબાલો;
 જ્ઞેગી તેને જાણો રે, લાગે મને મન વાંલો. ટેક. ૧
 સાઈં નરતું પ્રાણને નહિ જેમ, મન ધુલ્લિ ઘડે ઘાટ,

- તેમ સારું નેરતું બોજન નવ જાણે, પીરસનારો રૂંદે ટાટા;
ઉદર તો ભરતા રે, એવાને જોઈ માંડો. ખાય૦ ૨
- આહાર કરવો તે એટલા માટે, મન ભ્રમતું નવ થાય,
એટલું કારણ હોય નહિ તો, બહા સંતની ખાય:
એવા ગુરૂ મોટા રે, જોઈ પંથ રૂંદે ચાલો. ખાય૦ ૩
- સ્વાદ કરે તો જાણે ગુરૂજી, વિદ્વેષ થાય અપાર,
સૂક્ષ્મ આહારી રે' સાધુજી તેમાં, જોજો વિચારી સાર;
પાર પાસો તેવે રે, જોઈ એવો છેડો ઝાલો. ખાય૦ ૪
- ધીર ધણીની ધારણ એવી, નીરાંતની એહ નીરાંત,
માર્તિ જોઈ મનકું રીઝે, દખાડે આત્માકાંત;
સાંત તો સાચા રે, બાપુ જોઈ દુઃખ ટાળો. ખાય૦ ૫

કાફી ૭ મી.

- ગુરૂ જીઓ ઘેંલા રે, દાગીનાથી નહિ શોભે;
શોભા બીજી દર્શે રે, દીપે ખેડા જે મોભે. ટેડ. ૧
- જ્ઞાનના ઘરેણાથી શોભા બની રે', જાણે ઉગ્યો છે ભાણ,
ખોલણું એટલું ખોલી બતાવે, વ્યર્થ ન ખોલે વાણ;
એવા ગુરૂ દુર્લભ રે, ચિત માઈ ત્યાંહી થોભે. ગુરૂ૦ ૨
- તપથી દિવ્ય રૂપ થયું છે, કૃશ છે અંગ અપાર,
વસ્ત્ર ભૂષણ જ્ઞાનનાં પેંરી, ખેડા જે અવિધાર;
સોનું શોભે તેણે રે, માઈ મન તો લોભે. ગુરૂ૦ ૩
- અકળામણ તે જાણે નહિ, સહે પડે દુઃખ જેહ,
દહનાં દુઃખ તે દહ ભોગવે, જોગવે જીવિત એહ;
તેહ ગમે અમને રે, ખાંતેથી જે નવ ખોભે. ગુરૂ૦ ૪
- રાજા આવી રંજાડવા ઉભો, તેને દિયે જખાપ,

આડી તેડી કંઈ વાત ન બોલે, દતા ન તેને શાપ;

ધીર બાપુ એવા રે, ચોભાવ્યા નવ ચોભે.

ગુરુ ૦

૫

કાફી ૮ થી.

મઠી બુચો તેની રે, જોશો નહિ માંહી બીજું;

(એક) આપ ને પુસ્તક પડિયું રે, ટોળું સંતનું ત્રીજું. ટેક. ૧

વસ્તીમાં વાસ કરે નવ વિઠ્ઠલ, જેજેના નવ શબ્દ,

પૂજા કરાવે નહિ પરમેશ્વર, કશામાં મન નહિ લબ્ધ;

ગુરુ એવા ક્રોધ રે, જોઈ હૃદયે ભીજું.

મઠી ૦

૨

તમે પાત્ર ન ભાજો ગુરુજી પાસે, એક પાત્ર ધરે ગુરુ દેવ,

પેટ પાત્ર તો રચ્યું પેલેથી, તેની જેવી તેવી કરે સેવ;

ધન્ય ગુરુ દેવા રે, તન મનથી રીઝું.

મઠી ૦

૩

પુસ્તક સંત વસે ગુરુ નિકટ, તેમાં નહિ સંતાપ,

આવી મળ્યું તો પુસ્તક વાંચે, શિષ્ય પૂછે તો કૂડે તાપ;

જપું જાપ તેનો રે, બીજા પર હું બીજું.

મઠી ૦

૪

ધન જોઈએ નહિ સેવાકાજે, મન જોઈએ નિશ્ચિંત,

મત્ર પૂછે તેની કથા ચલાવે, નિર્મળ થાય જેમ અંત;

બાપુ સંત એવા રે, ઢોંગીને જોઈ સીજું.

મઠી ૦

૫

કાફી ૯ મી.

ગતિ કેવી ગુરુની રે, સુણો તમે શ્રીમંતો;

લક્ષણ જોઈ આવાં રે, જોળખી લેજો સંતો.

ટેક. ૧

૫ ચોભે—શરમાય—દીન થઈ જાય.

૧ આપ—પાણી. ૨ વિઠ્ઠલ—વિઠ્ઠલરૂપી ગુરુ. જેજે ૪૦—તેને ‘જેજે જેજે’ એવા શબ્દ પ્રિય નથી હોતા.

૪ પુસ્તકસંત—સંત એજ પુસ્તક. ૫ રીઝું—અર્થાત્ દાઝું. અથવા નરમ પડી જાઉં.

કોઈ ઠામ નહિ વા ચોગ્ય નહિ ત્યાં, છાના વસતા આપ,
આડ'બર તો હોય નહિ એમાં, પણ છૂપાવે થાય ન તાપ;
સંતાપ ન બીજો રે, એવો એ ગુણવંતો. ગતિ૦ ૨

સંત સમાગમ થાવાનો જ્યાંહી, પ્રકટ થાય પરમેશ,
અર્ચ્યા ચલાવે ગુરૂ જી ગરવા, સંભારે પિયારો દશ;
એવો ગુરૂ જોઈ રે, માનું હું તો ભગવંતો. ગતિ૦ ૩

કોઈ મુક્ત થવાનો મારગ બોલે, તેનું કરે કલ્યાણ,
ખાવા પીવાની વાત ન બોલે, કલ્યાણની એક વાણ;
ચિત્ત ચોખું તેનું રે, જ્ઞાન જોઈ વેચંતો. ગતિ૦ ૪

ભૂખે ભટકતાં ખાવા કો આપે, તેનાં બાળે સહુ પાપ,
દેવ દાનવે દીધેલો ઠાળે, ઘણા ગુન્હાનો શાપ;
ધીર વીર એવો રે, બાપુ જ્ઞાન વહંતો. ગતિ૦ ૫

કાફી ૧૦ મી.

વિચાર એક રાખે રે, ગુરૂ જોઈ ગરવો;
મુણે કોઈ સારો રે, શ્રાવના જે શરવો. ટેક. ૧

એક વિચારમાં ધ્યાન નિરંતર, જેથી જાગે પૈરાગ,
તારી મારી કંઈ વાત ન તેને, સારા માઠામાં નહિ અનુરાગ;
એવો ગરૂ જોઈ રે, ભાઈ તારે પગ ધરવો. વિચાર૦ ૨

કાળનું કામ તો જોયા કરશે, ડર નહિ મન લગાર,
નિશદિન અજપા જાપ જપે, તુલના સાર અસાર;

૨ કોઈ ઈ૦—જ્યાં કોઈ ઠામ (ઘર વગેરે નિવાસ) અથવા ચોગ્ય (રહેવા ચોગ્ય જગ્યા) ન હોય ત્યાં ગુરૂ આપ છાના વસતા. છૂપાવે ઇ૦— તેમ છતાં પણ તે છૂપાવ્યાથી તાપ (ઉપાધિરૂપી) થાય નહિ, માટે છૂપાવે છે. ૩ પિયારો—પ્યારો.

૨ અનુરાગ—પ્રીતિ.

- ધન્ય ગુરુ એવા રે, સંગ જોઈને કરવો. વિચાર૦ ૩
- એક મરે અને અનેક અવતરે, તે સમજે મતિમાન,
પૂછે તેને જોહ સીધી બતાવે, સમજની રૂડી સાન;
માન તેવા ગુરુને રે, તારે મનમાં ધરવો. વિચાર૦ ૪
- કાળનું ચવાણું સંત ને સાધુ, જાણે તેને નહિ તાપ,
ઉપદેશ એવો કરેજ નિરંતર, સગુ નહિ માને બાપ;
બાપુ ધીર એવો રે, નીરાંતના નેહ ભરવો. વિચાર૦ ૫

. કાફી ૧૧ મી.

- જાણે એક સાચું રે, પૂછે તેને કે' પોતે;
તર્યા આપ તેથી રે, તારે પેઢી શિષ્ય સોતે. ટેક. ૧
- વૃદ્ધિકેરું ગુરુ રૂપ જાણે, વખાણે વખોડે સાર,
બંધે કહીને નિર્ણય બતાવે, પહોચાડે પરિયાં પાર;
એવા ગુરુ સાચા રે, સુણા તમે જે કો' તે. જાણે૦ ૨
- હાનિ જાણે જે આ માંહી રહી છે, બતાવે તેના વિવેક,
માને નહિ તે મારજ ખાચે, એકવાર કે'વાના ટેક;
એવા ગુરુ કોઈ રે, મળશે જોત જોતે. જાણે૦ ૩
- ઘટવધને એક કરીને, સમજાવે તેની સાન,
જગતમાં જશ વાઘ્યો જોના, વખાણાએ છે વાણ;
નમું અમો તેને રે, હનારું હશે હોતે. જાણે૦ ૪
- ગર્ભની ઉત્પત્તિ ક્યાંથકી, એને ક્યાં વસવાનું ઠામ,
અંતર બા'રનું જાણે સહુ એ, નિશદિન અજપા કામ;
બાપુ નામ નિશ્ચે રે, કરે નહિ જે માતે. જાણે૦ ૫

૧ પેઢી શિષ્ય-શિષ્ય પરંપરામાં થએલા શિષ્ય. ૨ બંધે-વૃદ્ધિ અને
હાનિ-લાભ અને જોટ. પરિયાં-પૂર્વજ.

કાફી ૧૨ મી.

ઉદાર એ કેવા રે, વળી મનના મોટા;

ગ્રહે એ તો કેવું રે, પરચાના નહિ ખોટા. ટેક. ૧

ઈંદ્રિયો જાળવવા જેટલું, ગૃહ કરી આપે કોઈ,

અન્ન ધન પણ તેટલું લેશે, સાચવ્યાની તજે સોઈ;

લલુતા ન બીજી રે, આ મારા લોટી લોટા. ઉદાર. ૨

જોઈતું લીધું એ પણ જાણો, માગે આવી કોઈ પાસ,

તુર્ત આપતાં વાર ન કરતા, લુબ્ધાએ નહિ આશ;

ફિકર નહિ બીજી રે, જેના જીગ નહિ જોટા. ઉદાર. ૩

કાલે ખાવાની કાલ પડી છે, આજની કરશે વાત,

પળ વિપળની રે આશ ન ધારે, જીએ નિહાળી જાત;

તેને નવ રે'તા રે, કશી વાતના ટોટા. ઉદાર. ૪

અબુધ ભૂલે જેમ આત્માને, દેહનો જોઈ સંબંધ,

તોડતણા એ તો વિવેક કરતા, સાંધે સાંધો ખરી સંધ;

અંધ ટાળી આશા રે, બાપુ કે'તા સહુથી છોટા. ઉદાર. ૫

કાફી ૧૩ મી.

આસક્તિ ન એકે રે, ખરા સંત તો ધરતા;

જાણે એક આત્મા રે, જેહ કરતા હરતા. ટેક. ૧

સૂવું નીરાંતે ન ખેસવું વાતે, ફરવું હરવું એ ફોક,

ઊભાં ઊભાં રહી કીર્તન કરવું, રાજ થાય જેથી લોક;

૫ વિવેક—અસત જડ અને દુઃખરૂપ દેહથી સત, ચેતન અને આનંદ-રૂપ આત્મા જુદો છે એવો વિભાગ. સાંધે ૪૦—ખરી સંધ (સંધિ) જોઈને સાંધો સાંધો. અંધ ૪૦—અંધળી આશાને ટાળીને તે પોતાને સહુથી છોટા કહેતા.

આસક્તિ ન એવી રે, ધીરતા મન ભરતા. આસક્તિ૦ ૨

નિઃશંક નહિ તેમ શંક ન આણે, નિઃશંક શંકનો જાણે ભેદ,
પ્રમાણમાં એક માને કહું તે, તત્ત્વ કહ્યું ચારે વેદ;

બીજું ન મનમાં રે, પર દુઃખમાં મરતા. આસક્તિ૦ ૩

છોકરાં હોય કદી સંતને ભાઈ, તેના ઉપર નવ પ્રીત,
હા હા ભાઈ તમે બેઠા છો, એમ રમાડવાની ન રીત;

નીત રૂડી પાળે રે, ભજન લહું કરતા. આસક્તિ૦ ૪

આસક્તિ આત્મામાં રાખે, તે પણ એક ઓળખાણ.

અવડી અવડી સુણે ન કદાપિ, તેના તે મુખની વાણ;

માન કહ્યું મારું રે, બાપુ બુરું પરહરતા. આસક્તિ૦ ૫

કાફી ૧૪ મી.

ઘંદ્રિવાળા હોય સાધુ રે, તોય તેને નવ પોષે;

દર્શી સારી શોભા રે, તોય તેના પર રોષે. ટેક. ૧

શરીર શક્તિ સારી જીએ પણ, કરે ન ઉદ્યમ એક,

ઉદ્યમ કરતાં ધન મળે તેથી, વિસરાયે વિવેક;

ટેક એવી રાખે રે, ખાતે બીજું સહુ ખોશો. ઘંદ્રિવાળા૦ ૨

સારું નરતું જો વસે ન મનમાં, તો શું ઉદ્યમનું કાજ,

શરીરરૂપી પારેવો નિશ્ચે, અલી જવાનો બાજ;

ઉદ્યમ કામ ન લાગે રે, બેઠો બેઠો રોશો. ઘંદ્રિવાળા: ૩

ઉપવાસ થાય અનંત કદાપિ, સો લાંબે જાય આંખ,

ઘંદ્રિયો ઓછી કરવા ધારે, તેને શી ઉદ્યમ આંખ;

૨ ધીરતા-ધીરપણું. ૩ પ્રમાણમાં ધૃ-ને ચારે વેદમાં તત્ત્વ કહ્યું છે તે તત્ત્વ માત્ર પ્રમાણમાં તે બીજાને બતાવે છે એમ હું કહું તે તું માને-માન.

૫ અવડી અવડી-મલી બૂંડી.

૩ પારેવો-કચ્છતર.

ભૂખે મરે નાહીં રે, ખરે એક સંતોષે. ઇંદ્રિવાળાં ૪
 થોડું મળે તો થોડું ખાય, ધાયે ન વધારે માટે,
 તેમજ કો' પછે તેને કશ્ચા છે, ઉદ્યમનો ઉચ્ચાટે;
 ખરી ખાંતે ખેલે રે, બાપુ જ્ઞેષ શા જ્ઞેશે. ઇંદ્રિવાળાં ૫

કાફી ૧૫ મી.

જોગી જન જીઓ રે, જનકવિદેહી જતિ;
 સમૃદ્ધિ મળી સારી રે, નવ ચળી જેની મતિ. ટેક. ૧
 તેવી મતિ જેની નવ ચળતી, જોગી જાણો તેહ,
 પંથ ચલાવે ને પરાણો બને તે, જોગી ન સમજવો એહ;
 પંથ કદી ચાલે રે, તેને અડકે ન રતિ. જોગી. ૨
 વૈભવથી તો વેગળા રે'તા, ખરા જોગી જેનાં નામ,
 મગન મસ્ત જાણાયે તે તો, હૃદય ગંભીર તમામ;
 એવા જોગી જો જો રે, સતે હારે મોટી સતી. જોગી. ૩
 કાળથી પાર અપાર છે આઘા, મૂકેલા રાગ ન દેષ,
 નિર્વિકાર નિરંજન જેવા, દર્શે ન કાંઈ વેષ;
 નિશાની એ ભાખી રે, ગદ્ય જ્યાં સુધી ગતિ. જોગી. ૪
 વધે ઘટે નહિ લોકને બોલ્યે, તોલે શ્રદ્ધાનંદ તન,
 મન મારી જેણે માટી બનાવ્યું, તેવું જાણે જે ધન;
 બાપુ ગુરૂ તેવો રે, મળે તો કરો ધર્મપતિ. જોગી. ૫

કાફી ૧૬ મી.

માયાએ બનાવ્યા રે, મૂકે એ તો વૈભવને;
 રટે નામ નિશદ્દિન રે, અંતરજામી રાઘવને. ટેક. ૧
 સોના રૂપાનો સ્પર્શ ન કરતા, તાંબુ પીતળ તેવું મન,

ઝાળે ન લે એવું કાંઈ નહિ, અંડક્યે અભડાતો નથી ધન;
 પણ ત્યાગે મનથી રે, ભણ એક માધવને. માયાએ૦ ૨
 રાતાં પીળાં નવ પેરે ગુલાબી, બીજાં રંગ ઘેરંગી બાણ,
 ઘોળાં વસ્ત્ર ધરેજ નિરંતર, માણુ પદ નિરવાણ;
 મોહ બીજો મૂક્યો રે, દમે રૂંધ્યો પવને. માયાએ૦ ૩
 લાલચને તો લાત લગાવી, લોભ ન દર્શો કાંઈ,
 રાત દિવસ તો રટન કરેછે, સંભારે મારો સાંઈ;
 માયાને તો મારી રે, લોટ ખાઈ જવને. માયાએ૦ ૪
 અલ્પજ્ઞાની કંઈ ભૂલા પડ્યાછે, પણ ઉઠી ગયા છે ઘેર,
 પ્રારબ્ધ યોગે દૂષિત થાય તો, રાખે ન તે પર વેર;
 સત્ય કહે બાપુ રે, ભક્તિ છોડશે ન વને. માયાએ૦ ૫

કાપ્પી ૧૭ શી.

રમતા રામ જોગી રે, વસતા કેવી રીતે;
 તેનો ભેદ બતાવું રે, અમો આજ તો મીતે. ટેક. ૧
 એક ઘરમાં એક વનમાં ન વસતા, એક ગામ ન નગર નિવાસ,
 બંધ થાય કે ખેડો તોડીને, ચાલતા જે અવિનાશ;
 ખરા સંત એ તો રે, બંધાય નહી પ્રીતે. રમતા૦ ૨
 શાસ્ત્ર પુરાણ જોઈતાં નવ ભાષે, લેતેમાંથી જે સાર,

૨ ઝાળે—છાંયે. ૪ લોટ ઈ૦—જવનો લોટ ખાઈને. ૫ અલ્પજ્ઞાની
 ઈ૦—કંઈક અલ્પજ્ઞાનીઓ એવા ત્યાગમાંથી દૂષિત થઈ ભૂલા પડ્યા છે
 (તેમણે ફરીને પાછો ત્યાગ સંભાળ્યો નથી.) પણ તે ઊઠીને ઘેર ગયા છે;
 પણ આ જ્ઞાની તો પ્રારબ્ધ યોગથી દૂષિત થાય તથાપિ તે દોષ પર કે
 દુષણ આપનાર પર વેર રાખતા નથી.

૧ મીતે—માપમાં-ટુંકામાં.

અગડચું હોય ત્યાંથી સુધારે, રાખેજ ભારેભાર;
 બ્રહ્મવિદ્યા ભોગી રે, જેને નવ કોઈ જીતે. રમતા૦ ૩

કોઠાર એક કોઠીનો રાખ્યો, બીજું તજે તમામ,
 તસ્કર ને મઠી માંહે આવે, તો દેખે સુંદરશ્યામ;
 એવા ગુરુ ચોખ્ખા રે, બોલે બી'તે બી'તે. રમતા૦ ૪

એ લક્ષણ વિનાનો લહો નેગી તો, ધક્કા મારજો બાર,
 ગુણ કહ્યા હોય તેવા રહે, તો દંડવત કરજો સાર;
 બાપુ શું બોલે રે, કાળ કેટલા વીતે. રમતા૦ ૫

કાફી ૧૮ મી.

સંગ ન કોનો રે, તું તે ભાઈ નહિ નેશો;
 તેહ કહે બાપુ રે, સંશય સહુ ખોશો. ટેક. ૧

સ્ત્રીનો સંગ નહિ ગુરુદેવા, મનસા વાચા નહિ નામ,
 કાષ્ટની સ્ત્રીનો સ્પર્શ નહિ, જાય ન એણે ગામ;
 કામ થાય તેનું રે, બીજા ગુરુથી રોશો. સંગ૦ ૨

દયાળું દેવ ગુરુજી તેથી, બાળપણે પરણ્યા અન્નાણ,
 જનકવિદેહી જેવા ક્રમે, તો તો જાણો મુન્નાણ;
 ગુરુ એવા નેહએ રે, ભેટો હોય ને કોશો. સંગ૦ ૩

પાંચ પ્રાણી પાંચ વિષયે બંધાયાં, આ પ્રાણીને વિષય પાંચ,
 યોગી હશે તે અલગ બિરાજે, જેને અડશે ન ઉની આંચ;

૩ ભારેભાર—ગોળગોળ—ગોટાળો હોય તેવોને તેવો. ૪ એક કોઠીનો—
 પેટ માત્રનો.

૩ દયાળું ઈશ્વર—ગુરુદેવ દયાળું છે તેથી ને અન્નાણમાં બાળપણે પરણ્યા
 હોય તો જનકવિદેહીના જેવા ક્રમથી તેનું પોષણ કરે. કોશો—(કોસ)
 ગાઉપર.

કે'ને ગુરુ તેને રે, અતિ ઘણે સ તોષે, સંગ ૪

બ્રમ ભારી ને ખીસા ખાલી, ગુરુ નહિ એ કામ,

ઠાલા માલા અને સભર ભરિયા, જપને આત્મારામ;

આપુ ધીર એવો રે, નીરાંત ન્યાળ્યા ન રોશે. સંગ ૫

કાષ્ટી ૧૯ મી.

ચોગીને મળે શું શું રે, તે તો હું કહું આને;

એકલો ને બેઠો રે, ઊજડ વનમાં રાજે. ટેક. ૧

ધન કમાય મહામહાશ્રમથી, તે લઈ જાય ચોગી પાસ,

ઠાલે હાથે જવાય નહિ, દર્શન કરવા દાસ;

ધન એમ આવે રે, સમાણા સહુ સાજે. ચોગીને ૨

મન ગમતું ભાઈ વસજ લીધું, ચોગીને અરખ્યું તેહ,

જાણે સફળ થાયે જન્મ અમારો, વણ શ્રમ વરસે મેહ;

ભાગ્ય રતિ એવી રે, લાગે અન્યનું કાળે. ચોગીને ૩

સાંચનારે સાંચી સાંચી રાખ્યું, કોઈ દિવસ કર્યા પકવાન,

રમતા રામ જઈ ચઢ્યા ત્યાંહી, જમિયા સ્વયં ભગવાન;

૪ પાંચ ઈં—હરણુ આદિ પાંચ પ્રાણી શ્રવણાદિ એક એક વિષયથી અંધાર્યા છે તો આ મનુષ્ય પ્રાણી જેને પાંચ વિષય વળગ્યા છે તે અંધાર્ય તેમાં શું આશ્ચર્ય ? જેમ પુરાણમાં કહે છે કે “ કુરંગમાતંગપતંગમૃગમીનાહતાઃપંચભિરેવપંચ । એકપ્રમાદીસકથનંહન્યતેયઃસેવતેપંચભિરેવપંચ ” અર્થ “ હરણુ, હાથી, પતંગ, ભમરો અને માછલું, એ પાંચ પ્રાણી અતુક્રમે શ્રવણ, સ્પર્શ, રૂપ, ગંધ અને રસ વિષયથી લોભાઈને નાશ પામે છે તો જે અસાવધ મનુષ્ય એક-જ હોઈને પાંચ ઈંદ્રિયવડે પાંચ વિષયને સેવે છે તે કેમ ન નાશ પામે ” ?

૫ નિરાંત ઈં—જેણે નિરાંત ગુરુ નિહાળ્યા છે તે રોશે નહિ.

૨ સમાણા ઈં—સમાયા—સમજના સાજવડે રહી શક્યા. ૩ કાળે—ઉપયોગમાં.

અન્ન મળે એવું રે, ચોગી રહે પાણુ માઝે. ચોગીને ૪
આ વાત તો શુદ્ધ જોગીતાણી છે, જોગીને શિક્ષા રૂપ,
ઢોંગીડા ઘણા ભૂખે મરે છે, ઢોંગી થાય કો ભૂપ;
આપુ જે સાચા રે, દયા તેહને ગાને. ચોગીને ૫

કાફી ૨૦ મી.

ગાન તાન ન ગમતું રે, લીધી જેણે ઉદાસી;
મન જેતું ન ભમતું રે, માયા થઈ છે દાસી. ટેક. ૧
ઢોલ વજડે ને કીર્તન કૂટે, કાંસીતણા ઘોંઘાટ,
એ ગાન તાન તો જ્ઞાન ચૂકાવે, સાચા સિદ્ધને જોઈએ ઉચ્ચાટ;
આનંદ ત્યારે આનંદ રે, રખડે નહિ સંન્યાસી. ગાન ૨
તુંબની માંય કોઈ દેવ ધિરાજે, તારમાં ત્રિભુવન ભૂપ,
એવું એવું કહીને સમજાવે, ચળે ન જોગી અનુપ;
તુંબ નામ જાણ્યું રે, ગયાં ગાન સહુ નાસી. ગાન ૩
દૂરથી કાંઈ શબ્દ સુણે તો, કાનને ઢાંકે પાણુ,
અનહદનાદનું ગાયન કરતા, ખરા જોગી જંગમ સુજાણુ;
એવા જોઈ ભેટો રે, મળે ગયા ને કાશી. ગાન ૪
નિરંજનનું ગાયન મુખથી, કે ગાયન અવિનાશ,
આત્મારામમાં મગ્ન છે નિશ્ચિન, છૂટેલા સર્વે પાશ;
આપુ સંત એવા રે, કોક જોયા તપાસી. ગાન ૫

કાફી ૨૧ મી.

ચોગી એકીલા રે, નહિ જેને સંગ કોઈ;

૨ ઉચ્ચાટ—(ગાન તાનથી). ૩ સમજાવે—ખીજ તંબુરિયા સ-
કત. તુંબ ઇ—કાં તો “ તુંબ ” ત્વ—તું (ઇશ્વર) નામ જાણ્યું એટલે સધળાં
ગાન તાન નાસી જશે એવો અર્થ કે કાં તો તુંબ નામ જાણવાથી (ગાન નહિ
પણ) જ્ઞાન સધળાં નાસી જવાનાં.

- શિષ્ય જે સાચા રે, તેની સોધ નવ જોઈ. ટેક. ૧
- એકલો વાંસ વસે જંગલમાં, અખંડ આઠે જામ,
ભોગા થાય કે સળગી ઉઠેછે, વેંચવું છે કશું દામ ?
સિદ્ધાંત એ જાણું રે, વસે જોગી સહુ જોઈ. ચોગી૦ ૨
- ધૂધરો એક હશે બાંધેલો, અવાજ તેના નવ થાય,
દશ વીશ જો મળી જોસે તો, ઘાંઘાટથી માર ખાય;
સુખ ન શમણું રે, કર્યું કાર્યું નાખે ઘોઈ. ચોગી૦ ૩
- એ સિદ્ધાંત સમજીને સાચો, એકલો રે' ચોગીરાજ,
કર્મ ચોગે વસ્તીમાં વસવું, તોપણ એકલો રાજે રાજ;
સુખ સહુ એકે રે, આજે સુખા છે રોઈ. ચોગી૦ ૪
- પરચો અને ધન સંગ્રહ નહિ જો, તો એકલાં રે'વાય,
નહિતો વગર બોલાવી આવી વળગશે, અહીંથી તહીં બલાય;
આપુ એકીલા રે, શાણા સુખી હોઈ. ચોગી૦ ૫

કાફી ૨૨ મી.

- ભજન સુણો તેનું રે, ખરા જોઈ છે જોગી;
મન જેનું નિર્મળ રે, નહિ તનના રોગી. ટેક. ૧
- ઉપાધિ રહિત હે! ઈશ્વર મોટા, સ્વયંપ્રકાશ અનુપ,
આત્મારામ અખંડ સુહાગી, પ્રભાસાની કે ભૂપ;
સચરાચર સાચા રે, અભોગી અને ભોગી. ભજન૦ ૨
- અનુભવાત્મક આનંદ રૂપા, અજર અમર અવિનાશ,
મોક્ષરૂપ છો સર્વમાં વ્યાપક, આદિ પુરૂષ પ્રકાશ;
અમર અજ દેવા રે, છેલતાણી છોગી. ભજન૦ ૩

૧ સોધ ધ૦—સાચા શિષ્યોની સોઈ પણ તેમણે જોઈ નથી—તેમનાથી મળતી અનુકૂળતા ઉપર ધ્યાન આપતા નથી. ૩ ધૂધરો ધ૦—ભાગવત એ-કાદશમાં કહેલું કુમારિકાની ચૂડીઓના ખડખડાટનું દૃષ્ટાંત સરખાવે.

આવાં નામ જપે નિશદિન તો, આનંદમાં રંગરોળ,

દૈત ભાવ ન મુખથી દર્શે, અદૈતનો એક ઘોલ;

જ્ઞાની એહ પૂરા રે, સાંખ્યચોગકેરા ચોગી.

ભજન૦ ૪

સર્વનો સાર લઈ કર્યો નિશ્ચે, આત્મારામ છે પાસ,

માળા તુલસી મનની કરી છે, ફૂલ પાન સુવાસ;

બાપુ સંત એવા રે, ભજે મુક્તિ તો હોગી.

ભજન૦ ૫

કાફી ૨૩ મી.

સંત સમજળ્યા રે, તેવાને ભજે તમે;

બીજા નામ બોલું રે, કહું તે માનો અમે.

ટેક. ૧

જે લક્ષણ અમે દાખવિયાં, તે ચારે વેદ ગાય,

પુરાણ કુરાનમાં એમ કહ્યું છે, માને નહિ તો ખતા ખાય;

સાચી વાત માનો રે, કદા ભાઈ મને ગમે.

સંત૦ ૨

ખટશાસ્ત્ર તું તપાસી જાજે, સાધુતાણું એજ સ્વરૂપ,

બીજું દર્શે તે જાણો ખૂડેલું, કે નથી થયા તદ્રૂપ;

શોધી શોધી ભાખ્યું રે, દુઃખ બોલું અમને દમે.

સંત૦ ૩

જે તુજમાં ગુરમાં અંતર નહિ તો, શેનો માને ગુરરાય,

ઉપદેશથી કદા વડો થયો તો, ગુરની માનવી સા'ય;

એમ ન હોયે રે, તો તો તું રખે નમે.

સંત૦ ૪

કીર્તિ સાંભળી જ ગુર પાસે, સુણે તેણું ત્યાં દખ,

નજર ઠરે નહિ તારી કદાપિ, મો'વાઈશ નહિ નિમેષ;

બાપુ ધર્ય પ્રીતિ રે, નીતિ તો જોઈ સમે.

સંત૦ ૫

કાફી ૨૪ મી.

તારે કાળે કહું છું રે, મારે હવે શાની પડી;

ગુરગમ લાધી રે, મને તો પડી જડી.

ટેક. ૧

૫ હોગી—(હોયગી) થશે. ૫ નિમેષ—ક્ષણ વાર પણ.

તોમ અલ્યા તને કેમ મળશે, વિચારી જો મન,
 તન વિષયી છે તારું અલ્યા, વા'લું લાગે ઘણું ધન;
 અમે એ સહુ મૂક્યું રે, દાળભાત જમવી કહી. તારે ૨
 હું અથડાયો તે દુઃખ તારું જાણી, વધું અમૃત જેવા ખોલ,
 વણિક હો તો કાંટે ચઢાવો, કરી જીવ્યો કો'નું ઘણું તોલ;
 નમે જેહ બાજુ રે, તોમ તમે જાજો અડી. તારે ૩
 બ્રાહ્મણ હો તો પુસ્તક જો જો, મારું કેવું છે અસત્ય ?
 તુલનાએ જો લાગે ખરું તો, માનજો મારી મત્ય;
 ખરી વાત કે'વી રે, જાણું નહિ માયા મઠી. તારે ૪
 શૂદ્રને તો આ સીધી છે વાતો, નહિ શું ચવાણનું નામ,
 ગાયકવાડ જો નામનો બાપુ, તો ક્ષત્રીનું થઈ ગયું કામ;
 પરમધામ પામ્યા રે, જ્ઞાનગલી દીઠી વડી. તારે ૫

૪ માયા મઠી—માયાને મઠી જાણતો નથી—કપટથી વીંટીને કહી જાણતો નથી અથવા માયારૂપી મઠીને જાણતો નથી.

૫ ગાયકવાડ ઈ—પાછળ બ્રાહ્મણ, વૈશ્ય અને શૂદ્રને આ વાત સમજવાના રસ્તા બતાવ્યા પછી કહેછે કે, જો બાપુ સાહેબ નામનો ગાયકવાડ છે (તો ક્ષત્રિય હરે છે) તો ક્ષત્રિયનું કામ થઈજ ગયું છે, કેમકે તે તો જ્ઞાનની મોટી ગલી જોઈને પરમધામને પામી ગયા છે.

સમાપ્ત.

